סדר התפילה · מפרשים

ישמח משה על תפלות יוט וליקוטים

רבי משה טייטלבוים מאוהעל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ישמח משה על תפלות יוט וליקוטים

רבי משה טייטלבוים מאוהעל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ישמח-משה-על-תפלות-יוט-וליקוטים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיח ספונים 4
תפילות השנה 4
תפלות שבת 7
ראש השנה 9
תוכחת חיים אמירה נעימה 15
לחודש אלול וימי הרצון 15
לראש השנה 40
לעשי"ת 103
יום כיפור 106
להושענא רבה 125
לשמחת תורה 126
תענית בה"ב 126
לעשרה בטבת 131
פסח 131
שבועות 138
אבקת רוכל 139

שיח ספונים

על התפלה ופיוטים וזמירות לימי החול ושבת ויו"ט וימי"ג
יערב לו ידידותיך וכו' ר"ל שאף אהבת ערב אצלו ית' גדול מכל עריבות

תפילות השנה

אשר קדשנו במצותיו נ"ל עפ"י כי כל המצות הש"י עושה כי חלק הראשי' אינו בחק האנושי כי מי הקדימני וכו' והסיף כבר העידו חז"ל אלמלא הקב"ה עזרו וכו' ואין לנו אלא סיוע באמצע וקיי"ל מסייע אין בו ממש ואעפ"כ קדשנו בהם והיינו אשר קדשנו במצותיו דייקא דהיינו שהוא יתברך המקיימן והבן.

נ"ל מה שסומכין אלקי נשמה שנתת בי כו' להמשנה דאלו דברים שאדם עושה ואוכל כו' נ"ל עפ"י מאמר הלל דאזלינא למגמול חסדא עם חד אכסנאי דאית לי בגוי ביתאי כו' ועפ"י שדרשו במס' ברכות פ' כיצד מברכין על כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מהפסוק גוזל אביו ואמו וכו' עיי"ש ונקרא הקב"ה אביו שנתן לו הנשמה כמבואר בברייתא דשלשה שותפין יש באדם כו', אמו, שמשם באה ממקור הקדושה והטהרה ועפ"ז כל המשנה באדם עצמו מתקיים כיבוד אב ואם כו' והיינו משום שהנשמה טהורה והוא יתברך נתנה וגמילות חסדים היינו למגמל חסדא עם האי אכסנאי והשכמת בהמ"ד כי זה כל חסד וטובתה אשר תעשה עמה והכנסת אורחים היינו האי אכסנאי וכבוד השכינה החופף עליו וביקור חולים לבקרה בחילים חולי הנפש ולרפאותה והכנסת כלה כמבואר ואיש כי יקח אשה חדשה וכן שארה כסותה דמפרש הזוהר על נשמתא וכן כלה דלעילא כמו לכה דודי לקראת כלה והלווית היינו כמו שפירשו המפרשים שיהי' לו כל צרכו וזה ג"כ על הנפש דאורחא רחיקא וזוודא קלילא ונפשי הכינו צידה לרוב כו' ועיון תפלה כי זה לחמה עפ"י הכוזרי וגם תפלה לשון דביקות והבאת שלום בין אדם היינו הנשמה שנקרא אדם דהגוף נקרא בשר אדם לחבירו היינו הגוף עפ"י מ"ש בפ' ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום [בתפל"מ תהלים כ"ט אופן ד' וחו"ד שם כי העיקר האדם הוא הנשמה והגוף רק מדור להנשמה רק שהנשמה מסוגרת בתוך הגוף כתיבה מסוגרת ואינה נרגשת והחומר רובא דמנכר וע"י התורה מצא מין את מינו שהתורה אור והנשמה נר ומאירה לחשכת הגוף ואז הוי בעל נפש ונעשה שלום ביניהם וזה ה' עוז לעמו יתן זו התורה ומאירה להנשמה עד שבהירותה מתפשט ועי"כ ה' יברך א"ע בשלום דהוי קירוב לבבות עי"ז] ועפ"י הרכבת חיגר לסומא ועפ"י מ"ש בפ' תלא רוחו ישיב לאדמתו [א"כ ע"פ אמרם ז"ל כי בדינו של אדם אחר מיתתו מתחברים עוד הפעם הגוף והנפש לדונם יחד כאשר משלו בהרכבת חיגר על הסומא שכל אחד טוען שהוא

לבדו לא יכול עשות דבר ומרכיבין אותם יחד ושניהם נותנים דין וחשבון וז"כ הפסוק תצא רוחו אחר שכבר יצא רוחו ממנו ישיב עוד הפעם לאדמתו זה הגוף לדונם יחד ביום ההוא אבדו עשתנותיו ומחשבותיו כי אינו יכול לפטור מהדין וק"ל] ועפ"י מ"ש בשוש אשיש כו' [והוא בסוף הדרוש בהפטרת נצבים בס' ישמח משה שהכריע כי שניהם היינו הגוף והנשמה מתעדנים בשכר עוה"ב שגם לגוף יש נועם מתמיד ע"י שלימות הנפש ותענוגי ע"י צינורות והשתלשלות ובשבתות ומועדים ור"ח יתלבשו בהגופים בהבלי דגרמי ויתענגו באור העליון להשתחוות למלך ה' צבאות כאמור והי' מדי חדש בחדשו וכו' וז"ש שוש אשיש בה' כפל שני פעמים על הגוף והנפש כחתן יכהן פאר וכו' ליאור באור החיים עיי"ש וזה השלו' האמיתי] ות"ת כנגד כולם כי אם זה יגיעי ועמלו כבר נתקיים הכל כנ"ל.

נשאלתי למה לא מברכין שעשני ישראל ולמה מברכין רק בלשון שלילה והנה העולם אומרין שנוח לו לאדם שלא נברא משנברא והבן ואני אמרתי כי שיהי' ישראל תולה בבחירה רק השי"ת עשה זאת שלא עשני גוי אבל השאר הוא בבחירה והבן.

המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ע"ד שכ' בספר כבוד חכמים בירושלמי דמסכ' שקלים פ"ו סי' ט' כי הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית הוא הכל במה שאנו מוסיפין כח בתורה עיי"ש והיינו המחדש בטובו כי אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב וכו'.

וזוכר חסדי אבות ומביא גואל וכו' ע"ד דאיתא בשם הרמב"ם די"ג אותיות אברהם יצחק יעקב כמנין אחד וי"ג אותיות שרה רבקה רחל לאה ג"כ כמנין אחד ובשניהם כ"ו כמנין שמו ית' ויעקב נקרא ישראל הרי ל"א אותיות ויעקוב מלא בוא"ו דהיינו המשכון שנטל מאלי' הנביא הרי ל"ב והיינו הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא הרי שמו חסר שנתן משכון ואז כשישולח הרי יחזירו לו משכונו והיינו והשיב לב אבות דישיב מה דהאבות הם ל"ב על בנים ר"ל בשביל הבנים שנטלו משכונו כדי שיבשר להם הגאולה וכשיבשר יטול משכונו ויהי' שמו אליהו וישארו אצל האבות ל"א אותיות ולא ל"ב עכ"ד ונמצא דאז יתראה ויתגלה החסד חסד אל כמ"ש מכבר חסדים שנעשים בגבורות ניסים נוראים והנה בפ' וחטאתי לאבי כל הימים מבואר במדרש היינו עוה"ב שהוא כולו יום והיינו חסד אל דייקא כל היום בעוה"ב שכולו יום והיינו וזוכר חסדי אבות על ידי ומביא גואל כי אם יטול המשכונא ישאר חסד אל.

מלך עוזר ומושיע ר"ל שהוא מסייע להמעש"ט אעפ"כ ומגן כנ"ל.

מכלכל חיים בחסד מחי' מתים ברחמי' רבים עפ"י היע"ד בדרוש ראשון בברכת מחי' מתים כי כשאדם חוטא סר נשמתו וה"ה כמת וכשחוזר בתשובה הוא מחי' א"ע והוא תחה"מ] וע"פ הגמ' בתשובת ר"ע לטורנוסרופוס על מה שנותנים צדקה כדי לזכות אותנו בם לחיי עוה"ב ועפ"י הגמרא בכתובות פ' הנושא דטל של תחי' היינו טל אורות או איר תורה להלומדה או להמחזיקים והיינו מכלכל חיים דייקא בחסד היינו ע"י הצדקה וגמ"ח שעושים עם ת"ח ועבדי ה'] משא"כ לאינם הגונים כי הם על אפו כמ"ש על הפ' בעת אפך עשה בהם הכשילם בבני עניים שאינם מהוגנים] והבן וש"ת הרי אנחנו רואים צדיקי' ואנשי מעשה בביתם אין לחם ואין שמלה לזה אמר מחי' מתים ברחמים רבים [כמש"א ר"ע כדי לזכות איתני בם לחיי עוה"ב] והבן ואף בלא דברי היע"ד א"ש מ"ש על תחית המתים ממש כמשמעו ע"פ הגמ' דכתובות פ' הנושא הנ"ל.

החל עלינו הימים הבאים לקראתינו לשלום היינו שהימים יהי' להם שלום עמנו ע"י שיהי' חשוכים מכל חטא כו' ע"ד הרמב"ם שכל יום אמר לאדם עשה בי מצוה ואל תעשה בי עבירה.

רפאינו ה' ונרפא כי בת קול יוצאת מהר חורב וכו' היינו רפואתו רק עדיין אנחנו לא נרפאים. כי הם חיינו ואורך ימינו ר"ל אותה שעה של עבודה ועסק בתורה היא התכלית של כל החיים ואריכת ימים והבן.

אמרתי טעם על מה שתקנו בבהמ"ז בברכת בנין ירושלים ובנה ירושלים עיר הקודש ובחתימת הברכה בונה ברחמיו ירושלים ולא תקנו לומר בונה ברחמיו ירושלים עיר הקודש. דהלא בל"ז קשה אנו מתפללין ובנה ירושלים וכו' דמשמע דכעת אינו בונה לכך אנו מתפללין שיבנה ואח"כ אנו מברכין בונה בלשון הוה ולא אשר יבנה לעתיד דמשמע שבונה עתה והוי תרתי דסתרי לכך נ"ל ברור דתרי ירושלים איכא ירושלים של מעלה וירושלים של מטה כאמרם ז"ל דירושלים של מטה מכיוון כנגד ירושלים של מעלה והנה ירושלים של מעלה בונה בכל עת ע"י זכיות ומצות ומעשים טובים ותורה של ישראל בונה בשמים מעלייתיו אבל ירושלים של מטה ובנה לעתיד והנה עיקר הקדושה הוא ע"י השראת שכינתו מקור הקדושה ובהסתלקותו כ"י מסתלק הקדושה והנה אמרו רז"ל לא אבא בעיר אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד אבא לירושלים שלמטה ע"כ ונמצא כעת כ"י אינו שורה בירושלים של מעלה וא"כ לא נקרא עיר הקודש רק עיר משא"כ לעתיד שיבנה ירושלים של מטה אז ישרה שכינתו תיכף למטה ולמעלה אז יהי' עיר הקודש והבן ואם כן אנו מתפללין שיבנה ירושלים של מטה דכעת אינו בונה עדיין וכשיבנה אז יהי' עיר הקודש לכך אנו מתפללין ובנה ירושלים עיר הקודש אבל

הברכה אנו מברכין על מה שבונה כעת דהיינו ירושלים שלמעלה וכעת לא נקרא עיר הקודש והבן:

תפלות שבת

סוף מעשה במחשבה תחלה הנה אמרו רז"ל בראשית ברא אלקי' מתחלה עלה במחשבה וכו' ור"ל שדרשו בראשית היינו במחשבה שהוא ראשית ברא אלקי' דייקא אבל ביום עשות ה' דייקא והבן היינו דבראשית בהמחשבה שהוא ראשית והנה ידוע דסוף מעשה היינו התכלית הבריאה וא"כ מבואר פירוש אמרם סוף מעשה היינו ביאת המשיח שהוא התכלית המקווה וע"ז נתייסד העולם הוא במחשבה תחלה ר"ל נרמזה במילת בראשית שהוא המחשבה תחלה כנ"ל.

התעוררי התעוררי כי בא אורך ר"ל אף שאמרו רז"ל שיצה"ר מתגרה בישראל יותר מבאומות מ"מ הוה כולו חושך וכשמתחיל להתעורר ופותח רק כחודה של מחט ומתנוצץ אור מקור ישראל הרי מעט מהאור דוחה הרבה מהחושך והיינו כשמתחיל להתעורר מעט אז ראוי שיתעורר לגמרי והבן.

היחוד והיראה לחי עולמים ע"ד ויחד יתרו וגילו ברעדה והבן ר"ל השמחה כמו ויחד יתרו והיראה שהוא שני הפכים בנושא אחד הוא רק לחי עולמים ר"ל מפני חי עולמים ירא האדם וישמח בו כמו שמבואר בעקרים האיך יתכן אבל זולת זה לא יתכן שניהם כאחד כנ"ל.

הן הם יודו כו' הנה בספר שפע טל האריך בזה לפרש מה שאנו אומרים הן הם בדרך סוד ואני השפל פירשתי בדרך נגלה ויתכן מאוד ההמשך עפ"י זה אלו פינו כו' הן הם יודו כו' כל עצמותי כו' כאמור לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו בהקדים כי לפי הנראה בתואר אדם במהות האברים מה גבר בגברין ישראל ועכו"ם שווין אבל באמת אינם בסוג א' כלל כמו שנראה ואבדיל אתכם כו' דהיינו הבדל מדרגה כידוע מהכוזרי וכמו שדרשו אדם אתם כו' וכן הרוח חי' יעלה על הדעת שהן שווין אבל לא כן הוא כי נשמות ישראל הם גבוה מעל גבוה והנה בישראל יש בכל אבר ואבר קדושה רוחניות והוא עצמות האבר והבשר הוא רק לבוש כענין שנאמר עור ובשר תלבישני וכעין שאמרו חז"ל במס' ברכות בפסוק ברכי נפשי מה הקב"ה ממלא כל העולם אף הנשמה ממלאה כל הגוף ולדעתי כייונו בזה לישב מה שנראה הפ' ברכי נפשי והפסיק כל עצמותי כו' סותרין זה את זה והבן, ובהקדים עוד מה דאית' במדרש תנחומא בפסוק הן עם לבדד ישכון הובא באהבת דידים בפירוש הנגלה בפסוק הנך יפה רעיתי ופירש עפ"ז הפסוק בישעי' וראו הן היתה כזאת כו' [כוונתו כי אותיות ה"ן אין להם זוג, כי א' עם ט' עילה

יו"ד וכן ב' עם ח' עולה יו"ד וכן ד' עם ו' עולה יו"ד ואות ה' אינו מתחבר להיות עולה כן, וכן בעשירית יו"ד עם צ' עולה ק' כ' עם פ' עולה ק' וכן כולם וזהו אותיות הן, הם מיוחדים שאין להם זוג כן ישראל מיוחדים באומות שאין להם זוג שיתחברו עמהם] עיי"ש והנה המופת על זה או הנסה אלקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי כו' ועפ"ז מבואר דאמר אלו פינו כו' שעשית עם אבותינו ועמנו דייקא ממצרים כו' לזה אמר ע"כ אברים כו' אשר לפי הנראה מה גבר בגוברין האברים שיש לאלו יש לאלו וכן לזה יש נשמת רוח חיים הן הם ר"ל הם בבחי' ה"ן שאין להם דוגמא ובן זוג כי מזה שעשה לנו נסים מה שלא עשה כן לכל גוי מזה מבואר ונראה כי האברי' ורוח ונשמה כו' הוא בסוג אחר מהעכו"ם ע"כ יודו כו' כדבר שכתוב כל עצמותי כו' דהיינו כנ"ל כאמור לדוד ברכי נפשי כו' וכל קרבי וכו' ויש סתירה מני' ובי' דמתחלה אמר ברכי נפשי משמע דוקא הנפש ואח"כ אמר כל קרבי א"ו בישראל יש בכל בחינת נפש [רוחני וקדוש שרוי בתוך מעיו] ודוק.

יצרם בדעת בבינה בהשכל כח וגבורה כו' עפ"י מ"ש העקרים מאמר שני פרק י"ב כפי התחלף מושכליהם כן יתחלף כחם ופעולתם בעולם כנ"ל

טועמי' חיים זכו עפ"י כי הטעם נמשל לתורה והריח למצות עיין בליקוטי תורה פ' אמור בענין לולב והדס עיי"ש ואיתא בכתובות פ' הנושא כי טל אורות טלך כל המשתמש באור תורה אור תורה מחי' וכו' עיי"ש ואף למאי דמסיק היינו ג"כ המדבקי' בת"ח שיש להם אחיזה באור תורה א"כ התחי' אינו אלא ע"י אור תורה והיינו טועמי' חיים זכו והבן.

משוך חסדך ליודעך אל קנא ונוקם כבר פירשתי בספר ישמח משה פ' משפטים ד"ה ושמעתי כי חנון אני] וכעת נ"ל פי' חדש עפ"י מ"ש בספר ויחל משה בריש הספר סי' א' כי ה' אלקיך אל קנא הוא היינו כי ק"נ"א פסוקים בתנ"כ מזהירים על היראה כך מדוקדק ולכך קנא ונוקם על יראתו כי מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה עכ"ד ונמצא זה שמזהיר כ"כ משום דחפץ חסד הוא שלא ידח ממנו נדח וכיון שכך היא א"כ ליודעיו ראוי להמשיך החסד והבן.

דילי' יקר ורבותא פרוק ית ענך מפום אריותא לכאורה אין הענין לכבוד רק לגבורה אך נראה דלענין גבורה י"ל הן הן גבורותיו כו' משא"כ לענין כבוד שבוודאי אין זה כבודו ית' שיהיו צאנו נטרפים חיו [ולז"א דילי' יקר וכו' פרוק ית ענך וכו']

אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר ה' עפ"י השמ"י באמרם ז"ל אימתי בונה ירושלים כשכבר נדח"י ישראל יכנס והיינו משום דלעתיד יקדים מוחא דלגו ונמצא לפ"ז ישראל הם פנים הפנים וידוע דחיצוני' הפרי איננו תכלית הנשמר רק פנים הפנים ועפ"ז אהבו

את ה' וגו' כמים פנים אל פנים כי אמונים נוצר ה' והם הסגולה ותכלית הנשמר וק"ל. דעה חכמה לנפשיך ר"ל שלא תגלה הכל והוא כתר לראשיך.

בזמר שבת היום וכו' דעה חכמה לנפשיך והיא כתר לראשיך עפ"י מ"ש כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם נמצא דעת הוא המושכלית הראשונות שבטבע הם הכנה להחכמה דהיינו מושכלית שניות ושלישיות ורביעיות ועוד למעלה והבן והנה מי שחננו ה' בהשגה למעלה משכל אנושי א"כ כל חכמתו האנושיות הוא רק הכנה ורק לדעת אצלו יחשב והנה יום שבת ק' מעותד לזה וחיל רק להשגה אנושיות והנה חול מכין לשבת והבן והנה חכמה מושבה במוח על כן מה שלמעלה מהחכמה נקרא כתר שהוא על המוח והיינו דעה חכמה לנפשך ר"ל שכל החכמה יהי' לך לדעה בעלמא כמ"ש והיא ר"ל שבת כתר לראשך והבן.

ראש השנה

אור עולם באוצר חיים אורות מאופל אמר ויהי עפ"י המבואר בספרים כי ש"י אורות נבראו ביום ראשון ר"ז מסטרא דימינא וק"ג מסטרא דשמאלא ונגנזו אלו שמימין ונשארו רק משמאל והנה ידוע דשמאל הוא מקום אופל והיינו אור עולם אור בגימ' ר"ז באוצר חיים שנגנזו לעוה"ב רק אורות מאופל ר"ל אלו אורות שמאופל דהיינו אלו שמסטרא דשמאלא אמר ויהי שאלו נשארו והבן.

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר צווח וכו' הב לן חיי וכו' ואיך יסדו אנשי כנה"ג כן והנ"ל דאלו המתפללין על חיים רק למענו שרוצה בחיים על אלו צווח הזוהר משא"כ אם רוצה בדבקות השם ית' וזכרינו לחיים היינו הדביקות כי נאמר ואתם הדבקים וכו' א"כ אין חיות בלא דביקות וא"כ זכרינו לחיים היינו שנהי' דבוקי' בך שהוא החיות האמיתי והבן.

וכתבנו בספר החיים למענך אלקים כו' ר"ל בין החיים למענך והבן א"י ר"ל שהכתיבה לחיים יהי' למענך שיתרבה כבוד שמים ע"י

ותתן לנו באהבה אה יום הזכרון הזה יום תרועה זכר ליציאת מצרים הך יציאת מצרים מאי בעי הכא ומאי עניני' לר"ה אבל הנראה בזה עפ"י משל מבני מדינה שמרדו כלם במלך וכבר הקיפם כלם בלגיונות בחרבות שלופות והמלך רחמן וחישב איך אכרית מדינה שלימה לכך מצוה להכריז מי שרוצה להכניע היום הזה ינצל ואף גם יוכתר והעומד במרדו יהרג תיכף ואעפ"כ יש ויש הרבה פתאים שעומדים במרדם וירדו בדמיהם שאולה וכן הוא בכל ר"ה כי כלנו כצאן תעינו אך השופר מכריז מי לה' אלי וכבר הקיפם לגיונות והכתר הוא להכתב בספרן של צדיקי' וכן הי' ביציאת מצרים כלם חטאו כאמרם הללו עובדי ע"ז והללו וכו' ומשה מכריז מי שירצה לצאת מי לה' אלי והי'

הרבה רשעי' שלא רצו לצאת ומתו בשלשת ימי אפילה והרוצים לצאת נכתרו בכתרו והי' ממלכת כהנים וגוי קדוש ועפ"ז מבואר ותתן לכו באהבה ע"י אהבה כי מן הדין אבד סברינו אך מאהבה נתן לנו יום הזכרון יום להזכיר אותנו יום תרועה השופר מי לה' אלי זכר ליציאת מצרים דהיינו שנזכר איך הי' ביציאת מצרים והבן.

א"י כי זכר ליציאת מצרים דהיינו אף שהיו במ"ט שערי טומאה ולכך אין להתייאש.

לבושו צדקה מעטהו קנאה נאפד נקמה סתרו יושר עפ"י דאיתא במדרש שהתפלל משה תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן ואיתא במדרש אלו הי' מתפלל עוד תפלה א' הי' נכנס לא"י ע"כ ונ"ל שלכך אז אחר שהתפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן בא לו הציוה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה כדי שלא יתפלל עוד תפלה אחת כנ"ל כי חייבה חכמתו ית' שיהי' משה נקבר שם מול בית פעור לכפר כמבואר בספרים וכיון שנצטוה בוודאי שקיים המצוה במסירת נפש והבן זה והנה הטעם שתקט"ז תפלות מועילין נ"ל דהא מבואר במג"ע ואתחנן אופן צ"ו דתקט"ו תפלות שהתפלל משה הוא ליחד חסד ואמת חתן וכלה עיי"ש ונ"ל שכוונתו המספר עם שני התיבות [דהיינו חסד ואמת בגימ' תקי"ג והשני תיבות הנה תקט"ו וכן חתן וכלה ג"כ בגימ' תקי"ג והשני תיבות גימ' תקט"ו] ונ"ל שאחר היחוד הנ"ל מועיל התפלה בוודאי והנה גמר משה היחוד בתקט"ו תפלות וזה הי' רצונו ית"ש שיהי' היחוד ע"י משה ואז הי' צריך להתפלל ובודאי הי' נענה כי כך המדה אבל הי' טעם כמוס אצלו ית' שלא יכנס לא"י לכך בא אז הציוה רב לך כו' ועפ"ז יובן צדק ומשפט מכון כסאך וצריך להמתיק. אז חסד ואמת יקדמו פניך ר"ל היחוד הנ"ל בתקט"ו תפלות יקדמו פניך היינו כעין הפרקליט שמקדים להדורן כאמרם משל לפרקליט שנכנס למלך כו' ואח"כ עת להתפלל ולהביא הדורן ובוודאי יהי' נרצה והיינו לבושו צדקה שבוודאי תמיד ונתלבש בצדקה שרוצה להטיב רק נאפד נקמה מבחוץ סתרו ר"ל אם רוצין למצוא סתרו כוונה הפנימיות והצדקה שמלובש תחת האפוד יוש"ר היינו תקט"ו תפלות שצריך להתפלל כמנין יוש"ר וביושר לב דהיינו ריצה הפרקליט על ידי היחוד ואח"כ הדורן והבן.

שפרו מעשיכם וברית לא תופר נאקתכם יאזין שחקים שופר ותיטב לה' משור פר עפ"י הבינה לעתים בדרוש העשירי בפסוק ועזביני והיפר את בריתי (כפל הלשון) עפ"י העצלות מהלבינה והזריזות והתחזקות מהאדמה (הרפיות גורם התרשלות עשיות המצוה והזריזות גורם התעוררות לעשות העבירות) והנה המהפך הסדר לטוב הוא על הכונה הראשונה שהאדם יהי' הולך ולא ישאר כפי הטבע אבל אם אוחז רק בקצה אחד א"כ נשאר כפי טבעו והנה כל מעשי בראשית בקומתן נבראו ר"ל שלא יעדיפו

משא"כ האדם וראי' לזה שאם הי' המבוקש מאדם ג"כ רק בחינת עמידה א"כ כל בריאתו ח"ו לבטלה שהרי כבר נבראו בריאות נפלאות וחשובין יותר שוכני שחק בבחינה זו א"ו דעיקר כונה שיהי' הולך והנה אם האדם משלים חקו תפלתו נשמעת עפ"י הפסוק הראיני את מראיך כו' מה שפי' בו האלשיך [היינו מראיך הוא הצלם אלקי' ע"פ ואז השמיעני את קולך והבן] והנה שור פר דרשו חז"ל שור שהוא גדול כפר דאמר מר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כמ"ש וא"כ שור פר הוא בחינה כוללית לכל מעשה בראשית ועפ"ז יתבאר דברי הפייטן שפרו מעשיכם הוא היפך ועזבני וברית לא תופר היפך והיפר את בריתי וא"כ הרי אתם משלימין לכך נאקתכם יאזין וראי' לזה כי השלמה הוא בבחינת הליכה ולא בבחינת עמידה על טבען כי שחקים שופר כמ"ש והבן לכך תהיו הולכים לכך ותיטב לה' משור פר היינו מכל מעשי בראשית שאין בהם רק עמידה והבן.

בפייט שחרית ב' דר"ה והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש עפ"י הגמ' בזבחים פ' ב"ש דף מ"א ע"ב תנא דבי ר"י מפני מה נאמר בפר כהן המשיח פרוכת הקודש ובפר העלם דבר של ציבור לא נאמר הקודש משל למלך בו"ד שסרחה עליו מדינה אם מיעוטן סרחו פמליא שלו קיימת אם רובן סרחו אין פמליא שלו קיימת עכ"ל הגמ' ועיין פרש"י שם] נמצא היוצא מזה דכל קדושה דלעילא כ"י תולה בנו ואף שאין שינוי בו ית' מ"מ לענין בחינת השתלשלות נאמר זה ומשל ממלכא דאתרחק ממטרנותי' עידין עידנין ע"י דליטורי' ומחרחרי ריב והנה קמו כמה אנשים ונכנסו בעובי הקורה שיתפייסו וע"י השתדלותם עשו פרי והנה עשו זמן מוגבל ליום הכסא יבא למחדי במטרנותי' אשרי להשושבינים ווי להדלטורים ומפרידים ויש להאריך במשל הזה.

והנה נאמר אך בך אל ואין עוד אפס אלקי' והכונה להקדושה דלעילא והנה אין מי שישיב הקדושה אל מקורו רק אנחנו כיון שהוא תולה בנו והנה נאמר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ והנה אמרו חז"ל אמר הקב"ה אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם וכו' והנה אין ישראל יכולין לפעול רק כשהם באחדות ואז נאמר ויחן שם ישראל לפי שהם כאיש אחד והיינו והוא באחד היינו אך בך אל באחדותם ישראל וגם רומז להו"א שנחסר ומי ישיבנו לא מלאך ולא שרף ולא שום א' מהמוני מעלה ונפשו נפש הישראלי אותה ויעש קדוש והבן, ויעש לשון תיקון כמו ויעש אלקים את הרקיע ועשתה את ציפרני'.

א"י והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו איותה ויעש עפ"י העקרים בענין הרצון שהוא השתנות מלא רוצה אל רוצה והתי' כי רצונו הוא ואין להקשות כי זה הכל מודים כי מהותו בלתי מושג בשום חכמה ומדע וכבר כתבתי לפרש עי"ז בהפ' ה' עוזי ומעוזי ועפ"ז

מבואר התכת הכתוב הנ"ל והוא באחד דהיינו שהכל באחד ואין נוסף ומי ישיבנו דהיינו מי יקשה וישיב עליו דעתו הלא מהותו ודאי בלתי מושג וא"כ יתכן ונפשו איותה ויעש. **בפייט** מוסף ליום ראשון דר"ה אל אמונה בערכך דין אם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין אם לא למענו יעש ויסור מנו חרון אף וכעס אין לבקר ולמצא מעש, מנ"ו דייקא וגם הפייט שומרי מצות עדיך ועובדיך נטלם ונשאם להרבות כבודיך כי הכל עבדיך הכל לפי מה שפרשתי הפיוט אדון אם מעשים אין בנו שמך הגדול יעמוד לנו ואל תבא במשפט עמנו [כוונתו כי כביכול המשפט לאלקים הוא אם יהי' שמו שלם וכסאו שלם וע"ז אמר שמך הגדול שישלם מהרה יעמוד לנו ואל תבא במשפט עמנו שלא יהא תלוי משפט השם כב"י בנו כי לא יצדק לפניך שיפתח פה לקטרג לפניך אודותיך כב"י שיהי' שמו שלם וכסאו שלם לא יצדק כל חי, לכן אמר אם תמצה עומק הדין וח"ו אין אנו זכאים עכ"ז מי יצדק לפניך מה שתלוי בזה שמך הגדול שיתגדל ויתקדש במהרה בדין הזה וז"כ אם לא למענ"ו יעש ויסיר מנ"ו דייקא היינו מאתו כב"י חרון אף וכעס וכו' כי עיקר המשפט שיהי' שמו שלם וכסאו שלם במהרה וזהו נטלם ונשאם להרבות כבודיך דייקא וק"ל].

וחותם יד כל אדם בו ר"ל בו בעצמותו כל אדם הרושם והחותם כנ"ל.

וקול דממה דקה ישמע ר"ל שמה שמתפללין בנעימות רוח ישמע.

החיות נראות נושאות והם מנושאות עם כסא ע"פ העקרים במלך הכבוד מאמר שני פי"ד כי הוא מלך על הכבוד אשר לא כן מלך בו"ד שהכבוד מושל עליו כי הוא הדרת מלך ברב עם וק"ל].

האוחז ביד מדת משפט עפ"י ומראיך נאוה [הם אותיות א' כ' משם אד' ואותיות וא"ו ה"א משם הוי' ב"ה] עפ"י שלח נא בי"ד תשלח כי אדני היכל להוי' וכשם שנחסר ו"ה מהוי' כך כחסר נ"א מאדנ"י ונשאר יד והיינו כי י"ד על כ"ס י"ה והבן ונמצא י"ד היכל לי"ה וידוע די"ה עם שמי שס"ה דמורה על ל"ת והוא דין והבן [האוחז בי"ד הוא מדת משפט] ועפ"ז דאהדרינהו מרי' לאפי' מני' כי שם עצם בחינת פנים נעלם והשיב יד"ו נטוי' עלינו כנ"ל.

וישמעו רחוקים ויבואו על דרך וישמע שאול את העם שהוא לשון אסיפה היינו שיתאספו כל אשר נתרחקו מהקדושה ויבואו כאן להכתיר למלך הכבוד והבן.

אפחד במעשי אדאוג בכל עת אירא ביום דין בבואי לזכרון עפ"י השמ"י בסי' ק"נ כי לע"ע ר"ה הוא להיותו יום הדין ולעתיד רק זכרון [ותו"ד שם כי לעתיד יבולע המות וימתק הדין ואז יהי' בר"ה יום חג כמו השלש רגלים שהם זכר ליצי"מ כ"ש בר"ה שיהי'

זכרון איך בימים הקדמונים עמדו בו למשפט כל יצורי עולמים ובימות המשיח יהפך לששון ולשמחה לזכרון יום הדין וע"ז מרומז הפסוק באחד לחדש שיוחזר האלף שהוא אחד לחדש תשרי שנחסר אל"ף מצירוף ראשית אז יהא ליום שבתון ומנוחה ומרגוע לעוף ואז זכרון תרועה מקרא קודש שיהי' לכם ר"ה ליום חג מקרא קודש לזכרון תרועה והדין שהי' בימים הקדמונים עיי"ש בארוכה] ועפ"י יחיינו מיומים שכתב בע"מ [מאמר ח"ד חלק א' פ"א יחיינו מיומים היינו דין ר"ה ודין השני בעולם הנשמות לאחר המות ביום השלישי יקיימנו זהו הדין השלישי בעולם הבא לתחה"מ ונחי' לפניו] והנה יש עת שהוא מעל"ע שהוא יומם ולילה וכן שנה נקרא עת שהוא עת של קיץ וחורף המוזכר בפ' נח והוא כעת חי' המוזכר בפ' וירא והיינו לעת תשובת השנה והבן והנה אדם נידון בכל יום לבחינה בעלמא ודין הגמור בר"ה והיינו אפחד במעשי אדאג בכל עת ר"ל הן בעת של יומם ולילה הן בעת של תשובת השנה והבי"ת הוא במקום עם כמו ביראה באהבה וכמו הב' של במעשי ועפ"ז מיושב דלא הוי כדובר שקרים דהא זה שדואג בכל עת הוא צדיק גמור והוא רזא דפורקנא המוזכר ביע"ד [בשם הזוה"ק ופחדת יומם ולילה דא רזא דפורקנא שהוא מקיים שוב יום אחד וכו'] רק דפירושו דעתה הוא משים אל לבו שיש לו לדאוג עם כל עת ועל כולם אירא ביום דין היינו יום הדין אז בבואו לזכרון [יזכה לבוא ליום שיהי' רק זכרון היינו לימות המשיח כנ"ל] והבן.

א"י אפחד במעשי אדאג בכל עת אירא ביום דין בבאי לזכרון, עפ"י הדרוש שכתבתי לר"ה שחל בשבת [נדפס בישמח משה פ' אמור ד"ה ובחודש השביעי] ותורף הדברים שם כי לזכירה שיהי' כתקיעה צריך להיות בהיראה יותר גדולה מהתקיעות עצמן [ופי' בזה הפייט זבח קודש כהוכשר בעיניו רגל תמורתו איל וכו'] וידוע דיראה יותר מפחד כי הוא גם לרחוקים ועפ"ז מבואר הפייט הנ"ל [אפחד במעשי וכו' היינו פחד גדול ודאגה בכל עת בכל שנה ושנה ביום הדין הנורא, אירא (היינו שהוא ירא מאוד שהוא יותר מפחד) ביום דין בבואי לזכרון היינו כאשר הוא רק יום זכרון תרועה, ר"ה שחל בש"ק וק"ל].

על חטא שחטאנו לפניך בווידוי פה ע"פ שראיתי בספר דרך משה על אלו שמכין על החזה בוידוי דברים בלא לב משל למה שעושין מהתחברות עצים אצל הגינה שמקשקשין על ידי הרוח להבריח העופות מפחדן כסבורין שהוא קולות מבני אדם הבאים לצודן וכשמרגישין שהוא קול עצים אינם יראים ובאים בשעת קשקוש כך הוידוי מבריח היצה"ר וסייעתו כסבורין ששם האדם אל לבו ושב אל ה' בכל לבו ובוודאי לא יפתה אחריו וכשמרגיש שהוא קשקוש בעלמ' בא ואינו מתיירא ולי כראה להוסיף נופך

בהמשל שלפעמים שהעופות לא חשבו על זו הגינה לפרוח לתוכו וכששומעין קול הקשקוש ואינם יראים שכבר יודעים שהוא קול עצים בעלמא אזי פועל הקשקוש הזכירה שנזכרו בזו הגינה לבוא לתוכו והבן כך היצה"ר וחילותיו יותר מתגברין בו שהוא מזכירן ומעוררן ומזכיר עון להתפס ומחטיאין אותו עוד יותר והיינו שחטאנו לפניך בווידוי פה ע"י ווידוי פה והבן.

בפייט לשחרית ייוה"כ ועד יום מותו תחכה לו לתשובה להנטותו לתחי' ע"כ דקשה מה זה דסיים להנטותו לתחי' ראוי שיאמר לתשובה ונ"ל עפ"י מה שפירש בספר חו"י בדף קכ"ב על הפסוק כי לא אחפוץ במות המת שאע"פ שפריש ממינות [ואחז"ל דמאן דפריש ממינות מיית עכ"ז לא אחפוץ במות המת וכו'] אבל התיקון הוא להחזיר אחרים בתשובה וחי' והנה באמת הרשעים יאבדו ולא הוי בע"ח [דאינם נדחים] רק אם ישיבו אז הוי בע"ח ואינו נדחה] והבן [הס' חו"י אינו תח"י אך כפי שמביאו מוזלל"ה מרן ייט"ב בסה"ק ייטב פנים במאמר שוב אשוב אות ד' ואות כ"ד נראה כוונתו כי איך יועיל תשובה הלא קודש ישראל לה' וכשחטא נדחה מקדושתו ואיך יהי' חוזר ונראה בתשובה וא"ת דקי"ל בע"ח אינם נדחים הלא רשעים בחייהם קרוים מתים אלא די"ל ע"י התשובה נחשב כחי ואינו נדחה ובידו לשוב ולתקן וכל שבידו לא הוי דיחוי ועיי"ש בדברי קדוש ה' מוזלל"ה ויומתקו הדברים היטב] וזה כוונת הפייטן ועד יום מותו תחכה לו לתשובה אולי יעשה תשובה וש"ת למה יועיל הלא נראה ונדחה כו' וא"ל דהוי בגדר בע"ח יותר מבהמה דהלא רשע הוא לזה אמר להנטותו לתחי' דהלא בתשובה זו יחי' וא"כ הוי בע"ח והבן.

ועפ"ז יתבאר ג"כ בשחרית יו"כ עוד בו נשמתו יקו תשובת יציר אדמתו להחיותו להטיב אחריתו דייקא דהיינו שלא יכלה בסוף והבן.

א"י עפ"י מ"ש בספר חו"י הנ"ל באור יקר דף נ"ו ע"א על לי גלעד לי מנשה כו' הרי מבואר שם בפירוש הראשון דע"י דאמרינן דמחי' מתים יש מקום לומר ח"ו דלא מהני תשובה עפ"י הגמ' בסנהדרין דף צ"א דיליף תחה"מ מהכרת תכרת עוונה בה לתחיית המתים אבל ר"י ור"ע דרשו עוונה בה דייקא בזמן שעוונה בה אבל אם עשה תשובה מכפר עיי"ש [וא"כ שאם דרשינן הכרת תכרת עוונה בה בזמן שעוונה בה אבל אם עשה תשובה מכפר כר"י ור"ע אין לנו הוכחה לתחה"מ ואם דרשינן הכרת בעוה"ז ותכרת לתחה"מ מוכח מהכא תחה"מ מן התורה ואין ראי' לתשובה שמכפרת וק"ל] ועפ"ז מבואר ועד יום מותו תחכה לו לתשובה כי מקבל שבים וש"ת כי לפ"ז אין תחה"מ כמבואר דזה תולה בזה לזה אמר לא כן אדרבה להנטותו לתחי' וכן יתבאר דברי הפייטן עוד בו נשמתו יקו

תשובת כו' וש"ת דלפ"ז נעדר תחה"מ לזה אמר אדרבה להחיותו להטיב אחריתו דייקא דהיינו בעת התחי' והבן:

והנה עפ"י פירוש השני שם באור יקר יש לפרש גם הפסוק כי לא אחפוץ במות המת היינו במות הרשע רק שיעשה תשובה וש"ת לפי"ז דאין תחית המתים דעוונה בה נדרש שהתשובה מועיל ולא על תחה"מ והכרת תכרת בלשון ב"א לזה אמר נאום ה' אלקים ולא לשון ב"א על כן השיבו וחיו דתרויהו איתנהו ובזה עולין דברי הפייטן בשני המקומות ג"כ שפיר.

א"י על הפסוק הנ"ל כי לא אחפוץ במות המת עפ"י מ"ש בע"א כי בוודאי דבור השי"ת מכוון לכל הציורים וק"ו ב"ב של ק"ו מאסתר שלבשתה רוה"ק נתכוונה ככולהו תנאי וככולהו אמוראי והבן זה והנה בלשון זה כי לא אחפוץ במות המת יש שני פירושים א' במות הרשע שנקרא בחייו מת רק שישוב אל ה' וירחמהו ב' במות המת שיהי' המת נשאר במותו ולא יקום לתחה"מ והבן כי הוא פירוש וציור נכון על כן אמר כי לא אחפוץ במות המת נאום ה' דייקא וכיון שהוא נאום ה' הרי נתכוון לכל הציורים שמצויר באותן התיבות על כן השיבו וחיו והבן כי נכון הוא בס"ד.

תוכחת חיים אמירה נעימה

לחודש אלול וימי הרצון

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלול כי אלו"ל למפרע הוא ל"ו ל"א כי אלול הוא לשון מאלל ארעא כי טבע ב"א להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי בת"ח וי"ש ומלעיבין במלאכי אלקי' וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר לו אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי ב"א כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך ראי דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה' וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו והבן.

מוסר גדול הלילות הגדולים יבלה בתורה ובתפלה בשירות ותשבחות ולא בשינה ומכ"ש בהבל הבלים של צחוק כמו קארטין וכדומה ומשחית נפשו הוא יעשנה וש"ת איזה לאו משס"ה לאווין יש בצחוק הזה אמור לו כי הוא נכלל בלאו דלא תגזול בד' פנים (א') כי הוא גזל כי כל א' חושב שהוא ירוויח וכשהוא מפסיד תרע לו מאוד ואינו גומר ומקנה

ועוד נוסף שעושין רמיות ושקרים הרבה מאוד וגם בעוה"ר שחוק וקלות ראש ושקר ולה"ר ורכילות וליצנות וניבל פה נצמדו יחד ומי יודע כמה ניאצות גדולות שבאין מזה.
הפן הב' כי אמרו רז"ל לא איברי לילה אלא לגרסא כי אז יניחו יגיעי כח ואין מטריד והנה הוא גוזל הלילה של תורה ונותנה להבל וצחוק הלזה או לפתיות הלזה וכמה קשה גזל זה, התורה בעצמה תתבע הנגזל ממנה אוי שמים אור לחשך כי תורה אור. הפן הג' עפ"י המבואר בזוה"ק כל מאן דאשתדל באורייתא קדישה לשמה בשעת' דמסתלק מעלמ' אורייתא מקדמת ואזלת קמי' ומנטרת יתי' לבל יפגעו בי' מארי דדינין כד שכיב גופו בקברא היא מנטרת לי' שנאמר בשכבך תשמור עליך כד נשמתא אזלת למיתב לאתרהא היא אזלת קמה וכמה תרעין תקיפין אתברו מקמי' אורייתא עד דאזלת לדוכת' וקמת עליו דבר נש עד דאתער בזמנא דיקומון מיתי דעלמא ומאן דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא בזמנא דמסתלק מעלמ' יהבין נשמתא לאתר תתאה בגיהנם דאתקרי בור שאון וטיט היון דלא מרחמין עליו ובכל פלגא דלילא כרוזא קרי בחיל אילין דלא משגיחין ביקרא דמאריהון דאורייתא קיימת קמייהו ולא משתדלי בה טב להון דלא יברון עד מה יקומין בלא סכלתנו ווי להון כד יתער יומא דרע עלייהו ויטרפו לון מעלמא ע"כ הרי גוזל נפשו מצרור החיים מנועם ה' ויהב יתה לבור שאון טיט היון אין גזל גדול מזה ואין גונב נפש נפשו של עצמו והתעמר בו ומכרו ליד מלאכי זרים גדול מזה.
הפן הד' דאיתא בזוהר שמות ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור בשעתא דפסקין ישראל מאורייתא מיד ותרד בת פרעה דא מדת הדין דממונה לאתפרעה מחוביהון דבני נשא לרחוץ על היאור לאסחאה מדמן של ישראל ח"ו על עלבונא דאורייתא דאיהו נהר ויאור ונערותי' הולכות על יד היאור אילין אומין דעלמא דרדפין בתרייהו דבר ישראל על יד היאור בסבת עלבונה דאורייתא ע"כ הרי המבטלין מד"ת ועוסקין בהבל גוזלין דמן של ישראל ואין גזל גדול מזה כנ"ל.
מוסר גדול אם יאמר לאדם אחד שיחזירו לו כל שנותיו ויתחדש כנשר מעתה אם יעשה כך וכך בוודאי לא יתעצל ואם לענין חיי הגשמי כך על אחת כמה וכמה לענין רוחני שהוא קיים לעד שהתשובה מחזיר הכל כמ"ש בענין קריאת שם שבת שובה [עיין ישמח משה סוף פרשת נצבים ד"ה איתא במסכת סנהדרין] והבן ועוי"ל שמחזיר הימים שעברו ע"י תשובה לפי שהתשובה קדמה לעולם ומחזיר התחלת הבריאה והבן.
מוסר גדול על הרהורי תשובה הבאין לאדם בל שלא ידחה אותן דהם שלוחי דמלכא היתכן לדחוף שליח המלך מביתו הלא אין לך מרד ומעל גדול מזה ועוד הלא יראת ה' היא אוצרו גנזא דמלכא ויפה שעה אחת בתשובה כו' אם כן אין אוצר נחמד יותר מזה

א"כ מי פתי יסור הנה שאחר שנראה לו האוצר מלהיב לעינו ויניחנו ולא יקח ממנו כלום אתמהא:

בשל"ה איתא תשובה תענית שק ואפר בכי' הספד ונ"ל רמז כי תשובה למפרע הוא הבושת כי התשובה העיקר הוא שיחזור למפרע על כל מה שהעוה בעיון היטב ובהתבוננות רב לידע ולהבין הטיב פחיתות מעשיהו עד שיתמלא בושה פניו מפני הבורא ית"ש במה שחטא כנגדו בושת גדול מאוד והוא עיקר התשובה כאמרם העושה דבר עבירה ומתבייש בו דייקא היינו רק משום העבירה עצמה ולא משום נברא [עיין ישמח משה ויקרא בפסוק אדם כי יקריב מכם קרבן מה שפי' בו] והבן.

מכילתא וילק"ש יונה הטעם על שגוים קרובי תשובה לפי שאין מעכב הסט"א כי אין לתשובתם יסוד כמו שאמרתי בפ' ה' עוזי ומעוזי מנוסי ירמיה ט"ז [עיין ישמח משה פרשת האזינו כי האו"ה אף שעושים תשובה אח"כ חוזרים בהם כמאה"כ משמרים הבלי שוא חסדם יעזובו עיי"ש].

מ"ש הרמב"ם דכל יום ויום אומר לאדם עשה בי מצוה ואל תעשה בי עבירה היינו שבהיום גופא עושה מצוה שמקיימו לנצח.

כבר כתבתי טעם על שלא נצטוונו בביאור על התשובה [בישמח משה פרשת נשא] וכעת נ"ל עוד שני טעמים א' כי אם יהי' מצוה מפורשת א"כ מוכרח לחטא כדי שיקיים המצוה ב' כי אם יהי' מצוה מפורשת הי' נראה כי קבלת התשובה מחוייבת מצד הדין מעצם התורה אבל באמת אינו רק מחסד השי"ת והבן.

ונ"ל ליתן טעם על הא דבעינן תשובת המשקל דהלא אין חפץ לה' לא בשוקי האיש ירצה וזבחי אלקים רוח נשברה חרטה ועזיבה ולכך לא נזכר תשובה למ"ע בביאור בתורה כמ"ש בספרי [ישמח משה פרש' נשא] אך נ"ל דאז כשעושה תשובת המשקל הוי החרטה באמת דודאי שוב אין רצונו לעבור על רצון קונו עבור הנאת גופו אף בהנאה כזו שקבל בשעת העבירה דהא ציער את גופו בצער ששקול כמו הנאה זו לכבוד קונו אם כן הרי נשתנה דעתו ורצונו ממה שהי' בעת שעבר העבירה ומכיר בגנותו ומתחרט על מה שעבר כנ"ל:

והסיגופים צריכים להיות בשמחה רבה ע"ד המבואר בפרקי הצלחה כי אין לך צער גדול ממסך המבדיל למי שטעם מעט תענוג הדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות מתיקות חשוקות עד כלות נפשותם והמריבה [מהמונע אותו מהתקבל כי זה הפכה מנגדה שונאה ותפעול בו רשימה לשלול ממנו כח המניעו והמקיימו ולפעמים תמאיסהו הנפש ותריבהו מריבה גדולה והוא סוד הוללות הנביאים וכו'] המבואר באור החיים

פרשת אחרי מות [עה"פ בקרבתם לפני ה'] והנפש הוא האדם מכניע מתנגדו ויש לו שמחה רבה בזה דמה שהושפל מתנגדו נתעלה הוא משא"כ כשיש לו עצבות א"כ אין נפשו שלם ומשפיל גם נפשו כי אין לך מונע להשגה כמו העצב ועפ"ז תבין אמרם [במסכת תענית י"א] כל היושב בתענית נקרא קדוש ואמרו כל המתענה נקרא חוטא ותירצו הא דמצי לצעורי נפשי' נקרא קדוש הא דלא מצי לצעורי נקרא חוטא והבן.

תענית ע"ד רמז הוא שני תיבות תת עני דאגרא דתעניתא צדקתא אחר כן מצאתי רמז זה בשל"ה ועוי"ל עני היינו צעקה כמו קול ענות וכמו שפירשתי בפסוק זה עני וכו' [תפלה למשה תהלים ל"ד] והיינו תת זה צדקה עני היינו צעקה זו תפלה.

[**יש** ללמוד] מן להדמות בדרכיו שהוא ית' תיקן חשש שאילה והי' כי ישאלך בנך וגו' וגם אנו נתקן מה שבלי ספק נהי' נשאלים כמ"ש החוה"ל.

קוה לשלום ואין טוב לעת מרפא והנה בעתה [ירמי' ח'] כדברי השעה"מ השייך לר"ה ח"א פ"ה ולא מצאה היונה מנוח שאין לישראל מנוחה בגלות המר ותשב אליו אל התיבה אין לנו אלא התפלה לעמוד לפני התיבה כי מים על פני כל הארץ מה שאנו בוכים בכל עת וישלח ידו ויקחה הקב"ה שלח ידו ויקבל תפלותינו דצלותא דאיהו בדמעון לא חזרת רקניא וכדאיתא בזוהר הקדוש פרשת פקודי הובא שם. לעילא מכל פתחין אית פתחא חד דקב"ה חתיר לה ואתפתח תלת זמנא ביומא ולא אנעול וקיימא לאינון מאריהון דתיובתא די אושדין דמעין בצלותא קמי בתפלה כו' ובהון מחי חובין דישראל כו' תנו לאלקיכם כבוד עד שלא תחשך השמש כו' כי כמו שיש י"ב שעות ביום הכי יש י"ב חדשים ואלול הוא כמו שעה קודם הלילה והיינו ג"כ עד שלא תחשך השמש והבן ואמרו חז"ל שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו ומבואר הטעם כי כל מה שאירע בעת החורבן אירע במיתת צדיקים כי בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות והנה לבו של הצדיק הם כלוחות שיש בו תורה כונו שנאמר עם תורתי בלבם. על לוח לבם אכתבנה ויראת שמים ודביקות אלקים חיים ובמותו נשתברו והתיקון לזה לפשפש במעשינו ולשבר לוח לבינו הזונה קרעו לבבכם כי כל זמן שאנו בים השכחה שנשכח ה' אלקינו מלבינו והולכים אחר שרירות לבינו הרע אז הלב מלא גאוה לאמור מי אדון לי אני אעשה מה שלבבי חפץ מי רואני ומי יודעני וק"ו הדברים הלא אמרו חז"ל כל המתגאה אם חכם הוא חכמתו מסתלקת עכו"כ שלא ישרה חכמה בלב מלא גאוה משא"כ אם ישבר לבו ונותן אל לבו דע מה למעלה ממך מלא כל הארץ כבודו ועומד עליו ורואה במעשיו ובכל סרעפיו וכליותיו ונרתע וירא וחרד וצועק על העבר אוי לי מה עשיתי הכעסתי את בוראי אז יכנע לבבו הערל והוא נכנע ונשבר ונדכה ואוחז בענוה ושפלות רוח אז ישכון את

דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים היינו שנותן חכמה בלבו כענין שנאמר והחכמה תחיה את בעליה והוא התיקון לשבירת הלוחות ועיין בספר גבולות בנימין חלק שני דרוש מ"ם להספד בעניין השלשה תוארים נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק הנאמר בריב"ז שהוא כנגד השלשה דיעות הנאמרים במסכת ערכין (דף ט"ז ע"ב] דר"ט אמר תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח ור' אליעזר ב"ע אמר תמה אני אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה ור"ע אמר תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח [כן הוא הגרסא בע"י] ופי' מי שיכול להוכיח היינו משום דאם אומר טול קיסם מבין עיניך יאמר לו חבירו טול קורה מבין עיניך ומי שיודע להוכיח הוא כפשוטו שיש לב להבין כו' עיי"ש ועפ"ז נ"ל לפרש ונחה עליו רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' דנגד שיודע להוכיח אמר רוח חכמה ובינה שיודע לכלכל דבריו במוסר השכל שיקבלו לבות בני אדם. רוח עצה וגבורה כנגד מי שיקבל תוכחה דצריך עצה איך להכניע לבבו הערל וגבורה להוציא מים מסלע. רוח דעת ויראת ה'. נגד מי שיכול להוכיח. כי דרשו בפסוק והי' אמונת עתיך זה סדר זרעים כו' ודעת זה סדר טהרות והיינו רוח דעת דהיינו טהרה שהוא מכל חטא ויראת ה' סור מרע ועשה טוב כנאמר יראת ה' אלמדכם אם כן אין יכול לומר לו טול קורה וכו' כנ"ל.

בו ביום שרף אספינוס הרשע את התורה ומיתת הת"ח הוא שריפת התורה מן העולם הזה והתיקון כנ"ל וכל בית ישראל יבכו את השריפה הנאמר במיתת צדיקים בנדב ואביהו. בו ביום הועמד צלם בהיכל והכניס צרה לבית ונסתלקה השכינה כמו כן במיתת הצדיק פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה היינו הסתלקות השכינה והתיקון בזה לשוב בתשובה שלימה ובזה מחזירין השכינה כמו שנאמר שובו אלי ואשובה אליכם. בו ביום הבקעה העיר כמו כן במיתת צדיקים מגיני הדור שהם חומות בצורות ונשגבות מגינין כחומה כמו שנאמר אני חומה וכן יסדו אום אני חומה והתיקון על זה לשוב בתשובה גדולה וחזקה לשבר חומות ברזל המפסקת ביניינו לבין אבינו שבשמים ולקבל כל א' על עצמו לשמור פיו ולשונו מכל רע כמו שנאמר מה יתן ומה יוסיף לך לשון רמיה ופי' חז"ל אמר הקב"ה הקפתי לך שני חומות בעד הלשון וגם לקבל על עצמו לקיים כל הגדרים והסייגים אשר תקנו חז"ל שהם החומות שנאמר היו לנו לחומה ואם ככה בעשה יתקיים בנו בקשתינו הטיבה ברצונך את ציון ותבנה חומות ירושלים. בו ביום ביטל התמיד כמו כן מיתת צדיקים שהצדיק הוא עולת התמיד שמקיים שויתי ה' לנגדי תמיד ונ"ל ע"ד רמז את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כי כבר נשמע ממני שקבלתי שהשני תמידין עכשיו בגלות הוא שויתי ה' לנגדי תמיד. וחטאתי נגדי תמיד.

והנה ביאת הצדיקים לעולם נקרא בוקר שהוא עת זריחת השמש כמו שדרשו בפסוק וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושיע ופטירתו נקרא שקיעה וביאת השמש כנ"ל וכמו שנאמר עד שלא תחשך השמש והנה בעת זריחת הצדיקים בעולם הם מקיימים שויתי ה' לנגדי תמיד והיינו את הכבש האחד תעשה בבוקר בעת זריחת הצדיקים כנ"ל ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כי נטוי צללי ערב וחשכה השמש דהיינו אפיסתן מן העולם אז צריכין לשוב בתשובה ולפשפש במעשינו ולקיים וחטאתי נגדי תמיד. ביום ט"ב נחרב בהמ"ק ונשרף ההיכל כמו כן במיתת צדיקים כי המה המקדש כנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ודרשו חז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כי המה המקדש וכן נאמר היכל ה' היכל ה' המה ובודאי הנשמות הקדושים המה פה כאשר הוא במסירות אלינו וכל מי אשר ישוב בתשובה המה ישאו אותו לדורן בעפיפתם למעלה למלך מ"ה התשובות של כל איש ואיש בפרטות ומי פתי יסור הנה אשר נזדמן שלוחים ויוכל לשלוח בקל דורן למלך ולא ישלח על אחת כמה וכמה למלך מלכי המלכים ית"ש ואם ככה נעשה נזכה שיתקיים בימינו בקשתינו הטיבה ברצונך את ציון כו' ואני אהי' לה לחומת אש סביב ויבנה המקדש ויכונן עיר דוד ויבא אל ההיכל ונקריב עולות ותמידין ב"ב אמן.

אל מלך יושב על כסא רחמים וכן כי אתה הוא מלך אוהב צדקות עפ"י המדרש שמואל רבתי פרשה ה' תני רשב"י כל זמן שישראל באגודה אחת וכו' כביכול מלכות שמים במקומה שנאמר ויהי בישורון מלך אימת בהתאסף ראשי עם ע"כ ועפ"ז יתבאר הפסוקים אל מלך ר"ל כשהוא מלך דהייני כשישראל באגודה אחת אז יושב וכו' וכן הפסוק השני והבן.

ונ"ל ליתן טעם נכון על דברי המדרש שאין השי"ת נקרא מלך רק כשישראל באגודה אחת שזה מרחמי השי"ת על עמו ישראל עפ"י מ"ש באבינו מלכנו אין לנו מלך וכו' [בישמח משה פרשת האזינו בדפה"ח דף קמ"ו ע"ב] ותורף הדברים דלכך לא שייך מלך שמחל על כבודו משום דאין מלך אחר ואין עם אחר וכל זה אם חוטאין ואף על פי כן מתנהגין בטכסיס יהודית א"כ אעפי"כ מלך ישראל הוא אבל אם מתכבדין בהתדמותן לגויי הארץ בלי היכר א"כ מלך הגוים הוא והבן אז הדרא דינא מלך שמחל ע"כ ואין יראה ופחד גדול מזה והבן. ונמצא שאין המלך יכול למחול רק ברצון כל עמו והנה אם הם שונאים זה את זה אז אין אחד רוצה שימחול לחבירו כמו שאמרו רז"ל נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה לכך כביכול אינו נקרא מלך כדי שיוכל למחול אבל כשישראל באגודה אחת אז יכול למחול גם אם נקרא מלך נקרא שפיר מלך כנ"ל ובזה יתפרש אדון עולם אשר

מלך בטרם כל יציר נברא לעת נעשה וכו' דכביכול לא נקרא מלך רק באם שישראל הן באגודה אחת ועפ"ז יתבאר דבטרם כל יציר נברא הי' המלוכה תמידית אבל לעת נעשה היינו לאחר הבריאה בחפצו כל ר"ל שהכל הוא בחפצו דהיינו שהן באגודה כרצונו א"י כשהכל הוא בחפצי ר"ל שהכל חפצים שיהי' מחילה וסליחה כמו שהוא כב"י רוצה בזה אזי מלך שמו נקרא ומכלל הן אתה שומע לאו ודוק והבן זה

עוד יתבאר אל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו עפ"י הגמרא במסכת ר"ה פרק י"ט דף ל"ב אמרו, מה"ש לפני הקב"ה מפני מה אין אומרים ישראל הלל בר"ה כו' עיי"ש והנה הקשה הבינה לעתים בדרוש ב' דזה סותר להירושלמי אין אומה כאומה הזאת בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין ליבש שחורים כו' אבל ישראל אינם כן אלא לובשין לבנים כו' ואוכלין ושותין ושמחין שיודעין שהקב"ה עושה להם ניסים עכ"ד הביאו הטור הלכות ר"ה והמאמרים סותרין זה את זה דמהקודם מבואר דדואגין עד שאין יכולין לומר שירה בלב שמח ומהירושלמי מבואר דהם שמחים ואינם דואגים כלל מחמת בטחונם ותירוץ הוא ז"ל דלאו דישראל אין אומרים שירה מחמת פחדתם ויראתם מצד עצמם רק שהש"י מתנהג בחסידות ואין רוצה שיאמר לפניו שירה אף בשעה שמאבד עוברי רצונו כענין שמצינו בים סוף שאמר מעשה ידי טובעין בים כו' עכ"ל והנה ידוע אמרם דבכל השנה האל הקדוש ובר"ה המלך הקדוש שאז נקרא מלך שמראה מלכותו ולכך אומרים מלכיות וזה אמרינו אל מלך אף בשעה שאל נקרא מלך. ודאי יושב על כסא רחמים. וש"ת א"כ מפני מה אין אומרים הלל. דהא הוי מפני שיושב על כסא דין עיי"ש בגמרא לזה אמר דזה לא מצידינו שאנו מתייראין רק שהוא מתנהג בחסידות שאינו רוצה שיאמר לפניו שירה אז כי רק מוחל עונות עמו אבל לא לעכו"ם עוברי רצונו אבל מדת חסידות הוא שאף במפלתן אינו שמח כנ"ל:

בסליחה כי על רחמיך הרבים אנו בטוחים וגי' שם כי אתה וכו' רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ומרבה להטיב לכאורה ומרבה להטיב נכלל בהקודם אבל נראה דארך אפים הוא לפי שמחכה לו אולי ישוב דהכל בידי שמים ואעפי"כ נגלה לו ית' וכשודאי לא ישוב א"כ למה יאריך אפו לרוע לו לאדם והבן וא"כ ה"פ ומרבה בזה עוד יותר להטיב בשביל להטיב את האדם כי הוא פועל יוצא כנ"ל.

סליחה לער"ה אדון דין אם ידוקדק בחקר פועל אם יובדק גבר לפניך לא יוצדק עפ"י מ"ש הבינה לעתים דרוש א' כי הדין נמשך אחר הפועל עיי"ש [שפי' מה שנאמר בדוד המלך ע"ה ויחר אף דוד באיש מאוד כי כפי הפלגת עשרו של האיש נחשב זה שלקח הכבשה מהעני לעון פלילי ומחייבו עונש כבד וקשה וזה ויחר אף דוד באיש מאוד כי

עם שחרה לו על הפעולה. יותר חרה לו על איש הפועל אשר לפי ערכו תגדל אשמתו מאוד עכתו"ד וק"ל]:

שמע קולינו ה' אלקינו חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתינו הדקדוקים רבו שמשנה מקול לתפלה ומשמיעה לקבלה והכפל חוס ורחם וגם עלינו שפת יתר הוא ונקדים לזה מ"ש בפסוק [איכה ג' פ' ז'] גדר בעדי ולא אצא [עיי"ש בפירושו] דהעונות עצמם והנבראים מהן מונחים על הלב ואם כן אין כאן רק קול צווחה ולא תפלה שהיא לשון דביקות כמ"ש השל"ה כי הלב רחוק אך אנוסים אנחנו ונקדים עוד מאי דאיתא בזוהר (תרומה) [ויקהל דף קצ"ח ע"ב] על פסוק כל נדיב לב יביאה והובא בספר יסוד התשובה פרק ו' [וז"ל הזוה"ק שם ת"ח בשעתא דבר נש שוי רעותי' לגבי פולחנא דמרי' האי רעותא סליק בקדמיתא על לבא דאיהו קיומא ויסודא דכל גופא וכו' ורעותא דכל שייפי גופא ורעותא דלבא מתחבראן כחדא ואינון משכין עליהון זיהרא דשכינתא לדיירא עמהון וכו' הה"ד קחו מאתכם תרומה וכו' למהוי חולקא לה' וא"ת דלאו ברשותי' דב"נ קיימא עלה ת"ח מה כתיב כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' כל נדיב לבי ודאי מאן דיתרעי לבי' ימשוך לה לשכינתא גבי' הה"ד יביאה אע"ג דאיהו באסתלקותא לעילא יביאה מאתר עלאה לאמשכא לדיירא עמי' וכו' ע"כ] והנה חסיון הוא כמו ובצל כנפיך יחסיון והבן ונקדים עוד דמי שמסובב ומשכנו בין הקוצים הידועים אף אם ממשיך איזה שפע ורחמים אין מגיע לו רק להחוטפים אשר מכתירין אותו כמו שפירשתי [באיכה ה' ט'] בפסוק בנפשינו נביא לחמינו כו' עיי"ש ועפ"ז יתבאר שאנו מבקשין שמע קולינו דייקא הואיל ואתה ה' אלקינו עשה למען שמך לכך הבטיחנו הקול קול יעקב וע"י שמיעת הקיל יהי' האתערותא עילאה להיות חוס [שיחסה עלינו] וממילא ערקין כל הני בישין ואם כן ורחם עלינו דייקא [שיבא השפע רחמים אלינו] ואח"כ יוכל להיות תפלה [הוא דביקות בשכינתא קדישא כנ"ל בזוה"ק] והבן רק אם אעפ"כ שמדת הדין נותן שהיא אינו ראוי' ח"ו לקבלה כיון שאינו נצמח מצידינו לכך אמר יקבל ברחמים וברצון את תפלתינו ואח"כ מפרש יותר השיבנו ה' אליך וע"י כן ונשובה כנ"ל חדש ימינו כקדם היינו כמו קודם שחטאנו והבן.

(**א**) אל תבא במשפט עמנו עפ"י שמפרשין לפני ה' תטהרו היינו קודם ר"ה כי כל אשר מום בו לא יקרב קדם מלכא עילאה קדישא וזה הטעם של התענית ד' ימים קודם ר"ה כמו קרבן שטעון ביקור ועיין בשעה"מ פ"א מהשייך לער"ה וראוי לחרוד מפחד ה' ליום הכסא לבא כמו שמפרשין המשנה באחד בתשרי ר"ה לשנים שיהי' חוט השני מלבין ולשמיטין שנאמר ואשר יהי' לך את אחיך תשמט ידיך וליובלות שנאמר בעת ההוא יובל שי וכו'

והבן. א"י כפשוטו לשמיטין וליובלות שיהי' שמיטין ויובלות והבן. וראוי לחוס ולחמול ומ"ש בשער המלך שם ודברתם אל הסלע כי' והאבן גדולה כו' עורו ישנים משינתכם שט"ח המוקדמים [ותו"ד שם הן עוד היום גדול זה ר"ה ולא עת האסף המקנה היום. ע"כ מזרז אותנו השקו הצאן המה ישראל שנקראו צאן מרעיתו להשקות אותם בדמעות שליש ולכו רע"ו בשופר אחר שיעשו תשובה יתרועעו אך האבן גדולה ע"פ הבאר כי לב אבן להם בעוה"ר ואינם יכולים להתעורר לבכי' ולא הי' מים לעדה דאינון סתימין עינין ואטומי לבא כסלע דלא יכלי למבכי וע"ז רמז הקרא ודברתם אל הסלע לדבר דברי תוכחות על לבבית הקשין כסלע ונתן מימיו שיזלו עיניהם מים ויסירו לב האבן ולא נוכל עד אשר נאספו כל העדרים עדר ה' אלו ישראל באסיפתם לבהכ"נ בתפלה וצעקה וגללי את האבן מעל פי הבאר והשקיני הצאן וכו' והנה ידוע מזוה"ק כי בכל לילה נשמתו של אדם סלקת לעילא ואסהידת על עובדא דב"נ וחותם יד כל אדם בו וזה שאמרו עורו ישינים לתשובה ומאיזה צד התעוררו משינתכם שתשימו על לבבכם שבשעת השינה הנשמה סלקת לעילא ואסהידת על כל עובדין ואם יקדים האדם א"ע קודם בוא יום הגדול להתודות ולשוב בתשובה הרי הוא מודה בקנס ואח"כ באו עדים והשט"ח המוקדמים פסולין היינו שקדמו א"ע להתוודות עליהם פסולין השט"ח והמאוחרין כשרים איתן שאחרו לבוא ולשוב בתשובה קידם שבא המקטרג והוציא השט"ח בלתי אפשר לפסלן ע"כ לכן קדמו ועיילי לבי כנישתא בגין דתאריכון ימים עכדה"ק] והיינו אל תבא במשפט כו' דהיינו למחר ביום המשפט כי לא יצדק לפניך ר"ל קודם בואך כל חי אינו מצדיק עצמו ומתוודה ומודה בקנס פטיר והבן.

והנה בענין האבן יש להמתיק כי אף אם לבבינו כאבן הלא אף האבן נותן מימיו בשמוע דבר ה' כמו שנאמר ודברתם אל הסלע והנה אחי ידיע להוי כמו שהאבן על הלב למטה כך הוא למעלה על הבאר דבזה הכח שלמטה מתחזק ח"ו למעלה והיינו והאבן הזה עצמו גדולה על פי הבאר ולמען השם יאספו כל העדרים וגללו כו' כי במה שאנו מגלגלין אותו מעל לבבינו נגלל מלמעלה גם כן כי מן הבאר כו' הן מתפרנסין והבן.

(**ב**) א"י אל תבא כי בהב"ד של מעלה אין מי שיצטדק כי הם מלאכים קדושים ואינם יודעים מהות בשר ודם ומהות היצה"ר אבל יוצרינו יודע יצרינו כאמרו ואשר הרעותי וגסות חומרויותינו ושיעבוד מלכות ורחיים על צווארו וכאמרינו בסליחה אדון בפקדך וזה אמרינו אל תבא במשפט עמנו ר"ל כדרך בע"ד לפני ב"ד כי לא יצדק לפניך ר"ל קודם בואו אליך רק אל הב"ד כל חי כנ"ל רק מלפניך משפטינו יצא שאתה לבדך תשפוט.

עיניך תחזינה משרים ר"ל כי אתה יודע הכל ויושרך מחייב שלא תדקדק עם עטופי חומר מלובשי יצר והבן:

לער"ה תקנ"ה לפ"ק

(**ג**) אל תבא במשפט וגו' סבור הייתי להרים קולי בקול תוכחה אבל נכזבה תוחלתו כי חכמינו הקדושים שמו מחסום לפי במה שדרשו התקוששו וקושו קשוט עצמך ואח"כ תהי' קשוט אחרים והוספיק כל הזמן להוכיח א"ע באשר שבשנה זו בטלתי מהתורה בעוה"ר ואף שהי' מחמת חולי קדחת רביעית ר"ל כידוע ומפורסים מ"מ אין זו טענת אמת כי כבר כתב הר"ת בספר הישר שזה המופת באם השי"ת רוצה בקורבתו אינו מזמין לידו ביטולים ומונעים מעבודתו ית' והיפך בהיפך כי מורה כי לא טהור הוא ואינו רוצה בקורבתו.

ועפ"**ז** אמרתי לפרש הפסוק האנוש מאלקי יצדק ואם מעושהו יטהר גבר דלפי הפשוטו קשה מה"ת נימא שאיש נבזה ושפל יצדק יותר מאלקי עולם והנ"ל בזה דדרך עולם הוא דהאדם מצדיק עצמו במה שביטל מתורה ומעבודה ומתפלה באמרו שסבה היתה מאת ה' אבל לא יתכן כי הן אם לו יהי' כדבריו מורה על פחיתת נפשו כנ"ל כי בוודאי לא טהור הוא וזה אמרו האנוש מאלקי יצדק היינו במה שהוא מאלקי יצדק א"ע בתמי' כי אם לו יהי' כדבריו והיינו ואם מעושיהו ר"ל ואף אם מיהב יהבינן לי' שהוא מעושיהו מ"מ יטהר גבר בתמי' כנ"ל.

והנה אחי איך אפצה פה להוכיח אתכם די לי בנגעי עצמי רק שכל אחד יוכיח א"ע ויחפש דרכיו ואף שישראל קדושים הם ואין חולה מכם כמוני מ"מ אין צדיק בארץ כו' ואף שיש שחושבין עצמן נקי מכל חטא אלו הן שאינם מרגישין כלל ואינם בגדר חי כי גדר חי הוא מרגיש ולכך רשעים בחייהם קרוין מתים והבן והיינו אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי דייקא [שהוא מרגיש בחטאו] על א נאסוף באגודה אחת ונסלק הפירוד לבבות כעת ונפתח כמחט סדקית והוא ית' יפתח שערים גדולים שערי רחמים שערי ברכה שערי רצון אחי ורעי אין אני כדאי להביא אתכם לשערים הללו רק זכות אבותיכם וזכות בניכם יביא אתכם לשערים הללו וכלנו נעמוד באגודה אחת בשברון לב וברעדה ובחלחלה ונבקש מאת מלך המשפט אל תבוא במשפט עמנו כו'

(**ד**') אל תבא במשפט עמנו וכו' אפתחה במשל פי למלך שיש לו בני מדינה וגם בני חילא והם החבובים לו והוא נותן מזונותם וכסותם ולבושם ומשגיח עליהם בכל עת ולבני המדינה אין נותן כלום רק שדרים במדינתו והנה על בני המדינה אין מוטל רק לתת מס ועל בני חילא מוטל להיות חותם המלך תמיד עליהם וללמוד טכסיסי מלוכה

שיוכלו לעמוד בהיכלו בעת שירצה המלך וגם ללחום באויבי המלך והנה לא עשו כן ואדרבה חזקו לאויבי המלך בכלי זיין שנתן להם המלך ולא עשו מה שמוטל על בני החיל וגם על בני המדינה והנה בעת המשפט מבקשין שיסלק זאת לגמרי [מהם מה שהם בני חילא דמלכא] רק שיחזיק [כאלו הם רק] בני המדינה כי גם בזה לא יצאו ידי חובתם ולמה ידין אותם במדריגה היותר גדולה כי אם יחזיק במשפט כפי המדריגה היותר גבוה לא ישאר מהם שריד ח"ו והנמשל מובן עפ"י המבואר בכוזרי מאמר שני סי' מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח עיי"ש [ותו"ד שם כי החקים השכליים כמו אהבת הצדק ומניעת העול והגזל והחמס וההודאה בטובת הבורא והיראה הם הקדמות והוצעת לתורת האלקיית. ובמצות השכליות כקבלת הצדק והדרך הטובה בהם נצטוו בני נח כלם והיו נענשים בעברם עליהם כדרך שנענשו דור המבול ואנשי סדום ולבני ישראל חוץ חיובם באלו חקי השכליות נוסף עליהם השמעיות והחקים והם התורות אשר בהם התייחדו בנ"י ובהם הי' להם יתרון הענין האלקי כי באלו נודע אשר הם גוי אחד בארץ עיי"ש וזהו הנמשל מכל בני המדינה אשר אין עליהם רק לתת מס למלך הוא קיום מצוה השכליות כאהבת צדק ומניעת העול לא כן בנ"י אשר נתיחדו אליו להיות מבני חילא דמלכא ללחום מלחמת האמת נגד השקר ולהוציא יקר מזולל ולהתחזק בתורת ה' ובמצותיו ובעוה"ר נהפוך הוא כי כחנו לנכרים כאשר פי' וגאלם מיד חזק ממני ממני ומעצמי דייקא וק"ל נמצא לדברי הכוזרי הנ"ל עיקר תכלית הנרצה הוא בענין קיום חקים השכליות והשמעיות עיי"ש] והוא שלא כדעת העקרים מאמר שלישי פרק א' ושלושים עיי"ש [שביאר שם בארוכה כי התכלית המושג אל הנפש בהיותה בגוף מצד קיום מצות התורה אינו אלא שתקבע בנפש תכונת יראת ה' וכשיגיע למדרגה זו ליראה את השם תתעלה הנפש ותוכל להשיג החיים הנצחיים שהוא הטוב הצפון לצדיקים עיי"ש מה שפי' ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה] ולדעתי שבזה נחלקו רבה בר רב הונא ור' ינאי במסכת שבת דף ל"א ע"ב [וז"ל הגמרא שם א"ר בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימית ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו בהי עייל מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד ע"כ] כי רבה בר רב הונא סובר כדעת החבר ור' ינאי כדעת העקרים והבן ונחזור לענינינו להמתיק הנמשל כי אם קתדראות הוכנו למשפט בוחרים א' שיבא לפני המלך בבקשה ולהרבות בבכיה איך אנחנו מאשרים זדים ומחזקים אויבי המלך ר"ל והנה אמרו גדול המצוה ועושה והנה הטעם האמתי נ"ל לפי שהפעולה אינו רק במי שהוטבע בקדושה זו והבן כי זה טעם נכון והנה בזכיות מבקשין שיחשוב לנו כבני חילא ואז

המצות גדולים מאוד והיינו מלפניך משפטינו יצא ר"ל משפטינו דייקא יצא ולא יעסוק בו כלל אבל עיניך תחזינה משכים והבן.

(ה) אל תבא במשפט עמנו וגו' אחינו בני ישראל החרדה שלנו מיום הדין לפי שכל א' יש לו ר"ה א' שיכתב למות חיו ויש לחרוד שמא זה הוא אבל אין זה עיקר החרדה רק מפני הכתוב ונכרתה הנפש ההוא כי' מזה יש לחרוד והנה אמרה התירה אם בגפו יבא כו' (בלי פרקליטין ומע"ט בגפו יצא ממחיצת כללות ישראל) ע"כ צריך להקדים ולהכי בער"ה הפרקליטין והם תשובה ומע"ט כדי שלא לבא ביום הדין הנורא בגפו יהנה דרך העולם הוא מי שאין לו מליץ יישר הוא בעצמו בא למשפט משא"כ כשיש לו פטרון הוא יושב בביתו והפטרון עומד במשפט והנה אנחנו מבקשים אם אין לנו מליץ יושר ממעשינו מליץ יושר לנו תמנה והיינו אל תבא במשפט עמנו דייקא היינו בלי פטרון כי לא יוצדק כו' רק מליץ יושר לעמך תמנה.

א"י הלא קיי"ל דהתובע יכול לעמוד מורשה ואם כן אם השי"ת ח"ו יהי' תובע (ואנחנו נתבעים) לא יוכל המורשה לבא רק אנחנו בעצמינו ואיך נצדק אבל השי"ת מוותר את שלו רק עיקר המשפט הוא רק על מה שצריכים חיים ופרנסה וגאולה אם כן אנחנו התובעים ועומד המורשה ואם יש עליו מלאך מליץ אחד כו' והייני אל תבא במשפט עמנו לתבוע איתני כי לא יצדק כי' כי לא יקח שוחד המצית בעבור העבירות והייני שאין המורשה יכיל לבא והבן רק מלפניך משפטינו יצא שלא יהי' משפט השי"ת עמנו רק המשפט שיש לנו עמו שיחזיר לנו ארצנו ומקדשינו וכדומה והיינו משפטינו דייקא שאנחנו התובעים א"כ עיניך תחזינה משרים שהמורשה יבא ובמה שאנו מבקשין להבא ממילא עיניך תחזינה משרים כי אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון והיינו שהמורשה יוכל לבא והבן.

ועפ"ז יבואר אדון אם מעשים אין בנו שיהי' לנו פרקליטין שמך הגדול יעמיד לנו ר"ל בשבילנו כו' שמך הגדול יהי' הפרקליט ואל תבא במשפט עמנו כנ"ל שלא יוכל המורשה לבא והבן.

(ו) אל תבא במשפט כו' עד"מ כי אם המלוה חובל את הלוה והלוה משיבו בעזות לומר איני חייב לך כלל הרי מזמינו לדין אבל אם תובעו והוא משיבי אמת אני חייב לך אבל אני מבקש שתמחול לי כי אתה יודע בעצמך שאין לי במה לפרוע אז לא שייך לומר שמזמינו לדין דהלא ישיב לו על מה תדין עמי הלא אני בעצמי מודה שאני חייב לך רק שאני מבקש שאין לי במה לפרוע וזה אתה בעצמך ידעת א"כ מה יועילנו מקום המשפט

והיינו אל תבא במשפט אל תדין עמנו כי לא יצדק כי' ר"ל כי אין שום ברי' מצדיק א"ע לפניך רק מודה שחייב לך רק שאין ידו משגת לפרוע.

(ז) אל תבא במשפט עמנו וכו' עפ"י מ"ש הב"י תקפ"ב בשם הר"ר מנוח בהמלך המשפט שהיא עצמו המשפט כמו שאנו אומרים שהוא החכמה כו' שנראה שהיא קונה החכמה כו' עיי"ש והוא תמוה מאוד דבשלמא החכמה שהוא בעצמות אין להפריד דזה חסרין ח"ו בחיק האחדות משא"כ משפט שהוא פעולה לנבראים ולא תואר עצמות ששופטם איך יתכן לומר שהוא המשפט א"כ אף אנו נאמר שקרע י"ס הוא והקריעה אחד אבל כשתדקדק בדבר תמצא שדבריו נכונים כי המשפט בדעתו של אל דעות ששופטן בחכמתו ועוד הלא המשקל של הזכיות והעונות כבר כתב הרמב"ם שהיא בדעתו של אל דעות ודבר ה' אמת בפיו כי לא ידע שום נברא משקלם כי נטו מעגלותיה של התירה לא ידע אנוש ערכה ומעוף השמים נסתרה היינו אף ממה"ש רק אלקים הבין דרכה א"כ מי כהחכם יודע פשר דבר לכוון המשקל על כן וודאי דהמשקל בדעתו של אל דעות והוא והמדע אחד וכוונתינו באמרינו כן שלא יוכל לשפוט איתני רק הוא ית' לבדו כאמרינו מלפניך משפטינו יצא כי רק עיניך תחזינה משרים היינו המצות שאני עושין ולא אחר כי רק אלקים הבין דרכה והבן כי הוא טענה נפלאה והנה זה דוקא בדידן מקבלי התורה משא"כ בעכו"ם שלא קבלו התורה רק קצת מצות שכליות שראוי לקיימן כפי טבע ושכל אנושי הם נידונים עפ"י שרי מעלה כי הן משיגין יותר משכל אנושי וזה אמרינו אל תבא במשפט עמנו כעין בע"ד לפני ב"ד שלמעלה רק אתה בעצמך תהי' השופט וש"ת א"כ למה לי ב"ד למעלה לזה אמר כי לא יצדק לפניך כל חי וצריכין ב"ד מלפניך משפטינו כי' כמ"ש ומפרש כי ה' שופטינו כי ה' מחוקקינו היינו מלמדינו והוא רק מבין דרכה ונקט מחוקק לשון חקיקה כי בבחינת חקיקה אי אפשר להשיג לשום נברא והנה וה' הוא ובית דינו אבל ה' לבד הרחמים הוא והיינו ה' מלכינו ר"ל דייניינו כמו שפי' רש"י דמלכך נער מלכך דיינך כמו מלך במשפט כי הוא יושיענו והבן ועל פי זה יבא על נכון הירושלמי על פ' כי מי גוי גדול הביאו הטור בא"ח סי' תקפ"א והנה בירושלמי נדרש על הפ' אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ובעל יפה מראה כתב דאינו ענין לזה הפסוק וגריס כי מי גדול אשר אלקים קרובים אליו ולמ"ש א"ש דמחמת החקים ומשפטים אין משפטן נמסר רק לה' לבדו וייידעת אופי' של אלהי' ונקט חקים דהיינו שהשכל מדחה ומשפטים שאין השכל גוזר אבל עדות דהוא מצות שכליות שמחייב השכל אנושי דהא גם להן יש ז' מצות והבן ויש לומר דהאי קרא ומי גוי גדיל אשר לו חקים הוא נתינת טעם על הקרא שלפניו דכיון דכל ענייניהם עפ"י התורה מתנהגים על ידו בלי אמצעי והבן.

וי"ל מלפניך משפטינו יצא שלא תשפוט אותנו כנגדך שחטאנו לך רק עיניך תחזינה משרים לנגדך כי מה אנו ומה מעשינו מצד עצמינו והבן.
והנה יש לצרף לזה מ"ש באל מלך יושב אל מלך ר"ל שהשי"ת הוא הדיין אז ודאי יושב על כסא רחמים:

לער"ה תקנ"ט לפ"ק
(**ח**) אל תבא במשפט עמנו כו' ע"ד לפני ה' תטהרו והנה הצער והיגון על העבר הוא על אחת משלשה בחינות א' בבחינת עצמו אף שלא מפני פחד כגון ההולך באני' בלב ים וכל רכושו בידו ונרדם בירכתי הספינה ובתוך השינה השליך פעם אחר פעם ממוני לתוך הים עד כי לא נשאר לו כלום אח"כ הקיץ אותי רב החובל והבן ב' מפני פחד ולא בבחינת עצמו כגון שהולך בשליחות השר ברכוש גדיל ואיבד הכל בעניין רע ג' מורכבת בבחינת עצמו וגם פחד כגון מי שנתכעס על בנו יחידי ורצחו נפש בידו אחר שנגמר הרציחה ושככה חמתו אזי עצב על בנו יחידו ובפרט שהרגו בידיו ומתחרט וצועק בקול מר אוי לי מה עשיתי בני יחידי איך לא חמלתי עליך והרגתיך בידי וגם ראוי לפחוד כי יענש מיתה בדין המלכות אך מגודל מרירות העצמי פחד העונש לא נחשב בעיניו למאומה כי קשה בעיניו מיתת בנו יותר ממיתת עצמו וסימן לדבר כי נסיון אברהם נזכר בתורה ולא של יצחק והנה כאשר נשלח מהמלכות אחריו לדונו ולענשו על ככה ויהי כי הגיעו שלוחים קרוב לביתו ישמעו היגון בקול מר צורח אשר כל שמעו תצילנה שתי אזניו ושמעו איך שמר לו הריגת בנו הרבה יותר מהריגת עצמו וספרו למלך כל המאורע ויהי כשמוע דבריהם אמר הואיל וכן הוא הניחו לו משני טעמים א' כי די לו בצער ומרירות שיש לו ב' כיון שנחרט כ"כ ונראה כי נפשו קשורה בנפשו הרי נראה בעליל שהי' רק ברוח שטות וכפאו שד ולא מדעתו ורצונו ואין מגיע לו עונש מיתה והנה אנחנו בעוניתינו הרבים יש לנו בחינה הג' מורכבת עיין ביסוד התשובה סוף פ"ו כי הדמיון הזה בחומס נפשו ואיך ראוי להתאונן על זה עיי"ש והנה בשמוע ית' איך שיש לנו מרירות על זה שוב לא יבא במשפט עמנו כנ"ל והיינו אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך ע"ד שפירש הט"ז לפני ה' ר"ל קודם שמגיעים אצלך אינם צודקים עצמם נגד עצמם במה שעשו לעצמם וחמסו נפשם כל חי ר"ל מי שהוא בגדר חי ומרגיש די לו בצער ובמרירות הזה והבן.
(**ט**) אל תבא במשפט וגו' כבר אמרתי כמה פירושים ועכשיו ברוך הוא שהגיענו בחיים לזה היום לומר אשר אמרתי בדמי ימי ח"ו איך שידוע שנפלתי למשכב והי' כפשע ביני ובין המות ח"ו ובחסדו הגדול הקימני וחייני כיום הזה ועל זה אני מודה ומשבח ובוכה

ומבכה אוי לי במה אתכסה מערומי ערטולאי אנא ובמה אתיצב ליום הדין הגדול הלא קטונתי מכל החסדים כי אם עושים לו נס מנכים לו מזכיותיו ומעט אשר הי' לפני כבר נאכל ומה יש לי עוד צדקה ע"כ עמדתי בתוך קהל ועדה משל לערטילאי מעדה בגד ביום קרה צועק ואומר אוי לי איך אעמוד בפני הכפור והגליד והשלג מבלי כסות ושלמה ואיך אצא ואבא בין אנשים ספונים וחשובים לבקש חיוני ומזוני בצאתי לבישת ולכלימה ואין בידי לפורטה אפילו ש"פ ליקח אפילו כתונת וחלוק מה עשה הלך בין אנשים עשירים בני מלך רק מתוך הכילות שהי' בהם הם מלובשים בגדים קרועים לכך אין הבושת שלו גדול כ"כ בעמדו ביניהם וצועק ואומר להם הלא תבושו הלא תכלמו איך בני מלכים מלובשים בגדים קרועים ויש לאל ידכם וכי יבא המלך אביכם לראות בכם איך תעמדו לפניו ערום חשופי שת הלא אז איי לאותה בושה אוי לאותה כלימה ולא די לבשתכם אלא תעשו בושה גדולה להמלך אביכם נגד שריו ויועציו כי בודאי יבא וכל קדושיו עמו כי אין מלך בלא עם ואיך תכרכמו פניו ע"כ עוצו עצה ופתחו לבבכם בנדיבות ועשו בגדים יקרים כראוי לבני מלכים ואז כשיבא המלך אביכם ישמח בכם ואתם בו ויתפאר בכם לפני שריו ויועציו ראו בני היקרים ונבזבזין ומתנן סגיאין יתיהב לכו והנה המסכן הזה לכבוד עצמו הוא דורש שאי אפשר לצמצם ומשיורי הבגדים חושב בלבו שיהי' לו לבגד ע"כ המשל והנמשל מובן ועפ"י הדברים האלה פרשתי הסליחה הנ"ל כי ידוע מדברי החו"ה כי כפי הטובות שיש לו לאדם ככה יש לו לעבוד השי"ת ולכך עם בני ישראל שהן עודפות בטובות עודפות בעבודה והנה עבור החיים לבד שהוא הטובה הכוללות לכל לא יצדק שום נברא חיוב עבודתו כי אינו יוצא ידי פרעון חובו ומכש"כ עם בני ישראל שהן עודפות בטובה איך יוצאים ידי חובתם והיינו אל תבא במשפט עמנו עמנו דייקא כנ"ל כי לא יצדק לפניך כל חי וק"ל.

ועפ"ז נמשך צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך כי אם לפניו יבא מה שעשה עמנו והמשפט על מעשינו ואז אוי לנו ווי לנו כי לו הצדקה ולנו בושת הפנים וידוע דחסד של אמת היינו שאינו מתהפך לרעה ועוד שאינו מצפה לתשלום גמול ואם יבא במשפט אינו של אמת כי נהפך לרעה ח"ו ועוד שרוצה תשלום גמול וזה דברינו צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך והוא פלאי בעזה"י. ואוי לי איך שילמתי רעה תחת טובה בושתי וגם נכלמתי כבושת גנב כי ימצא להרים פני אליך אלקי אוי לי מה עשיתי גדול עוני מנשוא איך מרדתי בך ואחרי שובי נחמתי והנני שב בכל לבי ואתם בני ישראל זרע קודש חזקו ונתחזקה שובה ישראל שובו מדרכיכם הרעים כתיב שלא

יהי' כטובל ושרץ בידו ויעיד עליכם הבורא ותתחרטו זעקו מרה על שבר עוניך החרש אל תחרשו ואל תתנו דמי עד ישקיף וירא ה'.

עוד פי' על הנ"ל ע"פ דכתיב ואתם הדביקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום יש להבין וכי האוה"ע אינם חיים ועוד יש להבין בפרשת בראשית נאמר ויפח באפיו נשמת חיים ויהי' האדם לנפש חי' דקשה הל"ל ויהי לנפש חי' דהא באדם פתח הכתוב א"ו דדיוקא אשמעונן דדוקא האדם הוא נפש חי' וקשה שסותר הפסוקים שלמעלה ישרצו המים שרץ נפש חי' נפש חי' הרומשת ויתבאר דהא תיבת שרץ מיותר דהא כתיב ישרצו המים וכן הרומשת מיותר אבל יתכן דזה דומה למאי דאמרינן בריש פרק כיצד מברכין כרם זית איקרי כרם סתם לא איקרי והבן כי הוא יתברך מקור [החיים של נשמת ישראל] ולכך כתיב רק אתכם ידעתי וכו' ע"כ אפקוד עליכם הכי ענוש יענש האבן ה"נ הם העכו"ם בעניני הנפשי הם מתים כמ"ש הכוזרי מאמר שני סי' ל"ב ע"ש והיינו אל תבא במשפט עמנו דייקא כי לא יצדק לפניך כל חי.

ועפ"ז יובן מה שאנו אומרים בסליחות ספרים עת יקראו לברואי עולמיך שאת חיים וחלוף לשוע ומך חן וחסד באולמך עבדך לטוב תערב וחי אחיך עמך ע"כ. ויתבאר ע"פ מה שכתבנו כי החיות של המין עם הם רק החילוף מהמיתה שמוטל כאבן דומם אבל החי בחיות אמיתי היא בע"א לגמרי מעין מקור החיות והנה עליהם עיקר הבקשה שמדקדק בדינם מצד שהם חיים והנה החיים שהם שואלין ג"כ הוא החיות האמיתי מעין מקיר החיות וע"ז מורה מ"ש כי עמך מקור חיים וכו' ועפ"ז יבואר ספרים עת יקראו לברואי עולמך היינו לכללות המון שאת חיים וחילוף היינו החיים הפשוטי שהמיתה חילופן והם חילוף המיתה אבל החיות האמיתי גם אחר המיתה הוא ולא הוי המיתה החילוף ועיין בפרשת ויחי מ"ש בעניין החיות עז"א חן וחסד ולא אמר בלשון תפלה רק בלשון ודאי שע"פ ריב הוא כך לפי שאין מדקדקין בדינם וראי' שבוודאי רוב בני אדם אינם מתים בכל שנה רק זאת אנו מבקשים עבדיך שהם חיים גמורים ואתה תרצה לדקדק בדינם לכך מבקשין שלטוב תערוב ויתן להם חיות אמיתי' והיינו וחי אחיך עמך עמך דייקא דהיינו מעין מקור החיים ב"ה והוא פלא והיינו חיים שאל ממך דייקא נתתה לו אורך ימים עולם ועד [תהלים פ"ט ט"ו] דק' ממאן שאל אלא ממך דייקא והנה אחר התפלה שאנו מתפללים שיטה אוזן למע"ט אז באור פני מלך חיים אז עת להתפלל מלפניך משפטינו יצא עיניך תחזינה משרים.

(י) אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי דקשה מאוד דסותר אמרם שלשה ספרים נפתחים כו' הרי הצדיקים יצדקו לפניו ית"ש (והאיך אמר כל חי) והנ"ל בזה כי

יש לנו טענה שהי' לגדעון [שופטים א' סי' ו' פ' י"ג י"ד] שאמר איה כל נפלאותיו כו' ע' רש"י ה"נ יש לנו טענה אם הצדיקים באמת צדיקים גמורים וזכאין בדין יגן עלינו זכיתם ואם עושה חסד חנם להם גם לנו יעשה חסד חנם.

(**י"א**) אל תבא במשפט וכו' בהקדים לפרש יתומים היינו ואין אב אמותינו כאלמנות כי ער"ה נקרא זכור ברית כי הגיע עת לעורר ברית אבות וכבר ידוע כי אם נתעורר כראוי זכות אבות ונזכר אין אנו חשובים כיתומים כי יש לנו אבות. בטוחים אנו בזכות שלשת אבות. אבל אם לא נתעורר ברית אבות ח"ו היינו כיתומים בלי אבות והנה יש אור הקדוש העליון אור נאצל מדת בינה נקרא אמא עילאה כי היא מניקה לכל האורות עליונים הקדושים הנאצלים הגבוהים ורמים ויש אור קדוש נאצל מדת מלכות הוא נקראת אימא תתאה כי היא מניקה ומחי' לכל העולמות התחתונים שלמטה מאצילות. בריאה יצירה עשיה ונקראים גם כן שכינתא עילאה שכינתא תתאה וידוע דהשכינה בעונינו הרבים היתה כאלמנה ודרשו חז"ל כאלמנה ולא אלמנה אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה והנה כ"י וראשה חפוי בוכה ומבכה על בעל נעוריה זה אלף ושבע מאות ותשע וארבעים שנה ועתה ביום מחר מתחיל שנה זה תולה הכל בנו כי אם אין אנו יתומים דהיינו שנתעורר ברית אבות כראוי ממילא אין אמותינו כאלמנות כמאמרינו וזוכר חסדי אבות ומביא גואל ויהי' שנת גאולה וישועה והנה בכל ער"ה אין אנו יודעין אם עוררנו כראוי הברית אבות זכור ברית אברהם ועקדת יצחק אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם והנה כאשר כלה השנה ובן דוד לא בא הרי אנו רואין שאמותינו היו כאלמנות בשנה הזו עד גמירא מזה נודע למפרע והוכיח סופו על תחילתו כי לא עוררנו בשנה העברה ברית אבות כראוי והיינו כיתומים וה"פ עכשיו הנינו יודעים כי יתומים היינו בשנה שעברה דהיינו ואין אב כי לא עוררנו ברית אב אשר כרת את אברהם וממה אנו יודעים מזה שאנו רואין כי אמותינו אימא עילאה ואימא תתאה עדיין כאלמנות ובן דוד עדיין לא בא מזה אנו שופטים כי היינו כיתומים כי אם לא יתומים היינו בשנה שעברה לא היו אמותינו אלמנות עכשיו והנה מה שעבר אין רק על של עתה באנו קראו לה' בחזקה וקרעו לבבכם וצעק יצעק לבכם לעורר זכות אבות וזה תולה בהליכה בדרכי אבות כמו דאיתא במדרש אמר הקב"ה כל מי שהולך בדרכי אבות וכו' ואם כן לזה צריך תשובה רבה וגדולה שנהי' נקראים הולכים בדרכי אבות והבן שלא יהי' עוד אמותינו כאלמנות ועל שעה זו זכור ברית תולה ועל כן יסדו עכשיו התפלה שיהי' השנה הזאת קץ ותכלית לשבי עמך בית ישראל ע"כ אחינו בני ישראל קרעו לבבכם לשנים עשר קרעים ודמוע ידמע עיניכם על גלותא דשכינתא

ולמען השם יתברך זאת העצה היעוצה שלא נהי' אנחנו מן המעכבים ונעשה את שלנו לעורר זכות וברית אבות ע"י בכיה ותשובה וחרטה גדולה על מעשים הרעים ונאמר אל תבא במשפט עמנו דהיינו שלא תתלה משפטיך בנו כי לא יצדק לפניך ר"ל דזה כמעט מן הנמנע שיוצדקו כלם מעצמם כל זמן שחי לכן למה תמתין על זה רק אתה תמול את ערלת לבבם ועד מתי תהי' השכינה גולה וסורה רק שתשפוט משפטיך בפ"ע כי כדאי השכינה הקדושה שתגאל וממילא יראו עינינו וישמח לבינו ותגל נפשינו ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים ב"ב אמן. וזה מלפניך משפטינו יצא רק עיניך תחזינה משרים היושר אם לעכב עוד האורות הקדושים ההם והבן.

(**י"ב**) אל תבא במשפט עמנו וכו' עד"מ מי שביזה וקלקל ושיבר אוצרות וסגולת המלך ובשברו שיבר גם אוצרות של עצמו או שבשברו הכה ופצע את עצמו ונתמלא חבורה ופצע ודמו שותת שהוזק בשברים הנה יש להמליץ בזה עליו לפני המלך הלא ראוי לדעת אף לכל שוגה ופתי כי כל האוצרות הם יקרי הערך מ"מ אין זאת לכלום לגדולת המלך ואם כן עשה לעצמו יותר ממה שעשה למלך שהרי שיחת בעצמו עד להשחית אין זה כי אם ברוח שטות וכזה אנחנו אומרין במפורש לא לך הורענו כי אם לנפשינו ולא אותך הכעסנו כי אם אותנו כי אנוש אם יחטא מה יפעל לך ואם רבו פשעיו אבל אוי לבני אדם אשר חטאו לך ואוי לנפשם כי גמלו להם רעה כי ידע כל איש ישראל כי פוגם לנפשו והוא אכזרי לעצמו ומשבר איברי נפשו וחותך גידיו אוי ווי ואינו חושש וזה לנו לאמתלא שלא יבא במשפט עמנו מה שעשינו לנגדו בשבירת אוצרותיו גנזי מעלה כי אף לנגד נשמתינו שהוא חיותינו אין אנו זכאים והנה הט"ז פירוש לפני ה' תטהרו ע"ע ועיין ברש"י מסכת ברכות (דף ד' ע"א) ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ראשון וקודם להם והבן וכמו לפני בא יום ה' ועפ"ז יבואר אל תבא במשפט עמנו מה שעשינו לנגדך כי לא יצדק לפניך קודם שיבא עדיך בענין מרידה לנגד מלך גדול ונורא אין צודק כל חי דייקא כי לנגד חיותו אין צודק והבן ואם כן וודאי ברוח שטות הי' וכשוגגים וכאנוסים יחשבו ונסלח כו' והבן.

אך מורי ורבותי אף אם יקבל התפלה ולא יעניש מ"מ הנפש נגוע ומוכה ולא תוכל לבא לפני המלך בבא יום הפקידה הכה ופצוע ומלוכלכים עד כי יתננו בגו אתון נורא ויקידת בשאול ועפ"ז נ"ל ועוכר שארו אכזרי היינו השארה שלו והבן על כן בעוד נשמתינו בנו נראה להכין עצמינו בתשובה כי עוד נשמתו בו יקו תשובת יציר אדמתו ונאמר ושב ורפא לו והנה הרפואה לצרעת ממארת כזה אי אפשר רק ע"י הרופא הנאמן בעוד שפתוח חנות הרוכלים ורפואת של המלך כי יש שם רפואות יקרים מרפאים ברגע אחד

מה שנצרך לרפאות בכמה שנים והנה זה תשובת הרבים אם שוברין את לבם ומתחרטין בכל לב כי אל כביר לא ימאס ובוודאי שכינתא שריא והוא הרופא הנאמן ובפרט בעת תקיעת שופר שהוא עת רצון מאוד והוא הרפואה היקרה מאוצר המלך מלכו של עולם אם מתחרט בכל לב ומתודה בלחש בין התקיעות ובאמת החרטה הגמורה א"צ לשום דבר כי ענינה שיהי' רע ומר לו ענין החטא עד שכל היסורין יהיו נקלים לו לנגד מרירות שטועם בזכרו חטאתיו אשר רבו למעלה ראש וזה אוי לנו כי חטאנו ר"ל דזה שחטאנו הוא בעצמי לנו איי דהיינו כאוב ומכאוב ואין צריכין לאוי אחר והבן על כן אחינו בני ישראל נעורר לבבינו נגד מי חטאנו ומה עשינו אוי לנו ווי לנו ונקרע את לבבינו לשנים עשר קרעים ונקבל על עצמינו שלא נשוב עוד לכסלה ואז ירפא לנו אכי"ר.

(י"ג) אל תבא במשפט עמנו כי לא יוצדק לפניך כל חי מלפניך משפטינו יצא עיניך תחזינה משרים רחמיך רבים ה' כמשפטיך חיינו. הדקדוקים רבו כבר אמרתי דהי' ראוי לומר אל תשפוט אותנו וכבר אמרתי כמה פירושים וכעת לחדש באתי קודם כל צריך כל א' וא' מישראל לשום אל לבו אם לפני מלך בשר ודם מביאין למחר את דינו אם יחי' או ימית או יטול את כל אשר לו או יעשרנו או אם ימית אשתו ובניו או יחיינו ומחר בוודאי יהי' אות הזה ויודע בוודאי שיש יכולת בידו לבקש לו פרקליטין ומליצים היחרוש וישקוט כל היום והנמשל מובן וכאן בוודאי מועיל פרקליטין ומליצים כמו שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ א' כו' ואין לך דבר שעומד בפני התשובה ויש קונה עולמו בשעה אחת רק תשובה מעומקא דלבא בחרטה גדולה ועזיבת החטא באמת ווידוי בקשת מחילה וסליחה צדקה ומע"ט ולקבל עליו לקבוע עתים לתורה והנה יש עוד משפט אשר לאלקים הוא והנה העיקר שאנו מבקשין שלא לתלות משפטו במשפטינו רק משפטינו במשפטו ואבאר זה שעם ה' המשפט הוא אם יתמלא שמו כמו שדרשו כי יד על כס יה ומבואר בזוהר כד שלימו ארבעה אתיון דשמא ביחודא בכן בכל ד' אתוון יקבץ נדחין מארבע רוחין דעלמא א"כ אם נתלה ח"ו המשפט שלו ית' אם יתייחד שמו בושפטינו הרי זה רע ומר מאוד מאוד ועוד משפט אלקים דכתיב ויצבור יוסף בר וכתיב במשה וגם ערב רב עלה אתם וראיתי בספרים ויצבור יוסף בר היינו ר"ב ניצוצין מן רפ"ח וכן ראיתי כתוב על הפסוק וגם ערב רב כו' ולכאורה יש סתירה אבל נראה דאין סתירה ואו"א דא"ח הן דיוסף המשיכן מן כל העולם למקום אשר הוא שם דהיינו למצרים כמשיכת האבן מאגנעט כמו שכתבו על אמרם לא הגלה כו' אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתם לי בארץ וכתבו דאם לא היו חוטאים הי' כחם חזק להמשיך מכל העולם לארץ הקדושה והבן והיינו ויצבור יוסף כי' אבל לא העלן אבל משה העלן

ונשאר פ"ו והלואי שלא יהי' נזורו מן הקדושה לאחור לסט"א שהוא אחורים דקדושה כפי' נזורו אחור וכבר כתבו בפסוק נשקי בר כו' ע' בשעה"מ בפ"ג מהשייך לער"ה ואם נתלה המשפט אם יעלו במשפטינו הרי זה רע אבל אנו מבקשין שלא יתלה משפטו בנו רק ישפוט אם יתמלא השם וכי בשביל ב"א לא יתמלא כמו שפי' אדון אם מעשים אין בנו שמך הגדול יעמוד לנו [בשבילינו ח"ו] דעמידה לשון עכבה כמו עמדו עמדי ואשמעה. ונמצא בוודאי הכל מודים שיתמלא ואם יתמלא הרי מתעורר מקור הרחמים וממילא ירחמינו ויושיעני כו' וכמו שפירשתי כי בשם קדשך הגדול בטחנו נגילה וכו' והיינו כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול ועפ"ז פרשתי כי עם ה' החסד ר"ל שהחסד יהי' עם ה' שם הוי' [שיושלם במהרה] והרבה עמו פדות ר"ל ע"ז יש הרבה רובו ככולו שמבקשים ומסכימים שיהי' עמו פדות לבד רשע מורד ברבו אפשר שלא יסכים אבל יבטל במיעוטו וממילא והוא יפדה את ישראל וגם יש לומר והוא היינו ו"ה מהשם וא' מכסא והבן.

וע"ז יחרדו כל לבות ב"י כי מה אנו גורמים והנה אחר התבוננות אלו השני משפטים שאמרנו הן אחד. כי מה שנאמר בזוהר הק' בד' אתוון יקבץ נדחין היינו גם כן נ"ק הנידחין בעוה"ר ועפ"ז אל תבא במשפט ר"ל שאתה אל תבא במשפט עמנו שלא תתלה התגלות קדושתך בנו כי לא יצדק. אם כן רע ומר מאוד רק מלפניך קודם משפטינו משפטיך יצא שלא תשגיח אז בהשפטך כ"י על משפטינו כלל רק משפטיך לבד בלא משפט שלנו ואז עיניך תחזינה משרים היושר והצדק ויתמלא שם הוי' אם כן רחמיך רבים ה' כמשפטיך לבד דהיינו שיתמלא וודאי רחמיו רבים ובוודאי חיינו והבן.

(**י"ד**) א"י אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי הענין כי בימי המבול מצינו כי כל חי דבקו באינו מינם אף הארץ זנתה ולהבין זאת כי כל חי אינם בני דיעה ואינם עומדין לא לשכר ולא לעונש והדביקם במינם דוקא הוא דבר טבעי שכך הטביע בהם הבורא ית' ומנין הי' זאת שיעברו אז חקי הטבע אך שירש הענין ידוע כי האדם תכלית הבריאה ואם הוא שומר תמונתו ממשיך שפע קדושה להעולם ומתנהג הכל בהחקים שחקק בשמים ע' ברמב"ן פרשת קדושים משא"כ כשהאדם מטמא עצמו ומכרית עצמו משרשו אז כולו בתר רישא גריר וממשיך הסט"א על הכל ונשתנה טבען לרוע וזה שנטבע כל חי במבול לא מחמת עונש רק שכך נגזרה חכמתו שאותן הנולדים משני מינים לא יתקיימו בעולם או אותן שכבר דבקו באינם מינם כי כבר נמשך עליהן הסט"א וכן הוא הענין בעץ הדעת בעונש כל חי וחמורו של רפב"י יוכיח והנה כאשר יזכו ישראל ורוח הטומאה יעבור מן הארץ ויתמשך הקדישה בעילם עד שכל בני בשר יקראו בשמו ר"ל

כחמורו של ר'פ'ב'י והבן והנה אמרו חז"ל כל דור שאין נבנה כו' ומזה אנו מתפחדין שלא יחזיק אותנו כמחריבי בית על זה אנו מבקשין שעל זה לא יבא במשפט עמנו הואיל ולא יוצדק לפניך כל חי לומר כי אנחנו הגורמים כי דינא דגרמי קנסא ומשפט יקרא אבל לא משפט צדק כי משפט דצדק היינו מה שצודק ע"פ דין ודת והיינו צדק ומשפט מכון כסאך שדבר זה א"א שלא יהי' משפט כלל רק צדק ומשפט על זה הוכן הכסא ורק גם ע"ז אנו מבקשים כי חסד ואמת יקדמו פניך:

א"י אל תבא במשפט שעל דבר זה [כי (על אשר) לא יצדק לפניך כ"ח] לא יבא למשפט. על מה שאין יוצאין צדיקים וזכאין וגורמין לעונש והוא נגד רצונו ית' שרצונו להטיב והבן.

(**ט"ו**) א"י אל תבא במשפט ע"פ משל באחד שיש לו בן יחיד ומרד לנגדו ובשעת הקלף נחשב בעיניו כנכרי ועי"כ מסר דינו להשופטים וכראות הבן כי כלתה עליו הרעה אז בא אצל אביו בכה ומתחנן לו במר נפשו ואמר לו מ"מ בנך יחידך אני ואם אני חטאתי הלא אתה לא חטאת הלא העונש יגיע לך יותר ממנו כי אני ברגע אחד אובד ואתה תעמוד ביגונך ותשאר בצערך כפול ומכופל שתראה בצער בנך יחידך ותרגיש כאלו נעשה לך שהבן חלק מהאב וגם תשאר בלי בן כי אין לך תמורתי ויעדר ממך שם אב ואז כראות האב חרטת בנו אז נכמרו רחמיו ובא להשופטים ואמר כדברים האלה הלא אני לא חטאתי ועונשו יגיע עלי כפלי כפלים יותר ולא די שקבלתי צער במרידתו אלא אף אקבל צער כפלי כפלים מהעונשו והלא לא מרד רק לנגדי ואני מוחל לו כי אני מורגל לסבול כי כבר סבלתי פשע ומרד מאנשים אין מספר ותמיד אני סובל ואיך לא אסבול אשמת בני והעונש אסבול ע"כ המשל והנמשל כך אנו אומרים בסליחות הנשמה לך כו' וכן אנו אומרים שדי במרינו כנכרים נחשבנו, שבנו אליך וכאב על בן תרחמינו זכור כי בנים קראתי ואב אחד לכולנו למה יגרע שם אבינו דייקא כי אם אין בנים ח"ו אינו נקרא אב ונמצא כב"י העונש מגיע ח"ו לו והוא מה חטא ובאמת כל מה שנעשה בנו כב"י לו נעשה כאמרם ז"ל כשאדם מישראל בצער שכינה מה אומרת כו' וכמו שפירשנו והיתה לי כאריאל וזה הפי' אל תבא במשפט עמנו ר"ל שאם אנו באים במשפט כ"י הוא בא עמנו במשפט ואותו ישפוטו ולא לאדם ואם אנחנו חטאנו ע"כ מחול כי לא יצדק לפניך דייקא ולך המחילה ודי בצער המרידה וגם לא יצדק כו' ואתה סובל ולמה לא תסבול אשמת בניך ולמה תסבול צער עונשם ח"ו ע"כ טוב שיענה ויאמר סלחתי.

(**ט"ז**) אל תבא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי כבר אמרתי כמה פירושים בזה וכעת לחדש באתי כי יש לדקדק טובא דהי' ראוי לומר אל תשפוט אותנו אך הדבר יובן

עפ"י מ"ש בפ' וה' נתן קולו לפני חילו עפ"י הבינה לעתים בעת משפט ד"ח ועיי"ש בפ' אין דן דינך למזור ובפ' מכף רגל עי"ש [ותו"ד כי החולי הגוף יתרפא על שני פנים או כי הטבע מעצמה תתגבר ללחום עם החולי וינצחהו או ע"י הסמים המרפאים ועוזרים להטבע לדחות החולי מהגוף וזש"ה אין דן דינך למזור רפאות תעלה אין לך היינו שאין צד תרופה אנושית להם לא מצד הסמים הנכללים בשם מזור וגם רפאות תעלה היינו מצד הטבע והחומר בעצמו אין לך וזש"ה מכף רגל ועד ראש אין בו מתום וכו' היינו מהראש ועד הרגלים שהם סוף הגוף כלם נחלו בחולי אנושה כל האברים בכלל ובפרט וא"כ אין בו מתום שיבוא לשלימות הבריאות מצד טבעו וגופו וגם תרופות חיצוניות לא הי' שם כי לא זורו ולא חובשו ולא רוככה בשמן וכן הוא בתחלואי הנפש המה החטאים והעונות והפשעים יש בכח האדם לדחותם ולהוציאם בתשובה המוריקה ומוציאה כל עון ואשמה ופשע ושב ורפא לו וזה בב' מיני תשובה או תשובה מאהבה כי יגבר כח שכלו מעצמו בהתבוננו כמה המרה להבוב"ה ובהכירו גודל אשמותיו יתעורר לדעת כמה הוא מחויב לשוב אל ה' מבלי שום פני' אחרת וזהו כנגד תרופה הטבעית הבאה מצד עצמו ושכלו או אם לא יגיע מעלת שכלו להשיג תשובה זו יעשה תשובה מיראה שהוא באמת תרופה חיצוניות כי בראותו יסורין ממשמשין ובאין עליו או על זולתו ירא מפחד פתאום ותכריחהו לעשות תשובה עכת"ד] ויש להמתיק דבר זה ע"פ מ"ש הע"א מאמר שס"ח] בפסוק הצילני מטיט כו' [ותו"ד כי המונעים להאדם שיבוא לשלמותו הם שנים הא' מצד הכח המתאוה אשר במזג חומרו שמתאוה לדברים המוחשים הקרובים להנאות אדם והב' מצד היצה"ר אשר מתכוין להרעים ולהכשיל האדם בעבירות שאין בתם הנאה לגוף האדם וזהו כחו של נחש הקדמוני, והס"א ועל שני אלו התפלל דהע"ה הצילני מטיט ואל אטבעה אנצלה משונאי וממעמקי מים אל תשטפני שבולת מים כי על התאות החומריות הטבעיות שאדם מתאוה להם כנגדם אמר דרך תפלה הצילני מטיט ואל אטבעה כי קשה מאוד לעמוד כנגד התאות המוחשיות וכל האברים המתאוים וחומדים להם ע"כ צריך לעזר וסייעתא דשמי' לגבור כח שכלו על חומרו ע"כ אמר הצילני מטיט החומרי ואל אטבעה בדברים הטבעיים כי רבים המה העוזרי' אך על היצה"ר שנקרא שונא אמר ואנצלה משונאי מעצמי לדחותו מעלי עכדה"ק] והחוטא מצד היצה"ר מבלי החומר מצד הטבע קשה לשוב כי אין לו מסייע וע"ש בבינה לעתים מתרופה הטבעית שהוא תשובה מאהבה וחיצונית שהיא מיראה ועי' בעת קץ דרוש סמ"ך בפסוק והשומע לי ישכון בטח כו' [כי הקב"ה הרבה והגזים בעונשים להפחידם כי מטבע האדם שיתפעל יותר מפחד מציאות רוב הרעה ממה שיתפעל מההעדר רוב

הטובה, וימנע מהחטא מחמת פחד העונש, ולא כן בעושי מצות כי בהיות בגדר המעלה לא יצטרכו לרבוי הבטחות בהפלגות הטובות לשיתעורר אל מעשה הטוב כי ירבו לפעול מצד השלימות עצמו וז"כ הכתוב ושומע לי ישכון בטח ושאנן מפחד רעה כי לפי שבפסוקים הקודמים הפליא מאוד בהגזמות גדולות על עוברי רצונו אמר עתה אל יפלא בעיניכם שאני מרבה בהגזמות העונשים כי אני ידעתי מחשבות בני אדם שרגילים לחשוב כי הן אמת השומע לי ישכון בטח ויהי' לו שכר טוב אך דעו יראו כי אם הי' שאנן ושקט בברחו מפני העבירות ורדפו אחרי המצות לא יהי' זה מפני תקות השכר אלא דוקא מפחד הרעה אשר יפחד שלא תבא לו רעה גדולה באם לא ישמור לעשות ככל התורה הזאת עכ"ל] ועפ"ז יתבאר הפסוק הנ"ל [אפשר כוונתו בזה לפ' וה' נתן קולו לפני חילו היינו בהגזמת וריבוי פחד העונשים לעוברי רצונו כי רב מאוד מחנהו אולי שלוחי הדין הנפרעין מן האדם ברצונו ושלא ברצונו והרבה שלוחים למקום ועצום עושי דברו כי בזה מעצים כחן של צדיקים או של בעלי תשובה לנצח על מלאכת ה' כנ"ל בשם הבל"ע נגד כח החומרי והטבעי טיט היון כנ"ל בשם הע"א כי גדול יום ה' ונורא מאוד מי יכילני הוא הערת השכל ורפואה הטבעית נגד האויב החיצוני היצה"ר וגונדא דילי' ע"כ אמר שובו עדי בכל לבבכם ובצים ובבכי ובמספד וכו' כי חנון ורחום הוא א"א ורב חסד] כי גם אם לא שב רק מאימת יום הקדוש והנורא אשר מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון וכל עולם עוברין לפניו כבני מרון מי לא נפקד כהיום הזה מעשה איש ותחבולותיו ועלילות מצעדי גבר וחותם יד כל אדם בו ואבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה ג"כ מה טוב אבל תכלית התשובה לכבוד שמו ית' מצד רוממותו וגדולתו והנה מלבד זו ראוי להיות גדלות כמותה ואיכותה כפי גדולתו ית' כמו החטא שהוא מרד לגדולתו והבן אבל זה בלתי אפשר כי מה יעצור כח ילוד אשה והנה ידוע דביאתו אלינו הוא ע"י תשובה כנאמר שובו אלי וכו' והנה כל האומר הקב"ה וותרן וכו' היינו למחול בלי תשובה יהנה ישראל קדישים הם וכולם שבים בתשובה בימים האלו אך אין זה לפי ערכו ית"ש אך אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו יחפץ חסד הוא ית' וע"ז אנו מבקשים אל תבא במשפט עמנו דהיינו מה שאתה בא אלינו ע"י התעוררות התשובה לא יהי' במשפט שיהי' כראוי לפי גדולתו ית' כי לא יוצדק לפניך הייני לפי ערכך לא יכול להצדיק עצמי שום ברי' ע"י תשובה והבן.

צדק ומשפט מכון כסאך וכו' כי כבר נאמר ותשובה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה והנה תשובה יובן ע"פ פשיטו ע"פ הבל"ע דרוש וא"ו כי התשובה הוא קיום העולם כהמזון לגוף תמורת הניתך בו וכדאית' בפרקי דר"א עד שלא נברא העולם וכו' עד שברא

את התשובה עיי"ש בארוכה וצדקה הוא כאשר אנחנו עושים צדקה ובפרט לפדיון שבויים כל מה שביכלתינו לפדות השבויים ככה יעשה ה' כי ה' צילך יחבישינו יתיר כו' והיינו צדק שאנחנו עושים ומשפט שכבר נעשה בנו בבהלות משונות הוא מכון כסאך לזכיותינו ומעכשיו חסד ואמת דהיינו חסד של אמת גאולה אמיתית לנצח כי אמת קיים לעד כדברי רמב"ן בפ' קטנתי וכו' יקדמו פניך.

רבש"ע כתבת בתורתיך כי לי בני ישראל עבדים וכתבת לא ימכרו ממכרת עבד וכו' וכתבת בתורתיך ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ואיך בני מלכים נשתעבדו ביד אדונים קשים עתה נתקיים בני שדי במריינו כנכרים נחשבנו גדול כים שברינו כי שברי של ים כי חי"ת קנ"ה לקח מחלקו של ים להוסיף על חלק היבשה [כמאמרם נעץ קנה בים ועליו נבנה כרך גדול של רומי] וכן שברינו לקחו מאתנו מחלקי ית' להוסיף על חלקם כאמור בהנחל עליון גוים כו' כי חלק ה' עמו וק"ל ע"כ נפיל תחינתינו השופט כל הארץ לא יעשה משפט בניחותא [כי אם צדקה].

לער"ה אפתח במשל המבואר באור המאיר בדריש ר"ה בדף ב' ע"א וע"ב שם מעבד שנשאו המלך ונתן בידו מדינה אחת וכו' עיי"ש ועפי"ז פירוש אוילים מדרך פשעם וכו' כל אוכל תתעב נפשם וכו' (תהלים קיז) [לעבד שנשאו המלך ומינה איתו על מדינה אחת להרים מס המלך ולהוציא הוצאת תיקוני המדינה וביום הכסא בתשובת השנה יבוא לבית המלך וצרור הכסף בידו עם החשבון צדק ובודאי שוקל העבד הנאמן כל פרוטה ופרוטה מה שמכניס ומוציא שלא יוציא למותרות ואל יאבד הון המלך ובהגיע תור וזמן המוגבל יראתו ופחדו כפילה ומכופלת ויום ולילה לא ישבות מלערוך החשבון אינו רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לסדר החשבון לבוא בחשבון צדק ומסודר כראוי לפני כסא המלך והנמשל מובן ק"ו ב"ב של ק"ו אשר עתה בימי הרצון צריכין אנו לסדר החשבון על כלל השנה על מה הוצאנו פרטי הימים ועתות רגעי הזמן אחת אל אחת למצוא חשבון להעלות התחלקות העתים למקום אחדותם ואם ישום לבו ורוחו ונפשו לסדר חשבונו להיות נקי וזך לפני כ"כ ית"ש בודאי כל אוכל יתעב נפשו וינודד שינתו מעיניו ועומד על משמרתו בבית ה' בלילות וזה תכלית של ענות נפשו ולא לכוף כאגמון ראשו ולבו בל עמו לא באלה חפץ ה' ולא יחשוב בעיניו המעט מן המעט שעושה איזה צדקה או מתענה איזה ימים שהוא מעט מהרבה שהי' ראוי לעשות על עונותיו המרובים ומעשיו המקולקלים ואשר אבד זמנו וימי חייו בהבלי הבלים. וליום הכסא כי יבוא צעוק יצעוק בקול ותשובה ותפלה וצדקה אי' איפוא הצדקה והתשובה והתפלה שהרבה עשית ועדיין לא פרע חובו אפי' אחד מאלף ומהראוי של ירא ה' בראותו יום הגדול

והנורא משמש ובא יפשפש מעשיו ולעלות זכרונו נגד פיו וכו' עכתדה"ק שם] כי צריך ליתן חשבון ולהביא כל העתים והרגעים לבית האוצר המלך מלכו של עולם לבל יפקוד מהן ע"ש דבריו כי נעמו והוספתי נופך כי בכל שעה מי"ב שעות היום יש צירוף שם הוי' מי"ב צירופי הוי' והוא חיותו של אותה השעה ושעות הלילה כל שעה חיותה מצרופי אדני וצריך להשיב הצירוף מצורף זך ונקי ולא להלבישו בגדי צואים ח"ו ואם כבר הלביש בגדי צואים ח"ו להעת והרגע במה שהפר תורה צריך עתה לתקן העת והזמנים והרגעים של כל השנה בתשובה ובחרטה גדולה ובשבירת לב ובעזיבת החטא באמת ובבקשת מחילה וסליחה לטהרם ולקדשם ולהסיר מהם הבגדים הצואים ולהלבישם מחלצות ולדעתי זה הוא הפירוש של הפסוק עת לעשות לה' וכו' כי עשי' לשון תיקון כמו שפרש"י ויעש אלקים את הרקיע תקנו על עמדו והיינו עת לעשות שצריך לתקן העת לה' שיהיה צירוף [זך ונקי] וממה צריך לתקן במה שהפרו תורתיך וקלקלו והיינו לדעתי פ' הפסוק בזכרי' והוא בהפטורת בהעלותך הסירו הבגדים הצואים והלבש אותך מחלצות כי פירשתי מה שאמרו רז"ל תפלה עושה מחצה וכן פירשתי ותפלה ותשובה וצדקה מעבירין וכו' כי הנה כתב בספר אור המאיר בדרוש ר"ה שם שכתב ואתה תחזה מאשי פועלי און וכו' עד בכדי שלא יבוש להרים ראש ולומר ותשובה ותפלה וצדקה עכ"ד והנה איתא בספר רזא מהימנא שביאר ענין מחצית שקל שהוא כופר נפש כמפורש בתורה כי נעשה פירוד בין הדבקים בתיבת מת ונכנס החצי שקל שנתן צדקה בתיבת מת בין מ"ם לתי"ו ונעשה צירוף מחצית ע"כ ועפי"ז פירוש באור המאיר כי חלצתה נפשי ממות נפשי בגימטריא מת ובהחצי שקל כופר נפש חולץ ממות כי נכנס תיבת חצי בין מ"ם לתי"ו כנ"ל ונעשה מחצית וכן במתנות לאביונים בהיות מרבה בצדקה נכנסו אותיות תנו בתיבת מת ונעשה צירוף מתנות עכ"ד ולדעתי זה הפירוש תפלה עושה מחצה שעושה פירוד וחילוק כמו שמפרש הגמ' ב"ב השותפין שרצו לעשות מחיצה פלוגתא ככה מפריד כל פועלי און המקטריגים והסט"א ואין להם כח וכיון שיתפרדו כל פועלי און ממילא ותרם כראם קרני וגם את המת יחצון והנה כתבנו כי בכל שעה יורד צירוף מלמעלה ובו יש חיות כל הנמצאים וכל הנמצאין מקבלין הארת הצירוף וחיותן וכשחוטא באותו שעה ממית אותו צירוף בבחינתו אשר קבל ומשלם רעה תחת טובה כי הצירוף הנ"ל מחייהו והוא ממיתו והיינו רשעים בחייהם בהצירופים אשר הוא חייהם קרוים מתים כי הוא ממית להצירוף בחטאיו וכששב בתשובה שלימה והזדונות נתהפכו לזכיות אז הוא מחיה מתים ומעביר מעליהם הבגדים הצואים אשר הלבישם בחטאיו והנה ידוע מספר יצירה דהאותיות נקראים אבנים והתיבות בתים שתי אבנים

בונות שתי בתים וכו' והנה בת קול יוצאת בכל יום מהר חורב ומכריז על התשובה כמו שאמרו חז"ל והנה ענין נגעי הבתים הוא לעוררן שעשה נגע באבנים באיזה אות מהצירוף או בכל הצירוף והיינו פרח בבית כולו וכפי חטאו של בעה"ב ככה טומאתו של הבית וכפי תשובתו כך טהרתו לכך לא הי' דבר זה רק בישראל בהשגחה פרטית על צד הפלא והבן והיינו חלצו האבנים האותיות אשר בו הנגע לטהרן ולקדשן ולהחזירן לקדמותן צירופים קדושים כולם קדושים ובתוכם ה' צירופי הוי' ואם ככה עושין אז נכנס תיבת חלצו בין תיבת מ"ת אשר המית הצירופים בין מ"ם לתי"ו ונעשה מחלצות והיינו הסירו הבגדים הצואים מעליך והלבש אותך מחלצות כנ"ל והיינו ותשובה כי אם עושה תשובה באמת בלתי לה' לבדו עושה מהזדונות זכיות ומקיים חלצו האבנים ונכנס תיבת חלצו בתיבת מת ונעשה צירוף מחלצות וממילא נבטל הגזירה תפלה כי תפלה עושה מחצה ר"ל פירוד בהסט"א ויחוד בהקדושה כי תפלה הוא חבור נפתולי אלקים נפתלתי וזה לעומת זה וכו' ע"י היחוד שבקדושה יתפרדו כל פועלי און וממילא כבטל הגזירה וצדקה נכנס אותיות תנו בתיבת מת ונעשה צירוף מתנות לאביונים וממילא נבטל הגזירה ע"כ שלש אלה מעבירין הגזירה ע"כ אחב"י במלך בשר ודם נאמר כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק עאכו"כ איך ניקום קמי מלכא קדישא עילאה בבגדים צואים ביום מחר רק זאת עצה היעוצה חזקו ונתחזקה היום הזה שהוא יום קודם בא יום ה' והסירו הבגדים הצואים והלבשתם מחלצות ואם ככה נעשה בטחנו בשם ה' כי נצא בדימוס ויהיה השנה הבאה עלינו קץ ותכלית לשבי עם בית ישראל ויהי' שנת גאולה וישועה ויראו עינינו וישמח לבנו אמן:

לראש השנה

(א) תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב. ונ"ל עפ"י שהאריך בשג"א סי' ק"א וק"ב אם ר"ה יש לו דין יו"ט לענין תענית או שרשות להתענות ואפשר אף מצוה והביא ראי' גמורה מהגמרא [דר"ה דף י"ח] דעכ"פ דין ר"ח יש לו [[א] דהקשה בגמרא שם על הא דאמר דבתלתא בתשרי קבעו ליו"ט מפני הנס שנעשה בו ותיפוק לי' דהוי יום שנהרג בו גדלי' ב"א [ובזמן שבהמ"ק קיים הוא ליו"ט] ותירצו לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו והקשה שלפניו נמי תיפוק לי' דהוי יום שלאחר ר"ח [היינו ר"ח תשרי] ותירצו ר"ח דאורייתא וד"ת אין צריכין חיזוק [לאסור לפניו ולאחריו אבל ימי מג"ת דרבנן צריכין חיזוק ע"כ אם נקבע במג"ת תלתא בתשרי ליו"ט צריך חיזוק ואסור לפניו ולאחריו] והקשה בגמרא ותיפוק לי' דהוי יום שלפני צום גדלי' ב"א [והאי לאו דאורייתא ובעי חזוק ואסור לפניו] אר"א גדלי' בן אחיקם דברי קבלה ודברי קבלה כדברי תורה דמי [ופי' ואין צריכין חיזוק והי' מותר שלפניו ע"כ קבעו במג"ת ליו"ט מפני הנס שנעשה

בו ואז אסור שלפניו] ומדהקשה בגמרא הנ"ל דהוי יום שלאחר ר"ח ולא הקשה דהוי יום שלאחר יו"ט דר"ה א"ו דר"ה אין לו דין יו"ט רק דין ר"ח ע"כ]. והנה מהגמרא הנ"ל יש ראי' דדין יו"ט ודאי אין לו עיי"ש אך הוא דוחה שם ראייתו] ועיקר סברתו דאף מה דאסור מדאורייתא מ"מ אם יש גם כן [משום ד"ס] עבדינן חיזוק ע"ע [ב] ותו"ד דנוכל לומר דר"ה דין יו"ט יש לו והא דהקשה רק דהוא ר"ח משום דקס"ד להמקשן דר"ח הוא רק מד"ס אסור בתענית וצריך חיזוק ואם כי הוא גם יו"ט עכ"ז צריך חיזוק משום ר"ח דהוא מד"ס וראייתו מדהקשה בגמרא ות"ל דה"ל יום שלפני צום גדלי' וע"ז תירוץ ר"א דברי קבלה כד"ת דמי ואצ"ח הרי אע"ג דבתלתא בתשרי מדברי קבלה הוא שאין צריך חיזוק לאסור לפניו ולאחריו מ"מ מפני נס שנעשה בו עשאוהו יו"ט כדי לאסור יום שלפניו ול"א כיון דבלא"ה אסור בתענית מד"ק שאצ"ח ע"כ משום לתא דיו"ט של ד"ס שבו ביום נמי א"צ חיזוק לאסור יום שלפניו. ואכתי מה בצע בעשותו יו"ט של ד"ס ת"ל דהוי לי' צו"ג [ולא נאסור יום שלפניו כי הוא מדברי קבלה דאצ"ח] אלא ודאי ש"מ יום שיש עליו ב' שמות של יו"ט. אחד שצריך חיזוק [היינו מד"ס] ואחד שאינו צריך חיזוק. אסור לפניו ולאחריו משום יו"ט שצ"ח כאלו משום לתא דידי' לחוד הוי היום יו"ט ואין עמו עוד שם יו"ט אחר שאצ"ח ע"כ הקשה המקשה ותיפוק לי' דהוי יום שלאחר ר"ח דידע המקשן דר"ה יו"ט ויו"ט דאורייתא ואצ"ח אך דקס"ד אחר דר"ה יש עליו שני שמות יו"ט דאורייתא ור"ח מד"ס לפי סברתו ע"כ צריך חיזוק משום ר"ח דהוא מד"ס כנ"ל ויאסור יום שלאחריו וע"ז תירץ לו התרצן דר"ח דאורייתא ואצ"ח ע"כ וא"כ בין להמקשן ולהתרצן לר"ה דין יו"ט לו וקושית המקשן לא היתה רק מר"ח לפי סברתו דהוא מד"ס]: ובאמת דבריו בזה הם כטפל בלי מלח דמה גריעותא אם במה דיש בו ג"כ [יו"ט] דרבנן וכי בשביל זה ייקל בעיני אנשים. אך מה שהכריחו לזה הוא הקושיא על התירוץ של הגמרא דברי קבלה כדברי תורה דמי עיי"ש והנה כבר כתבתי בחיבורי בזה דלא קשה מידי דהא כל עיקרו של מגילת תענית הוא כדי לזכור הנס ואף אם לא עבדינן כמו בשאר מג"ת [לאסור לפניו ולאחריו] ישתכח הנס [ע"כ גם ביום שיש בו שאר יו"ט קבעו גם יו"ט מד"ס לאסרו לפניו ולאחריו ובזה יהי' היכר וזכרון להנס ע"כ בתלתא בתשרי יו"ט דמג"ת ובזה שאסור לפניו ולאחריו הוא היכר להנס] וע' מה שכתבתי בדברי התוס' בתענית דף י"ח עיי"ש (ואף) [ואך] בר"ה לא שייך בזה דנס אין כאן ליכא למימר כפי' א"כ הוי שפיר הוכחה [מהגמרא] דאין לו דין יו"ט רק דין ר"ח [ג] עיין לעיל במאמר יין הרקח על המסכת בתענית דף י"ז י"ח שם על הגמרא ת"ר בריש ירחא דניסן ועד תמניא בי' וכו' הוא יו"ט מג"ת והקשה בגמרא ל"ל למימר מריש ירחא דניסן הלא ר"ח גופא יו"ט הוא ותירץ ר"ח דאורייתא וא"צ חיזוק ולא נאסור יום שלפניו ע"כ תיקנו בו יו"ט דמג"ת ואסור יום שלפניו דד"ס צריכין חיזוק והקשה שם מוזלל"ה דאף דכל מג"ת צריך חיזוק לאסור לפניו כדי דלא ליתי להתענות ביו"ט עצמו [ועיין שם פרש"י] בריש ירחא דניסן מה בעי חיזוק דבמה יגרע משאר ר"ח אטו משום שהוא יו"ט דמג"ת מגרע גרע ולא יזהרו בו כשאר ר"ח ואם כן כאן אין

ראוים לאסור לפניו ואין לומר דכאן אסור לפניו משום לא פלוג דזה הוי שייך לתרץ אם הי' קושית הגמרא דלמה יאסור לפניו אבל באמת קושית הש"ס דלא ליחשבי' לר"ח ניסן במגילת תענית רק מתרי בניסן דהא ר"ח בלא"ה אסור וא"כ מאי משני כדי שיאסור לפניו משום חיזוק הא כאן לא בעי חיזוק ולא שייך בזה לא פלוג דהא הקושי' הוא דלא יתחשב כלל בין מג"ת והבן ועיין בפנ"י בכאן ר"ה דף י"ח והביא בשם הק"ר תירץ להקושי' הנ"ל דכוונת המתקנים המג"ת שלא ישתכח לגמרי הנס דבטילת אזכרתה. ע"כ אם אירע להם נס אף ביום שהוא יו"ט ד"ת חשבוהו במג"ת כדי לאסור לפניו ולאחריו ובזה יהי' זכרון הנס והבן.

ועתה יובנו דברי קדוש ה' מוזלל"ה שדחה דבריו של השג"א שחדש דיום שיש בו שני שמות יו"ט ד"ת דאין צריך חיזוק ויו"ט ד"ס דצריך חיזוק עבדינן חיזוק לאסור יום שלפניו מטעם חיזוק ליו"ט דד"ס כמבואר לעיל בקיצור תו"ד השאג"א והקשה עליו מוזלל"ה דלמה יגרע כנ"ל רק הטעם של המתקנים לחשוב גם יו"ט מד"ת או מד"ק במג"ת למען יאסור יום שלפניו כדי שיהי' זכרון להנס וזהו שקראו חז"ל צריך חיזוק זכרון הנס א"כ ליכא למימר כאשר עלה על דעת השאג"א דלעולם ר"ה דין יו"ט יש לו ומה שהקשה המקשה דהוא יום שלאחר ר"ח ולא יום שלאחר ר"ה דקס"ד דהמקשה דר"ח מד"ס וד"ס צריכין חיזוק כנ"ל דזה אין סברא לומר כן דלמה יגרע היו"ט מד"ס אם חל ביו"ט ד"ת שיהי' צריך חיזוק כנ"ל ורק הטעם משום זכרון הנס לאסור לפניו ולאחריו והא תינח ביו"ט דמגילת תענית שנעשה מפני נס שאירע בו אם חל ביו"ט ד"ת או דברי קבלה נחשב במג"ת לאסור לפניו ולאחריו ובזה יהיה זכרון להנס כנ"ל ע"כ בצו"ג אף דד"ק הוא עשאוהו ליו"ט דמג"ת ולאסור לפניו וזה זכרון להנס שנעשה בו ותירוץ רב אשי ד"ק כד"ת דמי עולה יפה והבן אך בר"ה לא שייך בזה הטעם שאין בו שום זכרון נס ואפילו לשיטת השאג"א דהמקשן היה סובר דר"ח מד"ס ור"ה מד"ת ואפ"ה הלא ר"ה ור"ח אינינו לזכרון נס ואינו צריך חיזוק ולמה הקשה מר"ח ולא מר"ה א"ו ראייתו מוכרחת דר"ה אין לו דין יו"ט רק דין ר"ח והבן]. ונ"מ טובא כמבואר בשג"א שם [לענין אם מחויב לאכול פת ואם לא הזכיר בבה"מ אם מחזירין אותו] [[ד] הדברים האלו מקושי הבנה ובעהי"ת אפשר יגעתי ומצאתי כוונתו ואעתיק דברי קדשו עוד הפעם כלשונו ואשים ציונים עליהם וארחיב הדברים למען יובנו ויוכר את אשר הוספתי ומיה"ו י"ש לדחו"ת דלעולם ר"ה דין יו"ט יש לו והא דלא הקשה רק מר"ח הוא דה"א. טעמ"א "דלא "פלוג "דחיתי שם במסכת תענית כמובא לעיל בקיצור והיינו לומר משו"ה אסרו ביו"ט דמג"ת שחל ביו"ט ד"ת או ד"ק הוא משום לא פלוג משאר יו"ט דמג"ת דא"א לומר כן "משום "דקושי' הגמרא "הוי' "דלא "הוי' "ראוי "לחשבו במג"ת את יום ר"ח ניסן "אם "כן "ממילא "דלא "שייך "לא "פלוג היינו דאינו שייך לומר דמשום ל"פ יאסור לפניו הלא לא יחשבו במג"ת את יום ההוא ולא נצטרך לאסור ויום הנס הוא בל"ז יו"ט או מד"ת או מד"ק ואצ"ח והבן "אם "כן "לפי "זה "בראש "השנה "דהוא "ראש "חדש "בעצם "אם "כן "שייך "שפיר "לא "פלוג וקושי' המקשה בגמרא דידן דלא יחשוב צו"ג במג"ת ואם לאסור לפניו הלא הוא יום שלאחר ר"ח וכסברת השאג"א דקס"ד דהמקשה דר"ח הוא רק מד"ס ע"כ משום ל"פ משאר יו"ט דדברי סופרים הנאמרים במג"ת גם בר"ח

אסור לפניו ולאחריו ולעולם ר"ה דין יו"ט ד"ת יש לו. "ואדרבה "התחלת קושי"א "אין "כאן היינו דלמה יגרע יום טוב מדברי סופרים החל ביו"ט ד"ת או ד"ק שיהיה צריך חיזוק דהטעם הוא אינינו משום גריעותא רק משום דלא פלוג משאר יו"ט דמג"ת ורק שם במסכת תענית דחה זו הסברא דלא פלוג כי לפי קושית הגמרא שם דלא לחשוב ר"ח ניסן במג"ת וממילא לא שייך לא פלוג כי לא יחשוב ר"ח ניסן רק מתרי בניסן וממילא לא נצטרך לאסור לפניו משים לא פלוג ולא בעי חיזוק משום דהוא ר"ח ד"ת לסברת המקשה שם וכמובא לעיל אך בגמרא דידן דהפוך הוא דהקשה שפיר דלא לחשוב יום צו"ג במג"ת וא"ת לאסור לפניו הלא הוא יום שלאחר ר"ח ואסור לאחריו משום לא פלוג והבן ע"כ הקשה רק מר"ח אבל ר"הדין יו"ט ד"ת יש לו ולא שייך ל"פ. ומיהו כיון דאתית להכ"י דקושי"ת הגמר"א משו"ם ל"א פלו"ג א"ם כ"ן אדרב"ה מעיקר"א דדינ"א פירכ"א דמנ"ל לומר דהמקשה ידע מראש לחלק בין יו"ט ד"ת ובין יו"ט ד"ס [וכאשר נדחק השאג"א לתרץ פשטות הגמרא לסברתו אשר נראה כי התרצן חידש לו זאת להמקשן בין יו"ט ד"ת או ד"ס דד"ת אצ"ח וד"ס צ"ח] וע"כ הקשה מר"ח דהוא מד"ס ומשום ל"פ אסור לאחריו. לעולם אימא לך דהמקשן ידע דר"ה אין לו דין יו"ט ע"כ הקשה רק מר"ח אם הוא מד"ת או הוא מד"ס אחת הוא לו כי בהקס"ד לא ידע עוד לחלק בין ד"ת או ד"ס וכל היו"ט אסור לפניו ולאחריו ולא פלוג מכל היו"ט דמג"ת. "אם "כן "יש "לומר "דאף דין "ראש "חודש "אין "אלו "לענין "תענית "ואפשר "שמצוה "להתענות "בו "והא "דאסור "לאחריו "משום "לא "פלוג דשאר ר"ח ויו"ט ע"כ אין שום ראיה מהגמרא דידן לאסור התענית בו כאשר חדש השאג"א ליסד יתד שלא תמוט לראיה שאין עליו תשובה "אך "נראה "דבכאן "לא "שייך "לא "פלוג "משום "כיון דאיפלגו "בגופא "והבן היינו דנאמר דבר"ה מצוה אי רשות להתענות אף דהוא גם ר"ח תשרי ומשום ל"פ משאר ר"ח ויו"ט אסור להתענות לפניו ולאחריו הלא הוא פלוג ועומד בחילוקו משאר ר"ח ויו"ט דשאר ר"ח ויו"ט אסור להתענות בהם ובר"ח תשרי מותר או מצוה להתענות ומדוע יעדיף לאחריו מבו ביום עצמו ומה הקשה המקשה הלא יום שלאחר ר"ח הוא הלא בו בעצמו מותר להתענות לאחריו מבעי' אלא ודאי מוכרחין אנו לומר דאסור להתענות בו כשאר ר"ח והקשה לאסור לאחריו משום ל"פ כנ"ל עכ"פ אין לנו ראיה מהגמרא דידן לא לומר דר"ה יש לו דין יו"ט ד"ת וכסברת השאג"א דהמקשן הי' סובר דר"ח מד"ס ונאמר משום ל"פ בין יו"ט דד"ס אסור לאחריו דנוכל לומר להיפך גם כן דאין לו דין יו"ט רק דין ר"ח והוא מד"ת אסור וג"כ משום ל"פ אסור גם לאחריו כי להמקשן אין עוד חילוק בין ד"ת לד"ס ובשניהם שייך לא פלוג והבן. מיהו מ"מ "אין "סברה "לומר "דמקשה "כל "כך "בפשיטות "מכח "לא "פלוג דמנ"ל "דאמרינן "לא "פלוג "בזה "ולהקשות "רק "אם "הויי "מצינין "למימר "כן "על "התרצן "הוי "אתי "שפיר "אבל "לא "על "המקשן "והבן היינו שיחדש המקשן סברא מלבו דמשום לא פלוג יאסור יום שלאחריו ויקשה קושייתו. א"כ כאשר לא נוכל לומר דסברת המקשן היתה משום ל"פ ע"כ נצבה גם קמה ראיית השאג"א מראש דר"ה אין לו דין יו"ט רק דין ר"ח מדהקשה רק מר"ח. דאין לומר כדחיית השאג"א דיו"ט שיש לו שני שמות אחד מד"ת ואחד מד"ס צריך חיזוק משום יו"ט דד"ס דלמה יגרע בשביל זה משום דהוא גם יו"ט מד"ס כנ"ל ומשום זכרון הנס יאסור לפניו ולאחריו ג"כ אין שייך

לומר בר"ה דנס אין כאן ורק כאשר תירץ ר"א בצו"ג דד"ק כד"ת דמי ואצ"ח ונחשב במג"ת נוכל שפיר לתרץ דמשום זכרון הנס כסברת הק"ר הנ"ל ומשום ל"פ גם כן אין לומר בסברת המקשה דמנ"ל הא דנאמר ל"פ לאסור לאחריו ולבנות ע"ז יסוד קושייתו ולכן נראה ברור וכו']: מיהו יש לדחות דהא טעמא דל"פ דחיתי משום דהקושי' הוי דלא הוי ראוי לחשבו במג"ת אם כן ממילא דלא שייך ל"פ עיי"ש א"כ לפי"ז בר"ה דהוא ר"ח בעצם א"כ שייך שפיר לא פלוג ואדרבה התחלת קושי' אין כאן והבן ומי' כיון דאתית להכי דקושית הגמרא משום לא פלוג א"כ אדרבה מעיקרא דדינא פירכא א"כ י"ל דאף דין ר"ח אין לו לענין תענית ואפשר אף מצוה להתענות בו והא דאסור לאחריו משום ל"פ אך נראה דבכאן לא שייך לא פלוג משים כיון דאיפלגו בגופא והבן מי' מ"מ אין סברא לומר דמקשה כ"כ בפשיטות מכח לא פלוג דמנ"ל דאמרינן לא פלוג בזה ולהקשות רק אם הוי מצינין למימר כן על התרצן הוי א"ש אבל לא על המקשן והבן לכן נראה ברור דעכ"פ אין לו רק דין ר"ח לענין או"ש ובאמת טעמא בעי למה לא יהי' לו דין יו"ט הלא הוי יו"ט לכל מילי ע' בשאג"א שם סי' ק"ב אך נ"ל דהא מצינו הטעם של בה"ב אחר פסח וסוכות ממה דכתיב באיוב אולי חטאו בני בימי משתה וה"נ משום שיו"ט עלול אדם לחטא כמבואר בט"ז ריש ה"פ א"כ לפ"ז בעת הדין אין לשמוח בשמחת החג דאולי יחטא ח"ו והסנטור מזומן והרי אמרו רז"ל לעולם יראה אדם את עצמו חציו זכאי וחציו חייב ואת כל העולם כו' וא"כ אולי ח"ו במה שיחטא מתוך שמחה יכריע ועוד ספרי חיים וספרי מתים פתוחים ולשמחה מה זו עושה ועיי"ש במאמר דמפני מה ישראל אין אומרין לפניו הלל בר"ה ואף שבאמת יום שמחה הוא כדאיתא בהרא"ש סוף מסכת ר"ה דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ואמרינן ראשי חדשיכם כיצד הוי אומר זה ר"ה ע"ש מ"מ צריך להיות מכוסה ומשם גופא ראי' דאינו בכלל מועדיכם רק בכלל ראשי חדשיכם [מדנאמר ראשי חדשיכם בפרט ולא נכלל בכלל ובמועדיכם] והבן וזה דברי הפסוק תקעו בחדש שופר שיום התקיעה הוא בחדש היינו המיוחד שבחודש דהיינו ר"ח [תשרי] בכסה ליום חגינו דאף שיום חגינו היא צריך להיות מכוסה ולא נגלה רק ר"ח והטעם כי חק לישראל הוא משפט כו' ולשמחה מה זו עושה א"י כי חק לישראל דאף שחק לישראל הוא כמו כי קרוב הוא וכמו רפאה נפשי כי חטאתי לך דהוי יום חג דדינא הכי כמ"ש מ"מ משפט הוא כו' ואין ראוי לשמוח והבן והנה גם אני נתתי טעם על התענית בה"ב שאחר ניסן ותשרי עפ"י מ"ס ועפ"י כל דור שאין נבנה בהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו ועפ"י בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל כו' ובתשרי עתידין כו' ואו"א דא"ח דאחד להתחלה ואחד להסוף וא"כ ראוי להתענות מפני כבוד ההיכל שנשרף דהוי כנשרף עתה [ע' לקמן בסוף

מ' תוכ"ח א"נ בטעם על תענית בה"ב] ע"כ אב"י עתה ראוי לחלוץ חושים שלא נהי' עכ"פ אנחנו מן המעכבים ולהאריך בזה ובפרט עתה כי נשרפו כמה היכלות במדינה זו כי היכל ה' היכל ה' המה נשמות קדושות אשר נלקחו בע"כ ע"ד וודאי קא בכינא ולמה תחרישו כבר אמרתי אין בשר המת מרגיש באיזמל שמגלחים זקנם וכבר אמרתי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך [ע' תפלה למשה תהלים וישמח משה פרשת נצבים דה"ח דף קל"ח ע"ב] והנה מצינו בשעה שהוליכו את ישראל מהדקין ידיהון לאחוריהון אמר הש"י כתיב אנכי עמו בצרה כב"י אף אני אעשה כן הה"ד השיב אחור ימינו כו' עכשיו נתבונן מה למעלה נעשה ומה גרמנו בחטאתינו שומרי הצאן הקילו אברהם ראש המחצב כו' אם ח"ו נגזר..... השריפה על עמך הרי אתה הושלכת בכבשן אש ואם ח"ו נגזר חרב הרי יצחק שפשט צווארו תחת המאכלת ואיך כבשיו לטבח יובלו ח"ו ואם ח"ו נגזר טביעה בים הלא יעקב עבר במקלו בירדן. שנתן מקלו ונבקע משה משה רעיא מהימנא קדישא עמוד עמוד כמה טרחות טרחת וכו' אחי איך לא נחריד כתיב היתקע שופר בעיר כו' היינו אם נצטרך לתקוע שופר רק בעיר הלא אב"י השרוים בשדות גם כן צריכים לשופר ואיך לא נקרע לבבינו לי"ב קרעים אב"י נחפשה דרכינו ונחקורה כו' הלא גזירה היתה מכבר ונתבטלה באמרו שמא נשיב ועתה כי לא שבנו נתחדשה חוסו וחמולו נא על שארית ישראל ועל עניי הצאן ועל גדיין רכיכין תשב"ר חפשו במעשיכם זכרו בוראכם ובארכם ובורכם התחרטו נא שברו לבבכם בחרטה גמורה ובעזיבת החטאים גדרו נא גדרים וסייגים וחלו נא פני אל יסר שבטו מעלינו ועוד אל יבעתינו וישוב ירחמינו וכו' ולא יעלו על לב לעולם וסר עונינו וחטאתינו יכפר וישיש עלינו לטוב כאשר שש על אבותינו:

והנה הנביא הי' מקונן בחורים טחון נשאו ועכשיו ברצונם הוי נשאו טחון..... אבינו אב הרחמן כתוב בתורתיך לאמור הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב ר"ל אף בזמן פחיתותם שנקראו עם כמבואר במדרש כ"מ שנאמר עם אעפ"כ ובגוים לא יתחשב היינו שלא ימנו ביניהן נפש בנפש ועכשיו הרי וודאי אי אתה עושה תורתך פלסתר ואיך ימנו ויתחשבו בין העכו"ם כי הנה נראה עוד הכוונה הן עם לבדד ישכון שלא יתערבו בגוים לעולם ובגוים ר"ל בשעה שיהיו בגוים בגלות בארצותם לא יתחשב ר"ל שזה מחסד הבורא שלא יהי' חשובין בעיניהן רק נבזים ושפלים וכדומה וזה טוב להן וכן הי' עד עכשיו. אוי מה עלתה בימינו אוי לו לדור שכך עלתה בימיו ואם שהי' נביא שלהן נביאו של אוה"ע חתך הדין כך שלא ישלטו על ישראל לקחת אותם ולערבם ביניהם איך יהי' להם שליטה על זה הלא הודאת בע"ד כמאה עדים דמי אחבנ"י עדיין אין אנחנו מרגישין

בהצרה כ"כ הואיל ונוגע כעת רק לדלת העם ובאמת מאן מוכרע ומאי חזית דדמא דהאי סומק טפי כו' אך אף אם יהבינן להו טעותא מ"מ איזהו חכם הרואה את הנולד ומה יהי' אח"כ ע"כ אחבנ"י הנתונים בצרה ובשביה נאספה כולנו ונחפשה דרכינו ונחקורה ונבקשה על זאת בשלומה של מלכות כולנו יחד נערים ובחורים לפי כחן וזקנים והטף וגדיין רכיכין שלא יבואו לידי כך והן אל כביר לא ימאס וישמע קול צעקתינו וישלח לנו משיחנו בב"א:

(ב) א' מטעמי השופר שמרמז על שופר גדול שנאמר ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכו' ויש להבין רמז הזה מאי בעי הכא איזה התעוררות תשובה נצמח מזה דודאי כל הרמזים כולם להתעוררות תשובה הן אמת שכפשוטו י"ל שיראה שיזכה לעמוד אז ביום הדין הגדול של אז אבל עוד י"ל כי זה מעורר כמה היא גנות החוטאים ע"פ היערת דבש ח"א דרוש א'] בברכת תחיית המתים ותמצית דבריו כי תשובת החוטא הוא כעין תחיית המתים ע"ש עד שהם מתים גמורים וצריך התחזקות תשובה גדולה כמו על המת שיחיה כמו שנאמר באלישע דהא יש להקשות למה נקרא שופר גדול איזה הוא קטן וצ"ל דשופר של ר"ה הוא הקטן ובוודאי בענינו כי במה נחשב מהותו והתכלית הוא עצמותו ועל זה תסוב התמי' דגדול וקטן לא שייך רק בסוג אחד רק דזה גדול בענינו וזה קטן אבל לא בשני ענינים ושני סוגים חלוקים והא דכתיב גדול ה' מפרש כי הוא לענין ומהולל מאוד היינו לענין השבח שאנו מתארים מה שנמצא בנו לשלימות ובוודאי גם בענין זה צ"ל כי בו ית' יותר נכבד היא כמו דאיתא במדרש יכול כמוני כו' אבל זה הכלל לפי השגותינו שאין אנו משיגין באופן אחר אבל באמת ולגדולתו היינו בעצמותו אין חקר כלל אין לנו תפיסה בו כלל כי הוא בענין אחר לגמרי ואם כן בשופר קשה א"ו צ"ל דגם בשופר הזה מעין קיבוץ גלות שמקבץ ניצוצות הנדחים והנפזרים בין הגוים ומחיה מתים ואם כן הוא ענין אחד ולכך נקרא זה גדול ולזה בא הרמז הזה (שהוא גדול מזה שאנו תוקעים שהוא גם כן דוגמא לתחה"מ ונמצא הם עכ"פ בסוג אחד והבן).

(ג) אפתח במשל פי משל להולך בספינה קטנה בלב ים ומחמת שלא השגיח כראוי על התורן העומד נגד הרוח להדפו ולדחפו בא פתאום איזה רוח סערה וסוער עד הוליכו בדרך עקלתון עד העמידו על הים הקרוש באופן שהספינה לא יוכלה לזוז זיז כל שהוא אף שהיא יכול לצאת משם ולילך ברגליו הרי הוא רחוק מביתו יותר משמונים אלף פרסאות והמסכן הנ"ל לא השגיח בעודו בספינה על הרוח המוליכו כי יאבדיהו לנצח ח"ו רק נשתכר ביין ואכל ושתה עד שבא לצוקה וצרה והספינה הועמד ואינו הולך אז השקיף מפני מה עמדה הספינה אז הבין כי הרוח הדיפו ורדפיהו עד חרמה והתחיל

לנסות ולדחות את הספינה ולא יכלה לזוז והוא בלב הים הקרוש ורחוק מביתו הרבה מאד והתחיל לאונן ולקונן בקול מר אוי לי על שברי השברתי קדרתי איך נגרשתי מארצי וממולדתי מקום עפרות זהב וזבת חלב ודבש כעדן גן אלקים לארץ ציה ושממה מקום תנים ובנות יענה קאת וקפוד הוכפלו בשוד ושבר אוי לי על משפחתי היקרים והנעימים מלובשי שנים אשר נשארתי בדד מהם שכול וגלמוד אוי לי על הוני ורכושי אוצרות וסגולת מלכים איך נשארתי ערום וחשוף משולל מכל טוב. בני. מתי אזכה לראות פניכם הנעימים איך משמים השלכתי ארץ ואם ארד מכסאי לירד ברגלי אל ארצי המספיק לי כל ימי צבאי להגיע לעפרות קודש לפי חשבון מהלך אדם בינוני או אם כח אבנים כחי אשר הורגלתי בשובה ונחת ועדן להלוך ברגלי יום יום ולענות בדרך כחי ולהיות לחורב ביום ולקרח בלילה הלואי הייתי כנפל ויאבד יום אוולד בו למה קדמוני ברכים ויהי בהלכו כה וכה הלוך וצעוק ואין מושיע אז נשא עיניו וראה ספינה עם שרים גדולים שהדפם הרוח ג"כ על הים הנ"ל עומדים ואוכלים ושותים ושמחים מחמת שהם בצוותא אינם שמים על לב לידע אחריתם אז שמח המסכן הנ"ל בלבו אומר הנה עכשיו ישועה אקוה ובא אל השיירה והתחיל לזעוק בקול מר אחי וריעי למה לא תשימו על לבכם אחריתכם כי יכלה המזון מכליכם מה תעשו ואז געו כלם בבכיה לאמר הבה נא עצה מה לעשות ויפתח האתון את פיו ויאמר הלא עם רב אתה עלה לך היערה זה יבנה קורה וזה יעשה זיז וזה חלון וזה פתח וכדומה וחוש קל מהרה נעשה ספינה שלימה ועלי' ניסע ונגיע למחוז חפצינו לשלום ועל דבר העצה אשר יעצתי לטובה תקחו אותי ביניכם ע"כ המשל והנמשל מובן הרוח הוא יצה"ר על פי מה שפי' בא"י על משנה כל שחכמתו מרובה ממעשיו כו' והרוח בא ועוקרתו וים הקרוש הוא השמנת הלב ולדידי הביטולים חילי ומכאוב והנה עיקר התשובה החרטה מעומק הלב עד כי יצר לו עד שלא יוכל לדבר מכאב וממרט שערות ראשו באופן שלא יוכל לסבול הכאב וכמו שמצינו בר"א בן דורדי' אך מחמת שיושב בים הקרוש צריך להתווכחות הכתובים לפתוח ולשדד מעמקי לב ומובן מכאן ולהלן הנמשל ועלה לך היערה היא יער הלבנון בהכ"נ וכו'.

ועתה נבאר הפסיק במשלי מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלימה רצונו ע"פ כי בעונות נושא ובזכיות שוקל צדק וק"ל וע"פ פשוט כל המשקר משקלותיו הוא נקרא תועבת ה'. והנה איתא בברכות דף ס"ג שם במעשה דחנינא בן אחירי' ע"ש והנה אף דאדם גדול היה מאוד וכל הציבור גדול ורם כל בני הגולה אעפ"כ אמרו כדברים האלה וכ"כ למה משום פסוק א' בנביאים כי מציון תצא תורה כו' אחי ורעי איי לנו לאותה בושה ק"ו הדברים על המפורש בתורה ומכאן אתם תלמדו שלא תאשמו אותי בדבר קשות

והנה בזה א"צ להחרים כי כבר הוא מוחרם מפי השם בעצמו ח"י כי נאמר כי תועבת ה' והענין החרם הוא שיהיה משוקץ ומתועב והוא תכלית החרם וראיה שנאמר שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא הרי בבירור כמ"ש הרי החרם הסבה להתיעוב והוא תכליתו ואם כן מה יש לי עוד צדקה כיון שהוחרם מפי השם ותפלתו אינו נשמעת ומה גם דמבואר במדרש אם מאוסה הוא לית סבר והוא בסוף מדרש איכה ומבואר בגמרא ובטור ובש"ע דתשובתו קשה מאד ועונשי קשה מאד ושהוא ככופר ביציאת מצרים ע' בח"מ סי' רל"א ובב"י ובסמ"ע דידוע דהוא ככופר בעיקר כמו שנאמר בבן הרשע לפי שהוציא א"ע מן הכלל בענין יציאת מצרים והנה כלנו מאמינים בני מאמינים שכל מזונותיו של אדם קצובין לו וכו'.

(ד) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו [עמוס ג'] וכן פסוק [יואל ב' א'] תקעו שופר בציון הריעו בהר קדשו ירגזו כל יושבי ארץ כי קרוב יום ה' כי בא ע"כ ונקדים ששמעתי על פסוק הישאג אריה ביער וטרף אין לו בשם הרב מניקאלשבורג [אפשר כוונתו כידוע מש"פ עה"פ אריה שאג מי לא ייירא ע' אור המאיר בדרושים לר"ה כי אריה ר"ת "אלול "ר"ה "יום "הכפורים "הו"ר וזהו הישאג אריה אם ישאגו בימים הקדושים האלו "ביער בשביל יער רמוז להפסוק לכן בגללכם ציון שדה תחרש וכו' והר הבית לבמות יער שבהמק"ד הוא כעת יע"ר והלא לא ישאגו על זה בעוה"ר רק על אשר וטר"ף אין לו היינו הב לן מזוני ועי"ז בעוה"ר היתן כפיר קולו הוא ראש המשטינים שנדמה לכפי"ר בלתי אם לכד בעוה"ר להחזיק עוד בגלות ישראל] ובשם הרב המגיד מקרעמניץ [בספר שבט מישראל מהרב המגיד הנ"ל בתהלים מ"ב פירושו על הפסוק הנ"ל כי בהמק"ד נקרא יער הלבנון ובעוה"ר שם שפחה תירש גבורתה כאשר אמרו ז"ל ונפיק כגוריא דנורא מבית קה"ק אשר על אלה ראוי לבכות ולהתאונן ואמנם לא כן בעוה"ר לית מאן דיתער בתיובתא לאוקמא שכינתא מעפרא כי אם הב לן חיי הב לן מזוני וזה הישאג אריה ביער היינו אם ישאגו כי האריה הוא הס"ס הוא ביער הלבנון הלא ישאגו על וטרף אין לו כנ"ל ואלו ואלו בקנה אחד עולים] ועוד ידוע כי השופר הוא כדי לערבב השטן שיסבור שבא יום הדין והוא לכאורה פלא האם הוא לא ידע דבכל ר"ה תוקעין אך נראה דהשופר היא כמ"ש הר"מ ז"ל עורו ישנים מתרדימתכם וזהו עירבב השטן כיון שחוזרין בתשובה אז מתיירא שמא היום אם בקולו תשמעו אך אם ההתעוררות ע"י שופר הוא על גלות השכינה ושריפת בית אלקינו וחרבן עירנו אז באמת יש עירבוב השטן אבל אם התעוררות ע"י שופר הוא הב לן חיי אז ליכא עירבוב ומיהו איך אנו יודעין אם הי' עירבב השטן אם לאו נ"ל שיכולין אנו לידע זה בחוש עפ"י הגמרא וכי מאחר דלא חזי

מ"ט איבעית כי' מזלייהו חזי' וכן בפסחים האי מאן דאבעית וכו' שנאמר פחדו בציון חטאים וידוע דהשטן הוא שרו של עשיו והוא ראש לכל ע' שרים לע"ע ואם כן אם יתערבב השטן ראוים להיות שתפול אימה ופחד על כל יושבי הארן מפנינו וזהו שאמר כאן היתקע שופר ["בעיר בשביל עיר הידוע עיר הקודש "ועם כל אוה"ע לא יחרדו] וכן תקעו שופר בציון [בשביל ציון הריעו בהר קדשו בשביל שעוד נקרא הר אז תפעלו כי ירגזו כל יושבי ארץ כי קרוב יום ה' כי בא] ודו"ק.

(ח) אפתחה במשל פי לאיש א' שנחלה מכה נחלה מאד בא' מאבריו ומתוך שלא השגיח שדא תכל' בכולה ונתפשט החולאת בכל האברים ובכל הגידים ובכל העורקים מכף רגל ועד ראש אין בו מתום וכאשר הרגיש המסכן הזה בעצמו הלך ודפק אפתחי רופאים וספרי רפואות לדעת אם יש תרופה למכתו וכאשר הבין בספרים ראה שלכל אבר ואבר צריך רפואה מיוחדת והתעסקות זמן רב ברפואה הנ"ל והרפואה הנ"ל אינה בנמצא רק ביוקר גדול כי הלך לרקחים לקנות ויש בו מרירות גדול וצריך כח גדול לעצור ולסבול מרירת הרפואה הנ"ל כן הוא בכל אבר וכאשר ראה כל זה צעק במר נפשו אוי לי ווי לי ח"ו אבד סברי כי אם לא נחלתי רק באבר א' כדי בזיון וקצף על אחת כמה וכמה וק"ו ב"ב של ק"ו שאין בי מתום אם כח אבנים כחי או היספיק כל כסף וזהב ופז מופז ושכיות חמדה ואוצרות וסגולת מלכים שבעולם להמצא די ידי לכל הסמים או היספיק לי כל ימי צבאי להתעסק ברפואות אוי לי מה עשיתי איך לא חסתי על שארי ובשרי לרפוא תיכף בתחלת החולי כי אז הי' מתוקן בדבר קל ועכשיו פשתה המספחת ועכשיו שקלקלתי והעבר אין והעתיד עדיין מה אעשה לביתי לתקן עותתי והנה הכליות יועצות לאמר מה לך נרדם קים לך אל המלך מאחר שכבר חכמת' בספרי הרפואות ויש לך ידועה גדולה בכל ספרי הרפואות אולי ימנה אותך המלך לרופא על החיל שלו ובחיל גדול כזה, בודאי יש חולים הרבה זה על אבר זה וזה על אבר אחר ובודאי בקיבוץ כולם יש חולי שלכל הגוף ולבני החיל המלך נותן הרפואית משלו וממה שיטיף מהם יהיה לך רפואה ע"כ המשל.

הנמשל אני בן אדם כי ידוע כי רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם דהיינו הנשמה וכנגדן רמ"ח מצות עשה ושס"ה מל"ת וכשעובר על ל"ת עוקר גיד א' מהנשמה וכשעובר על מצית עשה משבר אבר א' כדאיתא בזוהר משפטים וכי ימכור איש את בתו לאמה וכו' עיי"ש וידוע דעבירה גוררת עבירה ומחמת זה שדא תכלה בכולה נתפרדו כל עצמותי מכף רגל עד ראש והנה קול דודי דופק זה אלול שנאמר אני לדודי וכו' והגיע עת לחשוב עם קונהו ועמדתי מרעיד כאיש אשר יעור משינתו בשינת הבלי הזמן והרגשתי בעצמי

כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני גדול עוני מנשוא ואומר אוי לי מה עשיתי איך מרדתי במלך מלכי המלכים הקב"ה אשר הוא קדוש וכו' ומה אעשה ליום פקודה וכו' בבואי לפני כסא דין ואמרתי אלך לי אל הר המור וכו' אל הרקחים לחפש בספרי הרפואות הם ספרי מוסר ותשובה וראיתי שלכל אבר ואבר צריך רפואה מיוחדת וזמן רב להתעסק בו והוצאה גדולה ומרירות גדול דהיינו תעניתים וסיגופים על כל עבירה ועבירה בפ"ע כמו המכנה שם לחבירו פעם אחת יצום ל' יום לא' יצום ק"ך יום ואם עשה עבירה זו כמה פעמים צריך על כל פעם תשובה בפ"ע וכדומה שאר עבירות הרבה מאד עד אין מספר לה"ר שקר וכדומה והנה אחרי רואי נמס לבי בקרבי כהמס דונג מפני אש ולא קמה עוד רוח בי לאמר ח"ו אבד סברי ותוחלתי מ"ד אם כח אבנים כחי או היספיקו כל ימי צבאי אשר אני ע"פ האדמה ימי שנותינו והנה לבי אומר לי מה לך נרדם כשופר הרים קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם כי ידע איניש בנפשי' אף שאין בכם חילי על כל הגוף מ"מ בקיבוץ יהי' חולי כל הגוף זה על אבר א' וכו' כי השטן לוכד ברשתו לכ"א ואחד ומי האיש אשר לא יחרד לבו ויקרע את לבבו לי"ב קרעים והמלך הגדול היא מלך מלכי המלכים הקב"ה ובני חיילא דילי' הם ישראל עם קרובו וכשהציבור עושין תשובה רק בלב שלם וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ובחרטה גמורה בוכה ומבכה ומתחרט על עונותינו ועל עונות אבותינו כי החריבו נוינו ושמם בית מקדשינו וכו' ועיקר עזיבת החטא שיעזוב כל איש דרכו הרעה שובו שובו וכו' וצא ולמד מאנשי נינוה וכו' ואז הקב"ה נותן לו רפואות משלו כי מקבל תשובת ציבור בקל כמאמר רז"ל היום אם בקולו תשמעו וממה שיטיף ממכם יהי' לי לרפואה ע"כ:

(ו) ר"ה שחל להיות בשבת הוא זמן התיקון של חטא הידוע כי בראשית הוא ראש בית. נ"ל דהיינו ר"ה שבו נברא העולם שדומה לב' וגם נקרא ר"ב כמבואר באותיות דר"ע ובמדרשים וגם בראשית ירא שבת כמבואר בתיקון טי"ת וגם בראשית ברית אש נ"ל כי ברית קדש נטיר מאש של גיהנם כאמרם ז"ל במסכת עירובין באברהם ועוד בראשית ירא בשת נ"ל דר"ל שיש לירא מפגמי הברית שהוא בשת כמו והחזיקה במבושיו על כן דבר הלמד מענינו הוא כי בר"ה שהוא ראש בית וגם ירא שבת שחל להיות בשבת אז יהיה ירא בשת שיחרד חרדה גדולה על החטא הנ"ל ואז יתוקן ויהיה ברית אש כנ"ל. **והיינו** ובאש אתה עתיד לבנותה כי כשיתוקן הברית ויכנס נדחי ישראל דהיינו הנ"ק אז יבנה ירושלים והבן:

(ז) כמדרש וה' נתן קולו לפני חילי בר"ה כי רב מאד מחניהו אלו ישראל ועצום עושה דברו שמעצם כחן של בעלי תשובה ונוסחא אחרינא שמעצם כחן של צדיקים שעושים

רצונו כי גדול יום ה' זה יום הכיפורים מאד נורא ומי יכולנו ג' ספרים נפתחים כו' מקודם נפרש הפסוק האלקים יראה לו השה לעולה בני ע"פ כי אז בשעת עקידה נגמר שיהיה הבהמה כפרת אדם וכן הוא במדרש תנחומא פרשת צו [ע' ישמח משה פרשת וירא ד"ה ויאמר אברהם וכו' השה לעולה בני וד"ה ויקרא אברהם שם המקום וכו' אות א'] ועפ"ז יבואר הכתיב ה' יראה את אשר יאמר היום בהר ה' יראה ר"ל שה' יראה תמיד את אשר יאמר היום שאמר אברהם בשעת שחיטת האיל שיה"ר שיהיה זה נחשב וכו' וכן בשעת זריקה והקטרה והפשט וניתוח כך בהר ה' יראה תמיד בשעת הקרבנות שיהי' כאלו נעשה בהבעלים והבן.

ולפ"ז פרשתי מאמר חז"ל למה תוקעין בשופר של של איל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם כי אם מקיימין מצותיו יתברך אז נזכר נטע שעשועים [שמתדבקים הענף בשורשו אשר ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק וק"ל ע' ישמח משה פרשת אמור אופן ד' על המסורה זכרון תרועה מה שהביא בשם ס' שמ"י ותו"ד בקיצור כי תק"ש מזכיר לשופר של מ"ת. ועקידתו של יצחק שנקרב איל תמורתו. ותרוייהו צריכי כי השופר לזכרון עקידת יצחק יוכל השטן לקטרג כי גם עשו יורש זכות יצחק ע"כ צריכין להזכיר זכות התורה כדכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק והטעם כדאיתא במדרש זכרו נפלאותיו וגו' מופתיו ומשפטי פיהו מופת נתתי למי שמוציא משפטי ה' מתוך פיהו עיי"ש] והשתא מיושב מה שאמר בן אברהם ועוד יש להמתיק הגמרא הנ"ל עפ"י משל נאה ממלכותא דארעא והיינו שתוקעין מיושב ומעומד כדי לערבב השטן דהיינו כי אם אחד היו עושין דהיינו או של מצוה לחוד או של רשות לחוד כי אחת מהם הוא רק רשות רק זכרון בעלמא או שהקטרוג הי' שגם להם יזכר כי הוא שרו של עשי בנו של יצחק אם הם רשות לחוד או שהקטרוג שראוי שלא יזכר כלל אם הוא של מצוה לחוד ועכשיו מעורבב שאינו יודע האיך לקטרג והוא דבר נחמד בעז"ה. [עיין בספר ישמח משה פרשת אמור באופן שני על הפייט יום ב' לר"ה זבח קודש כהוכשר בעיניו וכו' שביאר טעמו של אאע"ה שלקח איל להקריב תמורת יצחק מה שלא נצטוה כדי שביום הדין בר"ה יזכור עקידתו ע"י תק"ש שרומז לשופר של איל אבל אם לא היה איל לא הי' התקיעה מעורר העקידה וזהו הי' תפלת אאע"ה ה' יראה וכו' מה שנעשה אז בהעקידה יתעורר ע"י התקיעה בשופר של איל עוד שם ובזה יפרש הגמרא בר"ה (דף י"ז ע"א) אמר ר' אבוהו למה תוקעין בשופר של איל. ר"ל דודאי גוף מצות שופר הוא משום להחריד לבות ישראל להודיע להם שישובו ובאמת מדינא כל השופרות כשרין כמבואר בהמשנה (כ"ו ע"א) רק דמ"מ מנהג ישראל לתקוע בשופר

של איל ומנהג ישראל תורה היא ורצון השי"ת והוא מצוה מן המבחר דבהא הלכתא כר' יהודה דאמר של זכרים כפופים והיינו אילים כמבואר כל זה בגמרא שם (כ"ו ע"ב) ואי כדי לזכור עקידה ודאי אין זה טעם המצוה דהא השי"ת לא ציוה לאברהם ליקח האיל ואי הי' הטעם של המצוה של תקיעת ר"ה מש"ז הי' מצויהו ליקח איל. א"ו דהטעם המצוה הוא טעם אחר רק שאנו עושים מש"ז ואיך מותר לנו להשתמש לצרכינו בהמצוה לכוון לתועלתינו אם אין זה כוונת המצוה ית"ש והוי כמשתמש בשרביטו של מלך. וע"ז משני אמר הקב"ה וכו' ר"ל שהקב"ה נתן לנו רשות ע"ז והוא מדכתיב יום תרועה יהיה לכם דהאי לכם לא נדרש בשום מקום כמו דדרשינן במקום אחר דכתיב לכם וצ"ל גם כן כמו דדרשינן גבי יו"ט לכם לכל צרכיכם והיינו לתועלתכם בשופר של איל והבן כי נכון מאד הוא בס"ד בפי' דברי הגמרא ומיושבים כמה דקדוקים ע"כ ועתה יובנו לפ"ז דבריו הקדושים. כי הוא מעורבב ואינו יודע איך לקטרג מתקיעת שניהם הרשות והמצוה שאם יקטרג מטעם הרשות שהוא לזכרון מעשה העקידה שגם לו יזכר ידחהו תקיעת המצוה שאין זה מטעם זכרון העקידה ואין זה טעם המצוה כנ"ל ואין זכרון לחכם עם הכסיל ואם יקטרג מטעם המצוה שלא יזכר כלל יסתם פיו מטעם הרשות שהוא לזכרון אילו של יצחק וזכרון אילו של יצחק מתפלת אאע"ה כנ"ל ואנחנו משתמשים בשרביטו של מלך ברשותו ומצותו יום תרועה יהיה לכם כנ"ל ונדרש לכם ולא לעכו"ם כנלע"ד בביאור כוונתו אשר כל הדרוש הזה נכתב מאת כ"ק מוזללה"ה המחבר בקיצור ורמז כפי הנראה אך לזכרון דברים..

והשתא מבואר המדרש ונקדים כי וה' דרשו חז"ל כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו והנה מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין והן שמים לא זכו בעיניו ובמלאכיו ישום תהלה ויש להבין למה הא יצה"ר אין בהם ואינם חוטאים אך הוא בסיבת ישראל כי ניזונים מהשפעתם והכל לא נבראו אלא מהשפעת ישראל ונקדים דברי הרי"ף בעין יעקב על משמורות שהקב"ה יושב ושואג אוי לי כו' [ותודה"ק ברכות דף ג' כי בלילה מדת הדין גוברת בעולם והמלאכים ממתיקין תוקף הדין בשירתם והלולם לה' ובזמן שבהמק"ד קיים הי' האברים והפדרים שהי' נאכלים ע"ג המזבח כל הלילה ממתיקין כחות הדין ועל כל משמר ומשמר הקב"ה יישב ושואג כי יותר הי' חפץ ה' בתיקון ההוא הנעשה ע"י האברים שהוא ע"י ישראל יותר מספיקון הנעשה ע"י מה"ש ע"כ] וא"כ בכל השנה יש יכולת בידם להמתיק הדין משא"כ בר"ה אין יכולת בידם כלל וכלל רק ביד ישראל כדכתיב עלה אלקים בתרועה

וכו' וכמו שדרשו במדרש [כשהוא עולה בדין הוא עולה וכשישראל תוקעין בשופר עומד מכה"ד ויושב על כסא רחמים].

ועפ"ז יתבאר מאמר חז"ל שהמלאכים שואלים למה אין ישראל אומרים הלל בר"ה ומיושב קושי' היד יוסף שהקשה ממ"נ אם הם אומרים שירה באמת יקשה הא קיו הוא מקריעת י"ס [שלא אמרו מלאכי השרת שירה כמאמרם ז"ל מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה מכל שכן כשישראל בדין] ואם אין אומרים למה לא שאלו על עצמם ועפ"ז מיושב [שישאלו רק על ישראל שהם ממתקין כחות הדין בשופר בהם תלוי מדוע לא יאמרו הלל] מיושב גם כן התירץ ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו [איך יאמרו הלל] דקשה ספרי חיים למה [מזכיר בהתירוץ הלא הטעם הוא רק מפני שספרי מתים פתוחין] ונתיישב עפ"י מה שאמרתי על מדרש פליאה וידום אהרן הה"ד לך יום אף לך לילה ודו"ק היטב. דאם הי' ספרי מתים לחוד א"כ ראוי לקבל באהבה אבל עכשיו מיושב דאלו שאין נוגעין ברע אין להם לשמוח ודו"ק. [לא מצאתי ביאור המדרש בשום מקום מספרי כ"ק מוזללה"ה המחבר ואפשר כוונתו כי לכאורה יש לדקדק בהפסוק שאמר לך יום אף לך לילה מדוע לא אמר לך יום ולך לילה והאי "אף מיותר אך יל"פ ע"פ המדרש רבה ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה מכאן שאין הקב"ה מיחד שמו על הרעה שעל האור נאמר ויקרא אלקים ועל החושך סתם הכתוב ונאמר רק קרא לילה ולא נאמר מי הקורא וזש"ה לך יום שמיוחד שמו על היום אף לך לילה היינו רק "אף "וגם ולא ביחוד וק"ל ובזה יובן המדרש כי לכאורה יקשה מדוע וידום אהרן הלא כאשר אמר לו משה הוא אשר דיבר ה' בקרובי אקדש היינו שנתקדש הבית בהם ואמר "דיבר "ה' דייקא וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר "שרף "ה' דייקא הלא אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אלא ודאי שהיתה טובה גדולה לכל ישראל וכפרתן במה שנתקדש הבית בהם ע"כ הי' לו לאהרן להודות ולהלל לה' כי זכה אשר בניו יהי' לכפרת כל ישראל וקידש הבית בהם כשם שהוא מסר נפשו עליה ואמר מוטב יתלה הסרחון בי ולא בהם ולא יסתלק קדושתי מעל ישראל כמובא בישמח משה פרש' שמיני על המדרש למה אתה בוש לכך נבחרת. אך היה מוכרח לשתוק כי איך יברך ויודה לה' על הטובה שנצמח ממיתתן הלא כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' כי מתו בסיבתם כמבואר בישמח משה עה"פ את השריפה אשר שרף וכו' וכל בית ישראל דייקא ולא אהרן כי לא בחטאו וסיבתו מתו והוא יברך וישמח על הטובה ע"כ וידום אהרן וזה כוונת המדרש וידום אהרן ומדוע הה"ד לך יום אף לך לילה מזה מוכח כי אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה וכאן נאמר "דיבר "ה' בקרובי אקדש ואשר שרף ה' שהוא טובה בעצם ועכ"ז לא

הי' יכול לברך לכך וידום אהרן וק"ל וזה אפשר כוונת מוזללה"ה דאם הי' ספרי מתים לחוד ואין להתאונן על שום דבר רק לקבל באהבה ע"כ אפילו יהי' נגזר ח"ו מה שיהי' יש לומר הלל בר"ה כמו בשאר יו"ט כי חדות ה' הוא מעוזכם אך כי גם ספרי חיים פתוחים דאלו שאין נוגעים ברע אין להם לשמוח כי אף אם אמנם האיש אשר יגיע אליו הרע ח"ו יקבל באהבה עכ"ז חבירו מחויב להשתתף בצערו אם כי רעה אליהם לא תאונה אין להם לשמוח וכל אחד צריך לדאוג בעד חבירו יותר מבעדו ע"כ מטעם שניהם לא מצד הספרי מתים ולא מצד הספרי חיים ראוי לומר הלל בר"ה וזה שנאמר בהתירוץ ספרי חיים וכו']

ועד"ז יבואר המדרש וה' נתן קולו לפני חילו היינו שנתן קולו לפני חילו הוא ובית דינו היינו במדה"ד וק' הא הם ממתיקים הדין ע"ז אמר המדרש ברא"ש השנ"ה שתוקף הדין הזה אינם יכולים למתק והשתא אמר כי רב מאוד מחנהו שהם יכולים למתק א"י ע"פ שהיום הדין הוא בר"ה משום שבכ"ה באלול נברא העולם וברו"ה נברא האדם לכך קבע בו היום הדין אם כן הם נגררים אחר האדם כעיקר אחר הטפל ועיקר מין האדם כמו שדרשו חז"ל על אדם אתם וכו' ונחזור לענינינו דהא והא אתנייהו בהמדרש שנתכוון לזה וגם למ"ש שהישראל ממתקין הדין והשתא מבואר דקשה האיך ממתקין בשופר שהוא זכר לאילו של יצחק הלא גם ישמעאל ועשו בניו א"כ אדרבה יש תוקף לסט"א ולבעלי דינין ע"ז אמר ועצום עושי דברו ומפרש שמעצים כחן של צדיקים אלו ישראל שעשו רצונו וכמו שפירשתי בגמרא אמר הקב"ה תקעו לפני כו' [שאין זה מטעם המצוה כנ"ל] והיינו בתרי אנפין [כנ"ל אם מקיימין מצותיו יהי' ניכר נטע שעשועים] וגם מכוון המדרש לתי' אחר ע"פ הגמרא כתיב איש בחטאו יומתו וכתיב פוקד כו' ומשני ל"ק כאן כשאוחזין מעשי אבותיהן כו' וכן להיפך בטובה [כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהן זוכר להם חסדי אבות] כמו שמבואר במדרש במאמר יעקב כשהי' לוחם כנגד עשו אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ועפ"י מאמר חז"ל בקידושין שמא הרהר תשובה בלבו לכך מכנין כאן בשם צדיקים (וכן הנוסח של בעלי תשובה הוא יותר מורווח) מיהו קשה בשלמא אם יש כח לגמור התשובה שייך שפיר לומר דהוי צדיק גמור ובהרהור דבוודאי יגמור ולכך יורשים הזכות משא"כ בשאין ביכולת לגמור ואם כן כשעברו על לאווין מאי א"ל דהא תשובה אינו מועיל רק על מ"ע כארבע חלוקי כפרות שהי' ר' ישמעאל דורש וע"ז אמר כי גדול יום ה' זה יום הכיפורים וק"ל [ויוהכ"פ מכפר אף על ל"ת] אך מאוד נורא כי שמא עבר על כריתות ומיתות ב"ד ונעלם ונשכח ממנו ואין שכחה לפני כסא כבודו וזה בקלות גדול שנכשל ח"ו באיסורי כריתות ומב"ד] וכמו שבת וכדומה

(ואין יוהכ"פ מכפר בלתי יסורין] ואם כן נפסק לו יסורין כפי עונו והיינו מי יכולנו כי מי יכול לעמוד במשפטו שגם לזה צריך להיות צדיק שיזהר שלא יבא לידי חמורות או יאמר מי יודע עד כמה תכבד העבודה של היסורים וע"ז מסיים המדרש כדאמר ר' כרוספדאי ג' ספרים נפתחים כי הקושי' מפורסמת ספרי של בינונים למה ולי נראה כי תרי גווני בינונים גוון חדא אמצעים בין המחילה ובין ע"י כריתות ב"ד שהוא אף אחר יוה"כ ותשובה [וצריך ליסורים] ומצריך ספר בפ"ע וחדא גווני ע"י הל"ת שתלוים עד יוה"כ וא"צ לספר ועי"ל כי ביני וביני נכתבין בספר שתלוים המה.

והנה אמרו חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ומפורש בגמרא שאלו לר' אליעזר וכו' אדרבה ישוב היום שמא ימות למחר ועפ"ז פי' המפרשים אם ראית ת"ח [שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה וכו' ודאי עשה תשובה כי ת"ח מקיים בודאי שוב יום אחד וכו'] משל לכת של לסטים כו' ועפ"ז פי' ואתם הדבקים בה' אלהיכם כו' (כי עי"ז באים לדביקות ה' אשר ידמה האדם בנפשו כי חיים כלכם רק היום שאין לו רק יום זה ומי פתי יסור הנה לאבד זמן כזה שאין לו עוד לחיות רק יום אחד בלבד וק"ל] ואם כן הוא בכל יום מימי השנה על אחת כמה וכמה ביום הדין הזה הגדול והנורא הזה אשר ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ועלילות מצעדי גבר והן לחיים והן למות חי חי יזכור בודאי ראוי שיהי' מוחלט הספק הנ"ל בקרב איש ולב עמוק ולא בפיו ידבר ולבו רחוק ובאמת בעינינו ראינו כמה וכמה מתו במיתה חטופה ומה גבר מגוברין ואם כן בודאי ראוי שיהי' צד הרע מזומן ומתוקן כנגד עיניו ואם יהי' צד הטוב בוודאי מה טוב ואם כן הוא מה תחשבו מה תעשו ליום פקודה ומה זה החרש תחרישון לא עת לחשות שמא תצטרכו למחר ליתן דין וחשבון בבא חליפתו ולמען השם נראה שלא נמות ח"ו בלא תשובה ובלא ווידוי וכבר הזהיר שלמה המלך ע"ה ואמר בכל עת יהי' בגדיך לבנים ונשום אל לבבינו אם יבוא יום זמן מועד לכל חי אשר בוודאי יעבור עלינו וכמו שאנו מעוררים בשופר שבודאי יהי' פעם אחת כמבואר במפרשים ולכך בהול [השטן כי יזכור כי בודאי יבוא היום שיתקע בשופר גדול ורוח הטומאה יעבור מהארץ וזוכר אחריתו ונבהל] וא"כ גם אנחנו נשמע התעוררות הנ"ל שבודאי יהי' ומי יודע מתי שמא ח"ו עכשיו. ועפ"ז פירשתי אירא ביום דין בבואי לזכרון. וא"כ נפקח עינינו ונחזה ההפרש בין דרך הטוב שמכריזין מלאכים קדושים הבו יקר לדיוקנא דמלכא דקא אתי' הולך נכוחו וכו' יבא צדיק וכו' ומכריזין פתחו שערים כו' ופנו מקום וכו' ומזדזעין כל חיילי מרום לקראת ברא דמלכא קדישא. ובדרך הרע שמלאכי חבלה מסט"א שנעשים מעונות נגעי בני אדם דוחפין וטורדין אותו ומכריזין הא פלוני ופלוני רשע דחטא ופשע ומרד במרא מלכא

קדישא עילאי ראו נבזה וסרוח הלזה מושכב כאבן דומם פגר מובס איך הרים ידו למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה אשר כל חיילי מרום מזדזעים וחלים ורועדים בהזכרת שמו ראו האיך טמא עצמו וכלם מכריזין ואומרים סגרו השערים שלא יכנס לכאן נשמת אותו הרשע הטמא וכל הקדושים מלאכי מעלה יברחו מאותו המקום ששומעין מרשע הזה כמה אלפים פרסאות וכל הקליפות מסט"א מתאספין כבמזמטוטי חתן וכלה ומשחקין ומתלוצצין בו ומיסרין אותו ביסורים קשים ומרים וכולם צווחין ואומרים אוי לך ווי לך אתה הרשע הפושע ומורד הגדול טיפה סרוחה איך נשאך לבך למרוד במלך קדוש ונורא שא כא עיניך וראה איך מקדישין ומפארין ומהללים לשמו משרתים קדושים וטהורים באימה וזיעה ורתת וחילחול ויראה ומורא ואתה כלב מת מרדת במלך גדול הזה אוי לך לאותה בושה אוי לך לאותה כלימה הלא יכסה בושה פניך ראו מה עשית ראו דרך הלכת ראו את מי יצרת הם אשר נוצרו ממעשיו באים ומטפחים על פניו וצועקים רשע אתה הביאתנו לעולם פרנסנו ומיסרין אותו ביסורים קשים ומרים פעם מחיים פעם ממיתים ופיו סגור ומסוגר לא יוכל לענות מפני הבושה ואלו אשר היו בעוכריו שנשמע לפתוים נופל עתה בידם ואין מרחמין עליו ואומרים לו רשע שא נא עיניך וראה כמה מחבריך אשר היו פחותים ממך ורועדים וחלים וזעים ממך [בחייך] איך הם יושבים בגן עדן במדריגת הצדיקים ועטרותיהם בראשיהם ומעדנים בנועם זיו עליון בתענוג מתמיד עין לא ראתה כו' ואתה רואה ועיניך כלות ואין לך מושיע והנך נתינה בתוך כף הקלע ראה המצע אשר הצעת עלי' תשכב ומי עשה לך הרעה הגדולה הזאת הלא אתה לבדך ואין לזרים אתך ואם יענה ויאמר חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני הרשע צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי לא הטיתי אוזן ולא שמעתי בקול מורי ולמלמדי ולמוכיחי לא הקשבתי אוי לי אי' חכמתי אשר חכמתי אז הלא הוא סכלותי אוי לי ווי לי מי יעמוד בעדי מי יחמול ומי יחוס עלי רבון העולם כשהייתי בעולם העבר שמעתי ממוכיחים שאתה רוצה בתשובת הרשע ונותן יד לפושעים ופותח שער לדופקי בתשובה ואני לא הטיתי אוזן והנה עתה הנני מתחרט מכל העבר ונשאני לבי לשוב אליך והנני שב בתשובה שלימה לפניך בוכה ומבכה על שבר עונותי. קבל נא תשובתי. שמע נא פגיעתי. חוש נא ישועתי. מיד זדים הארורים האלה אשר נתנינו ה' בידי לא אוכל קום ובוכה בקול גדול בשברון מתנים אבל כל זה לא הועיל כי אומרים לו הוי כי פנה יום ולא עת עשי' היום ודי והותיר הזמן רב שהי' לך בחייך בעוד לאל ידך ותשב אנוש עד דכא עד דכדוכו של נפש ולא יותר ועוד נשמתו בו יקו תשובת יציר אדמתו ועכשיו אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו אין רחמנות ואין חמלה בשאול וצווחין רשע מורד ופושע כלב סרוח שא נא עיניך וראה איך

פגמת בעולמות קדושים עליונים אשר אינך ראוי לזוכרם ואתה פגמת בהם אוי לך אשר פגמת בנשמתך בת מלך החצובה מתחת כסא כבוד שביב אלהי זוהר זיו עליון איך עתה חשך משחור תארה מלא כתמים וחברבורות מעונותיך אשר לא תוכל לראות פני אביה המלך ה' צבאות ואיך נשאת את ידיך לשבור כל אברי בת המלך אשר נתנה לך לבת זוג באין רחמנות הלא מכף רגלה ועד ראשה אין בה מתום ולא די שלא עשית לה שום בגד מיום בואה אצלך שתחזור בה לבית אביה אלא אף הפשטת עדי' ובגדי' היקרים אשר הכניסה עמה מבית אביה ונשארה ערום וערי' חשופי שת מבלי התכסות ערותה ואף עורה הפשטתה:

אחי ורעי הלא זאת לכם לדעת ממשל ממלך שנתן את בתו לחקלאה ובן כפר בעבור שמצא חן בעיניו והבן כפר בזה והכה את בת המלך ושבר כל אברי' וכו' כמה גדול חמת המלך אוי לנו הלא כלנו כצאן תעינו כי אנחנו עשינו כן בבת המלך מלכו של עולם עד שנצרך לרפאות מרירות יין חמת תנינים יסורי גיהנם ומה נשוב למלך ואיזה מענה ימצא בפינו בשליחות יד בפקדון אשר הפקד אתנו ומה נעשה כי יקום אל וכי יפקד מה כשיבנו וכבר מצינו בהלל שאמר לאכסנאי דאית לי בגוי ביתאי. ונחזור לענייננו כמו שעשה בנשמה כך עושים בו משברים בו כל אבר ואבר בכל עת ובכל רגע ועתה אחינו בני ישראל פקחו נא עיניכם וראו ההפרש הגדול שיש בין עובד אלהים ללא עבדו:

והנה בעת הזאת וברגע הזאת הברירה בידינו אם להיות נמנים בין עובדי אלהים ונוחלי עוה"ב או ח"ו לפושעים נמנה בין המכעיסים אותו על פניו כי הנה אל כביר לא ימאס ותשובת הציבור בקל נתקבל רק שיהי' חרטה גמורה מעומק הלב שיכיר בפחיתת מעשיו ויתודה בפה במרירות לב ובדמעות שליש פרטי מעשיו ויקרע את לבבו בשנים עשר קרעים ויעזוב רשע את דרכו עזיבה גמורה ויקבל על עצמו בלב שלם שלא ישיב עוד להם ויעיד עליו מי שאמר והי' העולם שלא יחזור למעשיו הראשונים שלא יהי' ככלב שב אל קיאו וטובל ושרץ בידו וישמור מכאן ולהלן מכל העבירות שעשה עד הנה ואף יוסיף גדרים וסייגים שלא יבוא לידי כך אז בודאי מתקבל התשובה כיון שהוא ברבים ועכשיו אחינו בני ישראל כיון שברירה כזאת בידינו איזה צד נבחר ונקרב א"כ מה לכם החרש תחרישון בעת הזאת העת תשמיעו במרום קולכם עד יפתחו שערי שמים לקול בכיותינו ושועתינו ונבכה במרר על חטאתינו ונשוב בתשובה שלימה עד ספל אדיר יבקע לקולנו ויתוודה כל אלה בלחש ולא יגרע מרירת לב של זה הוידוי מהוידוי של ש"מ קודם מותו כי מי יודע מה יולד יום וחוסו וחעולו על נשמותיכם וגופיכם וטפכם אשר רביתם שלא ילכדו בעונוניכם:

ואתם ילדים קטנים ערבים שלנו הלא לכם לדעת כי אנחנו חייבים חוב גדול למלך גדול ונורא ואתם ערבים שלנו ואין לנו במה לשלם רק בדמעות ודמוע תדמע עינינו ותרד פלגי מים ואם כל זאת מצער הוא לנגד החוב הגדול וע"כ למען שלא ילכדו ח"ו בערבות כאמור האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי וזאת שמעתי כי לפעמים שמת איזה ילד ח"ו שאין יכול לדבר עדיין. דרכו קודם מותו לחבק את אביו וסוברים העולם שהוא בשביל אהבה אבל אין זה רק שרצה לחנוק אם הי' בכחו וצועק ואומר אתה רוצח שלי מה בקשת ממני ומה חטאתי לך שתמיתינו ע"כ הבו לכם עצה לעזור אותו בהפרעון דהיינו לסייע בדמעות מאין הפוגות והבל פיכם הוא הבל שאין בו חטא ובוקע רקיעים ותגרום שיאמר הרועה מה קול הצאן הזה באזני ויאמרו הנה קול שועת בת עמי גדיים קטנים גדיים רכיכים מארץ מרחקים כי הנה עולה עד שער השמים עד מתי יהי' בני גלו מעל שלחני. אחי ורעי למען השם עיקר הבכי על שבר עונות למען השם לא יהי' למען יראת העונש לבד רק לכבוד שמו יתברך ויתעלה שפגמתם בקדושת שמו ובכל עולמות העליונים על זה יהי' העיקר המחלת לב וגם שעל ידי זה כלו כל הקיצים ועדיין בן דוד לא בא ועד מתי יהי' זה לנו למוקש הוא שטן הוא יצה"ר הוא שרו של עשו הוא נחש הקדמוני הוא אויבינו הוא שונאינו מאז ומקדם מששת ימי בראשית מפתה אותנו בחלקלקות לשונו ח"ו לכלותינו ולהשמידינו הוא החריב מקדשינו והגלינו מארצינו ועדיין לא שככה חמתו ומרקד בינינו ומה לו לעשות עוד אשר לא עשה כי אם ח"ו להשמיד ולאבד הכלה יעשה ח"ו לשארית ישראל ועד מתי נשמע בקולו ונלך אחר עצתו פקחו נא עיניכם וראו למי אנחנו שומעים זנחנו יוצרינו ועובדים יצרינו אוי לנו ווי לנו ועד מתי יהי' קץ הפלאות מתי אבוא וארא פני אלהים ויפן כה וכה אם אית מאן דיתער לתברא בית אסורין דלהון הדה"ד לאמר לאסורים צאו ולאשר בחושך הגלו ועל זה זעקו לה' מרה מה לכם תחרישון הנה העת והעונה אשר יאתה להושיענו שיהי' שנת גאולה ויתקע בשופר גדול לחירותינו ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ כל ישראל חברינו במהרה בימינו אמן כיה"ר.

ועתה אחי ורעי בשמעכם את קול השופר אשר יחרדון ממנו שוכני מעלה הלא ראוי לאחוז לכל איש ואיש חיל ורעדה כמבכירה מפני פחד ה' ומהדר גאונו בקומו למשפט. כל יציר ירעד. חיל תחיל הארץ. פור התפוררה רוע התרועעה ע"כ עמדו נא קומי נא התעוררי נא בחיל ורעדה לחלות ולחנן ולבקש סליחה ומחילה על חטאתינו ועל כל חטאת עמך בית ישראל וישלך במצולות ימים כל חטאתינו וכל חטאת עמו בית ישראל במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם ויתן אמת ליעקב חסד לאברהם

אשר נשבע לאבותינו בימי קדם ויחדש ימינו כימי עולם וכשנים קדמוניות וישוב שבותינו כבראשונה וארמון ישוב על תלה ובמהרה יתקיים המקרא וביום שמחתכם ומועדיכם והרעותם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והי' לכם לזכרון לפני ה' אלהיכם:

והנה בחרנו שני אנשים מובחרים אחד להריע בקול תרועת מלחמה נגד הצר הצורר אותנו ואחד להביא דורן למלכינו וע"י אלו שני הנבחרים כלנו מצפים ומקוים ומיחלים לישועה ע"י אחד המיוחד הנצחון של אויבינו וע"י השני הריצוי ופיוס של מלכינו הלא המה התוקע בקול תרועה. והמתפלל ומבקש ומתחנן בעדו ובעד קהלו. בהם תמכנו יתידותינו ע"כ אתם הנבחרים מבחורי ה' חזקו ואמצו והיו לאנשים רק תחזקו כל בדק הלוחם מלחמת ה' יחזק כלי זינו ויתקנו ואם העלה ח"ו איזה חלודה לרחצו בחמין הלא אין זה כי אם רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם ואם אמנם אין צדיק בארץ כו' ומרגיש באיזה חטא הוא החלודה והמחיצה המפסקת ביניכו לבין אבינו שבשמים לרחצו בחמין תיכף הוא דמעות בת העין ולצחצחו והמביא דורן יראה שלא יהי' שום פגיעה בו או בדורנו שלא ישליכנו על פניו ח"ו ולא ישוב שולחיו ריקם ולא יכלמו בו שאונו ולא יבושו במשענם רק לרחוץ וללבן היטב את עצמו ואת דורנו ואתם עם בני ישראל חזקו בדק הבית ואל תתנו דמי מאין הפוגות ולסייע לשני הנבחרים האלה כי במשה אדונינו מצינו ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ואם משה הי' צריך לעוזרים על אחת כמה וכמה אנו מליאי עון ע"כ אל תתעצלו ובפרט שצריכין לגול את האבן הנגף אבן המכשול הגדול מעל פי הבאר ואין כח ביד שני אנשים לגולל האבן כזה ע"כ נתאסף כלנו מגדולינו ועד קטנינו לגולל את האבן הזה ואין כחינו אלא בקולינו ובדמעותינו ע"כ אל תמעיטו בבכי הרבו בכי ובבכי יבואו ושבו לציון ברנה ויתקע בשופר גדול לחירותינו אמן.

דרוש לר"ה שנת תקמ"ט לפ"ק

(ח) הלא מודעת זאת מראש כי קרן ישראל נאחז בסבך קרן אילו של יצחק ולכך תיקעו בשופר של איל כדי שיוזכר לנו עקידת יצחק אבינו בן אברהם אבינו בזה יום הדין הגדול והנורא וגם ידוע מאמרם ז"ל כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת ומדה הוא בתורה לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כלו יצא ומינה תקיש לכל התורה כולה כי במה שאנו עוסקין חשוב לפניו ית' כמו שהי' חשוב כשהי' הדבר בפועל אך אומר לא נאמר רק עוסק דמשמעו עוסק לחדש בה דבר מה ע"כ אף אני נאמר דבר חידוש מה שנתחדש לנו בענין העקידה אולי יחשוב זאת לפניו ית"ש כמו שהי' חשוב לפניו ית' כשנעשה הדבר בפועל ואפשר גם אמירת פרשת העקידה רק שיהי' בכוונה ויחשוב

שמוכן למסור נפשו למען שמו ית' כמו שמסר יצחק נפשו חשוב כ"כ לפניו ית' כדאיתא בש"ע או"ח סי' א' טוב לומר פ' העקידה ויעויין מ"ש האחרונים ונראה שזה הי' תפלת אברהם שאמר ה' יראה את אשר יאמר היום בהר ה' יראה ועיין פרש"י שפי' ה' יראה הוא ענין בפ"ע כתרגום אונקלוס היום הימים העתידין וכו' ובהר ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה וכו' עיי"ש ברש"י ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע ואף אני אענה חלקי כי כמו שהתפלל דוד המלך ע"ה שאמירת תהלים שיאמרו ישראל יהיו חשוב לפניו ית' כעוסק בתורה בהלכות חמורות כמו נגעים ואהלות ה"נ התפלל אברהם אבינו ע"ה כי כל איש ישראלי שיאמר פ' עקידה ויזכור יום עקידה יעורר באמירתו שיראה בהר ה' אפרו של יצחק לפניו ית' ואם כן היום כמשמעו אשר יאמר היום דהיינו יום הזה של העקידה יאמר ויזכר תיכף בהר ה' יראה וק"ל ומכש"כ בחידושין דאורייתא בפ' הנ"ל לכך נשאני לבי לומר איזה דבר חידוש בענינא דעקידה קודם התקיעות כדי שיתעורר עקידת יצחק וידבק שופר בשופר [הדרוש הנחמד בפלפול עצום נדפס בישמח משה פרשת וירא עה"פ ויקח את המאכלת עיי"ש] ע"כ אמרנו מה שחדשנו בעז"ה יתברך בענין עקידת יצחק השם ית' יזכור לנו בזה יום הדין עקידתו ויראה לפניו מה שפשט צוארו על גבי המזבח ויזכר לנו העוקד והנעקד ובשופר של איל יתעורר אילו של יצחק ויאמר לצרותינו די האין די בבנות ירושלים אשר הובלו כצאן לטבח אוי מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים שיבוזו נפשות מישראל דהיינו שיבתו ישראל עצמם ולא ממונם הלא מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וכמאמרם ז"ל בברכות אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני וכו' שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אף אני אעשה אתכם כו' שנאמר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ע"ז בא התשובה הלא ה' זו חטאנו לו ז"ו בגימטריא אחד כי פגמנו באחדותו ית' ועל דא ודאי יש לנו לבכות ולהתאונן ולהתאנח בשברון לב יותר מעל חורבן בהמ"ק אשר הורס ואשר הודש ואזכיר מאמר משה רבינו ע"ה כי לא את בניכם אשר לא ידעו ולא ראו את מוסר ה' אלהיכם את גדלו ואת ידו החזקה כי הן הן גבורותיו כמאמרם ז"ל. וכמו דכתיב ותרד פלאים. כי עיניכם הרואות עינינו ראו ולא זר אוי לעינים שכך רואות על אלה חשכו עינינו אוי לנו כמה בתי מקדשים נחרבה בשנה זו כי כל אחד מישראל הוא משכן ומקדש כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכמה וכמה מבני ישראל שהוציאו מן דת בשנה זו אחינו בני ישראל תנו לבבכם לחקור זאת כי היום קדוש לאדונינו ואנחנו נצבים כלנו לפני ה' נשינו וטפינו וכמה וכמה מאחינו בני ישראל שהוצרכו לעמוד על המשמר בזה היום ולא יוכלו לכנס לבית הכנסת לבקש על נפשם ואף שבודאי כמה

וכמה הוכרחו לחלל יום הקדוש והנורא הזה וכדומה ואינם שומעין כלל תקיעת שופר ועכשיו נתקיים בנו מאמר חז"ל דאישתנו שמייהו שופרא חצוצר' כו' אוי מי ראה כזאת מי שמע כזאת היולד גוי ביום אחד גוי קדוש כזה שכמה וכמה [נו"נ] הי' עד שנעשו גוי קדוש ועכשיו אם יכלה קרנם ח"ו אם יולד גוי כזה ביום א' בתמי' אוי בושנו מכל דור אוי לו לדור שכך עלתה בימיו אוי לנו לאותה בושה ולאותה כלימה שכך עלתה בימינו ומפני הרעה נאסף הצדיק שכמה וכמה צדיקים וחסידים אנשי מעשה מתו בתחילת שנה זו מה שלא הי' כן בכל שנה אוי לנו ווי לנו אנשי חסד נאספים ומי יעמוד בעדינו ולא ידענו מפני מה מתו ועכשיו סופו של שנה מוכיח על תחילתו שמתו שלא יראו ברעה העתידה לבא שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך שאל נא לימים הראשונים אשר היו לפניך ולמקצה הארץ ועד קצה הארץ הנהי' כדבר הרעה הגדול הזה לא יאומן כי יסופר אך ראי' גדולה משמיעה הוי הוה על הוה שבר אל שבר צרה אל חברתה נגשת כי בדבר בחרב ברעב בשבי שפטנו צורינו זכרו כא מה הי' בחורף העבר כי ביום א' הי' כמו י"ג או י"ד מתים בעיר וגם יום אחר יום וידוע עיר המוציאה חמש מאות רגלי והי' בה שלשה מתים בשלשה ימים בזה אחר זה הרי זה דבר ר"ל אוי כמה זקנים מתו כמה צעירים לימים מתו כמה בחורים מתו כמה בנים קטנים יונקי שדים ועוללי טפוחים מתו בזה השנה כמה מתו ברעב נפוחי כפן ביוקר הגדול אשר היו עוללים שאלו לחם פורש אין להם כמה מאחינו בני ישראל מושלכים עכשיו כדומן על פני השדה הם ונשיהם ובניהם וטעם המה המגורשים הידועים לכל הלא כלנו בני אב אחד נחנו ואיך לא נרגיש בצרתם ולא נקרע לבבינו בשנים עשר קרעים וכמה מאחינו בני ישראל שמתו בחרב במלחמה ושבי אין לך שבי קשה מזה אוי אחינו בני ישראל בקשו תכלה השנה וקללותיה תבא שנה וברכותיה אחינו בני ישראל זכרו נא ושימו על לבבכם הכתיבה המרה ושחורה שהי' ביום כזה בשנה דאשתקד ואנחנו לא ידענו מה ע"כ למען השם בקשו את ה' בכל כחכם שלא יהי' ח"ו גם עכשיו כן אחינו בני ישראל מי חשיד קב"ה דעביד בלא דינא בודאי כגמול ידינו עשה לנו ע"כ אחינו בנ"י נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ויתעורר כל אחד ויבכה בדמעות שליש ויחשוב עם נפשו כמה הכעיס את בוראו מיום היותו על האדמה עד היום הזה וכמה הוסיף חטא על פשע בשנה העברה למרות עיני כבודו ית' ויזכור כל פרטי עבירות אשר עשה ויבכה ויתאונן אדם חי על חטאיו ויחרד חרדה גדולה מאימת הדין הגדול והנורא כי יבוא משפטו ודינו כהיום ממנו ומאשתו ומבניו ומבנותיו ומהונו ומרכושו לפני שופט כל הארץ בשבתו על כסא הדין ומה יענינו וכי יקום אל וכי יפקוד על כל פרט ופרט אפילו על שיחה קלה שבין איש לאשתו ומכל

שכן על עבירות חמורות מה ישיבנו מי לא נפקד כיום הזה ולפניו נגלו כל תעלומות ועלילות מצעדי גבר ואבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה בדין להעיד עליו וחותם יד כל אדם בו אשר לא יוכל להכחיש ואנה תנוסי לעזרה ואנה מפניו תברחו ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' גם חושך לא יחשיך ממנו וכי יבא ח"ו כשואה פחדכם אנא תעזבו כבודכם וכי תבואו בסעיפי הסלעים ובנקיקי הצירים מפני פחד ה' ומהדר גאונם כי יבוא לשפוט את הארץ גם שם תאחז ידו וכי יבוא החנוני הגדול המקיף בכל שנה כהיום ביומא דחושבנא לתבוע חובו כלום יש בידכם לפרוע לו ואם אין ח"ו ימשכן בניכם ואם אין די ח"ו ימשכן נפשותיכם ומי הוא האכזר על נפשו ועל בניו ובני ביתו אשר לא יעורר את לבו כעת אם לא זכר בכל השנה כי יבוא יום ה' להיות נשפט באש עכ"פ עתה שכבר בא ואין שום פנאי וזמן לדחות מדחי אל דחי בלך ושוב ומחר אתן כי היום זמן פרעון מוגבל ואם אין בידו לשלם אוי לו ואוי לנפשו ומה יש לו עוד צדקה כי אם לזעוק אל מלך הרחמן שיוותר לו החוב כי מלך גדול הוא ולא תתעצלו בדבר כי אם ניתן רשות ח"ו לשלוחי דמלכא הגבאים להיותם נפרעין אז אין רחמים בדין ע"כ תתאספו זקנים ונערים גדולים וקטנים בבכי יגון ואנחה לפני מלך המשפט לשאל מחילה וסליחה וכפרה לעונותינו ולכל עונות עמו בית ישראל ולהסיר שבטו ממנו ואימתו אל יבעתוני כי רבו חללי ה' בשנה העברה ותתחרטו בחרטה גמורה על כל מעשה רע אשר נעשה ותעזבו אותן מכאן ולהלן כשתקבלו על עצמכם שלא תשיבו עוד להן ותתוודו בפה בלב נשבר ונדכה ובדמעות זולגות וכשתשמעו קול השופר תבא חרדה בלבבכם היתקע שופר בעיר והעם אל יחרדו האם לא נצרך לתקוע שופר כהיום רק בעיר כדרך כל שנה שלא יחרדו הלא גם בשדה הי' נצרך לתקוע שופר לאחינו בנ"י הנטושים על פני השדה ומושלכים כדומן. ועוד היתקע שופר בעיר כי עד היום היו תוקעים בשופר גם בכפרים כידוע ועכשיו נגרשו ממעונתם כציפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו ואלו שהיו זנין ומפרנסין לאחרים הם ניזונים משל אחרים ומחזירין על הפתחים כולי האי ואולי ימצא מזון וטרף לנפשו ואין תוקעין כעת רק בעיר ואיך לא יחרדו בזכרם בצרות אחינו על כן כל לבב תרפנה וכל לבב אנוש ימס בשמעכם את קול השופר תסמר שערות ראשיכם:

ונבא לפרש מה שנאמר במוסף [ליום א' דר"ה בפייט אף אורח משפטיך] שופר תרועה טרם שמענוך גזרה חקת מיצירת בראשית. ראש דברך תשובה להשית. כי לדברי המפרש תרועה למה הל"ל שופר טרם שמענוך ועפ"ז יתבאר גם כן לשון הפייטן [בפייט אומץ אדירי כל חפץ] קוראי בגרון וקול שופר. אם פשעם בדין יסופר. במתנת חנם היום יכופר.

דיש לדקדק דמאי ענין זה לקריאה בגרון וקול שופר והנראה לי בזה דאיתא במדרש ר' פתחי' פתח עלה אלהים בתרועה בשעה שהקב"ה יושב בדין הוא עולה. בקול שופר כשישראל אוחזין בשופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים הד"ד ה' בקול שופר עכ"ל המדרש וע' בספר שבט מישראל בתהלים סי' מ"ז פסוק ו' מה שפי' על המדרש הנ"ל ותמצית דבריו דדרגא דדינא הוא מכונה בשם ירידה ואם כן קשה מאי עלה אלהים בתרועה דהיינו דין כנודע א"ו דה"פ דאף בדין עולה דמשתתף למדת הרחמים דנקרא עלי' וראייתו מהזוהר עיי"ש ואם כן קשה מאי ה' בקול שופר הלא כבר אף בדין נתעורר רחמים אלא צ"ל כשאוחזין בשופר ותוקעין עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים עכ"ד בקיצור ועדיין לפי פירושו מילת בתרועה אינו מובן לפי' המדרש כי אם נפרש בתרועה פירושו בדין כמ"ש בשמו אם כן קשה בתרועה למה הא אלהים ג"כ דין והול"ל עלה אלהים והוי פירושו ג"כ דאף אלהים עולה והבן ואם נפרש דבתרועה היינו בתרועת שופר אם כן קשה טפי הלא ה' בקול שופר אלא נראה לי כפשוטו לדרכו כידוע דתקיעה נגד אברהם חסד לאברהם ושברים נגד יצחק דין פחד יצחק ותרועה נגד יעקב אמת ליעקב ת"ת כלול מדין ורחמים וה"פ עלה אלהים אף אלהים עולה בתרועה היינו כלול מדין ורחמים והיינו אף בלא תקיעת שופר א"כ ודאי ה' בקול שופר כמו שפי' הוא שנסתלק הדין לגמרי מיהו עדיין צריכין אנו לפרש מהיכן ידעינן דאף בלא שופר רק מעצמו משתף היינו מדכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כי כך נברא בשיתוף דין ורחמים ע' בפי' רש"י בפרשת בראשית על הפסוק הנ"ל ועוד ראי' דהא תשובה קדמה לעולם כמבואר במדרש פרשת בראשית פ' א' דכתיב בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא והיינו ע"י ששיתף מדת הרחמים למדת הדין דידוע מאמרם על דמה"ד אמר' נפש החוטאת תמות והקב"ה אמר יעשה תשובה והיינו ע"י ששיתף מדת הרחמים והבן כי לא אמר מדהר"ח אמר רק דמאמר זה הוא ממש מאמר עלה במחשבה לברא העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים בדין עמד ושיתף מדה"ר למה"ד שיהי' נוהג בדין וברחמים והיינו מאמר זה דמה"ד נותן נפש החוטאת תמות וראה שאין העולם מתקיים בדין כי טבע אנושית אינו בגדר זה וממש אין באפשריות שלא יחטא כלל כאמור כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא עמד ושיתף והיינו יעשה תשובה כי אם הי' רחמים לחוד אף תשובה לא צריך כי לא הי' קצף כלל ולמדת הדין לא מהני תשובה כלל רק ע"י הנהגה הממוצעית משניהם התשובה מוכרחת ומועילה והיינו הקב"ה שהוא עילות הכל ב"ה אמר שיעשה תשובה ע"י ששיתף כנ"ל וזה נכון מאד בפירוש המאמרים ולא כמובן מפשוטו שויכוח דברים הוא בין מדה"ד לבין הקב"ה:

ונחזור לענינינו דעפ"ז יבואר לשון הפייטן כי ידוע דמצות שאנו עושים חיות הנה ובפרט בתקיעת שופר שקולות היוצאים ממנו אינם העדר אחר גמרם רק דבר יש כמו שאנו מתפללים ביה"ר שאחר תקיעות דמיושב והקולות ההם חיות וקיימים והם מליצי יושר בעדינו כנודע לכל באמירת יה"ר לכך אנחנו אומרים לקולות ההם שכבר תקענו קודם מוסף שימלילו שיעמוד מכסא דין לגמרי וישב על כסא רחמים כאמור במדרש כי אם לא יסלק הדין לגמרי רק שישתתף מדת הרחמים למדת הדין א"כ שופר מה פעל כאמור וה"פ שופר תרועה פי' היינו שיתוף דין ורחמים כמ"ש טרם שמענוך א"כ פעולתיך רק לבטל הדין לגמרי וש"ת מנין לנו זאת שאף בלא שופר הוי שיתוף דלמא דין לחוד ח"ו לזה אמר גזרה חק"ת שיתנהג בשיתוף מיצירת בראשית דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כאמור ועוד ראש היינו בראש כל שהתשובה קדמה לעולם כאמור דברך תשובה להשית כאמור שהקב"ה אמר יעשה תשובה ודברך דייקא ודברך קאי כלפי הקב"ה והיינו ע"י שיתוף מדה"ר למדה"ד וא"כ פעולת שופר ודאי לסלק הדין לגמרי.

ועוד יש לפרש גזרה חק"ת מיצירת בראשית באופן אחר דהנה בספר הנ"ל באותו סי' שם כתב בשם הזוהר דאין מדה"ד חוזר בריקניא וצריך לעולם ליתן מקום לדין לעשות משפטו ודינו ע"כ. ואם כן כשהקב"ה עומד מכסא דין מה יעשה במדת הדין לזה אמר כי מלך כל הארץ אלהים והיום יעמוד במשפט כל יצורי עולמים וימצא מקום למדה"ד לעשות באיזה מקום משפטו ודינו עכ"ל שם הצריך לענינינו וכן יש לכוון דברי הפייטן כמ"ש כוונתו כי פעולת השופר לסלק הדין לגמרי לזה יקשה האיך אפשר זה הלא צריך ליתן לו מקום לגמור גזירתו ע"ז אמר גזירה חק"ת מיצירת בראשית כי היום יעמיד כל יצורי עולמים במשפט כאמור.

ויותר יש להמתיק דברים אלו ע"פ המדרש פרשת בראשית פ' א' דאיתא שם ישראל קדמו לעולם אף דאיתא שם במחשבה קדמו מ"מ מחשבתו לדור ודור וכפעול דמי כמו שמצינו בכמה מקומות כי יעוד הקב"ה כאלו כבר נעשה ומדבר על עתיד בלשון עבר א"כ ישראל אינם בכלל יצירת בראשית שקדמו ליצירת בראשית] והיינו כוונת הפייטן מיצירת בראשית.

עוד פירוש אחר יש לפרש לשון הפייט הנ"ל בסיגנון זה וקצת באופן אחר דהנה יש להקשות דאם כך הוא דע"י תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כלו רחמים א"כ תמיד ראוי להיות כתיבה טובה ומהיכן נצמח שנה רעה שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי רק התירוץ מובן מאליו כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו דאל"כ לא מקרי קול

שופר כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם וגם ידוע דחשיבות השופר היינו מפני זכרון אילו של יצחק כי לכך תוקעין בשופר של איל ונקדים עוד דאיתא במס' אבית ואילו של אברהם נברא בע"ש בין השמשות והיה משמש ימי בראשית נברא ולא נולד ועפ"ז יתבאר שופר תרועה טרם שמענוך כמ"ש לעיל טרם נשמע קול שופר הי' שני מלכים דין ורחמים משתמשין בכתר אחד וא"כ גזרה חק"ת מיצירת בראשית היינו אילו של יצחק שהוא מיצירת בראשית וחק"ת שיהי' תוקעין בשופר שיזכיר לנו איל הנ"ל היינו ודאי לסלק הדין לגמרי א"כ קשה הלא ספו שנה על שנה ואנחנו לא נושענו לזה אמר מראש היינו מראש קודם תקיעת שופר דברך תשובה להשית ואז יועיל אח"כ התקיעות לסלק הדין לגמרי.

ועפ"ז יבואר גם לשון השני של הפייט שהבאתי דהנה ידוע דשורת הדין נותן שגם על חטא א' קל יהי' ח"ו העונש עד אין סוף כשתעריך החטא נגד גדולת מי שהמרה אותו שהוא אין סוף ב"ה ואם כן לפ"ז לספור החטאים הי' דבר בטל כי הריבוי לא מעלה ולא מוריד כי אין אין סוף גדול מאין סוף אך בחסדו הגדול אין מעריך החטא רק בבחינת הממרה כאמור (ועי"ז ספירת החטאים הוא דבר קיים) לכך יש לעונש קץ וסוף וביארתי זה בארוכה במקום אחר והיינו ג"כ מכח שיתוף מדה"ר למדה"ד כי אף שמתעורר מדה"ד לענוש על החטאים משתתף עמו מדה"ר לערוך העונש רק במדת הממרה כאמור ועי"ז ספירת החטאים הוא דבר קיים כי לפי תרבה עונותיו תרבה עונשו ולפ"ז כך הם דברי הפייטן קוראי בגרון היינו תשובה ותפלה מקודם כאמור ואח"כ וקול שופר אם פשעם בדין יסופר היינו אם אף בשעה שהדין נוהג פשעם יסופר וספירה למה הלא שורת הדין נותן אף על חטא א' קל יגיע עונש ח"ו עד אין סוף וא"כ רבוי לא מעלה ולא מוריד כאמור א"ו דאף בדין הוא עולה בשיתוף הרחמים א"כ במתנת חנם היום יכופר שיסתלק הדין לגמרי דאל"כ ח"ו התפלה והצעקה והתקיעת שופר ח"ו להבל ולריק.

היוצא מדברינו אלה שצריך התעוררות גדול לתשובה ואח"כ תקיעת שופר ואז יסתלק הדין לגמרי ע"כ אחבנ"י הלא ידעתם גודל מדה"ד המתוחה עלינו ר"ל בשנה העברה שאל נא אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך אם הי' כזאת בימיהם אוי נא לנו כי חטאנו בושנו מכל דור ע"כ צריך התעוררות גדול שיסתלק הדין העז והקשה מעלינו ע"כ אחבנ"י קחו מורך בלבבכם ובקשו את ה' בכל כחכם וזכרו נא כמה וכמה קהל גדול מאחינו בנ"י נסעו מזה העולם בזאת השנה וגם אין לך שנה שלא יסעו כמה וכמה למאות ב ולאלפים מזה העולם ומי יוכל שיח שלום יהי' לי וכל איש ואיש מאתנו צריך לחשב בדעתו שמא גם ח"ו עלי יעבר הכוס ומי יודע מאי יכתב עלי בשנה הזאת ויחרד חרדה גדולה

מאימת הדין ויזעק זעקה גדולה ומרה על רוב חטאתיו ויראה להכין צדה לדרכו דרך רחוקה ולבקש סליחה מחילה וכפרה מאת מלך מוחל וסולח ויקבל על עצמו שלא ישוב עוד להם אחבנ"י חפשו מעשיכם וזכרו בוראכם בורכם כי זה כל האדם וזכרו מאמר שלמה המלך ע"ה בכל עת יהיו בגדיך לבנים וע"ד המליצה יהי' בעיניו כאלו הי' לבוש בגדים לבנים היינו הבגדים של מיתה כידוע ויזכור מקומו לבור למקום חושך ואופל תולעה תרשנו רימה תשליטנו וכל א' וא' יתעורר עצמו בבכיה רבה ובתנאי שידע על מה הוא בוכה שלא יתקיים בם מתת הכסילים זבח כי אינם יודעים לעשות רע ופי' חז"ל שחוטאים ומביאין קרבן ואינם יודעים אם על הטובה הם מביאין או על הרעה הם מביאין רק מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו בזכרו אשמותיו כי רבו למעלה ראש ואיך נשא לבו למרוד במלך גדול ונורא מלך מלכי המלכים הקב"ה על זאת יבכה וידוה לבו ויתודה בשברון לב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' והתודו כל אחד את עונו בלחש בינו לבין קונו ותשובה ותפלה ירבה אולי מיסורין יחבא והעיקר אל תשכחו בצער אמנו רחל זו שכינתא קדישא כביכול המתאנחת ומיללת בכל עת על צרותינו ועל גלותינו ובפרט בשנה זו בכל צרותם לו צר ושכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי ומצינו בילקוט כשגלו ישראל והלכו מהדקין ידיהון לאחוריהון אמר הקב"ה כתיב עמו אנכי בצרה ובני הולכין מהדקין ידיהון לאחוריהון אף אני אלך כן כביכול השיב אחור ימינו אוי לנו בשמענו את זאת עכשיו הביטו וראו מה נעשה בשנה הזאת הבינו מה נעשה למעלה אוי שומו שמים על זאת ומה דברה השכינה כביכול כשקלחו את זקן אב"י דיקנא קדישא מרמז נגד י"ג מכילין דרחמי הלא ח"ו מרמז וגילח וסר כחו כי כל כחנו בי"ג מכילין דרחמי ע"כ אחינו בנ"י אל תעצלו. איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק כי עת צרה הוא ליעקב ולמען השם תבקשו שממנה תושע שלא יכבה נר ישראל ח"ו ועיקר הבקשה על הגאולה שתהי' במהרה כי עת לחננה כי בא מועד ועד מתי עכו"ם יעלוזו ושפחה הרשעה שמחה וכביכול שכינתא קדישא בוכה ומקוננות ומיללת וישראל לחוצים ודחוקים וידל ישראל מאד כי שחה לעפר נפשינו יותר ועכשיו ביותר דבקה לארץ בטנינו ולכל תכלה ראיתי קץ ואין קץ לחשכינו ע"כ בקשו קומה עזרתה לנו ועשה למען שכינתך שלא יתארך עוד גלותא דשכינתא ולא תצטער בצרות בניה וזאת יהי עיקר זעקתינו למעלה יותר מלמענינו. ואז ישמע ה' בקול שועתינו. וישמע בקולינו. ויראה את ענינו. ויקבץ נדחינו. ויבנה בית מקדשינו. ויכונן בית תפארתינו ויחזיר שכינתו בתוכינו. במהרה בימינו אמן כיה"ר.

ואתה התוקע גם המתפלל האם שמתם לבכם לכל מה שדברנו כי צריכים אנחנו לסלק את האבן הגדול מעל פי הבאר מים חיים אשר אנו צריכין לשאב ממנו מי ישע ממקור עליון ובחרנו אתכם להיותכם גבורים בעינינו ודעו כי לא דבר קל הוא לגול את האבן הגדול הנורא הקשה הזה מעל פי הבאר ע"כ התחזקו והתאמצו בכל כוחכם ולמען השם אם יש איזה חולי בכם אף חולי נסתר כשתתעוררו כל כוחכם לגול האבן אז יתעורר ח"ו החולי ואפס כוחכם ולא תוכלו לגול האבן מעל פי הבאר ותמיתו ח"ו את כל הקהל הזה בצמא ועיני כל הקהל הזה הם ונשיהם ובניהם וטפם בכם תלויות והאבן הגדול הוא הדין העז והקשה המתוחה עלינו כעת ובאר מים חיים הוא רחמים עליונים שאין בהם תערובות דין כלל והחולי הוא חולי הנפש מאיזה חלאת עון ע"כ תראו מקודם שתגישו תראו לפני מי אתם ניגשים הלא לפני מלך גדול ונורא שאתו מי יעצור כח לכן תראו להתרפאות מקודם מכל חולי ופשפשו היטב בלבבכם בכל מעשיכם אשר נעשו בכל השנה הן בשמיעה הן בראיה הן בדיבור הן במחשבה הן במעשה ותתחרטו עליהם בחרטה גמורה והעיקר עזיבת החטא ווידוי פה ובקשת מחילה וסליחה ולמען השם ליזהר מכל שמץ מחשבה רעה ופיגול ואיזה פנוי' ולמען השם חוסו וחמולו על עניי הצאן הקהל הקודש הזה ואתה התוקע בתקיעתך ובתרועתך תיגש להפיל חומת ברזל אשר מפסקת בינינו לבין אבינו שבשמים לכך למען השם תתאמץ ותתחזק ותתאזר כי רבה הוא וחומה חזקה הוא אחבנ"י ממש מן הנמנע שאיש א' יפיל חומה חזקה כזו רק בתחבולות תעשה מלחמה להמשיך מעין ונהר אל החומה שהמים יטשטשו ויקלקלו את היסוד ואח"כ כשיריעו תרועת מלחמה יפול החומה מקול התרועה ככה אם אתם ממשיכים מעין ונהר מי ראשיכם ונוזלים מן לבנון אז יתרוע היסוד ויפול החומה המפסקת מקול תרועת התוקע ואז כל הקהל יבואו על מקומם בשלום קמי מלכא קדישא לבקש ולחנן מלפניו על עמו ואל מקדשו ויענה ויאמר אעשה כדבריך וה' יברך את עמו בשלום.

דרוש לר"ה

(**ט**) מקודם שנתעורר אל התשובה נעורר זכות ישיני חברון ובכן נבוא אל המלך וכו' [הדרוש הנחמד נדפס בישמח משה פרשת וירא ד"ה והאלהים נסה את אברהם וח"ש מהדרוש בד"ה ויאמר יצחק אל אברהם אביו עיי"ש] ע"כ דברנו בעניין עקידת יצחק שיעלה זכרונו לפני שוכן שחק. ובזכותו עון ופשע וחטא יומחק. ובזכות שה הנעקד. ישמור רגלנו מהלכד. ועולה תמימה יעורר ויראה המהומה. ויעמוד ויאמר לפני שוכן רומה. הכי לשוא טבח הוחק. יהיו בניו בלחץ ודחק. אוי ווי עולה. אשר מועלין בו

מעילה. איך נמסרו בניו בידי בני ערום בלי חמלה. הלא קיי"ל וולד קדשים הרי הוא קדשים ועשו לא מקרי זרעו ולכך קודש ישראל לה' ואיך חולין מחללין קדשים כי זרים משלו בנו מחבלים כרמים כרם ה' צבאות בית ישראל ע"כ אחינו בנ"י עושו גושו חושו לא עת לחשות רק עת לדבר עת לבכות בכו עמי במרר כל בית ישראל על עם ה' כי נפלו בחרב והוא מדה כנגד מדה כי הונחנו ירושתינו הקול קול יעקב והוא חרב פיפיות שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם ועוד קאמר בחרבי ובקשתי לכך ניתן לנו מירושת עשו הרשע ועל חרבך תחי' אבל מהרע שבו ולא מהטוב שבו כי בו נאמר תחי' אבל נמסר עמו של אלהינו להריגה קומו רבוצי מכפלה ושאלו על בניכם בני אן אתם אחבנ"י שימו נא על לבבכם דברי אלה ונסיר העורון מעל עינינו ונראה באיזה מעמד אנחנו עומדין אחבנ"י אל תחשדני מחמת רמות רוחא וכל קבל די רוח יתירא בי ח"ו עמדתי להוכיח. נא אחי אל תרעו כי יודע אני בעצמי ומכיר בחסרוני אך אמשול לכם משל לשייראַ שהי' נבוכים במדבר לא יכלו למצא מקום ישוב ולשוב אל מקומם אשר משם באו ומחמת שרבים היו לא גדלה עליהם היגון כל כך כי הי' להם המדבר כמו ישוב ואמר החכם צרת רבים חצי נחמה וכל זמן שהי' להם מזון היו אוכלים ושותים ושמחים ולא זוכרים על סופם כשיכלה המזון ולא יוכלו לחזור למקומם ישארו במדבר שמם באפס תקוה ובאותו זמן גם איזה תגר אחד הלך מביתו אשר מילא כל טוב לא יחסר כל בו כיד המלך הלך לסחור את הארץ אף שכבר מלא ברכת ה' מ"מ הון אשר לא עמל בו ולא גדלו הוא ורוצה להתפאר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וכשהלך בסחורה זדון לבו השיאו וישתכר ביין וירדם על הסוס והסוס הלך כרצונו בלי דעת מן דרך הישר דרך המלך אשר כרוהו נדיבי העם במחוקק במשענותם חפרוה שרים וילך הלוך בדרך עקלתון הרחק מאד מן הדרך הישר עד שלא נראה הדרך הישר והעני ישן על הסוס שינת תענוג והסוס מפזז ומכרכר ומדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות עד שהוליכו אל המדבר מגדלת קוצים והנה כשבא בין הקוצים והנה קוץ מכאיב וממאיר בסילון בבשרו מלפנים ומאחור והנה אז הרגיש והקיץ משנתו וישא עיניו ואינו רואה כי אם ארץ ושמים ויוסף להביט אנה ואנה וירד מעל הסוס מעט ברגליו לראות באיזה מקום הוא ויראה והנה הוא בארץ ציה ושממה ארץ אשר לא עבר בה איש באין משען לחם ואין משען מים מקום נחש שרף ועקרב וצמאון וחיות רעות משכנות היעינים וקאת וקיפוד מקום חושך ואופל ואין אתו יודע עד מה האיך לצאת ממקום החושך אל אור הישוב ויהי כראותו זאת תסמר שערות בשרו ויצעק צעקה גדולה ומרה ועיניו זולגות דמעות ויען ויאמר אוי לי על ביתי אשר נטשתי ועל נחלתי אשר עזבתי ממולא מכל טוב

ועונג ודשן והן עתה נשארתי לבדי בעירום ובחוסר כל ערום כיום הולדי והלואי שהיתה כיום הולדי שאז נכמרו רחמים של אמי עלי למלאות כל מחסורי ועתה מי ירחם עלי ומי יחמול עלי אוי לי ווי לי כל זאת גרם לי גובה לבי אהבת התפארת והן עתה לארץ הורד כבודי איך נפלת משמים הילל בן שחר ואף גם זאת התאוה שנמשכתי אחר היין למשוך ביין את בשרי הרגוני. הכבוד התחיל והתאוה גמר ומה אעשה כי יבואו זאבי ערב ויטרפוני אוי לי אמי אשר ילידתני למה זה מרחם יצאתי ולמה קדמוני ברכים ומה שדיים כי אינק יאבד יום איולד בו והלואי הייתי כנפל לא ראה אור הוי כי יבא יומי במקום החושך הזה והיתה נבלתי למאכל לעוף השמים ולבהמה הארץ זה חומס וזה רומס ויתפרקו כל עצמותי. וילך האיש התועה הלוך ובכה הלוך וצעוק בקול מר אשר כל שומעו תצילנה שתי אזניו לאמור הרים וגבעות בקשו עלי רחמים ואין קול ואין עונה ויהי היום ויפגע האיש התועה בשיירא התועים ויראם מרחוק ויאמר בלבו אם אני אלך אצלם ואומר להם מה שבלבי ודאגתי אשיח שגם אני תועה ירחקו אותי מאצלם כי מה להם עמי לחסר מפרנסתם ומזונם עכשיו אלך ואומר להם שאני מורה דרך והם ישמחו בי ויקבלו אותי בסבר פנים יפות ביניהם ויש בזה תרתי מילי דמיטב אחת שהשיירה מוכן להם מזונות ואיש את רעהו יעזורו ויאריך זמן חיותם וחיי שעה הוא ועוד שרבים יברחו מעליהם חיות רעות ולסטים בדרך ועד השלישי אני בא שרבים בנקל ימצאו מקום ישוב שכל אחד ממציא תחבולה לחתור אל הישוב ונועץ יחד עד שיצא הדבר לאור וגם כי השי"ת בעזרת הרבים וגם אני אציל את נפשי ביניהם כי מה שהם (נגאלו) [מעלימים עיניהם] מן החושך (המעותד לבא) הוא מחמת שרבים הם ואינם מרגישין בצרתם כל כך ואינם שמים על לב לבקש רחמים ולבקש איזה תחבולה אבל אני שהייתי ביחידי מתבודד והבנת בצרתי כי רבה הוא עד מאד לכך אחר שיכירו עמי היטב ויתקשרו בינינו עבותות אהבה וישאלו אותי איזה הדרך אשר נעלה בה אז אודיע להם האמת מה שבלבי כי אני תועה יותר מהם ואין אני מורה להם דרך והם כשמעם יבהלו ויבכו כי עתה ירגישו התועה מחדש כיון שכבר סברו שיש להם מורה דרך ואין. ואז אני מעוררם מה לכם אחי העת החרש תחרישון הבו לכם עצה ונתוועדה יחד ונצומה ונבקשה על זאת וכן עשה והצליח ומחשבתו עשה פרי ע"כ המשל. והנמשל מובן כי כל אדם מישראל יש לו נשמה קדושה בת מלך חצובה מתחת כסא כבודו יתברך תתענג בדשן נפשה בנועם זיו השכינה לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלים שפע הקדוש והטהור ותצא מבית אביה ותרכב על הסוס הוא החומר העכור לסחור שתרויח במעשי ידיה ולא יהי' לה נהמא דכסופא רק שתאסף חיל והון בכוחה ועוצם ידה וכשרכבה על הסוס

בדרך הוא העולם הזה הפרוזדור שהיא הדרך לטרקלין כאמור התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין אז נתפתה אחר תאות לבה ורמות עיניה ונשתכרה שיכורת ולא מיין רק בהבלי הזמן הקנאה התאוה והכבוד ידע אינש בנפשי' וישנה ונרדמה בהבלי הזמן יום אחר יום השכם וחטא הוי מושכי עון בחבלי שוא וילך הלוך הסוס והוא עליו היינו שהנפש ישן לגמרי ולאיזה הרוח שיחפוץ החומר ללכת הלכה אחריו ולא עצבו מימיה לאמר מדוע ככה את עושה וילך הלוך עד שהוליך אותו אל המדבר שהוא מקום הפקר שכ"כ גרמו עונותיו עד שנעזב מן השגחתו ית' ונעשה כהפקר לכל מקרי הזמן ותולדותיו מיתת בניו קטנים וכדומה ואז הקיץ מעט מן השינה והנפש מסתכלת אן הוא וראתה בעין שכלה כי רחוקה מאד מדרך הישר והיא במדבר מקום הפקר משוללת השגחתו ית' כי אילו השגיח עליו אב הרחמן איך דבקו בו הרעות האלה ותוסיף להביט ותראה כי רחקה מבית אביה מאד מאד וזכרה בימי עני' כל מחמדיה אשר הי' לה מימי קדם בנפול עמה ביד צר הצורר הוא שטן הוא יצה"ר הוא מלאך המות האויב השונא אשר חושב הוא להשמיד אותנו ח"ו ועד מתי נלכד במצודתו ואז בראותי כל אלה התחלתי לצעוק בקול מר אוי לי על ביתי ועל נחלתי מקום נורא וקדוש אשר משם נחצבתי ממולא מכל טוב והתענג בדשן נפשי בנועם זיו השכינה והן עתה נשארתי בעירום ובחוסר כל מכל יקר הדרתי וקדושתי כי חיללתי ופגמתי נשמתי הקדושה ערום כיום הולדי בלי מצות והלואי שהייתי כיום הולדי בלי עבירות הלואי שתהי' יציאתי כביאתי ותחת אשר קויתי לטוב ויבוא רע הוי כי יבא יומי ואיקץ מחלומי. ואומר אלכה ואשובה אל מקומי אשר לוקחתי משם והנה לא נתנני די השיב. והנה בעדן גן אלהים הייתי ועתה לתחתיות ח"ו ירדתי לבאר שחת שאול ואבדון ערוך מאתמול תפתה זו גיהנם שכל המתפתה ביצרו נופל שם ואומר נפשי נפשי אמור נא לי אן תהי' חנייתך אחר הפרדי מעמי אם בין להבי מרום נוגנים אילו צדיקים הודיעני נא ע"י מה כי אין אני רואה בך לא צדק ולא יושר ואם ח"ו לפושעים נמנה ימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות מנת כוסך ח"ו או ח"ו בתוך כף הקלע ואם כך למה תהי' כאיש נדהם הקיצו נא וראו סופך כי ח"ו מרה תהי' אחריתך ומה תעשה ליום פקידה וכי יבא יום בוער כתנור עם מי יפול גורלך עם המתעדנין בה אם עם הנידונין בה ח"ו ע"כ הקץ נא משינתך והסר תנומה מעפעפיך בעוד לאל ידיך עוד בו נשמתו יקו תשובת יציר אדמתו והיא אף היא הנפש תשיב אמריה אליו בשרי ועורי ודמי ועצמי אשר נתחברתי עמך ואהבתיך אהבת נעורים מה מאד קשה עלי פרידתך ואבכה בזכרון יום המר ואמור נא לי אהובי אן תהי' חניתיך אחר אלך לדרכי וביד מי תמסור ותחת מי תחסה כי צר לי עליך מאד אחי אהובי. ויפתח האתון את פיו

החומר העכור בקול מר אהבתי ידידי שוכבות חקי הלא ידעת אם לא שמעת כי מקום תחינתי בארץ ציה וצלמות לא נגה עליו אורי ועורי נקפו ובשרי נבלה ועצמותי נשברו ויתחברו בי חברים רעים שונאים גמורים אוכלי לחמי הגדיל עלי עקב אוכלי בשרי וידקרו אותי בחרבות לשונם קשה רימה למת כמחט בבשר החי ואף גם זאת אילו הניחו אותי בקברי אשר כריתי לי הי' טוב לי אבל יראתי כי אמסר חיו תחת יד מלאכי זרים ואכזרים יעשו בי כרצונם ויתעללו בי וגם אתה הנפש הייתה בעוכרי כי אילו היית הולך בדרך הישר אף בשרי ישכון לבטח הלא הוא כתיבה על ספר הישר ויהי' כשמוע הנפש דבריו כי נעמו ותשא את קולה ותבך ותבקע הארץ לקולה והוא גם הוא הרים קולו ויבך ויבכו שניהם יחדיו ויאמרו איש אל רעהו הבה עצה מה נעשה וכל אחד אומר מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך כי חפץ חסד הוא ולא יחפוץ במות המת כי אם בשוב החוטא מחטאתו וחי ופותח שער לדופקי בתשובה ונתחבר שנינו יחד בעצה אחת ובאגודה אחת לדפוק על דלתות התשובה ואם אין אני לי מי לי והנה התחלתי לדפוק על דלתותיו לא עצרתי כח לעשות ככתוב כי כבד הוא ממנו ואומר אבד ח"ו תקותי וסברי והתחלתי לצעוק בקול מר הלוך בלב נשבר ונדכה עד שמצאתי ראיתי גם כן שיירה שתעו בדרך הלא אתם הרבים אחבנ"י חפשו מעשיכם ופשפשו היטב ומהיכן אני יודע שאתם תועים הלא ממה שאני רואה שאתם חונים במדבר מקום הפקר נתונים למשיסה וח"ו כצאן לטבח יובל להרוג וכו' ועושים השונאים בכם כרצונם וכאלו נעזבתם ח"ו מהשגחתו ית' כי אילו השגיח עליכם אביכם אב הרחמן איך יכלו לאבאשה לכם ועמדתי בתוך קהל ועדה כמורה דרך אבל אין בביתי לחם ושמלה דא יראה וחכמה וגם אני תעיתי מדרך הישר אוי לי ווי לי הוי קינה אעיר ובקול מר איליל על רוב עונותי ואבכה עמי כל מרי לב אשאג כעופר טרם נשמע קול שופר נפשי ראי מה עשית ראי דרך אשר הלכת ראי ביתך מקום עפר רימה ותולעה שאו עיניך על שפאים וראו אנה תלכי מפני הבעל דין ואנה מפניו תברח אתה עשית ואת תשאי את כלימתך גמולך חרפתך ובשתך ובכו עמי במרר כל בית יעקב הבו לכם עצה איך להנצל מפני פחד ה' ומהדר גאונו כי יבא לשפוט את הארץ ותנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשך והא לכם דברי הזוהר הקדוש פרשת ויחי דף רי"ז בשעתא דקב"ה בעי לאתבא רוחא לי' אי זכאה הוא האי רוחא מה כתיב והרוח תשיב אל האלהים אשר נתנה ואי לא אישתכח זכאה ווי להאי רוחא וכו' דמתגלגלא באבנא בקוספיתא דכתיב ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. עוד שם בזוהר דף רי"ח ב' תנא בהאי יומא תקיפא וכו' ומתערין דינין מארבע סטרין דעלמא וארבע קשורין נצחין וקטטותא אישתכח בינייהו ובעין לאתפרשא כל חד לסטרוי כרוזא

נפיק ומכרזי בהאי עלמא ואשתמע במאתן ושבעין עלמין אי זכאה איהו כולהו עלמא חדאין לקדמותה ואי לא ווי להאי בר נש ולחולקי' תאנא בהאי זמנא דכרוזא כריז. נפיק חד שלהובא מסטר צפון ואזלא ואתוקד' בנהר דינור ומתפרשא לארבע סטרי דעלמא ואוקיד נשמתהון דחייבי' ונפיק ההוא שלהובא וסליקא ונחתא בעלמא והאי שלהובא מטא בגדפא דתרנגולא אוכמא ובטש בגדפוי וקרי בפתחא בין תרעי זמנא קדמאה קרי ואמר הנה היום בא בוער כתנור וגו' זמנא תנינא קרי ואמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח מגיד לאדם מה שיחו והאי שעתי' יתיב ב"נ בעובדי' דסהדין קמי' והוא אודי עלייהו זמנא תלתא כד בעיין לאפקא נשמתא מני' קרי תרנגולא ואמר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כו' אמר ר' יוסי תרנגולא אוכמא למ"נ אמר ר' יהודה דלית דינא שרי' אלא בסטרא דהוא דינא ואוכמא מסטרא דדינא קאתי ופירוש בדרך אמת גוון שחור הוא יותר רמז אל תוקף הדין שמחשיך פני הבריות משא"כ גוון זהב אף שהוא גוון בחינת דין מ"מ יש קצת שמחה בגוון האדמימות שבו משא"כ בגוון שחור. עוד שם תאנא בשעתא דבר נש מית אתיהיב לי' רשותא למחמי וחמי גבי קריבי' וחברי' מהאי עלמא ואישתמודע להו וכולהו גליפין בדיוקניהון כמה דהוו בהאי עלמא אי זכאה האי בר נש כולהון חדאין בי' ומקדמין לי' שלום ואי זכאה לא הוי לא אישתמודעין בי' בר מאינון חייביא דטרדין לון בכל יומא בגיהנם וכולהו עצבין ופתחין בווי ומסיימין בווי וסליק עינוי וחמא להון כטיסא דמסתלקת מן נורא אוף הכי הוא פתח ווי. תאנא בשעתא דנפיק נשמתי' דב"נ אזלין כולהו קריבין וחברוי דהאי עלמא עם נשמתי' ומחזיין לי' אתרא דעידונא ואתרא דעונשא אי זכאה הוי סליק ויתיב ואיתעדן בעידונא עילאה דהאי עלמא ואי לא הוי זכאה אישתארת האי נשמתא בהאי עלמא עד דאיטמר גופא בארעא כיון דאיטמר כמה גרדונין דנמוסין אחדן בי' עד דמטה לדומ"ה ועלין לי' במדורוי דגיהנם. א' ר' יהודה כל ז' יומין נשמתא אזלא מביתי' לקברא ומקברא לביתי' ואתאבלת עלוי דגופא דכתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אזלא ויתבא בביתי' חמי לכולהו עצבין ומתאבלא. בתר ז' יומין גופא הוי כמה דהוה ונשמתי' עאלת למערת כפלת' חמאת מה דחמאת ועאלת לאתר דעאלת עד דמטי לג"ע וערעת לכרובי' ושנן דחרבא די בג"ע דלתתא אי זכאה הוא דתיעול עאלת. תאנא ארבע סמכין זמינין וחד דיוקנא דגופא בידייהו מתלבשת בי' בחדוותא ויתיבת בהאי מדורא דגן עדן דלתתא עד זמנא דאתגזר לבתר כרוזא קרי ועמודא דתלת גווני איזדמן והאי עמודא איתקרי מכון הר ציון דכתיב וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה את להבה וכו' סלקא בהאי עמודא לפתחא דצדק דציון וירושלים בי' אי זכי לסלקא יתיר טב חולקי' ועבדי' לאיתדבקי בגו גופא דמלכא

ואי לא זכי לסלקא יתיר כתיב והי' הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא ולהתעדנא בעידונא עילאה דלעילא מאתר דאיקרי שמים דכתיב אז תתענג על ה' על ה' דייקא זכאה חולקי' למאן דזכי לחסד דא דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך ע"כ לשון הזוהר הקדוש שם הארכנו בדבריו כדי להבחין בין צדיק לרשע. והנה אחבנ"י כיון שיש הפרש כ"כ בין דרך הטוב לבין דרך הרע אוי לרשע רע כגמול ידיו יעשה לו והבחירה מסורה בידינו להרע או להטיב עד מתי נהי' מוכה בסנורים להשחית את נפשינו בידינו בואו ונלמוד מבהמת הארץ הבורחים ממה שמזיקם כמו מאש אף שאין להם דעת ואיך אנחנו בני דעת לא ננוס מפני האש האדיר והחזק אש של גיהנם הלא אנחנו כלנו מאמינים בני מאמינים כאילו ראינו בעינינו ואף אם כבר תעינו מדרך הישר הלא חפץ חסד הוא יתברך ורחום וחנון ורוצה בתשובה ע"כ נתחבר נא כלנו בלב אחד ונזעק זעקה גדולה ומרה בבכי ובתחנונים בעינים זולגות דמעות בשבירת לב בחרטה גמורה תוהא על הראשונות רוע המעשים ובעזיבת החטא לעתיד ולבקש סליחה ומחילה וכפרה מאת מלך מוחל וסולח שיסלח לנו על כל פשעינו ומעלילינו בין בשוגג הן במזיד הן במחשבה הן במעשה הרהורי עבירה קשים מעבירה אוי לנו הן בראי' הן בשמיעה הסתכלנו מה שאין ראוי להסתכל שמענו מה שאין ראוי לשמוע כמו קבלת לשון הרע וכדומה בין בדיבור בין בהילוך דברנו שקר והוא עון גדול עז מאד דובר שקרים לא יכון נגד עיניו ואין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה דברנו דופי לשון הרע ורכילות ולצנות שקולה לה"ר נגד כל עבירות ג"ע ע"ז ש"ד אוי לנו ווי לנו מי יצדק בדין הלא כלנו כצאן תעינו איש לדרכו הרעה פנינו כל גבר אחר שרירות לבו הרע ומה יש לנו עוד צדקה וע"י פגם ברית הלשון נפגם ברית המעור כנודע ועל דא ודאי יש לנו לבכות כי הוא שחרבה ארצינו ושמם בית מקדשינו ועדיין מרקד בנו ומה מאד החמירו חז"ל בדבר הזה ובחטא זה מתים בנים קטנים ומי יוכל שיח נקי אנכי מעון זה אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה וכדומה עבירות חמורות לא ידעתי ספורות למו בטלנו מהתורה והוא תחלת דינו של אדם שנאמר פוטר מים ראשית מדון כמו שדרשו חז"ל ומדה כנגד מדה שאנחנו בטלנו מהתורה לכך מבטלים האומות לאחדים התורה כידוע לכל בני עמינו ע"כ על הכל הן הידועים והן שאינם ידועים נבקש מחילה וסליחה וכפרה וכל אחד ואחד יפשפש במעשיו ויתמלא רעדה וחרדה בראותיו אשמותיו כי גברו ועונותיו כי רבו ואם המצא ימצא בו עבירות חמורות יאנק נאקת חלל ויזכור מה יהי' אחריתו ויקבל על עצמו לעשות תשובה שלימה ואם נעלם ממנו דרכי התשובה אזי ילמוד ק"ו ממי שנחלה חולי הגוף אשר חיו אינם חיים אמיתים היום בכאן ומחר בקבר

ומיתתו אינו מיתת עולם כי הנפש תשאר להתעדן אף אם הוא ברי כאולם אעפ"כ לא יחרוש ולא ישקוט ולא ינוח מלדרוש ברופאים עד אשר ימצא מזור ורפואה למכתו וק"ו בן בנו של ק"ו מי אשר נחלה בחולי נפש היקרה אשר חיותה חיות עולם ומיתתה ח"ו מיתת עולם איך לא יחוס ולא יחמול על נפשו וידרוש ברופאים המה חכמי הזמן לשקוד על דלתותם שיסדרו לו סדר התשובה ואם כך נעשה הן אל כביר לא ימאס ואולי גם אני אזכה ביניכם וזאת כוונתי ע"כ ביאור הנמשל.

אחב"י שימו לבבכם אחר בקשת מחילה וסליחה לבקש מלפניו על עמו צאן מרעיתו כי בא עת לחננה וזכרו אשר בשנה הזה נעשה עינינו ראו ולא זר האב מעוטף לבינים והבנים קטנים צועקים האתה אבינו כי שינה את עטיפתו ועוד שיצא מהם בחתימת זקן ובא והוא בלא חתימת זקן והאשה ושני בניה צועקים אל אביהם ומלאך אכזרי ביניהם דוחה להפרידם ומי אשר ישמע זאת ולא ידמע אף אם לבו כלב אבן ימס ויהי ויהי' למים ולא תהי' שמיעה גדולה מראי' ואוי לעינים שכך ראו, ועוד מכמה מעשים אשר נעשו בשנה הזאת ושכינה מה עשתה בשעה הזאת בכל צרתם לו צר בודאי מקוננות ומיללת בקול מר על בניה ואומרת בני ראו מה גרמתם לכם ובוודאי אראלי מרום בכו לקולה וצער אימנו בוודאי נעשה אלף אלפי אלפים פעמים יותר מצערינו כמבואר בכל הספרים הקדושים יעוין בשל"ה בחג השבועות שם כשנועדו בבית המדרש של מהר"י קארי ז"ל והי' שם גילוי שכינה שדברה עם החברים מפי הרב ז"ל ואמרה אילו הויתין יודעין מצערי חלק א' מעשרת אלף לא יערב לכם אכול ושתות ולא נתתם שינה לעיניכם ותנומה לעפעפכם יעו"ש אוי לנו ווי לנו עכשיו נבין כמה צער מגיע לאמנו שכינתא קדישא כ"י בזה השנה מצערינו ונמדוד מצערינו ונמדוד לה כמדתה שנתעורר לבכות על צערה כמו עכ"פ שהיא מצערת על צרותינו יותר מאתנו ככה יש לנו להצטער ולהתאונן ולבכות על צערה כ"י יותר מעל צעריו אב"י תנו לבבכם לדבר זה ולא תהי' כפוי טובה לכך נתעורר בגינה בתיובתא שלימתא לתברה בית אסורין דילה שלא יהי' עוד השכינה גולה בסיבותינו.

אחב"י אודיע לכם דבר חדש ומה שבלבי אומר לכם דאיתא בזוהר הקדוש לית שולטנותא באומין עלי ישראל אלא יומא חד בלחוד ואי יתיר ישתעבדו לא ע"פ גזירות דמלכא אלא דלא בעיין למהדר לקבלהו וכתיב והי' כי יבואון עליך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו וכתיב אם יהי' נדחך בקצה השמים כו' ובמקום אחר איתא בזוהר דבכל שיתין ושיתין מאלף שתיתאי איתער פורקנא לישראל ע"כ והיינו אחר כלות היום הגלות שנגזר בתחילה וראה השי"ת שאינם כדאי להגאל

והמקטרג הידוע עומד לקטרג אז ניתן לו מחדש על ששים שנה וככלות הס' שנה רואים אם ראוים הם להגאל ואם לאו נתנו לו עוד על ס' שנה ח"ו ולוקח מחדש כתב חדש ואמשול לכם משל לאחד ששוכר מאיזה אדון עיר או כפר על ב' וג' שנים והוא איש רע ובליעל מאוד מרע מאוד לבני העיר או לבני הכפר בכל יום ויום מוסיף ברעה יותר עד שבחצי שנה האחרון הטיל עול עליהם עד אשר לא יוכלין שאת והנה האנשים אנשי העיר אומרים הנה קרוב להגיע הזמן אשר יפסוק ממשלתו שיכלה זמן שכירתו אז נתקבץ כולנו מגדולינו עד קטנינו לבוא בבכי' רבה ובבקשה גדולה לפני השר שלנו שלא ישכיר לו עוד רק הוא בעצמו ימשול עלינו כי אם ח"ו ישכיר לו עוד ח"ו אבדנו כולנו אבדנו כי אם הוא עושה כך בסוף הזמן שלו שעדיין מסתפק שירא מפני השר שיאמר לו למה שחת את נחלתי ולא ישכור לו עוד ק"ו ב"ב של ק"ו מה יעשה בנו כשישכור מחדש כך היתה העצה ביניהם וכשהגיע כמו ארבעה שבועות קודם הזמן חישב זה השוכר בדעתו העמסתי עול כבד מאוד על בני העיר ומה אעשה כשיגיע הזמן ויקומו כולם ויבכו לפני השר ויבקשו ממנו שלא ישכיר לי עוד ויספרו לפניו הרעות שאני עושה בהם ויודע אני בהשר שהוא רחמן גדול ויחוס על נחלתו שלא ישחית ולא ישכיר לי עוד לעתיד ומי יודע מה יגיעני לעתיד ויחרד עשו חרדה גדולה ויאמר אסור מעליהם עול סבלי על ארבע שבועות אילו ואראה להם פנים שוחקות והם ישמחו ויחשבו בדעתם כי נהפך לאיש אחר ומאויב נעשה אוהב ושוב לא יבואו לפני השר ואשכיר אותם מחדש ואז אעשה בהם כרצוני ואם אנשי העיר פקחים המה לא ישותו לבם על מה שהקיל העול מעט לפי שעה כי יודעים כי מחשבתו רק רע כל היום ובעל תחבולה הוא לכך עושים את שלהם והצליחו ועשי פרי ע"כ המשל.

הנמשל מובן מאליו דידוע דבשנה הזאת כשלם אלף ושבע מאות ועשרים שנה לחורבן הבית וא"כ השלך אלף אשר הם היום דוה אשר נגזר מקדמית דנא ונמצא נשאר שבע מאות ועשרים אשר מתנהג כמנהג האמור ונמצא השלך אותו לחלקים לכל חלק ששים שנה נמצא שבשנה הזאת נשלם שנת הס' א"כ אחב"י נראה מה עשה לנו בחצי השנה הזאת ומכ"ש אם ח"ו ישכור מחדש אחב"י אל יקל זאת בעיניכם ואל תשותו לב כי שקט קצת בחודש העבר כי בעל תחבולה הוא ע"כ אחי ורעי מורי ורבותי למען השם נבוא כלנו לפני השר שלנו כי הוא עשנו ולא אנחנו עמו וצאן מרעיתו ועדתו. ונחלתו וכרמו וקנינו ונאמר לפניו אנא ה' אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך כי הם חלקך מכל עמלך אשר עמלת בששת ימים ששת ימי בראשית ובחרת לך יעקב חבל נחלתך אל תניח לזרים לבוז את חלקך ואל תמסור עוד אותנו ביד קשה ועשה למענך אם לא למעננו

עשה למען שכינתך עשה למען שמך הגדול והקדוש אשר נקרא עלינו וכנתקע בשופר יתעוררו רחמים עליונים שאין בהם תערובות דין כלל לתקוע בשופר גדול לחירותינו כמו שאמר ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכו' כי טעם א' מטעמי התקיעה הוא לזכור באותה תקיעה בשופר גדול כמו שאבאר.

ועפ"ז פירשתי מה שנאמר במוסף אפחד במעשי אדאג בכל עת אירא ביום דין בו לזכרון ויש לדקדק בזה הרבה שכפל הענין במילות שונות וגם לזכרון היינו ביום דין והנ"ל בזה כי האיר ה' עיני לומר אף שיש בלה"ק שמות נרדפים והענין שלהם אחד עכ"ז יש בוודאי לכל א' הוראה מיוחדת באותו ענין כי לשון הקודש הוא כשמה ובה נברא העולם ובוודאי אין בה דבר לבטלה כי כל שאר לשונות נפלו על צד קרי והזדמן עפ"י חטא כידוע וזיל קרי ב"ר משא"כ לה"ק שהמציא עילת הכל ב"ה ובוודאי לא היתה על צד קרי והזדמן כי קרי והזדמן אינו פעולת חכם אלא וודאי הכל הי' על כוונת המכוון עי"ז רצתה נפשי לומר שכלל גדול בתורה הוא שיש לכל א' מהשמות נרדפים הוראה מיוחדת וחדשתי עי"ז כמה וכמה דברים מתוקים ונראים אמיתים בע"ה אח"כ מצאתי ראיתי כלל זה בהרב אברבנאל פ' בהר בלא יחליפנו ולא ימיר אותו ושמחתי שכוונתי אל האמת ואחרי שהנחנו כלל זה צריך חפוש ויגיעה באור תורה ללמוד מקום ממקום לידע הוראות כל א' מהשמות ויגעתי ומצאתי תאמין ואז תציץ האמת מן החרכים ויאר פניו אליך ותמצא מרגוע לנפשך בכמה מקומות לתרץ כמה וכמה קושיות עי"ז ונחזור לענינינו כי פחד ויראה ענין א' אבל הוכרחתי מכמה מקומות כי פחד נופל על שדבר המזיק אינו מזומן אבל יבא אחר זמן ויראה הוא מדבר מזיק מזומן ובבירור אמרו חז"ל יראה לקרוב פחד למרחוק כי בפ' וישלח אחר המעשה ששלח מלאכים לאחר שובם נאמר וירא יעקב וקשה דמשמע דמקודם לא הי' ירא מפני עשו אחיו ועכשיו נתחדש היראה והלא גם מקודם ירא דהא מחמת היראה שלח שלוחים וא"ל שהי' נראה לו ברור כשמש שיתפייס ע"י שלוחים מהיכן יהי' לו ברור כ"כ בעשו הרשע שיהי' כ"כ כח לרצות ואם הי' מכיר בטבעו שהי' נח לרצות כ"כ למה הוצרך לברוח מפניו וא"ל דלכך ברח דהי' ירא דבשעת כעסו יהרגנו דהא לא הי' בלבו להרוג אותו תיכף ומיד רק כמו שראתה רבקה אמו בנבואה שאמר בלבו יקרבו ימי אבל אבי והוא דקדוק עצום מאוד לפענ"ד דהא היראה היתה מקודם והי' להתחיל ולומר ויצר ליעקב כו' ולפי מ"ש א"ש דאם המזיק אינו מזומן רק שירא שלא יבא יקרא פחד וכשהמזיק מזומן יקרא יראה והשתא קאמר הכתוב שפיר ע"י תשובת המלאכים נתחדש וירא יעקב כי מקודם לא הי' רק פחד כי חשב דעשו אין בלבו להרגו רק אחר מיתת יצחק כאמור רק פחד שמא ימות יצחק הזקן

ויהרגנו עשו ולא הי' רק פחד ולא יראה דעדיין אין המזיק מזומן דהא עדיין הי' יצחק חי דהלא אח"ז נאמר ויבא אל יצחק אביו רק ששלח מלאכים שמא ישלים עמו ויסלק גם הפחד מעליו כי מחמת הפחד ברח אבל לא נתקיימה מחשבתו כי אדרבה ששלח לו מלאכים עוררו ולא רצה להמתין על מיתת יצחק והלך תיכף להורגו וכמו שדרשו חז"ל על יעקב בשליחות המלאכים מחזיק באזני כלב כי אלמלא לא עוררו לא בא עדיין למלחמה לו ולכך כשהשיבו המלאכים וגם הולך לקראתך כו' וא"כ המזיק מזומן נאמר וירא יעקב כי נעשה מהפחד יראה.

ועפ"ז יתפרש ג"כ הקרא שאמר הקב"ה ליעקב במראות הלילה כשירד למצרים אל תירא מרדה מצרימה ופי' המפורשים מה שפי' ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע כי הקרוב לפשוטו שירא מפני שהרגיש ברוה"ק שעי"ז יבוא הגלות מה שנאמר לאברהם וישעבדו בניו אבל נראה שלכך לא פירשו המפורשים כך שא"כ קשה מאי הבטחה אל תירא אם על שלא יהי' גלות הא באמת הי' ונצח ישראל לא ישקר ואם ההבטחה הי' שישיבו ולא ישתקעו שם הא כבר אמר לאברהם ואח"כ יצאו וכו' אך לפי דרכנו הנ"ל א"ש דוודאי מחמת שבני בניו יהי' אחר מותו בשיעבוד הגלות כמו שהי' מחמת זה לא הוי יראה רק פחד כי המזיק אינו מוכן כיון שעדיין הוא חי אך דהי' לו יראה שסבור שהמזיק מוכן ובביאתו יתחיל הגלות והיינו יראה כמו שאמרו חז"ל באמת ראוי הי' יעקב לירד בשלשלאות של ברזל והבטיחו ית' אל תירא כי לגוי גדול היינו לשון חשיבות אשימך שם ובר ברך קירא לזבן כו' והוא פי' נאה בעז"ה.

ואפשר עוד לפרש קרא הנ"ל באופן אחר כי יראה ופחד לא שייך רק ביש איזה תחבולה עדיין להנצל והוא אפשרית אבל באין מקום תחבולה בשום אופן להנצל והוא מוכרח לא שייך יראה ופחד כיון שהוא לאחר יאוש דאין לך גבור כמתייאש והנה ידוע דמה שנאמר לאאע"ה בברית בין הבתרים לא ישונה ומוכרח להיות זרעו בגלות אך דיראה היתה שלא ישתעבדו תיכף בו וזה אינו מוכרח ולכך שייך יראה ואמר לו השי"ת אל תירא כו' כי לגוי גדול כו' כאמור בפי' א' ועל זרעו לא שייך יראה כי מוכרחים להיות זרעו בגלות והראשון יותר מחוור

ונחזור לענינינו דיש לי עוד להביא ראי' דפחד היינו מדבר שאינו מוכן כמו דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד והיינו רואה את הנולד ומחשב הסוף כמו דאיתא בפ' הניזקין דף נ"ה ע"ב א' ר' יוחנן מה דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד כו' ועיין בפי' רש"י שם.

ועפ"ז יתפרש שפיר בישעי' קפיטל נ"א י"ב מי את ותראי מאנוש ימות כו' ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית דהוא כפל הענין במילות שונות ועוד

מאי כאשר בכף הדמיון אשר כונן להשחית הול"ל ולפי דרכינו יבואר וא"ש דהנביא הוכיח על שלא שמו בטחונם בה' ויראו מאדם היום בכאן ומחר בקבר כאמרו ותשכח ה' עושך כו' עיי"ש והשתא יבואר דמקודם אמר ותראי מאנוש ימות והיינו מאנוש שכבר קם עליך שהמזיק מוכן ונקראה יראה והיינו ותשכח ה' עושך כו' שאין לך בטחון בה' ית' כי אם הי' לך בטחון לא הי' לך לירא מהקמים עליך ואמר לא זו שאתה מתייירא מהמזיק המוכן שנקרא יראה אלא אף זו ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק שמא יכעוס עליך דאין המזיק מוכן נקרא פחד כאשר כונן להשחית שהי' מוכן להזיק ואז מסתבר קצת לירא רק אתה מפחד אף שאינו מוכן וע"ז מסיק ואי' חמת המציק והיינו ונסתם ואין רודף וכל זה מורה על מיעוט הבטחון בו ית' וגם זה נכון בעז"ה.

וכן בישעי' סי' מ"ג אל תפחדו ואל תראו היינו ג"כ לא זו אף זו לא זו שאל תפחדו דהיינו כשאין המזיק מוכן אפי' [כשמוכן] שאל תראו וק"ל ועפ"ז יפורש פ' בירמי' סי' ב' דכתיב ולא פחדתי אליך הול"ל ולא יראתי אליך כמו שנאמר בכ"מ את ה' אלקיך תירא מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה כו' ירא ה' כו' ולא נאמר בשום פעם את ה' תפחדו ולפי דרכינו א"ש כי יש שני מיני יראת עונש והוא יראה בושה יראה חיצונה והוא תקרא פחד לפי דרכינו כי אין המזיק מוכן תיכף ויראה העקרית הוא יראת הרוממות בגין דהוא רב ושליט והוא המוזכר באו"ח סי' א' סעי' א' בהג"ה שויתי ה' וכו' מכיון שית"ש עומד עליו ורואה בכל עת במעשיו איך לא יבוש מפני מלך הגדול המשקיף עליו והוא יקרא יראה לפי דרכי כי הוא ית' תמיד לנגדו ועליו נצטוינו בתורה לכך נאמר יראה וכן כשמשבח הכתוב ירא ה' ירא כזה ראוי לשבח ולכך כתיב ירא' אבל כשהוכיחן אמר להם שהם במדריגה שפלה כ"כ ולא פחדתי אליך שאף יראת עונש אין להם ומכ"ש יראת הרוממות שהוא מדריגה גדולה ועוד כי א"א להגיע אל יראה העקרית מבלי שתקדים לה יראה החיצונה כמבואר בכל הספרים וגם זה פי' נכון בעז"ה ולכך המפחד בסתם ואינו יודע ממה נקרא פחד ולא יראה כגון כדברי חז"ל המגלח ולא נטל ידיו מפחד ואינו יודע ממה מפחד דכיון דאין המזיק מוכן לפניו יקרא פחד ולא יראה וכן קרא דכתיב פחדו בציון חטאים ונדרש בו על מאן דדחיל בר חטאין הוא וכן בישעי' ב' י' בוא בצור והטמן בעפר מפני פחד ה' היינו מפני יראת העונש כמבואר שם מענינו ומהדר גאונו דהוא יראת רוממות אבל מפני פחד ה' הוא וודאי יראת עונש ואמר בדרך משל שיטמנו קודם בא יום ה' והיינו פחד ובזה יתישב שדוד אמר ה' לי לא אירא וישעי' אמר אבטח ולא אפחד ולמה לא אמרו בלשון אחד ולפי דרכינו א"ש שלכך אמר דוד המלך ה' לי לא אירא דהיינו אף יראה בקום עלי אדם רשע כי מה יעשה לי אדם ה' לי בעוזרי ומכ"ש שלא אפחד

וכן נאמר מפחד בלילות ולא נאמר מפני יראה בלילות וכן אם תשכב לא תפחד מורה הכל כמ"ש ומה שנאמר בישעי' קפיטל י"ב אבטח ולא אפחד לא מחמת גרעון הבטחון ח"ו רק משום דשם א"א לומר בענין אחר דהא שם איירי בזמן הגאולה אחר ככלות הכל אחר מלחמות גוג ומגוג וביאת בן דוד כי קאי על מה שסיים בסי' הסמוך והיתה מסילה לשאר עמו אשר ישאר מאשור והיינו עשרת השבטים אשר הגלה אשורה וידוע דהם יעלו באחרונה אחר ככלות הכל כמבואר בשבילי אמונה והוא מלוקט מהמדרשים וא"כ כבר הבטחנו הנביא שאז לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה ולא יקום עוד שום אדם עלינו א"כ איך יאמר אבטח ולא אירא דהוי משמע מחמת הבטחון לא ירא אף שהי' לו לירא דהיינו שקם איזה אומה לנגד ישראל הא לא יעמוד שום אומה לנגדם והוא דבר שוא ובטל לכך אמר ולא אפחד דהיינו שמא יקום כי נבטח בה' שיקיים הבטחתו שהבטיח שלא יקום שום אדם עלינו אבל דוד אמר שפיר לא אירא.

ולפ"ז א"ש ג"כ מה דנאמר בתהלים צ"א לא תירא מפחד לילה ויתפרש בתרין אנפין א' שמחמת פחד איתרע מזלי' ויש רשות למזיק להראות לפניו או להזיקו ח"ו לכך אמר לא תירא מפחד בלילה דהיינו מהפחד לא יוצמח יראה כי מלאכיו יצוה לך כו' אבל פחד מפחד שהוא בטבע אדם שאינו יודע שהמלאכים שומרים אותו אך יראה לא יצמח ממנו אף דאיתרע מזלי' מ"מ שומרים אותו המלאכים וגם זה נכון מאוד בעז"ה.

או יתפרש שטבע הוא שע"י הפחד המדמה מתעורר ומדמה כאילו רואה בעינו דבר מה ויראה ממנו ופי' הראשון נראה עיקר ועפ"ז יתפרש אל תירא מפחד פתאום ונחזור לענינינו דפחד אינו מדבר המזיק לפניו רק פחד ודואג שיבא והיינו דאגה ועפ"ז יתפרש לשון הפייטן אפחד במעשי היינו אדאג כמ"ש והיינו בכל השנה כיון שאין הדין מזומן אבל אירא ביום דין כאמור ועוד יש לפרש דבמה שכפל הפייטן אפחד במעשי אדאג כיון עוד איזה כונה עפ"י מה שאמרו חז"ל האי מאן דדחיל חטאה היא ופי' האלשיך עפ"ז וירא ויצר לו דהיינו שהי' מיצר על מה שירא כי זה מוכיח דהוא חיטא ח"ו ה"נ יש לפרש אפחד במעשי היינו ע"י מעשי כי ב' משמש כך ופחד כזה יקרא פחד ועי"ז שאני מפחד אדאג בכל עת כי מזה מוכח שאני חוטא והוי רק דאגה כיון שאין הדין מוכן אבל אירא ביום דין כאמור.

ועוד בבואי לזכרון יתבאר ע"פ מ"ש בסמ"ג עשין מ"ב לפרש ערבוב השטן ע"י השופר וכי הוא חסר דעת כ"כ כתב וז"ל אם לא יתפחד מ"מ זוכר שלקץ הימים כשיתקע בשופר גדול יגיע זמני להיות נבלע שנאמר ובלע המות לנצח ולעולם כששומע זוכר אותו שעה כאדם שרואה מת שזוכר יום המיתה ומעורבב בזה ואינו יכול לקטרג עכ"ל הסמ"ג א"כ

אנו באין להזכירו בשופר סופו א"כ לפ"ז מזה גופא יש ח"ו קטרוג ועלבון לנו אם אין אנו עושין רצונו של מקום ב"ה דבאיזה פנים אנו באים להזכירו הסוף אם אין אנו זוכרים הסוף ובכל יום השכם וחטא ואין אנו זוכרין סופו ליתן דין וחשבון בבא חליפתו והוי כמו טול קיסם מבין עיניך והיינו דברי הפייטן אירא ביום דין ובפרט בבואי לזכרון שאני בא להזכיר וא"כ גם אני צריך לזכור ולכך אירא.

ודברים אלו עצמם אומר עלי שאני בא להזכיר העולם ועל זה אשאג בקול מר אירא ביום דין ובפרט בבואי לזכרון כאמור אוי לי ווי לי מה עשיתי תעיתי מדרך הישר הכעסתי בוראי ויוצרי ועושי והנני מתחרט בחרטה גמורה ואבקש מחילה וסליחה מאת מלך מוחל וסולח ואבקש ג"כ מכם מורי ורבותי שתעזרוני בתפלתכם כי ידעתי גם ידעתי שאין אני כדאי להשמיע תפלתי במרום וגם התוקע והמתפלל ישומו לבבם לדברים אלו כי הם ג"כ באים להזכיר לעורר אותנו זה בקול תרועתו וזה בקול עצמו וגם התוקע הוא רוצה להזכיר את השטן ולערב אותו בכן יזכיר את עצמו תחילה אם ירגיש בעצמו איזה חטא ח"ו יתוודה ויבכה בשברון לב ויתחרט בחרטה גמורה ויעיד עליו בעל התעלומות שלא ישוב עוד אל חטא זה ויחשוב אם לא ישוב ח"ו מה יהי' אחריתו אחי ורעי שימו על לבבכם שלא תשובון ח"ו כל הקהל הזה בבושה וכלימה על ידיכם ואזכיר דברי הזה"ק בפ' ויקרא ותיקד כיקד יקוד אש בלבבכם ותשובו בתשובה שלימה דזה לשון הזוהר לבר נש דאתא קמי' מטרנותא לבשרה לה דהא מלכא אתי לביתה וישרי בה במטרנותה למחדי עמה אתא לקמי מלכא חיוא מלכא ההוא בר נש דאיהו מרי דמומין אמר מלכא לאו יקרי דילי דעל ידי' דהאי פגום איהך למטרנותא אדהכי אתקנת מטרנותא ביתא למלכא כיון דחמאת דמלכא הוי זמין למיתי לגבה והאי בר נש גרים להסתלקא מלכא מינה כדין פקידת מטרנותא ח"ו לקטלא להאי בר נש עכ"ל והנמשל ידוע דידוע דכוונתינו בתפלתינו ובכל המצות ליחד קב"ה ושכינתא לכך שובו אל ה' בכל לבבכם וחפץ חסד הוא ופותח שער לדופקי בתשובה ומי שרבים צריכים לו כרבים דמי ובקל יקבל תשובתכם כמו שמקבל תשובת הרבים גם אנחנו לא נחדול מלהתפלל בעדכם שימחול מעלכם אשר מעלתם בו ית' ואם כן עשיתם מובטחים אנחנו בחסד הבורא ית' שיקבל תפלתכם ושוועתכם וקיל תרועת עמו ישראל ברחמים ויתקע בשופר גדול לחירותינו במהרה בימינו אמן.

(י) נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' [איכה ג' מ'] דהנה יש שתי חששות בזה שרוצה להוכיח א' שמא יכלימו אותו ויאמרו לו טול קורה כו' ב' שנראה כמו גבהות רוח ויוהרא כמו שדרשו בזכרי' ויעמוד מעל העם שראה א"ע גבוה מכל העם כו' אבל

אם מוכיח בדרך זה שיאמר אני חטאתי וזה תרופתי שאזכיר הרבים וישובו [על ידי בתשובה] א"כ אין מקום לומר טול קורה דהרי הוא בעצמו אומר כן ורק מש"ז הוא רוצה להוכיח וגם יוהרא אין כאן והבן ועפ"ז יתבאר הפ' פונה קדים דידוע מה שמפורשין כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו כי אין אדם רואה חוב לעצמו וכל דרך איש ישר בעיניו והעד הגדול רב הונא בהמעשה המובא במס' ברכות דתקיפא לי' ד' מאה דני דחמרא המבואר שם דהוא לא הי' יכול למצוא בעצמו חטא שהיה מצדיק א"ע והם מצאו בו וכן במעשה דשאול המלך עם אגג שהי' מצדיק א"ע ואמר חמל העם על מיטב הצאן כו' ואם באחים נפלה שלהבת בצדיקים גדולים כמוהם שלא ראו חוב לעצמם מה יעשו קוצים כסוחים כמוני על כן אמר נחפשה דרכינו שכולל עצמו עמהם ואין כאן חשש עלבון כי הוא בעצמו אומר כן ורוצה בכך שיזכירו אותו מה שהעוה ואף אין כאן נדנוד גסות הרוח כי אדרבה שפלותו גורם לו שמוכיח ולא גבהותו ונחקורה אתם חקרו עלי ואני אחקור עליכם כי כל הנגעים אדם רואה כו' ואין יכול לראות בשלו וכן כל איש יאמר לחבירו איש את רעהו יעזורו כו' ונשובה עד ה' כי אם הי' נדנוד גאוה הרי תועבת ה' כל גבה לב ואין מסך המבדיל (גדול וזה) משא"כ כשמוכיח מחמת שפלות הרי נאמר אשכון את דכא כו' והבן ובזה יש לפ' הפסוק היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו' כפשוטו שהוא לשון תמי' כי טבע קול השופר להחריד ונקדים דברי הבינה לעתים עה"פ משמים השמעת דין כו' ותורף הדברים כי חפץ ית"ש להצדיק בריותיו ולא להרשיע [וזה משמים השמעת דין שהכרזת והודעת זמן הדין והמשפט ע"כ אם כי הארץ יראה מאימת הדין עכ"ז שקטה תיכף כי זה האות והוראה מוכחת כי כוונתו בזה להושיע כל ענוי ארץ כי ידעו להכין א"ע לדין לזכותם ע"כ] ונקדים מה שפירשתי בפסוק ואתה אמרת הטיב אטיב עמך כו' [בישמח משה פ' וישלח ותו"ד כי כל מוראו של יעקב הי' שלא יגרום חטאו ח"ו שלא יוכל להתקיים הבטחתו ית"ש להטיב עמו ושלא יעשה רצונו ח"ו להיטב את בריותיו] והנה לפ"ז מובן ממה שציוה לתקוע בשופר שטבעו להחריד מבואר שרצונו ית"ש להצדיק וזה התכת הפסוק היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו בלשון תמו' כפשוטו א"כ מה שרוצה דוקא לזכות ולא לחייב א"כ מבואר אם תהי' רעה בעיר ח"ו וה' לא עשה רק אולת אדם תסלף דרכו והם גרמו לעצמם עיין ישמח משה סוף וישב] והבן ועפ"ז מבואר לישב הדקדוק שיש בפסוק הפונה קדים ונשובה עד ה' והי' ראוי לומר לה' או אל ה' כמו שנאמר לכו ונשובה אל ה' רק דפירושו הוא ע"ד לא כפשוטו שנשוב בתשובה אל ה' רק דהכוונה הוא דהרי רצונו ועצתו ית"ש הוא שנשוב אליו ועשה תחבולות לזה וציוה מצות מש"ז כדי לעורר אותנו על קוטב זה ואנו אין שומעין בעוה"ר

לעצתו ית"ש רק לעצת היצה"ר הוא שטן לזה אמר ונשובה עד ה' לשמוע לעצתו ועצת ה' היא תקום כנ"ל ובזה יפורש הפסוק וכנשא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו ר"ל אם תשמעו לקול שופר מה שמכריז ודאי כנשא נס הרים תראו והבן וכן פירשתי כי אתה שומע קול שופר השייך אליך לזכור עקידת יצחק ואילו של יצחק וכו' ואין דומה לך שאין אנו מדמין לך לשמוע השייך לנו לכך מסיק שומע קול תרועת ע"י ברחמים כי מן הדין ח"ו הי' ראוי למוד מדה כנגד מדה.

ועפ"ז תקעו בחדש שופר בהתחדשות ולא כמצות אנשים מלומדה בכסא ליום חגינו כאלו לא הי' חג זה מכבר רק כאלו היום ניתנה כי חק בזמן שהוא רק חק אז משפט כו'. **ובזה** יפורש אשרי העם יודעי תרועה שיודעים על מה מרמז התרועה ה' באור פניך יהלכון היינו בעצתך ואורך שתאיר להם לשוב בתשובה ע"י מצות השופר כנ"ל.

קודם התקיעות מוסר גדול לש"ץ ולהתוקע

(**י"א**) הש"ץ יראה להכין לדורן ולתפלה ולמלחמה ויחשוב בדעתו לנגד מי לדורן ולתפלה הלא לנגד ממ"ה הקב"ה ולנגד מי למלחמה לנגד צר ואויב עז וקשה והוא מתנכל בערמימיות גדולות להפילו ח"ו ואת כל העם אשר ברגלו וראה עיני כל ישראל בך ובך אנו תלוי' כל הקהל הזה ולא אנחנו לבדינו אלא אף טפינו וינקי שדים שלא חטאו וצפרים קטנים גדיים קטנים חוס נא וחמול עליהם שלא יכשלו ח"ו בך ויתבעו דמם ח"ו ממך והלוחם הגבור הראשון צריך להלביש שריון קשקשים וכובע נחושת שלא יזיקנו אש ומתכת הנקרא קאל ח"ו של השונא שאם יפול בו ח"ו ויפלח חץ כבדו אז ח"ו יפילו כל העם אשר ברגלו ח"ו וכדאי ביזיון וצריך שלא יהי' בשריון שבר או קרע כל שהוא שיכנס בו החץ ח"ו ואתה הגבור הראשון הלוחם מלחמתינו דע נא וראה ושים זאת על לבך וראה ובדוק עצמך אם אתה לבוש בשריון הזה דהיינו מצות ומע"ט ושלא יהי' שום שבר בו דהיינו שום שמץ פסול עבירה אחי התקנתה לך השריון הזה ובאם לאו למען השם ראה עכשיו בשעה קלה ומעוטה להתקין לך השריון הזה בחרטה מעומקא דלבא ובדמעות שליש ואנחנו כל הקהל הקודש נעזרך בדמעות שליש ולפי רוב הבעלי מלאכה יגמר בשעה קלה מה שיעשה א' בזמן ארוך והשם יעזרינו כי הבא לטהר מסייעין לו ואם לא עכשיו תעשה לך השריון הזה אימתי וגם כיון דדורן אתה נושא מעם קדוש כזה לפני מלך גדול ונורא צריך שתרחוץ פניך שלא יהי' בך שום ליכלוך כי מה יאמר המלך אם ישלחו לו בני המדינה דורן ביד מטונף ומלוכלך ח"ו ישליך אותו ואת הדורן וכנגד הריצוי שמצפים יתרבה ח"ו קצף גדול והטינוף זה ליכלוך חלאת צואת העונות והרחיצה היטב בדמעות לרחוץ ולהעביר על מצחו (עד כאן אזהרה גם להתוקע ועתה להש"ץ

לבדו) וגם שלא יהי' בדורן שום פגם וגם שלא תלחום בשקר ותתן אש שקר ואש שקר היינו שמראה שמכין עצמו אל קוטב זה ובאמת מכין עצמו לקוטב אחר דהיינו שיהי' שום פני' בתפלתך שמראה שאתה מכין עצמך למקום ואתה מכוין שייטב בעיני הבריות והיינו הפגם בדורן מה יענה המלך אם אתה נותן מהדורן אשר לו לעבדיו ולמשרתיו אחי הזהר והזהר מאוד כי היצה"ר בעל תחבולה גדולה ובפרט שכאן מצא בע"ח לגבות את חובו שיאמר לך כיון שאתה מתקבל מחדש לש"ץ ועל יום זה תלוי הכל כי אם תמצא חן בעיני העם אזי ירבו לך מוהר ומתן ותהי' כמלך בגדוד ובאם לאו אזי אבדה פרנסתך בכן תראה להתאמץ עצמך בכל כוחך למצוא חן בעיניהם וכל מה שלא תכין לך בר"ה לא יהי' לך כל השנה ואם תעשה כן כאשר יפתוך ח"ו נהי' אנחנו דומין למלך אשר לקח לו מורה חצים או אבני בליסטרות לפני כל העם וקולע אל השערה ולא יחטיא ולא הראה עדיין עוצם כוחו וחכמתו ונותן לו לאיזה חיל מחיילותיו להלחם בעדם ראשונה ומתוך שהוא חדש רוצה להראות חריפתו ואגב חריפתא שבשתא ועי"ז נפלו בני החיל רובם ככולם ח"ו לפני אויביהם ואח"כ באו בני החיל הנשארים אל המלך בקובלנא רבה לאמור מה חטאנו לך המלך יותר מכל בני חילא דמלכא לשום דמינו בראשינו לתת לנו האיש הזה בראשינו ובוודאי דמם יבוקש מהאיש הזה והנמשל מובן ואני יודע בוודאי שיפרוש רשת זה לרגלך ויאמר לך כדברים הנ"ל ואם ח"ו תאבה ותשמע אליו אז תאבד ח"ו עצמך וח"ו את כל הקהל הזה וזה דומה למלך ששולח למלחמה שר גדול עם חיל כבד ובראות האויב כי כבד הוא ממנו אז מערים לשחד את השר בהון רב וממילא יפול בידו כל העם אשר ברגלו ואם השר חכם הוא אם יתן לו את כל הון ביתו בוז יבוזו לו שאומר לו בלבו מה תועלת לי בהון אשר תשחדני הלא אם אפיל לידך אני וגם ביתי שלך וכל מה שקנה עבד קנה רבו ומה לי לעשוק את נפשי חנם להשיב לאדוני גמול רע תחת טוב על חנם, והפתי הסכל נפתה להשוחד ונופל בידו וכשנופל בידו לוקח ממנו מה שנתן לו ומורידו מגדולתו ומייסרו ביסורים קשים ומרים ואומר לו הוי בוגד איך בגדת באדוניך והוא גמל אותך טוב ואתה גמלת אותו רע ונשאר אותו הפתי בבושה וכלימה אין לו פה להשיב ומצדיק עליו את הדין ואומר אלקים מצא את עוני כי נלכדתי ברשתך וגמלתי רע תחת טוב והנמשל מובן כי יצה"ר משחד לש"ץ שהוא עיקר ויסוד הכל במוהר ומתן אשר יתנו לו בחן אשר ימצא והפתי הנפתה הוא מקטרגו יורד ומסטין כו' ואח"כ מייסרו דכתיב [ירמי' ב' הפטורת מסעי] תיסרך רעתך כו' ועפי"ז יבואר כל הכתוב ודעי וראי כי רע ומר עזבך את י"א ולא פחדתי אליך וכו' א

וכבר אמרתי הפירוש על הפסוק לא יהי' לך אלהים אחרים על פני דאינו מובן ופירשתי ע"פ שכ' בעל חוה"ל דהחונף שוה לעובד הצלמים שהוא גם הוא עובד בשיתוף וחשיב שם עשרה דברים שעובד הצלמי' משובח מן החונף ואני הוספתי א' דע"א אינו כעומד לפני המלך והוי כממרה אותו חוץ לביתו ואינו מצייר שהוא עומד לפני המלך הק' משא"כ החונף שהוא עומד לפני המלך ובביתו ובהיכלא דמלכא ומצייר לעצמו שעומד בפניו וממרה אותו לעיניו וה"פ לא יהי' לך אלהים אחרים על פני שאתה בעצמך חושב שאתה עומד לפני ועובד אלילים היש עון גדול מזה וא"כ אם ח"ו תלכד ברשת זה אז תעבוד אלילים ביום הדין הגדול והנורא בהיכלו דמלכא רק תשיב ותאמר לו וכי בטחוני בבני אדם הלא סברי ומחסי בה' המכלכל לכל ברי' וקוצב פרנסה בזה היום וגם אותי בוודאי יזכור כי כן כתבו כל ספרי מוסר שזה תועלת גדול לש"ץ שלא ישים בטחונו בזה שהוא ש"ץ רק אם ירצה השם ליתן לי ע"י זה יתן לי ואם לאו יתן לי ממקום אחר ומה אעשה עון גדול כזה כולי' האי ואולי אמצא חן ואף אם אמצא חן מה יועיל הון ביום עברה כי יחרה ח"ו אף ה' עלי ולהיות ח"ו השכינה מיללת עלי לאמר נתנה עלי בקולה זה ש"ץ שאינו הגון ומה יתרון לי אז בהמצאי חן בעיני בו"ד כמוני קרוצי מחומר מה הם ומה חיי' ונ"ל לפרש הפסוק [יחזקאל כ"א ל"א] הסיר המצנפת והרים העטרה זאת לא זאת הגבה השפל והשפל הגבה כי קשה מאוד שאנו מתפללים וצועקין ובוכין בכל שנה ושנה על העדר כה"ג ומלכות ולמה לא ישמע הקב"ה לשועתינו וזה משום חטא שיתוף הנסתר המרקד בנו בעוה"ר ובפרט בש"ץ וזה ראוי ונכון לכל בר דעת שלנגד בחינת הכונה ירבה בעיניו במאוד מאוד מעלת הציבור שיאמר כמה רבה הוא לשום כל משא העם הזה עלי עם בניהם וטפם וימלא חרדה ורתת וזיע ויכוין בכונה עצומה ולנגד בחינת החונף שירצה היצה"ר להכניס בו יהי' בעיניו כלא שיאמר מה הם ומה חייהם ומה יתרון לי שאמצא חן בעיניהם ובאמת שלנגד לבקש עליהם מרבונם רב הוא ולנגד שישים עליהם בטחונם הם כלא היו אבל בעוה"ר ונהפוך הוא שלנגד בחינת הגשה אינם חשובין כ"כ בעיניו ולנגד בחינת החונף הם חשובים בעיניו ולכך אנו צועקים ולית דמשגח בן ועדיין אין לנו לא מלך ולא כה"ג וזה פי' הפסוק הסיר המצנפת שעדיין אין המצנפת בראש כה"ג והרם העטרה שעדיין אין העטרה בראש המלך למה ואמר זאת דהיינו זאת שראוי להיות לא זאת אין כאן וגם פי' זאת שהוא עכשיו לא זאת אין ראוי להיות ונכלל בזה שתיהן כדמפרש ואזיל א"נ הפי' זאת יש עכשיו לא זאת ומפרש הגבה מקום שראוי להיות בחינת גבוה השפל והשפל דהיינו בבחינה שראוי להיות שפל הגבה או י"ל השייך להקב"ה שנקרא גבוה כו' לכך אנו צועקים ולא נענים לכך אחי כלך מדרך

זה ולא תכנס בלבך חן הבריות וקב"ה יעזרך וסוף הכבוד לבא ואף אתם בני ישראל תנו לבבכם לדעת זאת אל תעשו מהטפל עיקר להשגיח איך ינגן החזן רק העיקר המילות והתיבות העומדין ברומו של עולם אשר בהתפלות אשר בוטין כמדקרת חרב למבין ואיך יערב לנו שום דבר להתענג בו נפשינו אשר באמרינו דברים שסדרו לנו קדמונינו בלב מבין לא יתאוה לחיות עבור היגון ואנחה אשר מצאתנו ואנו תחת הרחיים ואין אנו שומעין ועלינו יתפרש ג"כ הפ' הסר המצנפת ודו"ק רק כוונתינו בנגינינו לכבד את ה' מגרונך ושליחו של אדם כמותו והבן.

ועדיין יודע אני שיתחכם עליך ויאמר לך שתמצא חן בעיני הבריות ויביא לך ראי' מן דברי חז"ל כל שרוח הבריות כו' אף אתה הקהה את שיניו ואמור לו כבר תיקן הר"ע מברטנורה ז"ל ופי' רוח הבריות רוח חכמים וכבר כתוב בחוה"ל שנשאל לאחד מן החכמים על מי שניגן שיר יפה אם ערב לי והשיב איך יערב לי שהוא ינגן שיערב לי וא"כ חזינן דאין רוח חכמים נוחה מזה ואם תשים ללבך הדברים האלה אני מקוה לחסדי ה' שיסור ממך הבושה והכלימה ועוד זאת לך לדעת האיך הוא מהפך דברי אלקים חיים שבכל מקים שיבוא לך הבכי' יאמר לך התאפק ולא תבכה שיתקלקל הקול והנביא אומר מנעי קולך מבכי כמו שפי' שלא ישמע הקול מחמת הבכי והוא אומר להיפך מנעי קולך מנעי הבכי מקולך ע"כ לא תאבה לו ולא תשמע אליו ותבכה בבכי וה' יעזור עלי נגונך שלא דייך שאתה למליץ ולפטורון בעדינו אלא אף גם זאת שכינתא קדישא דאיקרי זאת שאתה מליץ עבורה להקימה מעפרה וזאת תכוין עיקר בתפלתך לרחם על גלותה ועל אבלה שישבה כעוטי' על עדרי חברי' הם שרי מעלה שר של כל אומה שמח באומתו שליו ושקט כחמרא דיתיב על דורדיא והיא יושבת אבילה וראשה חפוי ושואג ובוכה בני אן אתם ומתי תשובין אלי ומה האומות עושים בכם כרצונם ומי אשר ישמע זאת ולא יקרע לבבו לשנים עשר קרעים ולהתנפל ולהתחנן לפני בוראינו מלכינו לבקש מלפניו חנינה וחמלה עלי' ועל עמה להשיב את גאולתינו ולקבץ נדחינו ולבנות בית תפארתינו ויקריבו על המזבח מוספים וחובת היום ועינינו יראו בהחזרות שכינתו לירושלים ברחמים רבים במהרה בימינו אמן.

(**י"ב**) בזוהר ויקרא ד' ה' ר' אבא פתח וכו' גדול ה' ומהולל מאוד בעיר אלקינו הר קדשו ומאי הוא וכו', אימתי איקרי הקב"ה גדול, בזימנא דכנסת ישראל אשכחת עמי', הה"ד בעיר אלקינו הר קדשו הוא גדול עם עיר אלקינו אשתמע דמלכא בלא מטרנותא לאו מלכא הוא ולאו הוא גדול ולא מהולל ע"כ אוי לאזנים שכך שומעות אב"י נראה כמה גרמו עונינו וראוי לנו לשכב יום ולילה על הארץ ולבכות מאין הפוגות מי יתן ראשי

מים ועיני מקור נוזלים כי גרמו עונינו להפריד בין הדבקים ולהבדיל בין קודש לקודש ולהשפיל גדולתו עיני נגרה ולא תדמה אוי איך ערב לנו אכול ושתות מי האיש החפץ חיים ויאהב להתענג בדשן נפשו ולא יזרוק אדמה או אפר על ראשו ויתמרמר בבכי' בצעקה גדולה ומרה על טיט רפשו הוא צואת חלאת עונות אשר הונף ואשר הורם עי"ז דגל העטרה ונלקחה מחמד עיניני שכינתא קדישא ויקרה ויאמר כל א' אוי לי אני בעונותי הארכתי גלותא דשכינתא כי לכולנו יש חלק בגלותא דשכינתא ויבדוק כל אדם עצמו אם יוכל לומר זכיתי לבבי ואני אין מן המעכבים היוכל שיח מי וא"כ כיון שרואה בן אדם נגעי עצמו וידע אינש בנפשו ולבבו יבין שגם הוא מן המעכבים אז יתמלא רתת וזיע וחילחל ויאחזנו רעדה לומר אוי לי טפה סרוחה שפל ברי' כמוני יחזיק שכינתא קדישא בגלותא למה זה מרחם יצאתי למה קדמוני ברכי' ואיניק הלא טוב טוב הי' לי והלוואי שלא נבראתי לחרפה ולקלון אוי לי על עוונותי אוי לי על חטאי אוי לי על פשעי גדול עוני מנשוא והנני מתחרט בחרטה גמורה מעומקא דלבא עליהם ולא אוסיף עוד אבל גדול כים שברינו מי ירפא לנו ונ"ל לפרש פי' הפ' כי גדול כים שברך מי ירפא לך דידוע מאמר שלמה הע"ה כל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת ואף שנחסר תיכף נתמלא מצד אחר וידוע דרפואה היינו. תשובה וישראל עושין תשובה רק שהם חוזרין לקדמותן והיינו כי גדול כים שברך כמו שהים אין לו כלי' מחמת ששב ללכת כן שברך שבר העונות אף שאתה עושה תשובה מ"מ תיכף אתה חוזר על הראשונות לכך מי ירפא לך לכך אחי ורעי קחו בלבבכם זאת והשליכו מעשיכם הרעים ולא כמו ר"ה שעבר בדקו עצמיכם איזה מן המעשים אשר השלכתם בר"ה שעבר ולא עשיתם כר"ה דאשתקד אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה למי אנחנו מאנין בר"ה ויוה"כ אנו עושין תשובה ומתחרטין ומתנחמין על פשעינו ואחר עברם אנחנו חוזרים להבלינו מעשה תיעתועים כך הוא בכל שנה ושנה אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה עד מתי יהי' זה לנו למוקש הוא היצה"ר המסטין ומקטרג עלינו לכלותינו בעונינו ואנחנו שומעין לדבריו והולכין אחר עצתו כאחר עצת אוהב נאמן מתי נסור חשכת העיורון מעינינו ומשכלינו ועוד איתא שם בזוהר מאמר מכאיב הלבבות כקוץ מכאיב וממאיר כסילון וקול ישמע בחלון שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם דאיתא שם ת"ח בשעתא דבר נש מתקן עובדי' ע"י דקורבנא איתבסם כולא כו' ביחודא שלים ע"כ ועכשיו בעונינו שאין לנו קרבן נשלמה פרים שפתינו ותפלותינו תחת קרבנותינו ואם כן שימו לבבכם למאי דאיתא שם כתוב אדם כי יקריב אבל מאן דאיהו בעל מום לאו אדם הוא ולאו בכללא דאדם ולאו שכינתא שריא עלוהי בגין דאיהו פגום ואיקרי' בעל מום ומארי דמומא איתרחקא

מכולא כ"ש למדבחא לקרבא כו' מתל לבר נש דאתי קמי' דמטרנותא לבשרה לה דהא מלכא אתי לביתה וישרי עמה ויחדי עמה אתא מלכא וחמא ההוא בר נש דאיהו מרא דמומין אמר מלכא לאו הוא יקרא דילי דעל ידי' דהאי פגום איעול למטרנותא אדהכי אתקנת מטרנותא ביתא למלכא כיון דחמאת דמלכא הוי זמין למיתי גבה וההוא בר נש גרים לאסתלקא מלכא מינה כדין פקודת מטרנותא לקטלא להאי בר נש כך בזמנין דעלו נדב ואביהו וקטרת בידי' חדת מטרנותא ואתתקנת לקבלא מלכא כיון דחמא מלכא דגברין פגימין אינון דלא אתנסבי מארי דמומין לא בעי מלכא דעל ידי' ייתי' למשרי עמה ואסתלק מינה כד חמא מטרנותא דבגיניהון אסתלק מלכא מינה מיד ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ע"כ המאמר ומי אשר שמע כזאת ולא יבכה ללמוד ק"ו מנדב ואבוהו שאמר משה לאהרן עכשיו אני רואה שהם גדולים ממנו וממך יקראו בעלי מומין ופגימין מחמת דבר א' שנמצא בהם שלא נשאו נשים ונענשו מיתה ע"י שקרבו להקב"ה במומן זה. אנו יתמי דיתמי המלאים חטאים ופשעים ועונות רבו משערות ראשינו עוניני מכף רגלינו עד קדקדינו אין בנו מתום האיך נקרב קמי' מלכא קדישא פן יקראינו ח"ו כמקרה נדב ואבוהו לכך ראוי להתעורר בתשובה עזה מעומקא דלבא ולסמוך בדמעות עינינו אולי יהי' תרופה למכותינו ובזה נבא אל המלך כי חפץ חסד הוא שנאמר כי לא אחפוץ במות הרשע. כי אם בשוב מחטאתו וחי ונבא למדריגה שיתפאר בנו ה' בפמליא של מעלה כנאמר ישראל אשר בך יתפאר:

בושנו מכל דור דכל מה שהגלות יותר מתארך הבושה יותר גדולה ודוק וע' בהקדמת ת"ז ועוד איליז דנטרין אות ברית בתחומי' ואות שבת בתחומי' ע"ש כי הם י"ו מן הוי' ואדני שהוא סוד היחוד ושורש העבודה והוא הראש והסוף שהוא עיקר כמאמר חז"ל התחלה יותר מן הכל והכל הולך אחר החתום וכן תפלין בחול ועלייהו איתמר לא תקח אם על הבנים הא לאו הכי שלח תשלח ע"ש והיינו יחוד קב"ה ושכינתיה כמבואר שם והעוברים מאריכין גלות השכינה והבן והם השלש אותות וכמ"ש בפסוק הצדיק אבד דקאי על מדת יסוד וכן על מה תכו כו' [ע' ישמח משה הפטורת דברים] והנה מדה טובה מרובה ממדת פורעניות וראי' מפוקד עון אבות ועושה חסד לאלפים והנה אם חיל וחומה יחדיו כו' טבעו בארץ כו' אבד ושבר כו' חומות הקדושים הללו הופלו והטבעו כדי שיהי' מלכה ושרי' בגוים [כאמרם ז"ל שפך חמתו על עצים ואבנים] עאכו"כ שיפלו ויטבעו הני כותלין חשוכין המבוארין בזהר הקדוש פרשת בשלח כדי שיהי' ושבור עול הגוים ואם הי' כן בהקדושה כדי שיהי' גלות על אחת כמה וכמה שיהי' כן בהטומאה כדי שיהי' גאולה ב"ב אמן.

והנה הנביא אומר כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים נ"ל כפשוטו כי ידוע כי עונות הם החולאים והעונשים הם רפואות ומדתו של הקב"ה לענוש מדה כנגד מדה מחמת רחמנותו עלינו כי אנחנו עלולים לשכחה ונשכחו עונותינו מאתנו ואין שכחה לפני כסא כבידו הכל גלוי ושקול וספור ומנוי לכך מעניש מדה כנגד מדה כדי שע"י העונש יכיר בחטאו הנדמה להעונש וכמו שמפרשין בפ' ולך ה' החסד כי' (כמעשהו וזה החסד) וכן בפ' משפטי ה' אמת וגו' ועפ"ז יתבאר הפסוק שהתחלנו בו והבן.

ועוי"ל עפ"י הגאון מהר"י מ"ש על אמרם הראשונים שנתגלה עונם כו', [נתגלה קיצם ותו"ד כי בזה שנגלה עונם בושו והכלמו מעונם ומעשיהם ושבין בתשובה בבושתם וכלימתם ועי"ז נתגלה קיצם] והיינו כרפאי לישראל מן החולאים והחטאים אז ונגלה עון אפרים והבן.

ועפ"ז יתבאר אמרם ז"ל אם רואה אדם שנגעים באים עליו כו' כפשוטו דהיינו פשפש ולא מצא כפי' רש"י חטא שבשבילו ראוים יסורין לבוא דהיינו מדה כנגד מדה יתלה בביטול תורה כי זה כולל כל התורה והבן וכל העונשים הם כנגד זה מדה כנגד מדה אבל מקודם ידקדק בחטאים פרטים עכשיו אחבנ"י נישא קיו בנפשינו אם על יסורין שבאו על אדם יחיד הזהירו חז"ל שיפשפש במעשיו כנ"ל שמא ימצא בהם מה מדה כנגד מדה וישוב ממנו ורפא לו ולא יתלה במקרה ח"ו על אחת כמה וכמה יסורין גדולים שבאו על כללות ישראל כמו עתה הנראה או הנשמע כמוהו בישנו מכל דור התמשילו שום חולי לחליינו אוי לנו כי חטאנו ואם נשקול אותו במאזני פלס שכלינו זו קשה מכל הגזירות והשמדיות שהי' על ישראל מאז היתה לגוי וא"א לבאר בפה מה שבלבבינו ונשום מחסום לפינו אוי לנו שכך עלתה בימינו הלהן תשברנה האבות והאמהות לגדל בניהם בצער גידול בנים ומי יתן נקבר אותם יאמרו בפיהם ושופכין דמעות ומתפללים על בניהם שימיתו ואף כי בן יחיד הוא הנשמע כזה בשום דור ומה החרש תחרישון ומי ישמע זאת ולא יקרע לבבו לשנים עשר קרעים ואף אם לבב אבן לו המס ימס כדונג מפני האש וכללות ישראל ודאי וכש"כ שאין לתלות במקרה ח"ו כי זה כפירה גמורה ע"כ מוכרחין אנחנו לפשפש במעשינו הן בכללות הן כל יחיד ויחיד בפ"ע ונחפשה דרכינו ונחקורה כי מי חשיד קב"ה דעביד דינא כו' ונשובה עד ה' וראוי לנו לתפוש איזה חטא שהעונש הזה הוא לו מדה כנגד מדה ולתקנו כי זה ודאי סיבת העונש ולדעתי את זה מצאתי חטא ברית המעור שמשליך נציצות קדושות בעמקי הקליפות ונשמות ערטילאין נפזרין בין הגוים וע"כ העונש מדה כנגד מדה שנלקחו אחינו מקדושת ישראל וסבת זה החטא ע"י ברית הלשון וע"י עינים ע"כ נראה לתקן זה נגד מה שהרבינו לדבר דופי נרבה

לדבר בתפלות ובקשות ושירות ותשבחות ועסק בתורה ועינים שנפגמו בראות יתוקנו בדמעות ובשבירת וטהרת הלב ובחרטה גמורה על כל עונותיו ויקבל כל אחד מאתנו על עצמו בלב שלם שיפשפש במעשיו הדק הטיב ולשוב עליהן ולקבל תשובה הראוי לו כי אם לא עכשיו אימתי וכשיבא העת שישוש אלהינו עלינו כמשוש חתן על כלה אזי אוי ואבוי יהי' להמעכבים ואשרי מה טוב ומה נעים חלקם של המתקדשים והמטהרים אשר מצידם לא יבצר ואין עיכוב ומזומנים וכאזהרת שלמה המלך ע"ה בכל עת יהי' בגדיך לבנים וכבר אמרנו כי ביטול תורה הוא הכלל של הכל ע"כ יקבל כל אחד על עצמו כפי האפשרית שבחקו ובפרט כי אמרו חז"ל כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא והיינו השרשה בקדושת הישראלי ועד"מ לאחד שבאים עליו אנשים למשוך אותו ממקומו ולהשליך אותו לבור שוחה עמוקה מקום חושך ואופל וצלמות בודאי כל מה שבאפשרי לו לחזק על מקומו מחזק ותופס בכל כחו במקומו ה"נ אם באים ומושכין מקדושת הישראל ראוי לכל אחד לחזק עצמו בקדושת הישראלי בכל כחו ואם מושכין מעל אלהינו ראוי לנו לחזוק בו בכל כוחינו כאמור אחזתיו ולא ארפנו על כן יקבל כ"א מקטן ועד גדול על עצמו לשנות הלכות בכל יום דהיינו ללמוד דף קטן ש"ע בכל יום איש לא נעדר ואף כל ההמוני' יקובצו לבהמ"ד כו' ולהרבות בצדקה כי קבלתי שאם נגזר על אדם מישראל הפסד ממון בידי עכו"ם אם יחלק ויפזר לעניים חלק אחד מששים יפטר ונ"ל רמז לזה הפ' ישעיה ח' ח'] והי' מטות כנפיו מלא רוחב ארצך עמנו אל דמטות כנפיו היינו אחד מששים כפי' רש"י בשם התנחומא] מלא רוחב ארצך שיפזר רק אחד מששים מלא רוחב ארצך לעניים שבה אף שיגיע רק לכל אחד רק מעט מן המעט מ"מ עמנו אל ולא יוכלו האויבים לנגוע בני.

והנה אחבנ"י עתה הוא העת לעורר בתשובה הנה דיד המלך ע"ה אמר כי כגבוה שמים כו' וטרם נבאר אקדים מ"ש הגאון מהר"ש בדרוש ז' בפסוקי נחמי' זכר נא את אשר צוית כו' ובמדרש הנעלם ע"ש ועפ"ז מבואר הפסוק הנ"ל עפ"י העקרים ועכשיו איך לא נבוש ולא נכלם שלא לפתוח אפילו כמחט סדקית ואסב פני מול אבינו אב הרחמן על מה ולמה לא תצרף אלה העקדות שעקדו את אחינו לעקידת יצחק הלא בעקידת יצחק העיקר הי' שרצה לשחוט בנו יחידו למען שמך הגדול והקדוש הלא עכשיו הרבה אבות ואמהות התפללו על בניהם שימותו כדי שלא יוקחו מעבודתיך והרי זה דומה לעקידת יצחק ולמה לא תרחם אמשול משל לאחד שמצא חן בעיני המלך ע"י איזה עשי' טובה מאד וכדי שיזכור הדבר לזרעו אחריו ולא יושכח ציוה לו שבעת שיצטרכו בניו אל המלך יעשו איזה זכר וסימן שיהי' נדמה קצת למעשה הטובה ההוא ועי"ז זכור יזכרם לטובה

וע' בב"ר פרשה ל"ז סי' יו"ד וזה הטעם שציוה השי"ת לתקוע בשופר לזכר לאילו של יצחק שממנו יוצא השופר אם כן שם הוא זכר במקצת. הבטיח הקב"ה שיזכור עקידת יצחק וכאן יש דמיון למעשה הטוב בעצמו על אחת כמה וכמה אך אחי נדמה גם בזה כמו שיצחק אבינו בודאי קידש וטיהר א"ע שיהי' ראוי להיות עולה תמימה וכן אברהם המקריב ה"נ אנחנו זרע יעקב בני ישראל שבטי ישורון נקדש ונטהר עצמינו בטהרת הלב כי הוא העיקר ויקבל כל אחד על עצמו לשוב מחטאתיו בתשובה שלימה ולא ישוב אליהם עוד ונרחץ בדמעות עינינו את כתמי פגמינו עד מתי יהי' לב האבן לנו למוקש גולו את האבן מעל לבבכם ונתחרט בחרטה גדולה וגמורה על רוב עונינו ויתודה בפינו ונשבור את לבבינו ונבקש מחילה וסליחה מאת מלכינו מלך מוחל וסולח ואח"כ נבקש מלפניו על נפשינו ועל עמינו נפשינו נפש ממש נשמת שדי חלקו ממעל שלא יתגאל בין האומות כי מצינו בדניאל חנני' מישאל ועזרי' ששמו על לביהם אשר לא יתגאלו בפתבג המלך וביין משתיו ומה יעשו אחינו אשר מוכרחים לאכול נבלות וטריפות ואיך אתאפק מי יתן ראשינו מים גדול כים שברינו מי ירפא לנו אוי ראו מה חטאינו גרמו לנו הוי באו מים עד נפש והעת שנמחה אשמינו בדמעות עינינו ובשבירת הלב ובתשובה ווידוי ואין עת לחשות ונאמר הווידוי בלב שלם עד שירחם עלינו הבורא וישלח לנו משיח צדקינו בב"א.

(יג) היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים עפ"י מ"ש בשער המלך חלק א' שער א' פרק חמשי דמן ר"ח אלול עד יוה"כ הם מ' יום ימי רצון ארבעים יום כדי יצירת הוולד וכמו דאמרו במס' ברכות דבתוך מ' יום יכול להתהפך מנקבה לזכר ה"נ יוכל להתהפך מדין שהוא בחינת נוקבא לרחמים שהוא בחינת דוכרא ע"כ וגם אנו נאמר כי אף שימי רצון הוא מר"ח אלול מ"מ בחינת התהפכות אינו אלא מר"ה כי אין מתירין הנדר עד שיחול ואין חלות המשפט קודם והיינו ויגבה ה' צבאות במשפט אז והאל הקדוש נקדש בצדקה ואתה במשפט תעשה צדקה והיינו היום הרת עולם כמו שפירשו הריון והנה יש הפרש בין עיבור להריון כי בתוך מ' נקרא הריון ואח"כ עיבור רק לפעמים נשאל מזה לזה והיינו היום הרת עולם שיכול להתהפך כנ"ל וגם שימי רצון הוא מר"ח אלול מ"מ היום יעמיד במשפט כו' וקודם שיחול איך יתהפך וע' בשעה"מ חלק א' שער וא"ו פרק א' מה שפי' בפ' אליך נשאתי את עיני כו' ובפ' אריד בשיחי כו' [ותו"ד שם ע"פ הזוה"ק עה"פ כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק וכו' וישא עשו את קולו ויבך כמה בישין עבדין אינון דמעין דבכי ואפיק עשו וכו' והאי יקרא דאוקיר לי' אוריך לי' כל הני זמנין דישלוט בעלמא ואינון דמעין דאוריד אורידו לון לישראל למהוי

תחת שפחא בישא בשיעבודא דילה עד דיתובין ישראל לקב"ה בבכיה ודמעין סגיאין וגם שליטת ישמעאל אשר ישלוט בנו ואנו תחתיו זה כמה גם כן גורם בכיות הגר שפחת שרה ונאמר שם על פני כל אחיו ישכון לכן אנו משועבדים תח"י עד שיכבו דמעותינו לדמעותיהם וזה שרמז כעיני עבדים אל יד אדוניהם זה עשו שנקרא עבד וכעיני שפחה זה הגר ע"י גבירתה וקבלו שכרם על בכייתם שישעבדו בנו כן עינינו אל ה"א וזש"א אריד בשיחי הוא הגלות המר ואהימה היינו בנהימה ובכיה כי צריך אנו לסבול את זאת מקול אויב מפני עקת רשע זה עשו שבכה והרים קולו מגו עקתא וצריכין אנו לכבות דמעותיו בדוועותינו ע"כ] ואני אוסיף נופך כי גם ישמעאל בכה כמה דכתיב וישמע אלהים אל קול הנער והיינו כעיני עבדים [עשו וישמעאל] והבן ועפ"ז י"ל בבכי יבואו ר"ל לתוך הגלות ע"י אותו הבכי' של עשו וישמעאל] ובתחנונים כו' והיינו יעמיד במשפט כל יצורי עולמים אם כבנים כו' ר"ל הן בנים הן עבדים כמו כעם ככהן ור"ל אם ישראל שהם חשובין כבנים וכו' והבן.

והנה רבות מחשבות בלב איש מחשבה מועלת לדברי תורה בחידושין דאורייתא אשר רחש לבי מענינא דיומא כמה וכמה בעזה"י זמותי בל יעבור פי ואמשול לכם משל לאחד שחלה בנו ונפל למשכב והנה הרופא מצוה להשקותו דברים מרים כלענה והנה אביו חס על צערו וביקש מהרופא לערוב בתוכו דברים מתוקים ומיני מרקחת כדי שלא יהי' לו צער גדול בשתייתו מהן והנה כל זה בהיות עדיין החושים בתקפן ורוח חי' בקרבו אבל אם נתעלף ואין ניכר רוח חי' בקרבו אם מת או אם חי אז בודאי אינו משגיח על צער בנו כי בנפשו הוא רק מצערו בכל מיני צער כדי להקיצו ע"כ המשל והנמשל מובן.

ועפ"ז פירשתי אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון כי מבואר בספרים דשופר הנ"ל מרמז על שופר גדול של תחה"מ דהיינו השופר שלנו גם כן מחיה מתים דרשעים בחייהם קרוים מתים והנה ידוע דחסד אלהי נמשך לפי הכנת המקבל וידוע דכתיב באור פני מלך חיים [והיינו אשרי העם יודעי תרועה שיודעין ומבינין התרועה ומחיה א"ע ונמצא באור פניך יהלכון וק"ל].

והנה מי שירצה לחיות עצמו ידע דעיקר חיוני בלב וממנו מתפשט בכל האברים וצריך הלב מקודם להסיר ממנו כל קנאה ושנאה וחמדת ממון וחמדת מותרות ותאות נשים ולפשפש במה שפגם בכעין זה במה שעבר ידע אינש בנפשי' ויתחרט בחרטה גמורה שידע למי חטא ויקרע את לבבו לשנים עשר קרעים ויבכה בכי גדול ויתודה בלחש ויבקש מחילה וסליחה מאת מוחל וסולח בעוד שהוא כאן כי אבינו כעת אתנו אכל בי' עשרה שכינתא שרי' והנה תשובת הרבים בקל נתקבל כי הן אל כביר לא ימאס ועתה

עת ועונה לשוב בתשובה שלימה וגמורה והעיקר עזיבת החטא שיקבל על עצמו שלא ישוב עוד לחטאיו ויעיד על עצמו מי שאמר והי' העולם שלא ישוב עוד והן אחי ורעי אל יקל זאת בעיניכם ואמשול לכם משל משני אחים עשיר ועני המוזכר בשעה"מ ע"ש. **אחי** חוסו על בניכם שהם הערבות שלנו ואחר טהרות הלב יטהר העין שהסתכל ויבכה בבכי גדול ויתחרט ויעזוב וכן יפשפש במעשיו על כל האברים ועל כל אשר נעשה אביטול תורה שהוא תחלת דינו של אדם ויקבל על עצמו לקבוע שיעורין לאורייתא וחילול שבת מתנה טובה של הקב"ה שנתן לנו האיך היא מאתנו וכל בעלי תורה יקבל על עצמו ללמוד הל' שבת בהתמדה ובשקידה ואל תשכחו בחטא הידוע כי הוא בא מטומאת ברית הלשון בלה"ר ושקר ורכילות וליצנות אוי ווי עבירות גדולות כאלה דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ולה"ר שקול לנגד ע"א ג"ע ש"ד אוי ווי אחי שימו לבבכם אל זאת התחרטו מאד וקבלו נא עליכם מכאן ולהלן לזהור מזה ומזה בטומאת ברית המעור היא שחרבה את ארצינו ושמם מקדשינו ואם הספיק להחריבו על אחת כמה וכמה והק"ו מובן אחי היש נקי מזה ומזה והוא המשסה את תפלתינו ואת מעשינו הטובים וכבר אמרתי לפרש הפסוק אלהים אקרא יומם ולא תענה ולילה היינו שהלילה הוא הסיבה לזה דהיינו החטא הזה וע"י מה בא אמר ולא דומי' לי מלה"ר ורכילות ומשקר ומניבול פה ומליצנות אחי ורעי למה תחרישו זכרו נא כמה קליפות נוצרו מחטא הזה בזו השנה ואנחנו צריכין להטביען בנהר היוצא מדמעות עינינו כי הם [בוזים] אותנו בכל מכל כל ועל דבר זה בנים קטנים מתים ר"ל וכבר פירשו מלאת"ך ודמע"ך לא תאחר בכור בניך תתן לי וכבר פירשו בירושלמי קרעו לבבכם ואל בגדיכם וק"ל אחי ורעי הנה משגיח מן החלונות אמרו חז"ל אילן חלוני דבי כנישתא הוא משגיח בפרטיות על כל א' וא' מאתנו כמו שאנחנו עומדין אם אנחנו שבים בתשובה ואם המלך רואה שכולן שבין ואחד עומד כמצחק בעיניו אזי אוי לו ואוי לנשמתו היש פשע ומרד גדול מזה על נפשו לא חס ועל נפש בניו הקטנים אחי ורעי התפללו נא בעד עצמיכם והנה הגוף אנו רואין שהוא חי עתה ולהבא צריכין לבקש אבל כעת הוא חי אבל הנשמה אף כעת אין אנו יודעין אם חי' היא אחי ורעי התחזקו בתשובה והנה האבן נגף מונח על לבבם כמו שאומרים בשתם תפלתי למען השם השליכו אותו והנה עתה העת והעונה לשוב בתשובה ברבים והקב"ה מצוי בבהכ"נ אחי ורעי הנה אמרו רז"ל אסור להסתכל בפני אדם רשע והנה הקב"ה הוא שומר תורתו על כן אחי נראה שאבינו הרחמן יוכל להסתכל בפנינו ועפ"ז יש לפרש שלש פעמים בשנה יראה ודרש יראה יראה כדרך שבא לראות

כו' כי יראה והיינו שלא לי יהי' רשע דאסור להסתכל וכו' וכתיב עוצם עיניו וכו' ואז זוכה לראות ואם לאו בל יראה באור ה' והבן.

על כן אל תמעטו בתשובה ובבכי הזה יש לבכות על גלות השכינה שהוא אור נאצל מקור השפעתינו ואנחנו פגמנו באור ההוא וצריכין לבקש מחילה והנה בזהר [חדש בסוף מדרש איכה עה"פ והתעוותו אנשי חיל] (הובא בשער המלך חלק שני שער ד' השייך לר"ח אב פרק שני) עיי"ש (וז"ל במאי הוי עוות דינא דא דהא אמנא אתתרכית וערקית ואזלת לה ובגין דא עיוות דינא אשתכח. ואשכחא בלחודא ההוא דאשכלנא עלנא ולא הוי מאן דימחי' בידי' ויטעון עלנא טענתא דאלו אמנא אשתכחא תמן מגו משורת דינא אעלת לון על דא היא בכאית על דא היא מיללת על בנהא דאתגלו ואתקטלו ואשתציאו על מגן ובדינייהו לא אשתכחת ועביד ההוא נחש רעותא בהון ועל דא כתיב ובפשעכם שלחה אמכם דלא תהא זמינא בדיניכון עכ"ל] וש"ת שמא לא תקבל הפיוס מחמת גודל מריינו ע"ז אומר לכם המשל של הילקוט על פ' עמו אנכי בצרה הובא בשער המלך בחלק שני שער ג' השייך לי"ז בתמוז פ"ג [ותו"ד שם כי כשאנו בוכין כביכול השכינה בוכית נגדינו והרמז וזרקתי עליכם מים טהורים וכ"ד קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה והמקטריגים אומרים הלא הכעסוך במעשיהם הרעים אעפ"כ השכינה מרחמת על בניה ואנו צריכים לפייס אותה בדמעות עינינו והראיה שתקבל פיוסינו הלא היא בוכית נגדינו ובדמעות מרחיצין את החלונות שיזככו בהמחיצה המפסקת בינינו לבין אבינו שבשמים ואז יראה בעינינו וירחם על שפלותינו להשלים חסרונינו] ובשינוי קצת מהמלך שבנה חדרים חשכים בפני הפלטין ע"ש ומה שאמרתי על הפסוק קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי [בישמח משה פ' תולדות ר"ל כוונתו לא הי' רק בדבר הנוגע לה' לבדו ולא חשבתי הנאת עצמי כלל ועי"ז ויט אלי וישמע שועתי היינו מה שנוגע לי לעצמי וכמאמז"ל המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה]. והנה אמר הזוהר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם ר"י פתח דא הוא כהן דלתתא דאתקין עצמי' לקרבא קורבנא ואם יחטא וודאי הוא לאשמת העם ווי לאינון דסמיכין עלוהי וכן בשליח דציבורא אם יחטא הוא וודאי לאשמת העם ווי לאינון דסמיכין עלוהי א' ר"י הא כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו בגין דידכי גרמי ברישא ואח"כ על עם הקהל יכפר ע"כ.

(**יד**) היום הרת עולם כמ"ש פי' לשון רתת [וחלחלה עיין במעשה אורג על המחזור] שהם זוחלין וחלים כמבכירה כי היום יעמיד במשפט יעמיד דייקא ולא הוא ישפוט רק יעמיד בדין לפני ב"ד [כל יצורי עולמים] אבל אנחנו אם כבנים אם כעבדים בין כך ובין כך אין לנו לירא אם כבנים רחמינו כו' ואם כעבדים מ"מ עינינו לך תלויות לך דייקא כי עבדיך

אנחנו ועושים רצונך ואין יודע השיעור רק אתה לבדיך ואף שאין אנו עושים רש"מ להיות כבנים מ"מ אף פושעי ישראל מלאים מצות כרמון עד שתחננו ותוציא כאור משפטינו ותוציא דייקא וממילא תחננו כי חנון אתה איום קדוש כי יש ג' מיני קדושות נגד ג' חלקי עולמות עולם עשי' ועולם היצירה ועולם הבריאה שהוא מובדל מכולם כמבואר בעקדה וכן משמע בת"י ונראה שנגד זה [הג' תוארים] הגדול, נגד זה העולם שנאמר כי גדול שמי בגוים אמר ה', הגבור, לנגד עולם היצירה, כנאמר מושל בגבורתו עולם דאין גבורה אלא שידוד המערכת והבן, ונורא, נגד עולם הבריאה שנאמר ומראיהו נורא מאוד ומוראו עליהם והבן והיינו איום קדוש ר"ל שגם בהם אדירי איומה נקרא קדוש שאינם משיגים אותו וחכמתו ודעתו וא"כ אוריית' דהוא המדע כי אורייתא וקב"ה כולא חד אינם יכולים לידע ערכה ואיך יכולים לשפוט כאמור והבן ועפ"ז יובן כי המלך הקדוש והמלך המשפט א' הוא כי מאחר שמלך קדוש הוא מובדל מהכל ע"כ הוא מלך המשפט והבן משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות אשר לכל השומע תצילנה אזניו והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבו מחשבות ותחבולות ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה והנה אחד מעבדי המלך אשר הי' רגיל בבתי גנזיו ויודע מהותו ואיכותו ונטרד ג"כ ונדחה מחמת מרדו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפניו כסף וזהב כעפר לפניו רק משקה אחד יש שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סגולת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצוי' רק במדינתכם והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו בכן ישתדלו בכל כוחכם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן וכל א' יתן בצנצנת חתום בחותמו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו החרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נבזבזין סגיאין וישוש עליכם לטוב אך את זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מניין אתם יודעים הדבר הי אצלי כ"כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו

ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן הוי והנמשל מובן המשקה הוא דמעות שנאמר ותשקמו בדמעות שליש ודמעות של ישראל חביבים לפני הקב"ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גנזיו מלך מתרצה בדמעות.

(**טו**) היום הרת עולם כו' עד איום קדוש ואל תבוא במשפט עמנו לישב הרבה דקדוקים וגם מה שדקדק הבינה לעתים יעמיד למשפט ראוי לומר והנ"ל כי יש שני בחינת משפט א' בתובע ונתבע ודיין ובע"ד כמו ונגשו אל המשפט ב' לשון דת ויושר כמו וזה יהי' משפט הכהנים מאת העם כו' ונתן לכהנים הזרוע כו' והנה אמרינן בסליחות פשר הדין ותבצע השורה והנה פשרה זו איני יודע מהו כי אין בידינו כלל לפרוע אך ענין פשרה הוא היינו נח לזה ולזה והנה משפט המלך מאת העם שיעבדוהו בכל נפשם ומאודם ויכבדוהו כראוי ויהי' אימתו מוטלת עליהם לבל יעברו על דבריו אפי' כחוט השער ומשפט המלך על העם שישמור אותם ויקיים אותם בכל מיני שמירה וקיום והנה אם הרבה בעם מורדים ופושעים אלפים רבים מאוד אף שלמשפט המלך מאת העם דינם נחרץ להריגה כיון שלא שמרו משפטם אך למשפט המלך על העם שהוא השמירה והקיום ואין מלך בלא עם וגם דלא להוי מלכותא קטיעא הנה היותם רבים מצילתם אך לכאורה הוא זיבורא ועקרבא דאם יענש כראוי א"כ היי פגם במלכותא ואם יעלם עין לגמרי א"כ הרי הותרה הרצועה ויהי' הפקר ח"ו ויחזקו במורדם ע"כ זאת העצה היעוצה שיהי' נח לשניהם למלך ולעם שיפתח פנקסי זכיותיהם שא"א שאף הגדול שבמורדים לא שמר כמה דברים מצות המלך ויתן להם שכר גדול ע"ז כיד המלך ומחמת שיראו גודל שכר וטובת המלך אף לנגד מורדיו יחזרו לאהוב את המלך אהבה עזה ויבושו מאוד על העבר במה שמרדו לנגד המלך הטוב ורחמן כזה ויתחרטו וישובו אליו ויבקשו מחילה ממנו ויקבלו עליהם עול מלכותו באהבה עזה והוא יקבלם לרוב חמלתו עליהם ולאהבתו אותם כראותו כי לבבם שלם עמו באהבה עזה ונפלאה הנמשל מובן כי נתן השי"ת פירות בעוה"ז וקרן קיימת לעוה"ב ועי"ז ישובו מאהבה והיינו הפשרה נוח לשמים ונוח לנו והנה איתא ביומא פ"ו ע"א דבתשובה מאהבה עונות נעשו כזכיות וגם נקדים מ"ש בפ' יתרון לחכמה כו' כיתרון האור כו' עפ"י מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך והחושך בטל במציאות נגד האור ועפ"ז יתבאר אל תבוא במשפט עמנו ר"ל בהמשפט שעמנו דהיינו מה שאלינו נגד מלכותו כי לא יוצדק כו' וא"כ הוא העדר המלוכה ח"ו כי אין מלך בלא עם וגם הוי מלכותא קטיעא רק מלפניך משפטינו יצא היינו בחינת משפט שלפניך דהיינו הקיום והשמירה עיניך תחזינה משרים היינו פשרה כנ"ל וכמו שמפרשי' במשלי א' צדק ומשפט משרים ומה הוא ותוציא כאור צדקינו כנ"ל ואז גם

משפטינו היינו המעשי' שראוי להשפט עליהם דהיינו העונות יהי' כצהרים כי נשוב מאהבה כנ"ל וזדונות יתהפכו כזכיות כנ"ל ונקדים עוד מ"ש העקדה ועקרים בפ' כי עמך הסליחה למען תורא (כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ואלולי הסליחה ל"ש יראה דאין גבור כמתייאש ע"ש) והנה בכל ר"ה מעותד לזה היינו לביאת המשיח כמו גמר הריון, ומלבד המליצה הנ"ל יש עוד להמליץ עפ"י המבואר במדרשים כי לזכות השי"ת צופה בעתידין להבראות ולא לחוב עי' בפר"ד דרך מצרים דרוש רביעי עיי"ש וזה היום הרת עולם היינו גמר הריון היום יעמיד במשפט ולא למשפט כי הם לא יושפטו רק יעמדו אתם להגן עלינו כל יצורי עולמים היינו מכל דור ודור הן שכבר נבראו מימות עולם וכל הצדיקים שעתידין להבראית משיח והרועים ונסיכי אדם וכל הצדיקים אשר יעמדו בעולם וכדאי זכותם להגן עלינו גם כל יצורי עולמים היינו העולמות העליונים כי שיררים ע"י העופפות שבכנפיהם ובעמדם יעמודו מלומר שירה ובעת משפט ודין עומדי' ואין שירה [וזה היום יעמיד במשפט בעת משפט יעמדו מלומר שירה כל י"ע] ע"כ נח לכל ברואי מעלה שיהי' רחמים על ישראל ויהי' עוז וחדוה במקומו לכך אם כבנים רחמנו וכו' ואם כעבדים מ"מ עינינו לך תלויות לך דייקא דהיינו למשפטיך עלינו ותוציא כאור כו' (הדוחה הרבה מהחושך) כמ"ש ועי"ז איום (חסר) קדוש תהי' נורא וקדוש והבן.

א"י היום הרת עולם ונקדים דברי ישעי' הוי גוי חוטא כו' נזורו אחור כו' על מה תכו עוד תוסיפו סרה נ"ל ע"פ מה שכתבו דורשי רשימות בהפסוק לולא האמנתי כי לולא למפרע אותיות אלול ורמז שע"י חדש אלול שישראל מרבים בתשובה האמנתי כו' אבל בל"ז הי' נאבד סברן ח"ו כי בכל יום השכם וחטוא ואין אומר השב והרמז הוא לאחור לרמוז שבכל השנה רץ כדרכו בהבלי עולם ואינו יודע למה רץ ועל מה רץ והנה בהצדיק נאמר ימים תהי' גאולתו ימים פי' שכל השנה הוא פודה וגואל עצמו מיד הס"א ומוציא עצמו ממשכא דחוי' עטיו של נחש ואם ח"ו שובה אותו כי אין צדיק בארץ תיכף חוזר בתשובה כאמרם אם ראית ת"ח כו' אבל המוני עם שבעוה"ר כל השנה בחשיכה יתהלכו עכ"פ בחודש אלול חודש ימים תהי' גאולתו ואם בחודש זה לא יגאל לא יפדה עוד ח"ו ע"כ צריך לחזור לאחוריו בחודש זה מה שרץ לו בכל חדשי השנה לתקן מה שפגם וקלקל וכמו שמפרשין נחפשה דרכינו ונחקורה כו' ועפ"ז יש לפרש כפשוטו אני ה' לא שניתי ואין הפגם נכנס בא"ס ולכך ואתם בני יעקב לא כליתם ועפ"ז יש לפרש אנכי אנכי ולא נשתנתי הוא מנחמכם לכך לכל תכלה ראיתי קץ ואין העונש מגיע עד אין סוף ח"ו כנ"ל.

והנה שבים בחודש הזה ואין לך דבר שעומד בפני התשובה ומדוע לא בא בן ישי והתי' הוא כי העיקר חסר כי עקרו של תשובה עזיבת החטא כי אחרי עבור ימים הקדושים הם

חוזרים לסורן וכמו שפרשתי [בס' ישמח משה פ' ראה] בפ' לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום איש כל הישר בעיניו [והראי'] כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה עיי"ש והבן ועל זה צועק הנביא ומתוך גנותן למדנו שבחן של ישראל הוי גוי חוטא עם כבד עון אף אם הם משוקעים בחטא כ"כ מ"מ ישראל קדושים הן נזורו אחור צופים לאחורים ומתחרטין ושבין בתשובה וש"ת א"כ מדוע בן ישי לא בא ואינם נענין בתפלתן שמתפללין על הגאולה הלא אין לך דבר שעומד בפני התשובה לזה אמר הפסוק על מה תוכו כמו שדרשו חז"ל בפ' והם תכו לרגליך שמכתתין רגליהם כו' וכן הוא הפי' כן ואם תקשו על מה תכו על מה אתם מכותתים בגלות לזה אמר התי' עוד תוסיפו סרה ר"ל שאין לכם עזיבת החטא כי עוד תחטאו בעוה"ר אחר עברו ימים הקדושים.

ועפ"ז נראה לפרש הפ' וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום והנה דורשי רשומות דרשו על אלול כי רמזו חז"ל על ששה חדשים שלוחין יוצאין על אלול מפני ר"ה שמודיעין אימת הוא ר"ח אלול כדי שידעו אימת ר"ה הנה יש סמך מזה שמר"ה אלול צריכין להזהיר על ר"ה שיחרד האדם מאימת הדין כי כמו ששלוחי ב"ד שלמטה יוצאין ככה שלוחי ב"ד שלמעלה יוצאין ומכריזין עורו ישיני חברון פחדו מפחד ה' ומהדר גאונו מאימת הדין והנה בזוהר על פ' עיני ה' אלקיך בה כו' אילין אינון עיני ה' דקא אזלין ומשוטטין בכל עלמא ומאללין כל ארעא וחמאן בעובדין דבני נשא לאינון וכו' ובפרט בזה החודש וכו' ולכך וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום היינו מר"ח אלול עד יוה"כ ר"ל שבכלות הא' יום שמאללין שבין לאתרייהו מתור הפרטי רק בדרך כלל ויובן זה ע"פ אמרם במס' ר"ה בארבעה פרקים העולם נידון ומק' הא אמר ר' יוסי אדם נידון בכל יום ומשני ההוא לפקודא בעלמא והבן ע"כ דברי דורשי רשומות עם ביאור דבריהם משלי, ולי נראה לפרש הפסוק וגם טעם שנקרא החודש אלול נ"ל עפ"י האמור שצריך האדם לתור את עצמו ולבדוק את עצמו הטיב הטיב כל אשר עשה בכל השנה ולפשפש במעשיו פשפוש אחר פשפוש חיפוש אחר חיפוש וע"כ נקרא אלול שאדם צריך להיות מאלל ומרגל את העולם הקטן הוא האדם בעצמו היטב הטיב, וגם צריך להיות מאלל ארעא לחקור התועלת של זה העולם ואיך שהוא רק פרוזדור והבן אבל עיקר התועלת שיהי' התשובה הנמשכת מתיור וריגל הלזה לאחר הארבעים יום שמר"ח אלול ועד יוה"כ דאם אין התשובה קיים רק בארבעים יום ואחר יוה"כ הם אומרים שכבר עברו על המים וחוזרים לסורם ובימי החג הם מטיילים בגנות ופרדסים ועושים כדרכם אין תועלת כ"כ אבל שיהי' התשובה קיים גם אחר כלות ארבעים יום לנצח וודאי עושה פרי למעלה למעלה והיינו וישובו שיהי' שבין בתשוב' מתור הארץ מחמת שהם מתיירין

ומרגלין את הארץ כנ"ל מקץ ארבעים יום ר"ל אף אחר כלות ארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ זה הוא העיקר ולא כאלו שהם שבין רק עד יוה"כ ואח"כ חוזרים לסורם [אלא צריך להיות תשובה שלימה ואמיתית] והבן.

(**טז**) תקעו בחודש שופר וכו' נ"ל לפי שבני עלי' שהם בבחינת ישראל אין להם עסק במשפט כי ישראל אשר בך אתפאר רק שזה הבחינה של בחינת חק אינו רק לישראל והשי"ת חפץ חסד ע"כ הוא עת משפט לזכות כולם שיהיו בכלל ישראל והיינו כי חק הוא רק לישראל ע"כ הוא משפט לאלקי יעקב ר"ל שמשפט הוא על בחינת יעקב כדי למחול להם ויהי' בכלל ישראל ג"כ והבן, ותשרי הוא זמן הגאולה ע"כ מתעורר שיהי' פשיטת הלבושים וע"כ נקרא תשרי והבן והנה כעת אנו נדבקים בהלבושין והכינוים ולע"ל נהי' נדבקים בהשי"ת והלבושי' והכינוי' יהי' כיסוי' עלינו כמבואר בשערי אורה שער ה' והנה הטור באו"ח ריש הל' ר"ה כתב ותוקעין בכל חדש כדי להזהיר את העם שיעשו תשובה והנה אם הי' כן הי' בר"ה התעוררות הגאולה דהיינו שהלבושים והכינוי' יהי' כיסוי' עלינו והיינו תקעו בחודש שופר היינו בכל החודש כדי שתשובו ויהי' בכסה ליום חגינו דהיינו בר"ה נהי' בכסה כנ"ל והבן כי חק כמ"ש והבן:

ועפ"ז יתבאר ג"כ היום הרת עולם כו' ע"פ שנקדים כי מדרגת ישראל למעלה מהמלאכים במה שנקראו בנים והמלאכים עבדים ועי' בע"מ מאמר חקור דין ח"ד פ"ח והנה הם עומדין ואנחנו הולכים לכך אין א' שיהי' על כוונתו הבריאה כאמור אבל במדריגת (עמידה) [הליכה] עכ"פ יש א' בוודאי בכל דור שמשלים ונמצא הוא על כוונת הבריאה וזה כל האדם וצדיק יסוד עולם וג"ז מחסד השי"ת לוותר לכולם בשביל אחד והבן.

והיינו היום הרת עולם כמו שפירשו לשון עיבור שבו נברא האדם שבו נשלם כוונת הבריאה בכח ולא בפועל דמיון העיבור וע"כ היום הרת עולם כפי' השני ושניהם אמת כי חיל תחיל הארץ פור התפוררה רוע התרועעה עמודי השמי' ירופפו מפני פחד ה' ומהדר גאונו כי יביט לארץ והנה נעדרה כ"י כוונת יצירתו וע"כ היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים עולמי' שהאדם הוא תכליתן כמבואר בדרושי' אשר לי בס"ד ולכך אנו מבקשים אם כבנים אם כעבדים ר"ל ממ"נ אם כבנים דהיינו במדריגה גבוה יותר ממלאכים ולכך הוטבענו על מדריגת הולכים א"כ רחמינו כרחם אב על בנים אף שאינו ראוי כי כן מידת אב ואם כעבדים והבן עינינו כו'.

ונקדים מה שפי' על פ' הולך אל דרום כי הסובב בעיגול הוא עומד [במקום אחד] והנה פרט הכתוב [שאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון] כי האור סובב בעיגולה והיינו

המבוקש שלא יבקש השי"ת מאתנו] רק מדריגת עמידה ואעפ"כ צריך חן כמ"ש והיינו [עד שתחנינו] ותוציא כאור היינו בחינת אור והבן.

והנה עפ"ז הנ"ל נ"ל דברי הפייטן שפרו מעשיכם ובריתי לא תופר ר"ל שפרו מעשיכם במאי שהוא מקולקל ובריתי שכרת הקב"ה את עולמו כמ"ש אם לא בריתי כו' וכן הברית שבפ' נח וגם הברית שכרת את עמו ואת אברהם אוהבו בשעת המילה ובשעת עקדה ואת בריתי יצחק ואף את בריתי יעקב לא תופר ואף שאף אם נשפר מעשינו תוהו כאמור מ"מ נאקתכם יאזין שחקים שיפר ושם הכל בבחינת עמידה והנה דרשו חז"ל בגמ' משור פר שהי' גדול כפר דאמר מר כל מעשי בראשי' בקומתן נבראו עכ"ד חז"ל והנה להבין חידותן נראה דר"ל כל מעשי בראשית נבראו בבחינת עמידה והיינו בקומתן שלא יעדיפו ושלא יחסרו לבד מאדם והנה לנגד מה שהי' ראוי שיגבה קומתו בכל פעם אמרו חז"ל שנתמעטה קומתו והבן והיינו ותיטב לה' בעל הרחמים משור פר היינו מבחינת שור פר והבן והנה אנו אומרים וכל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון נ"ל ע"פ הלקוטי תורה פ' עקב בענין מטטרון כי החיות הוא ט"ט בגימ' חי באמצע אבל כשנחסר ט"ט נשאר בלי חיות כך בעוה"ר רוב מעשינו בלי חיות והיינו בני מרון שכולם בבחינת מרון שנחסר טיט כי הוא שרו של עולם ובחינתו מתפשטת בעולם והבן והוא פלא בס"ד.

ועי' בע"מ ח"ד ח"ש פ"ו שכ' כי כעת כל מעשינו תוהו כי כנגד גדר הבריאה של אדם אינם מוסיפין ואף לא משלימין והבן לכך בר"ה שהוא עת בריאת אדם כי בכ"ה באלול נברא העולם וא"כ מתעורר ענינו של יום כדרך כל יום שנעשה בו דבר כי כן מדתו של יוצר בראשית כנודע ולכך באותו יום ניכר שמעשינו תוהו וז"ש יעברון לפניו דייקא שהיא הבורא לפי כוונת בריאתו מעשינו תוהו והבן שביום הבריאה דרך לבדוק אם נתקיים כוונת הבריאה והבן.

ועפ"ז יש לישב קושי' המפרשים על דין הקבוע בר"ה וכבר ישבתי זה וכעת נתיישב באופן אחר דהיינו דבאמת אדם נידון בכל יום אך בר"ה דין העז והקשה מהטעם הנזכר לעיל ובפרט שנראה מגדר הבריאה כמה תיקונים והוספות ראוי ועכשיו כמה קלקולים אף במדריגתינו והבן זה:

(יז) היום הרת עולם כו' היום יעמיד במשפט כו' אם כבנים אם כעבדים אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים ואם כעבדים עינינו לך תליות להבין ממ"נ דמאי זה דאמר אם כעבדים עינינו לך תליות הלא אם בנים אנחנו ג"כ עינינו לו תליות ומה זה דאמר עד שתחננו ומה הבטחון לעבדא בישא דמרד באדוניו שיחון אותו אדוניו דבשלמא הבן מובטח ברחמי אב על הבן אבל עבד במה יבטח והנ"ל בזה עפ"י מה שפי' בעל שמ"י ע"פ עלה

אלקים בתרועה כו' והמדרש כשהיא עולה בדין הוא עולה כו' [ותו"ד דעלי' הוא ברחמים וכשהוא בדין נקרא ירידה כב"י ממילא כשאמר כשהוא עולה בדין הוא עולה זהו כי גם הדין משותף ברחמים וק"ל ועיין שם] ונ"ל להמתיק הדבר יותר ע"פ מ"ש בעל עיר בנימין על הירושלמי במה שדרשו ה' נתן וה' לקח כשהוא נותן אינו נמלך בשום ברי' וכשהוא לוקח נמלך בפמלי' של מעלה דכ"מ שנאמר וה' הוא ובית דינו וכתב בספר הנ"ל להמשיך ע"פ הסמיכות [ה' נתן וה' לקח] יהי שם ה' מבורך ע"פ כי מצד הסברה אין תשובה מועיל דכל חוטא מורד במלכות הוא ובכל מורד במלכות לא מהני פיוס ומחילה דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול אך הלא מצינו עוד [במס' מגילה דף י"ד] במעשה דנבל דאמר מורד במלכות הוא ולא צריך למדייני' ע"כ ש"מ דמורד במלכות א"צ לדונו וכיון דהשי"ת דן את האדם בב"ד של מעלה ש"מ דמסלק תואר מלוכה בחסדו וא"כ ממילא דמועיל תשובה ומחילה וזה אמר וה' לקח הוא וב"ד וא"כ מוכח דצריך למדייני' ע"כ יהי שם ה' מבורך והבן ע"כ ועפ"ז מבואר כשהוא עולה בדין ר"ל דגם בדין יש עלי' דהיינו שיתוף רחמים דאל"כ לא צריך למדייני' [והדין למה] א"כ ממילא ה' בקול שיפר וא"כ אין להשטן לקטרג ולומר דמלך אין למחול ע"כ דא"כ יסתלק הדין וקב"ה מה שירצה יעשה וכיון שאין דין אין קטרוג דמי יאמר לו מה תעשה רק דלפני ב"ד של מעלה יכול לקטרג וכן מפורש בפסוק ויבואו בני אלקים דא יומא דר"ה כו' ויבוא גם השטן אבל אם נסתלקו [הב"ד, לפני השי"ת] לבדו לא יבוא והבן.

וא"כ ממ"נ ראוי שנצא זכאי דאם כבנים רחמנו כו' ואם כעבדים עינינו לך תליות כו' דא"צ למדייני' עד שתחננו דכיון שלבדו דן ואין קטרוג וודאי דהוא טוב וסלח וזה דוקא בישראל דבהם וודאי רק אחת משני פנים או בנים או עבדים אבל העכו"ם אינם לא בנים לא עבדים ונחשבו כבהמה דאדם אתם כו' רק שהם ברואיו ואם רחמיו על כל מעשיו כדרך האומן שחס על מעשיו כאמרינו חמול על חומר כו' הנשמה לך וכו' וה"מ במצפה לתיקון אבל לא בנתקלקל לגמרי דאז כבודו לאבדו לכך בנתמלא סאתם קב"ה חדי כו' עי' סנהדרין דף ל"ט ע"ב] ולכך ממ"נ אם נתמלא סאתם רשעים יאבדו וישמח ה' ומי הוא אשר יעוז לבטל שמחתו ית"ש ואם לא נתמלא סאתם ומצפים עדיין לתיקון הלא זה תיקונם אז יהפוך אל העמים שפה אחת לקרוא כלן בשם ה' ואין להם תיקון גדול מזה ע"כ יסכימו כולם והבן.

ועפ"ז יש לסיים ג"כ ולפרש כל ההמשך היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים א"כ בדידן הממ"נ אם כבנים כו' כמ"ש ובדידהו ג"כ הממ"נ כמ"ש והיינו ותוציא כאור שהוא בגלוי כי א"צ לכסות משפטינו שנהי' עליון וידבר עמים תחתינו כו' מפני מליצים שלהם

ממ"נ אם נתמלא סאתם הרי אינם ומי לא יפחד לבטל שמחתו [אשר באבוד רשעים רנה] ואם לא נתמלא סאתם הרי קדוש דהרי יכול להתקיים בהם אז אהפוך כו' ויתקדש שמו בכל העולם אין להם תיקון גדול מזה והבן כי נכון הוא בס"ד.

ועפ"ז יתבאר דברי הפייטן פשעם אם בדין יסופר במתנת חנם היום יכופר דפשע היינו מרד כמו דאיתא ביומא פשעי' אלו המורדין וכה"א ומלך מואב פשע בי וא"כ אם פשעם בדין יסופר הלא כיון דהוי מרידה במלכות א"צ למדייני' גם במלך ב"ו עאכו"כ במלך מ"ה הקב"ה א"ו דגם הדין ממוזג עם רחמים וממילא דשופר דמעורר רחמים הוא רחמים גמורים ע"כ במתנת חנם היום יכופר והבן.

וזה אמרינו בכל יום סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו כי בוודאי דחטא שוגג אינו מדחה מתואר הבן דשגיאות מי יבין וא"כ נקרא אב וראוי לסלוח אבל פשע הוא מרד מסלק מדין בן דאם אב אני אי' כבודי ואז הוא בתואר מלך וא"צ למדייני' וכיון שרק מלפניו משפטינו יצא הוא וודאי מלך מוחל וסולח והיינו מחל לנו מלכנו כי פשענו ר"ל דאם פשענו דאז הוא מלכינו, ג"כ מחל לנו כי אל מלך מוחל וסולח אתה ר"ל אם אתה לבדיך וודאי מוחל וסולח אתה והבן.

באופן אחר היום הרת עולם עפ"י אור לישרים בדרוש י"א דף ע"ה ע"א ע"ב הטעם שאנו נוהגין להתעורר לבכי' לפני התקיעות היפך הנראה מהפסוקי' שצריך להיות שמח ובטח בחסדי ה' ונתן שני טעמים לזה א' דבר"ה הוי כמו מילה בזמנה דהוי מילת ערלת הלב דהוי ק"ו ממילת ערלת בשר דהוי ספק פ"כ [ודוחה שוי"ט ומכש"כ מילת ערלת הלב דהוי ודאי פ"נ] והיום היום הרת עולם וא"כ הוי מילה בזמנה והיום יעמיד במשפט והוי פ"נ ע"כ אמר אם כבנים רחמינו כו' דהיינו אף שמספיק להם הכל [ומה לנו עוד צדקה לזעוק אל האב הרחמן אמנם] מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי לו לבנים שגלו מעל שלחן אביהם ואם כעבדים ואז הוי פ"נ א"כ ענינו המורידים דמעה כנחל לך תליות עד שתחננו כי עליך המצוה להציל נפשות כי אין לנו פודה וגואל אלא אתה:

(**יח**) אם כבנים אם כעבדים עפ"י המשל של בעל שער המלך פ"ג השייך לער"ה וז"ל בקיצור למלך שיש לו בן יחיד והי' עמו תמיד בפלטין שלו המשובח והבן לא אבה בדרכיו הלוך מה עשה המלך על אשר לא קבל תוכחתו הלך המלך והסתיר פניו ממנו ועזב אותו בפלטין לבדו וכוונתו כדי שיבואו עליו אויבים שידעו שאין המלך שם וילכוד במצודה רעה וכן הי' שבא אליו האויב והכהו מכות מרדות ונטלו את כל רכושו והחריבו הפלטין ג"כ מה עשה הבן הלך לבקש את פני אביו ובא לפני אביו מנוול ומוכה שחין ומלוכלך בדם והתחיל לבכות ולהתחנן על נפשו לפני אביו והמלך נכמרו רחמיו על בנו

אולם אמר לו אם אגרשך אין אני רוצה כי חזרת בך מכל רע ולקבלך מה גודל הבושה והכלימה שיהי' לי בן כזה מלא פצעים וחבורות ואמר לא כן אני ואתה נאמר עבדי אתה ואחר שארפאך אגלה לכל העמים שאתה בני זה תורף המשל והמבואר דכשהם באים מלוכלכים והכה ופצוע יש בושה לומר דבנוהי דמלכא אינון ויאמר עליהון עבדי עד שיתרפאו כו' והנה ידוע דא"א לרפא החולה רק מי שיודע עד כמה שלטה החולאת והנה אלקים הבין דרכה כו' וא"כ אין שום ברי' יודע הפגם של החוטא עד היכן מגיע רק הוא ית"ש על כן הוא הרופא נאמן ולא זולתו ותיכף כשנקראו עבדים נאמר ולא עבדים לעבדים והיינו אם כבנים אם אינם נגועים ומוכים אם כעבדים כשהם נגועים ומוכים וצריכים להרפא אם כבנים רחמינו וכו' ואם כעבדים עינינו לך תליות כי אין רופא אלא אתה עד שתחנינו היינו רפאות חנם מאוצר המלך כי אין כח בידינו לרפואות משלנו כידוע דחנון היינו לחון אף למי שאינו הגון.

א"י אם כבנים אם כעבדים עפ"י הגמ' יומא פ"ו ע"א [וז"ל הגמ' ר"י רמי כתיב שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם וכתיב כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אחד מעיר ושנים ממשפחה] ל"ק כאן מאהבה או מיראה כאן ע"י יסורין [ועי' פירש"י שם מאהבה ומיראה קרוים בנים וע"י יסורים שלא שבו עד שנתייסרו קרוי עבדים עיי"ש]:

והנה נ"ל רמז נכון בשנת שש מאות לחיי נח כי דרשו בפ' מרובה א"ק חיים בגניבה אחי' לקרן כו' עיי"ש דחיים הוא לשון שלימות והנה נחסר מהקדושה רפ"ח ונשלם ר"ב ונשאר פ"ו חסר מן הקדושה והנה במאה הששי של אלף האחרון הוא זמן העלאתן וזה הרוח בשנת שש מאות ר"ל במאה הששית לחיי נ"ח ר"ת נשאר חסר ר"ל מאה הששית הוא זמן לחיי להשלמת הנשאר חסר היינו הפ"ו ניצוצין והנה הניצוצות הם נגאלים או ע"י עונשים או ע"י צדיקים מושלים ביראת אלקים הם מעלין כמו שפרשתי בפ' לך ה' הגדולה כו' [בס' ישמח משה פ' בהר בהג"ה שם] כי מי שהוא בתואר מלוכה הוא מעלה ומנשא והנה אם אנו מעלין הט' חלקים כב"י הוא ית"ש יעלה חלק העשירי כי העשירי לה' והיינו כל אשר יעבור מהטומאה אל הקדושה השבט או תחת שבט מוסר ח"ו לגיו כסילים או שבט המושל ביראת אלקים והעשירי יהי' קודש לה' דהיינו כ"ח מעשר מן רפ"ח כי כל מה שהוא פחות מן אחד לא נחשב בשום מקום והיינו ועתה יגדל נא כ"ח אדני ואעפ"כ צריכין אנו לאמץ כח של מעלה כב"י כאמרם ז"ל והנה בכל שנה ראוי להתקן ניצוץ אחד וא"כ מתחיל הכ' של כח ה' כי ידוע תתהפך כחומר חותם ולמען השי"ת בואו לעזרת ה' והנה מבואר בזוהר הק' כד שלימו ארבעה אתוון דשמא ביחודא כדין בכל אתוון יקבץ נידחין מארבע רוחין דעלמא והיינו העשירי יהי' קודש

לה' דייקא והנה יש ניצוצין הנופלין ע"י חטאתינו לעמקי הקליפות ונעשו משחיתים והיינו בנים שראוי להיות בנים הם משחיתים ותיקונם הם בדמעות על כבוד שמו ועד"ז פירש בשעה"מ שם שאו עיניכם כו' וראו מי ברא אלה נ"ל עפ"י הר"ח בשער הקדושה פ' י"ז דס"מ ובת זוגי נקראים אלה והיינו שנאמר על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה א"כ אלו שהם מכת דילי' נקראים אלה, ואני הוספתי נופך המוציא במספר צבאם ר"ל מי שבוכה ומוציא במספר הדמעות כמו שכתבו בפ' שימה דמעתי בנאדך כו' הלא בספרתיך גורם כי לכולם בשם יקרא והבן.

ועכשיו אחב"י חזקו ואמצו להשלים התיקון של כל המאה הן משנים שעברו הן של עתה ועתה העת והעונה כיון שהתחיל התיקון של האות האחרון יכול להתקן כולו בפעם אחד.

אם קבלה הוא נקבל ואם לדין יש תשובה עפ"י שער המלך כל ראיות שיש לך הבא מכאן ועד ל' יום כו' עיי"ש ועפ"י המבואר במחזור בשם רס"ג א' מטעמי השופר שהוא סי' לקבלת עול מלכות שמים לחדש המלוכה כמו שתוקעין בחצוצרות לפני המלכים בעת קבלתן ב' סימן לקביעת הדין כדרך שתוקעין בעת שיושבין לדין להודיע שיתאספו התובעין והנתבעין והפרקליטין והמליצים ועפ"ז מבואר והבן.

לעשי"ת

קודם הווידוי

(**א**) אמרו חז"ל במקום שאין אנשים השתדל להיות איש נ"ל כי החשמ"ל לאו בכלל אינשי' כי הם אינם מקבלים פני השכינה ונ"ל שזה הוא הסתלקות צלם אלקים דהיינו שאינם מקבלים לעצמם פני השכינה וזה לעומת זה ושורה עליו צלם הטומאה וכבהמות נדמה ועוד כי את אשר עתיד להיות כבר הי' ואיתא כי ד' כתות אלו פוגמין בד' אותיות הוי' ואדני וצריכים להתגלגל באלו ד' חיות טמאות ארנבת שפן גמל חזיר וגם בוודאי אותו צלם טומאה השורה עליו הוא מאותו קליפת חי' טמאה המתיחסת לאותו עון והבן:

והנה מי שדר בין צדיקים א"צ להשתדלות שלא להיות מד' כתות משא"כ מי שדר במקום הד' כתות צריך השתדלות להנצל מהם והיינו במקום שאין אנשים כו' השתדל להיות איש שתהי' איש והבן:

והנה מי שיש לו לב להבין יחרד מפחד ה' ומהדר גאונו כי חרס את חרסי אדמה הוא טיט הנדוק ופוגם בהבליו באותיות השם הקדוש יסוד וחיות דכל עלמין ויבכה בכי גדול ורב על חטאיו אשר עבר ויקבל על עצמו שלא לשוב לכסלה ומי שלבו אטום מלשוב מפחד רוממותו יתעלה עכ"פ יחרד כי חילל תארו וזיוו ויפיו ונדמה למיני המתועבים

בחייו ואף גם כי יתגלגל בהם אחרי מותו ויתלבש בהם והנה בעוה"ר באותו שהם בכלל הארבעה נכשלים המה הי' הזה לעומת זה של המרכבה קדושה ומגדלות הקדושה של המרכבה תבין גדלות הטומאה של אותן האנשים כי בהמרכבה קדושה נאמר ידמות פניהם פני אדם וארבעה פנים לאחת להם והם לעומת זה כי דמות פניהם פני אדם אבל לא פני אדם רק בהמה בצורת אדם כמו דאית' בזוה"ק ע"פ לברם אלקים ולראות שהם בהמה המה להם וארבעה פנים לאחת להם היינו פנים ארנבת שפן גמל חזיר כנ"ל ואוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה ואיך נעמוד ח"ו באלו הפנים ביום הק' והנורא קמי' מלכא קדישא ע"כ בעת הזאת נרחוץ פנינו מאלו הסאבין בישין בדמעות עינינו ואל תמעיטו מי הרחיצה עד אשר נשוב פנינו לפני אדם ונקבל פני השכינה:

והנה אלול הוא מזל בתולה נ"ל הרמז ע"ד שדרשו ותירוש ינובב בתולות מי שלבו אטום כבתולה יין מפקחו והיינו הרמז שכל אטומי לב יעוררו בחודש זה כי מי שאינו אטום לב, ער בכל השנה וק"ו ב"ב של ק"ו עתה שכבר עבר אלול ור"ה אפי' אטום שבאטומים יעורר את לבו לקונן על חטאיו ולהתודות עליהם בלב מר ולטהר מושבותינו מכל שמצה כמו דאיתא בירושלמי [תענית פ"ב הלכה א'] נשא לבבינו אל כפי' מהו נשא אליו נשוי [לבונן לכף ידינן ואח"כ אל אל בשמים] כשם שאם טובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה עיי"ש וצריך להשליך כל טומאה מידיו כך נטהר לבבינו מכל מחשבות און שנאמר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ע"כ אחב"י נטהר לבינו ונתודה על אשמינו בלב קרוע ומורתח ונפיל מלא קומתינו ארצה לפני אדונינו ונתאבל על חטאתינו בבכי ומספד תמרורים עד כי יענה מלך מוחל וסולח ויאמר סלחתי:

והנה קודם כל מי שמבקש שיהי' לו מחילה וסליחה ימחול בלב שלם לכל ישראל לכל מי שחטא כנגדו בשום ענין שבעולם ועי"ז ימחול השי"ת לאשמותיו. ע"כ כלנו נמחול לכל מי שחטא כנגדינו מאב"י יהי' מאיזה ענין שיהי':

להווידוי הגדול תקע"ב לפ"ק

(**ב**) אחב"י כבר אמרו אויבי איש אנשי ביתו אלו הם ילידי בית הנוצרים בעוונותינו כי רבו המה השונאים הגדולים שלנו מתאווים מתי יבוא זה לידינו ונעשה בו כרצונינו כאמרם ז"ל ואין אתה בא לידי עבירה וכאמרם ז"ל רשעים יצר רע שופטן והמה אכזרים גדולים עכשיו אנחנו רוצים להעבירן מן העולם והם רוצים להעבירנו ע"כ נחלץ חושים.

והנה אחי ורעי ידוע דעיקר קבלת התורה הי' כדאיתא בסוף מס' תענית לא הי' יו"ט לישראל כיוה"כ ומפרש בגמ' יוה"כ יום סליחה ומחילה יום שניתנו בו לוחות אחרונות והם העיקר כי נתקיימו אבל הראשונים נשתברו וכמו שבמ"ת נאמר וקדשתם היום ומחר

וכבסו שמלותם כך אנחנו צריכין לקדש עצמינו היום ומחר לכבס שמלותינו בתשובה כמו שנאמר בכל עת יהיו בגדיך לבנים ודורשי רשומות אמרו ורבקה היא השכינה כ"י אומרה ליעקב הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו וכן שרו של עשו למעלה ראש השטנים והמקטריגים חושב מחשבות רשע ביקש לעקור את הכל ח"ו על כן ברח לך אל לבן היינו שתתלבנו מעשיכם והנה רבים לוחמים לנו מרום וכבר פירשו שלח לחמך היינו מה שאתה לוחם מלחמתך על פני המים היינו דמעת בת עין שפכי כמים לבך מי יתן ראשי מים ואני הוספתי לפרש סיפא דקרא כי ברוב ימים תמצאנו כי התשובה במעשה בתענית ושק בלי שבירת לב כראוי ובכי' וזעקה מעומקא דלבא צריך זמן רב ותשובה בבכי' רבה מעומק הלב יכול לפעול בשעת' חדא מה שפועל ברוב ימים בתשובה במעשה והיינו ברוב ימים תמצאנו במקום רוב ימים ועל זה אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת כו' ובזה יש לפרש מה ששנינו במס' אבות ושוב יום אחד לפני מיתתך הפירוש הפשוט מפורש במס' שבת דף קנ"ג ע"א על הברייתא תני' ר"א אומר כו' אבל נראה דהמשנה במסכתא אבות כיוונה לדבר אחר כי כבר כתבתי לעיל כי תשובה מעומק ביום א' שקול כנגד שנים רבות תשובה והנה לעורר הלב לתשובה בשברון לב לשברי שברים ובקריעה לשנים עשר קרעים בחרטה גדולה ועזה ונפלאה הוא עפ"י המבואר בזוהר פרשת נשא דף קכ"ו ע"ב שם ר' אבא פתח לדוד ברכי נפשי את ה' [וז"ל כמה אית לי' לבר נש לאסתכלא ולמנדע בפולחנא דמארי' דהא בכל יומא ויומא כרוזא קארי ואמר עד מתי פתאים תאהבו פתי וכו' ולית מאן דירכין אודני' וכו' ת"ח בר נש אזיל בהאי עלמא והוא חשיב דדילי' הוא תדיר וישתאר בגוה. לדרי דרין עד דאיהו אזיל בעלמא יהבין לי' בקולרא עד דאיהו יתיב דיינין לי' בקונפין [פי' מושב הדיינים] עם שאר בני דינא אין אשתכיח לי' סניגורא אשתזיב מן דינא הה"ד אם יש עליו מלאך מליץ וכו' מאן הוא סניגורא אלין עובדין דכשרין דקיימין עליו דב"נ בשעתא דאצטריך לי' וכו' בהאי שעתא כד איהו שכיב בקולרא דמלכא עד דזקיף עינוי חמא דאתיין לגבי' תרין דכתבין קמי' כל מאי דעביד בהאי עלמא וכל מה דאפיק מן פומא ויהיב דינא על כולא נכתבין קמי' וכו' עד כד אסתכל דוד מלכא באינון דינין דבר נש כד אסתלק מהאי עלמא אקדים ואמר ברכי נפשי את ה' עד דלא תיפוק מעלמא, השתא דאנת אשתכחת עם גופא, וכל קרבי את שם קדשו אתין שייפי דמשתתפי ברוחא השתא דאשתכחת עמכון אקדימו לברכא שמא קדישא ע"כ] והיוצא מדבריו שם שאז כאשר רואה מלאך המות לפניו מלא עינים ולבושו אש וחרב חדה מונחת על צווארו כי אז וודאי הי' מתחרט בחרטה גדולה כי רואה כי כלתה אליו הרעה אך אז לא יכול על כן

זאת עצה היעוצה כשהוא בחיים ובכחו אז ידמה בעצמו כאלו הוא אותו שעה ממש ואז ישוב בתשובה שלימה וגמורה בקריעת הלב ובחרטה גדולה ותשובה כזו ביום א' וודאי טוב יותר מתשובה קרה בכמה שנים והנה איתא במדרש רבה פרשת וזאת הברכה מהו לפני מותו רבנן אמרי מה עשה משה נטל את מלאך המות והשליכו לפניו והי' מברך את השבטים כל אחד ואחד כפי ברכתו ועיי"ש במ"כ מה שפירש ועפ"י זה מבואר ושוב יום אחד רצה לומר לא תצטרך לעסוק בתשובה כמה שנים רק יום א' די רק שיהי' לפני מיתתך ר"ל לפני מ"ה שלך ממש כאלו הוא עומד בפניך ואז תקרע את לבבך בחרטה גדולה ואז שקול לנגד תשובה כמה שנים על כן אחי ורעי ככה תעשו ובעת שתגיע לפרט איזה חטא שעברתם יהי מה תתחרטו חרטה גדולה מאוד כי איך נוצר מטפה באושה ימרה פי מלך קדוש ונורא ותקרעו את לבבכם לשנים עשר קרעים ותתוודו בבכי' גדולה ומרה ותקבלו על נפשכם באמת ובלב שלם שלא תשובו לכסלה:

יום כיפור

דרשה קודם כל נדרי

(ג) אוי לי איך אפתח פי להוכיח עם קדוש אשר פחות מהם וודאי קטנו עבה ממתני כי חוטא ופושע אני עוונתי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני הוי אזעק מרה על שברון עונותי מר אצרח על רוב חטאתי כי פשעי רבו מלמנות וחטאי עצמו מספר איך אברח מקצפו ית' אל רחמיו ית' ואני מבקש לכם קהל עדה קדושה שתעזרוני בתפלתכם שתתפללו גם בעדי שימחול לי השי"ת מעלי ופשעי ויהיו דברי אשר אומר רצוי' לפניו יתברך כתמור דקה מן הדקה.

איתא במדרש וה' נתן קולו לפני חילו בר"ה כי רב מאוד מחנהו אלו ישראל כי עצום עושי דברו שמעצים כוחן של צדיקים שעשו רצונו נוסח' אחרינ' של ב"ת כי גדול יום ה' זה יוה"כ מאוד נורא מי יכילנו ג' ספרים נפתחים והמדרש הזה אין לו קישור ובפרט כי הוא נתינת טעם ומה נתינת טעם יש וגם מאי הפי' שמעצם כוחן ועוד מאי דמסיק ג' ספרים נפתחין כו' הלא הג' ספרים הם רק בר"ה ולא נשאר ביוה"כ רק ספר אחד והנ"ל בזה כי ידוע דמלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון להיות המלך ה' יושב על כסא משפט וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו מי לא נפקד כהיום הזה ועלילות מצעדי גבר ויצרי מעללי איש וכולם חרדים מפני פחד ה' ומהדר גאונו בקומו לערוץ הארץ ומי האיש אשר לא ירגז ויאחזנו פלצות תסמר שערות בשרו שאם לפני מלך בשר ודם יביאו דינו יחרד חרדה גדולה עד מאוד וישית עצות בנפשו איך להמלט ק"ו ב"ב של ק"ו מה יש לעשות כשיביאהו למשפט לפני ממ"ה הקב"ה השופט כל הארץ כי יבוא יום

פקודתו ודינו מגופו ומנפשו ומרוחו ומנשמתו ומאשתו ומבניו ומבנותיו ומטפיו גדיים קטנים וממאודו וממונו ומרכושו לפני יודע כל תעלומות וביד כל אדם יחתום והאלקים יבוא במשפט על כל נעלם כי גדול יום ה' ונורא מאוד ומי יכילנו להצטדק בדין וכפעלו יפעל לו דין (לכאן שייך פי' של המדרש הנ"ל) [לא מצאתי פי' המדרש בהכתבים ואך במקום אחד מצאתי דרוש על המדרש הנ"ל והרכבתי וחיברתי הדרוש הנ"ל לכאן למען לא יחסר המזג והשלמתי החסרון לחבר האהל להיות אחד] ונקדים לבאר פסוקים בזכרי' וה' עליהם יראה ויצא כברק חיצו וה' אלקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן ה' צבאות יגן עליהם ואכלו ושתו והמו כמו יין ע"כ בהקדם לבאר המדרש עלה אלקים בתרועה כשהוא עולה בדין הוא עולה ה' בקול שופר בשעה שישראל תוקעים בשופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים גם נבאר דברי הפייטן ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת שהם דברים סותרים כמו שהקשה הגמ' בר"ה על פ' ורב חסד ואמת ותי' הגמ' לא שייך כאן דהא ויכון משמע הכנה וגם לבאר מה שאמר אח"כ ומלאכים יחפזון כו' כי לא יזכו בעיניך בדין:

גם לבאר הפזמון אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך מלפניך משפטינו יצא עיניך תחזינה משרים אף שכבר ביארתי בכמה וכמה דרכים מ"מ עוד ידי נטוי' לבאר, ושם ביוה"כ כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך איזה שייכות יש להפסוקים הנ"ל, גם לבאר הפסוק תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב בזוהר חק לישראל דינא רפי' משפט לאלקי יעקב דינא קשי', גם לבאר מה שיסדו אנשי כנה"ג בש"ע של ר"ה ויוה"כ עוז בידך וגבורה בימינך ושמך נורא על כל מה שבראת, גם לבאר דברי הפייטן לבושו צדקה מעטהו קנאה נאפד נקמה סתרו יושר עצתו אמונה פעולתו אמת צדיק וישר קרוב לקוראיו באמת.

וכדי לישב כל זה נקדים דביע"ד הקשה האיך תוקעין שופר בר"ה הלא הוא מעורר הדין וכענין אפיק שופרא ושמתי' והשיב דבאמת כך הוא בהאי שופר מעורר שופר דלעילא והוא התחלת הדין והוא טובה גדולה לנו שאם לא היינו מעוררים אנחנו הדין אעפ"כ הי' הדין ח"ו מעורר עלינו וכל המ"ש המה שונאים אותנו והי' ח"ו מה שהי' לכך אנחנו מעוררים הדין ואז מתחיל משפט חזק אף על העליונים ומלאכים יחפזון וכל שרי מעלה של האומות ירגזון ואין להם פנאי לקטרג על ישראל וזה כוונת הפייטן ומלאכים יחפזון עכ"ד והנה לפ"ז התקיעה הנ"ל הוא עצת מי שאמר והי' העולם לטוב לנו והנה לפ"ז המשפט החזק נצמח מכח החסד הגדול שרוצה לזכותינו ותוכן הכוונה בהמשפט כדי

לעשות חסד עם ישראל וש"ת כי משא פנים יש בדבר אל תאמר כן והענין הוא כי האדם עלול לחטא מיצרו הרע ועיקר החטא הוא העדר התשובה והשם אינו מבקש רק שישבר לבו ויקרא בכל לב על המחילה ועל הסליחה והמלאכים אינם מסכימים על התשובה מחמת שהם אינם בעלי יצה"ר ולכך הם כועסים מאוד על החוטא ואינם מבינים כלל מהות היצר של בני אדם מחמת שהם אינם בסוג זה אבל יוצרינו יודע יצרינו וזה נכון ואמת, ועפ"ז מבואר לבושו היינו הדבוק צדקה רק מעטהו קנאה ומפרש יותר נאפד נקמה אבל סתרו של האפוד הנ"ל הוא יושר שיצמח יושר הראוי ומפרש עצתו אמונה היינו עצה הנ"ל פעולתו אמת שלא תאמר משא פנים יש בדבר כי צדיק וישר קרוב לקוראיו באמת ר"ל שזה הוא הצדק והיושר מה שקרוב לקוראיו כי כן ראוי להיות, ונקדים כי עוז וגבורה מורה על הדין וידוע דשמאל דין וימין רחמים וידוע דידך דרשו חז"ל על יד שמאל יד כהה וכן לעילא כמבואר תגבורת ימין על שמאל כי הקדים מה"ר למדה"ד וק"ל ונמצא כל הדין הוא בשמאל אך יש ג"כ דין ע"י ימין כגון האי שמעורר דין במדת החסד וזה עוז בידך דייקא אך יש ג"כ גבורה בימיניך והוא ושמך נורא על כל מה שבראת אף על העליונים ומלאכים יחפזון והוא פלא.

ועפ"ז מבואר המדרש על פ' עלה אלקים בהקדים מ"ש בעל שמ"י בסי' מ"ז דרחמים מכונים בשם עלי' והדין בשם ירידה והיינו בדין הוא עולה ועומד מכסא דין ודו"ק. ועפ"ז מבואר הפייט ויכין בחסד כסאך היינו ע"י החסד כוננת כסאך שהוא מורה על כסא מלכות שהוא מורה על הדין כמו המלך המשפט והיינו ותשב עליו באמת אבל הסבה היא חסד ודו"ק. ואמר ומלאכים יחפזון כו' וכל זה למה לזה אמר כי לא יזכו קאי על ישראל בעיניך בדין וצריך לעשות חסד ומה"ש מקטרגין לכך צריך לכל זה.

ועפ"ז מבואר הפזמון אל תבא במשפט עמנו וש"ת מה אענה למקטריגים לזה אמר כי לא יוצדק לפניך כל חי ומפרש יותר צדק ומשפט כו' והיא תוקף הדין כי ידוע מהזוהר כי צדק הוא תוקף הדין יותר ממשפט רק צדקה בה' הוא חסד אבל צדק דין הוי ואמר דהוא מכון כסאך אבל אינו עצם הכוונה כי חסד ואמת יקדמו פניך ועי"ז נמשך הכנת המשפט וא"כ שהמה"ש בעצמן עומדין בדין א"כ מלפניך משפטנו יצא א"כ אנחנו מבקשין עיניך תחזינה משרים, כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם היינו כשאין עושין רש"מ דנקראים עבדים כמבואר בגמרא יתנחם ורוצה לזכותן אז למשפטיך עמדו היום ר"ל אותו היום כי הכל עבדיך וע"י כך מזכה ישראל:

והשתא מבואר תקעו בחודש שופר וש"ת למה כקושי' היע"ד לזה אמר כי חק לישראל הוא דינא רפי' בזמן שמשפט לאלקי יעקב דינא תקיפא ודו"ק.

והשתא מבואר המדרש דידוע כל מקום שנאמר וה' הוא וב"ד והיינו וה' נתן קולו לפני חילו חיילי מרום [כי גם הם נתונים בדין] בר"ה למה כי רב מאוד מחניהו אלו ישראל חשובין הם מאוד בעיניו ורוצה לזכותן [ועצום עושה דברו שמעצים כחן של צדיקים ונ"א של בע"ת היינו שמעצים כחן שמתפאר בהם ובכחם כנאמר ישראל אשר בך אתפאר עד כמה כחם יגדל להתנשא כארי להתגבר על יצרם הרע וכידוע מפירוש הרי"ף על אמרם הללו בוכים והללו בוכים והקב"ה אומר גם בעיני יפלא עיין תפל"מ תהלים י"ג עה"פ ואני בחסדך בטחתי וכו' ועיין לעיל שיה"ש א' ה', כי המלאכים לא ידעו ולא יבינו כחו של יצה"ר אך כי הוא יוצרינו היא ידע יצרינו והוא מעצים כחן של בע"ת אשר כבר נתפסו ברשתו והוציאו ממסגר אסיר להוציא אסורים בכושרו"ת להכשיר מעשיהם מהיום וע"ע וזה כי גדול יום ה' זה יוה"כ בחי' גדולה כינוי לחסד ורחמים כי זה גדולתו ונורא מאוד מי יכילנו ג' ספרים נפתחים כי כלם כאחד אם שבו בתשובה בין ר"ה ליוהכ"פ כלם בספר החיים יכתבו ויחתמו ודרשו ה' בהמצאו אלו עשי"ת אשר אף לאחר גז"ד יקרע רוע גז"ד בזעקתם בעוד ליל לחפש כל בדק היטב הדק וזה ומי יכילנו כב"י להקב"ה מעשות כל אלה ונפשו אותה ויעש כמאמרו כב"י יעשה תשובה ויכפר והבן].

והנה ידוע דצפון נקרא שמאלי ודרום ימיני וידוע דלמעלה בדין עליונים הכל דין והיינו וה' היא וביד עליהם יראה ויצא כברק חיצו ואדוני אלקים והנה הראשון אדוני והשני הוי' ונקרא אלקים והיינו לבושו לדקה מעטיהו קנאה כי השם אדני על הוראות המלכות והאדנות שהוא דין והנה בגלוי הוא אלקים משפט חזק אבל לבושו צדקה כי הוא עצם המכוון סתרו יושר והוא הכתיב הוי' בשופר יתקע היינו שופר דלעילא התחלת דין וידוע דסערה רומז על הדין החזק כמו שאמר איוב בשערה ישופני והיינו והלך בסערות תימן היינו אף הימין והיינו בשני עיזקאין ע"ד שאמרתי על האלף של הזוהר ועי"ז ה' צבאות יגן עליהם היינו על ישראל עמו ואכלו ושתו ורוו כמו יין עפ"י בא' שהלך עם שונאו למשפט ומשכר אותו כדי שלא יוכל לטעון והבן [ע"כ הדרוש שהי' כתוב במקו"א והצגתיו לכאן].

ועכשיו אחב"י נחפשה דרכנו ונחקורה לראות ולהביט בעין שכלנו באיזה מדרגה אנו קיימין הנה בגמ'. איתא אבק לה"ר אין אדם ניצול בכל יום ועכשיו אין אדם ניצול מלה"ר עצמו בכל שעה כי בעוה"ר פשתה המספחת ואין דורש ואין מבקש ואין שם אל לב אחב"י הביטו וראו קללת דוד שקילל לבעלי לה"ר וראו כמה הפליגו חז"ל בעון הנ"ל כי הלא יש לנו לחקור ולדעת על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה הוה על הוה שבר על שבר הוי באו בניך עד משבר וכח אין ללידה היינו כמו שהיולדת

יש לה צער חבלי לידה שהוא צער גדול עד אין חקר אח"ז בא הלידה שהוא שמחה גדולה אך אם באה עד משבר וכח אין ללידה אז נפשה מרה להעד מאוד עד אין סוף ואין קץ ככה אנחנו ב"י כי קודם ביאת משיח צריך חבלי משיח צרות גדולות קשות ומרות עד שא' מבעלי הגמ' אמר ייתי ולא אחמינא ועכשיו באנו עד שבר שיש לנו צרות חבלי משיח אבל אוי לנו כי כח אין ללידה כי אין לנו כח להביא את משיח צדקינו ואין איש שם על לב מתי יהי' הקץ לחושך שומר מה מלילה אוי לנו כי עיפה נפשנו להורגים ושבר גדול נשברה בתולת ישראל מכה נחלה מאוד מי יתן ראשנו מים ועינינו מקור נוזלים אשמנו מכל עם בושנו מכל דור אוי לו לדור שכך עלתה בימיו מי ראה כזאת מי שמע כזאת כי גדול כים שברינו טובים חללי חרב מחללי רעב והעכו"ם יושבים בשמחה בדגנם ותירושם ויצהרם ובתולת בת ישראל עם קדוש עם ה' זרע אברהם אוהבו ישבה כעוטי' השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר גרושים נטושים כדומן על פני השדה ביום לחורב ולקרח בלילה העטופים ברעב ומעולפים בצמא כאשר ספרו לנו אוי הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו ואיך אתאפק ואיך אנחם ובקול מר איילל על שבר בת עמי ולא זו אלא אף זו לא מצאו מנוח לכף רגליהם והנוגשים אצים לאמר מדוד והבא מנדה בלו והלך כאשר בהיות השפע ופרנסה וזה מוציא ומגרש מארץ מולדתו וזה אינו מכניס ונמצא קרח מכאן וקרח מכאן והנה עם ב"י מוכים ולוקים כאשר היתה למראה עינינו בזה הקיץ אוי לעינים שכך רואות ועפ"ז פרשתי הפ' גלתה יהודה מעוני כו' כל רודפי' השיגוה בין המצרים הצרות החדשות משכחות את הישנות גזירת הנשואין ובכל פעם ופעם משנין ועי"ז אריכת הגלות יתירה תורה חגרה שק עשתה מספד תמרורים באמרה עם ה' אלה והלא התריתי בכם תשובו לתוכחתי אביעה לכם רוחי ותמאנו לכן מידכם היתה זאת לכם ובמר תיילל מי יגלה מעמקי ומי ישדד מסתרי מי יפענח צפוני מי יפרק הוויות ומי יתרץ שברים הלא כלי מלחמה אבדו ונפלו הגבורים המה הגדולים אנשי השם שמתו בזמנים הללו ואשאל היש תורה חדשה כמו וזרח השמש ובא השמש אבל ממי תצא אי' תלמיד ולומדי' אש תוקד בקרבי בהעלותי על לבי כי תלדי בני שעשועיך אל חק מוניך ובבני נכר ישפיקו ומה אשמח היום עוד בבן היולד תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה תחת עשו הרשע שנאמר בו ואת אחיך תעבוד עד מתי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה הבל הבלים ירש תורתינו הקדושה ששרפי מעלה חשקו בה לעזוב מקור מים חיים ממקום קדוש יהלך לחצוב להם בורות בורות נשברות הבל ואין בם מועיל על זאת ידוה לבינו ויחשכו עינינו אחב"י תנו לבבכם לדעת זאת כי עת צרה הוא ליעקב אין לך יגון שנחסר היש מכאוב כמכאובינו לכה דודי נצא

השדה נראה אם הארץ נתנה יבולה ועץ השדה פרי' היוקר יאמיר מתגבר ומתרבה מאוד וגם המדינות שהיו עוזרים אותנו יוקר בהם כפי הנשמע ומכיס תם הכסף וידל ישראל מאוד והשפע ניטל המחיות ע"כ נבקשה רחמים שירחם על עניי הצאן עמו וצאן מרעיתו בזה השנה שלא יהי' ח"ו כלים ברעב מה כתיב בתרי' בהאי קרא נלינה בכפרים ונראה בצרות אחינו ב"י העומדים בצרה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ושכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי שובו בנים שובבים ארפא משובתם ויפן כה וכה אי אית מאן דיתער בתיובתא לתברא בית אסורי' דלהון הה"ד לאמר לאסורים צאו ולאשר בחושך הגלו והמלך כב"י אסור ברהטים ע"כ נחפשה דרכינו ונחקורה כי מי חשיד קב"ה לעבוד דינא בלא דינא הלא כל דרכיו משפט ואין עול ומשלם בסאה ואיפה מדה כנגד מדה כי ממצות התלוים ברגל הוא תחום שבת ואנשי הכפרים לא נזהרו בזה ע"כ נדחו רגליהם ע"כ אחי התחרטו ובקשו רחמים ומחילה מאל מלך וסולח ועבור כי חללו שבת במכירה ניטל מחייתם והכל בדבר אשר זדו כי בעון הידוע בא גלות וע"כ גלינו מארצנו ולכך נגלנו כעת גולה אחר גולה ואמרו חז"ל המוציא שז"ל חייב מיתה ובזוהר החמיר מאוד מאוד עד שכתב שממש חמור מכל עוונות ובגמרא כאלו שופך דמים וגם בכנפיו ימצא דם נפשות אביונים נקיים ע"כ כל ידי' תרפנה וכל לבב אנוש ימס ונבהלו, וצירים כיולדה יאחזון ויחילון כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר נקי מזה באיזה פנים יעמוד בדין אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום תוכחה וכי יפקוד ה' מה נשיבנו כי רבים חללים אשר הפילו בכל שנה ושנה ומכ"ש אלו החוטאים במזיד בזה אוי להם ולנשמתם גדול עונם מנשוא יחוסו על עצמם ועל נשמתם ויקבלו תשובה כהוגן ואנחנו ב"י נבכה מאין הפוגות עד שנלקט כל הניצוצות קדושות שנפלו אל הטומאה על ידינו בזה השנה ובכל שנה ושנה ולהחזירם אל הקדישה אחי ורעי אל תתנו דמי ועל תמעיטו בבכי' הרבו דמעות ואמרו בפיכם ותבקשו שיחזור ניצוצות הנ"ל אל הקדושה אחי ורעי אל יקל זאת בעיניכם ועורי עורי ישנים מתרדמתכם כי אילו ידעתם עד היכן מגיע פגם עלבון עונותיכם לא יערב לן חיים ע"כ נרדמים הקיצו זכרו בוראכם ואם לאו ח"ו בורכם וחפשו מעשיכם לשוב אל ה' בעוד שהשער פתיח לדופקי בתשובה וזאת לכם לדעת דהמוציא ז"ל הוא מד' כתות כת חנפים שקרנים לצים מספרי לה"ר וע"כ מקודם כל א' וא' יפשפש ויבדוק עצמו אם הוא אינו מד' כתות אוי לנו מי מאתנו יתפאר בזה שלא הוציא מפיו שום דבר שקר ולא דבר שום לה"ר ולא התלוצץ כלל ולא חנף כלל לשום אדם וכיון שכל אלה נמצא בנו מה יש לנו עוד צדקה לזעוק עוד אל המלך ועל מה בטחנו ותמכנו יתידותינו ואין לנו תרופה אחרת רק מקודם לבכות ולהתחנן ולהתודות על עונות אלו ולקבל על עצמו בלב שלם

לזהור מהם שלא לחזור עליהם ח"ו ככלב שב על קיאו ולהתפלל ולהתחנן לפני מוחל וסולח שיסלח לנו כדי שנוכל למיקם קמי' מלכא קדישא ואז יוה"כ עם תשובה יועיל לנו על שאר העונות אך בזאת נאות להיות שכל אדם יפשפש אם אין בידו משל חבירו שאין לו תקנה רק בחזרה ואם לא יוכל להיות החזרה עכשיו יקבל על עצמו לחזור אחר יוה"כ כי עבירות שבין האדם לחבירו אין יוה"כ מכפר ואל יקל בעיניכם כי בדור המבול שהי' בהם כל העבירות לא נחתם גז"ד אלא על הגזל וגם אחי ורעי עין ביטול תורה גדול עד מאוד והוא תחילת דינו של אדם שנאמר פוטר מים ראשית מדון ובעון זה שבטלנו מהתורה יש כח לשונאינו לבטלו, אנחנו מתחילים והם גומרים בכן תתחרטו על העבר ונבקש כפרה ומחילה ולהבא יזהר כ"א ללמוד כפי כחו אם יוכל לקיים והגית כו' מה טוב ובאם לאו יקבע עתים לתורה ואם הוא ע"ה ילמוד ספרי דייטש או ישמע מהלומדים ואם ככה תעשו בוודאי נצא נקיים בזה יוה"כ כמ"ש כי ביום הזה יכפר עליכם רק אב"י זאת לכם לדעת דאיתא בגמ' יומא עבר על עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו עבר על ל"ת תשובה תולה ויוה"כ מכפר עבר על כריתות ומב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין ותשובה היינו חרטה ווידוי ע"כ אב"י פשפשו מעשיכם אולי ימצא א' בעצמו עבירות שהוא מכריתות ומיתת ב"ד ואם לא ישוב ויקבל על עצמו תשובה גמורה ליסר עצמו ביסורין לפי גודל העון כמוזכר בספרי התשובה אז אוי לו ואוי לנשמתו ומה יחשוב האם לעולם יחי' הוי יבא יומו, ויקץ מחלומו, ולא יוכל לשוב למקומו, ועל פשעיו אשר עבר, ועל חטאיו אשר גבר, מה ישוב שולחיו דבר, ואם לא עכשיו אימתי, ואם אינו יודע ללקט לעצמו תשובה כבר אמרנו בר"ה להתודות לפני למדן והוא יורה לו דרך התשובה ואל יעצרהו הבושה כי מה הוא הבושה קלה לפני ב"ו עפר ואפר כמוהו לנגד העונשים. קשים ומרים, אוי בשימי על לבי השבעה מדורים לרשעים שמורים, לדור דורים, ועפ"ז פרשתי הפסוק מה בצע בדמי ברדתי אל שחת כמו אל תתני דמי (לשון שתיקה) או בדמי כמשמעו שחס על שפיכת דמיו דליזול סומקא וליתי' חיורא וכן פרשתי הפ' אני אמרתי בדמי ימי [בשביל שאשתוק] אלכה בשערי שאול והבן והלא טוב טוב לבייש עצמו בזה העולם מלסבול חרפות ובושות וכלימות אלף אלפי אלפים וריבוא רבבות פעמים ככה בעלמא דקשוט אוי אחי ורעי חוסו וחמולו על נשמתכם ועל שארכם ובשרכם ותנו לה' אלקיכם כבוד בטרם יחשוך ובטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף כי שם דנין את הרשעים בלי חנינה וחמלה בכף הקלע ימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות מנת כוסם הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם יין חמת תנינים הוי רבים ישתו ח"ו כוס התרעלה ע"כ אחי וריעי שימו זאת על

לבבכם ואל תאמינו ברע ואל תבטחו באלוף כו' כי כל האומר הקב"ה וותרן וכו' הוי עד מתי אתם מוכים בסנורים וישים החוטא הפחד הגדול לנגד עיניו שאם ימית בחטאו כמה משחיתים ילכו לפני מיטתו ויצעקו ואם לא ישום החוטא אל לבו דברי אוי לו ואוי לנפשו והלא טוב טוב הי' לו אם לא שמע כלל אמרי והנני מפיל תחינתי שנצא גם אנחנו גם טפינו מהערבות של החוטא הזה אשר אינו משים אל לבו דברי ובדעתו לילך עוד בשרירות לבי הרע, הוא לבדו בחטאו ימית ואין אחר עמו ולהאומר שלום יהי' לי ירבץ בו כל האלה הכתיבה וימחה ה' את שמו מתחת השמים אבל מי שישים לבו לדברי ושב בתשובה שלימה ורפא לו כי לא יחפוץ במות המת כי אם בשוב מחטאתו וחי' שובו שובו מדרכיכם הרעים קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ונאמר בבכי ובשברון לב אלקינו ואלקי אבותינו כו' כל הווידוי.

אחר הווידוי

מורי ורבותי כבר התידנו על חטאינו והעיקר לעזוב דרכינו הרעה ולכבד בה"כ מקדש מעט כדינו שלא יתקיים בנו ח"ו מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי מורי ורבותי מנהג אחד טוב הי' בינינו שהי' מתאספים לתפילת חצות באמצע לילה ועכשיו נשתקע הדבר על מה ולמה וכי כבר נבנה המקדש והארמון על תילו נזכיר נא עבודת היום הזה איום ונורא שהי' נעשה ע"י מלאך ה' לבוש הבדים הוא הכהן הגדול שנאמר בו כי מלאך ה' צבאות הוא והי' מכפר עלינו בשעירים העולים לגורלו ועתה באשמתינו מה כתיב בתרי' ושעיר המשתלח מכפר על הכל אף על כריתות ומיתת ב"ד ועתה חסרנו כל אלה וא"כ למה לא נבכה ונזעק על יגונינו וכי טוב לנו עד שנשכח ירושלים והלא אנחנו אומרים אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי ועתה נתחלף ראש שמחתי ללענה וראש מכ"ש שיש לנו לבכות ועל כלם גלותא דשכינתא למען השם אל תשכחו בכו במרר כל בית ישראל על אמנא דאיתרכת מקינה דתנינא בזוהר ווי לין לבני נשא דקב"ה אסיר עמהון בגלות ועלי' אתמר אין חבוש מתיר עצמו מבית אסורים הביטו וראו עד היכן מגיעין הדברים כי אנחנו בעונותינו כב"י מתישין כח פמליא שלמעלה ע"כ קרעו לבבכם לשנים עשר קרעים והתפללו על ככה וכל המתפלל על חברו כו' כי עתה אנחנו בדיוטא התחתונה ואין לנו תרופה אחרת רק לפעול ביוה"כ זה ביאת משיח צדקינו ואם לא עכשיו אימתי אחב"י נבקש מחילה מקב"ה ואח"כ נפייס תורתינו הקדושה שבזינו אותה ולא כבדנו אותה כלי הקודש נזר ועטרה, איך בעונינו הושחרה, כי דברי המתוקים כדבש הפכנו ללענה ומרה, ע"כ נפייס אותה בבכי ונשיקה:

בשעת הוצאת הס"ת

לכן מה שפגמנו בברית קודש בזכות הס"ת יעלה אותן הטיפות מהקליפה אל הקדושה ותאמרו פסיק זה כ"פ אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה אף שאין אתם יודעים הכוונה מ"מ יעלה לרצון עם המכוונים ובבכי גדול תאמרו הפסוק הזה:

אחר החזרת הס"ת

אל הש"ץ אתה המתפלל בעדינו ראה למען השם שאתה מקרב בעדינו להלחם בראשונה וגם כל המתפללים שיתפללו ביום הקדוש והנורא הזהרו והשמרו שלא תלחמו בשקר ותתנו ח"ו אש שקר דהיינו שמראה שמכין עצמו לקוטב זה ובאמת מכין עצמו לקוטב אחר שלא יהי' ח"ו שום פנוי' בתפילתכם שאתם מראים שאתם מכינים עצמיכם למקום ויכונו עצמיכם לבריות בכן אחי ורעי הזהרו מאוד בזה וחוסו נא וחמולו על עניי הצאן אשר עיניהם שמו בכם להיות עבורם לסניגור ולמליץ ולפטרון וה' יעזרינו א"ס:

קודם כל נדרי

(**ד**) מי אנכי כי באתי עד הלום הלא אם ארצה לקיים אמרם ז"ל התקוששו כו' יכלה הזמן והם לא יכלו היספיק לי הלילה היספיק לי כל ימי צבאי אוי לי מה עשיתי ומכוחכם שחדו בעדי ומקודם כל נקשר עצמינו ונבקש מחילה זה מזה וגם אנכי כאחד מכם כענין שנאמר יעקב חבל נחלתו ונ"ל לפרש כשיעקב הוא חבל אחד אז הוא נחלתו ית"ש וכעין המשל הנשקעים בים וקשורים זה בזה בחבל כשהאחד יוצא ניצולים כלם ואח"כ נקבל על עצמינו כולנו בלב אחד כאיש אחד למסור נפשינו על קידוש שמו ית' בד' מיתות בי"ד ובכל מיני מיתות לקדש שמו ית' ולדמות כאלו נעשה בפועל ואז אין מבוא להמקטרג כי ישיב לו השי"ת כמו שהשיב כשקטרג על אברהם אבינו כלום עשה אלא בשביל בנו כו' ה"נ הכל אדם עושה בשביל פרנסתו וכל אשר לאדם יתן בעד נפשו ועכשיו הם מוסרים נפשם עלי.

אב"י שימו נא על לב שבבגדים האלו שאנחנו הולכים כעת באלו בגדים עצמן נלך לעולם העליון ליתן דין וחשבון לקדם ממה"מ הקב"ה ע"כ נדמה בדעתינו כאלו אנחנו עומדין באלו הבגדים לפני כסא הכבוד ליתן דין וחשבון והיינו אתם נצבים היום כולכם שידמה בעיניכם כאלו. אתם עומדין היום לפני ה' למעלה ונתחרט בחרטה גמורה כי אז וודאי מתחרטים באמת רק שאז לא יועיל החרטה אבל עכשיו מועיל ע"כ נתחרט בלב שלם על פשעינו ונקבל עלינו באמת שלא נשיב עוד להן ונבקש מחילה וסליחה מאת מלך מוחל וסולח.

אם אמנם שבו כולם ומוסרים נפשם הם וטפם על קידוש שמך המיוחד ראה עמך הקדוש מי כעמך ישראל ע"כ תסכים עמם במחילתיך, מחל וסלח לעדתיך, כי הוא תהלתיך,

והנה אוציא החמדה גנוזה ונבקש מחילה וסליחה על כל עשה ול"ת על כל אות או תיבה, ועתה נפרש הפסוק ראה את כל מעשה אלקים כי מי יוכל לתקן את אשר עיוותו ולא אמר את אשר עוות דאמר ר"ע אשריכם ישראל כו' למי כיון אם אנחנו בכלל זה הלא נאמר ישראל אשר בך אתפאר והבן והנה ידוע דיוה"כ הוא מדת בינה עולם המחשבה ע"כ מתירין נדרים כי שם מקום הנדר כמ"ש נ'דר והוא מקור הטהרה לישראל אתר דלא קיימא לשאלה ונסתלקו המקטריגים והיינו לפני מי אתם מטהרים מי היינו נ' ש"ב ומי מטהר אתכם והבן והיינו כשעולים שם זדונות נתהפכו לזכיות ע"כ המקטריגים ג"כ נתהפכו למליצים והיינו ראה את מעשה אלקים כי מ"י דייקא ר"ל מי שעולה לבחינת מי יוכל לתקן את אשר עיוותו היינו הזדונות שהם מעוותין את האדם כי עבירה גוררת עבירה וגם היצה"ר נהפך לטוב והבן, ע"כ עתה העת והעונה שיעלה הכל אל הקדושה ונזדרז בכל כחנו לשוב בתשובה שלימה בחרטה גמורה ובעזיבת חטא מאהבת הבורא וברבים גם מיראה נחשב כמאהבה כמו שפרשתי בפ' ארפא משובתם אוהבם נדבה [יש"מ בפ' האזינו אופן חמישי] ולמען השם נשים לב להבין ליראה את השם הנכבד והנורא הזה ולהבין גדולתו של יוצר בראשית ואיך הוא מטיב עמנו ואנחנו חטאנו נגדו לעיניו ונבין איך רע ומר הוא הדבר הזה ונתחרט מעומקא דלבא בחרטה גמורה ונעיד עלינו מי שאמר והי' העולם שלא נשיב לכסלה ובבינה זו נעלה הכל כי נעלה אל הבינה בזה ושם נטהר כאמור ומי מטהר אתכם והיינו מי יודע ישוב וניחם והיינו מי עלה שמים וירד כי כל הירידות נעלה שמים במדת מי אחב"י נקבל עלינו החמשה עינוין לכפר מה שפגמנו בחמשה חומשי תורה ולכפר על ד' מיתות ב"ד וכרת ולבשנו הקיטל ויש בזה ד' טעמים א' בכל עת יהי' בגדיך לבנים וכש"כ וכש"כ נשמתי ע"כ נכבס כל הכתמים והשני בגד מתים להראות שאנו מוכנים למסור כו' ואם אינו מרחם ח"ו הרי אנו חשובים כמתים הג' כדרך שעומדים לפני ב"ד של מעלה הד' דוגמת לבישת בגדי לבן של כהן גדול ביוה"כ ובא לציון גואל ב"ב אמן:

קודם נעילה

אחב"י עכשיו הוא גמר דין בישיבה של מעלה לומר איש פלוני אתה זכאי וח"ו איש פלוני אתה חייב והשכינה מעוררות וצועקת איככה אוכל וראיתי באבדון מולדתי ע"כ נעורר עצמינו לעורר רחמים שיושיט המלך לה עתה את שרביט הזהב לכנס לפנים משורת הדין עם כל עמו כי זהב ר"ת "ז"ה"ב זה היא ברוך ר"ל זה בגימ' י"ב דהיינו שכל שנים עשר שבטי יה יהי' ברוכים בכל מיני ברכות ויקבץ נדחינו ב"ב אמן.

קודם כל נדרי

(ה) אוי לי איך אפצה פה והלא אני יודע ומכיר בחסרוני בוש אני מחטאי ומוכלם אני מפשעי ומה אני ומה אני ואיך אוכיח הלא אמרו קשוט עצמך ואם אוכיח לעצמי ואערוך פרטי המעשים יכלה הזמן כל היום והלילה והם לא יכלו רק בטוח אני ברוב רחמיו והנני מבקש מחילה מאת כל ונמחול זה לזה ואח"כ הנני שב בתשובה שלימה ובוכה ומבכה על רוב עוני כי גדלו עד לשמים אוי לי מה עשיתי והנה אשר נשאני לבי כעת לעמוד ולהוכיח הוא עד"מ מבעל מום א' מכף רגל ועד ראש סומא וחרש ואלם וגיבן וכל מום רע והנה שוכב על ערשו החשיכה ואפילה בחשבו שאין לי רפואה למכתי כי מי הרופא אשר ירפא לו ואף אם אמר רופא א' איזה רפואה האיך ימצא את המרקחת ואף גם זאת שיקבל את הרפואה הוא מן הנמנע ויהי היום בא מכריז א' מכריז והולך מי אשר סימא בעיניו יבוא וארפאנו ברפואה קלה כו' ממרקחת שלי בדמים מועטים והנה זה שמע ושמח יהנה לשלום מר לו מר כי אף המועט אצלו מרובה מחמת שהחולאים רבים ועולה לסך גדול וחישב בדעתי שיכנס תחילה ויהי' סרסור ויבוא ויצעק אל הסימים לילך להתרפאות כל זמן שהרופא כאן והמרקחת פתוחה ובעד הסרסרות מרפא את עינו וכן בכלם והנמשל מובן.

והנה דברים קלים החרטה והוידוי ועזיבת החטא וסבת החרטה הראשון מפני פחד ה' ומהדר גאוני בקומו לערוץ הארץ ונבין הרעש שהוא כעת בעולמות עליונים וק"ו מלאי עון ופשע והשנית שנבין ההפרש בין עובד אלקים לאשר לא עבדו הנה בעת בא יום ניעד לכל חי להצדיק מתגלה שכינת יקרו וכל קדושיו עמו נשמות הקדושים מהצדיקים תנאים ואמוראים גאונים ומלאכי מעלה יתאב לחברתם ונקרא הילולא והרשע בא אליו ומלא עינים וצועק בבהלה רשע הגיע קיצך ודי מה שכרכרת בזה העולם הלא בשמעו זאת למאוד יחרד וארכבותיו דא לדא נקשן ואין עוזר לו ואין שומע רק הוא לבדו והעומדים אינם רואין ואינם שומעים רק רואין אותו מוטל בעינים פתוחות מהיפכות וחושבין שאינו רואה והוא ריאה אז כל העונשים שמראין לו שיעשו לו בעד כל חטא וחטא אוי ואבוי וכן אחר הפטירה בעת שנושאין אותו וגם בעת שקוברין אותי וגם בעת שעולה למעלה ההפרש בין זה לזה באריכות קצת ומזה יצמח וודאי חרטה גמורה ואח"ז נתוודה ונקבל על עצמינו שלא נשיב עוד להן:

אחר הוידוי משל מבע"ח שעצה היעוצה לו שישא בעצמו כל אשר לו להמלוה המקיף קודם שיתבענו ואז ירחם עליו רק אם הוא נראה שהוא בלב שלם באופן שאין ערמה והנה כל אשר לאדם יתן בעד נפשו והנה צריכים אנחנו להיות קדושי כעת כמה"ש כמו

שאמרו חז"ל ל ונפשפש במעשינו על מה אנחנו נקראים קדושים ולהאריך קצת בזה ואח"כ בענין ס"ת:

קודם נעילה

על מה שנאמר סלח נא היום עבור כי פנה יום עד"מ מרך בשנים שעזב לימודו והלך לסחור בלב ימים ולא שמע לקול אביו ורוח סערה דחהו עד שנפל בין הכושי' לודאי והנה נתפס בידיהם עד יום המוגבל שיהי' ראוי לאכילה וצועק ואין לו עוזר ולהאריך קצת והנה אביו שמע שהרוח דחהו והלך ממדינה למדינה לבקש עד שבא לשם ביום המוגבל והנה הבן נתמלא שמחה אבל ערבה שמחתו כי אביו אמר שאינו רוצה לפדותו מחמת שפסקו בעדו הון עתק וכוונת אביו כדי שיתמקמק ויצטער כדי שישמע לו מכאן ולהלן והנה הבן חישב זאת שהיא כוונת אביו ושתק והנה כאשר בא לעת ערב אז התחיל לצעוק בקול מר לפני אביו הלא אין פנאי לשחוק בי והנמשל מובן ועוד להאריך בדברי כבושין:

קודם כל נדרי תקס"ו

(י) בב"ק דף ט' משנה כל שחבתי בשמירתי ר"ל השי"ת אומר כך שהבטיח לשמור אותנו כענין שנאמר הנה לא ינום וכו' ה' שומרך כי כב"י בזה דינו כשומר שכר כי אף אם תצדק מה תתן לו מ"מ כב"י מקבל תענוג אמר ונעשה רצונו ובפירוש אמר אתם תהי' לי לעם ואנכי אהי' לכם לאלקים הרי השכירות הוא שאנחנו נהי' לו לעם ונמצא אינו פטור רק מאונסי' ואין אונס לפניו ית"ש כי הוא מושל בכל בשלומא אנחנו בשמירתינו יש לנו תירץ אנוסי' אנחנו ובפרט כעת מגזירה הידוע וגם בל"ז אנוסי' בטרדת הפרנסה ושיעבוד הגלות ועל הכל היצה"ר אנוס ביצרו אבל לפניו ית"ש אין אונס, ומיהו ע"ז יש לבכות בשלומא אם היינו כשאר עמים נתונים תחת הוחל הי' מקום לומר דהגזירה מקרית עפ"י מערכת משא"כ אנחנו שהשי"ת שומרינו ודאי אין מקרה ופגע רק בגזירה והיינו כל שחבתי בשמירתו ודאי הכשרתי נזקו בגזירה ולא במקרה ובודאי דלא חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא ע"כ נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה בכל פרטי תשובה חרטה וידוי עזיבת החטא.

הכשרתי במקצת נזקו כי באמת העיקר שאנחנו גורמים במעשינו אעפי"כ אמר השי"ת חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כמבואר לקמן דף ס' ע"ב כי תצא אש מעצמו שלם ישלם המבעיר וכו' אני הצתי אש בציון ואני עתיד לבנותה בחומת אש עיי"ש.

נכסים שאין בהם מעילה השי"ת ממליץ בעד עמו ואומר שאין בהם מעילה כי בעבודתינו לא עזבנו אלקינו כי סבלו צרות עד אין שיעור ואין מניחים בן זוגם ית"ש וכן עתה הלא כל הנתינות בעבור דתם הם משלמים מן בשר הואיל ואין אוכלים טריפות מה שאסרת

ואוכלים לכבוד שבת ויו"ט שצויתה ומשלמין בעד נרות שמדליקין לכבודך שונאים אותם העכו"ם הואיל והם מרוחקים מהם במאכל ובמשתה ומלבושים וגם על גזירה זו הידוע עיקר הצעקה שמבטלים דתם הק' ואם עושים דבר שלא כרצונך ח"ו אין עושים במרד ובמעל ח"ו ולא להכעיסך נתכוונו רק פתויי היצה"ר שבראת ושיעבוד מלכיות אבל רצונם לעשות רצונך נכסים שהם של בני ברית בני אברהם יצחק ויעקב שכרת ברית עמם זרע אברהם וכו' נכסים המיוחדים מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ מיוחדים לשמך עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו מיוחדים מיחדים שמך בכל יום פעמים מיוחדים מוכנים כולם למסור גופם ונפשם רוחם ונשמתם על קדושת שמך המיוחד.

הנה עכשיו אנו לובשין בגדי מתים ובימים הקדמונים הי' זה מוסר גדול אבל עכשיו מלבושין בגדי' שהי' טוב להם ללבוש בגדי מתים מללבוש בגדים (אלו) ובודאי דלא חשיד קב"ה כו' ובכל מקום הם עובדים אותו ית"ש ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמו חוץ מרשות המיוחדת למזיק אם לוקחין אותו בין עכו"ם תחת ממשלת הס"א ששם אין יכולים לעבוד לבוראינו יתברך שמו.

ורשות הניזק והמזיק כגון אלו שהם תחת ממשלתם ומלובשין באונס כלבושיהם והם בבהכנ"ס בין ישראל המה חייבים להכריח עצמם יותר כי המלבושים מקלקלים בטבע.

וכשהזיק חב המזיק לשלם וכו' במיטב הארץ ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו ב"ב אמן,

ועתה אחב"י עת להתודות על כל חטאתינו ולקשר עצמינו שנפתח השער כי יצא השער פוסקין כי אעפ"י שאין לזה יש לזה והבן:

קודם נעילה

ב"מ דף נ"ט ע"א א"ר אלעזר מיום שחרב בהמ"ק ננעלו שערי תפלה וכו' נ"ל ע"ד המליצה כי כל אדם מישראל הוא בה"מ שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והנה אחר גז"ד אינו מועיל תפלה ח"ו כמבואר במס' ר"ה זעקו קודם גז"ד וכו' אבל דמעות פועל תמיד ומבטל הגזירה וכו' וכן מיום שנחרב בהמ"ק כי כמה ב"מ נחרבו כעת כידוע וא"כ אנו רואין שצריכין לדמעות והבן:

קודם כל נדרי

(ז) יראה ורעד יבוא בי ותכסני פלצות רתת וחלחלה אחזתני כי מי אנוכי לבוא עד הלום איש מלא פשע ועון וחטא ואיך אפתח פה להוכיח עם הקדוש ביום קדוש ונורא במקום קדוש והלא כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל דידכי עצמו ברישא ואח"כ על כל עם הקהל יכפר אך אין דנין אפשר כו' כי אם ארצה לטהר תחילה היספיק לי יומי ולילי היספיק לי כל מימות היוקח כל צרי גלעד למכתי האנושה אין די אלא הרי זה בא

ללמד ונמצא למד כי כל הרואה אותי עולה סובר שאני עולה לטהר אתכם ולכפר עליכם אבל האמת שאני עולה להתטהר ולהתכפר ביניכם כי מי מטהר אתכם כמאמר ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם היינו מדת הבינה אימא עילאה מי ים העליון נו"ן שערי בינה מקור הטהרה רק אנחנו צריכין להכין עצמינו לקבל טהרה ומתחלה נדקדק להסיר כל דבר החוצץ כי קיימא לן כל דבר המקפיד עליו חוצץ למען השם נראה שלא יהא בנו שום הקפדה מאחד על חבירו ונמחול זה לזה ונקשר עצמינו שנהי' כולנו כאיש אחד שלא יהי' אחד חוצץ בפני חבירו ואני מבקש מחילה מכל העדה הקדושה וגם אני מוחל לכולם ואח"כ צריכין אנחנו לעורר מיין תתאין מעיינות מקור נוזלים דמעת עינינו כדי שיתעורר נגדינו מלמעלה מיין עילאין מקוה ישראל ה' כדדרש ר"ע מה מקוה מטהר ולדעתי זהו הפירוש שפכי כמים לבך נוכח פני אדוני שהוא מעורר כנגדך מים הנאמנים לטהרך ועכשיו נתוודה בשברון לב אלקינו ואלקי אבותינו:

ואחר הווידוי אב"י הנה דוד מלכינו אמר אליך ה' נפשי אשא ופירשו כי למלך גדול כמותך כל הדורונות כלא ואין להביא שום מתנה רק נפשינו דהיינו למסור נפשינו באמת על קדושת שמו ית' כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו והוא היקר מהכל ולבאר בפרטיות ענין מסירת הנפש ובמה ראוי לכפר הכל כי אם עשינו לחמדת נפשינו איזה דבר שלא כרצונו הרי אנו מוסרין נפשינו על קדושת שמו ית' ומטעם זה אנו לובשין בגדי מתים כי אנו מוסרין נפשינו ואנחנו חשובים כמתים על קדושתו וגם שיהא בעינינו כאלו אנחנו עומדין לפני ב"ד של מעלה בבגדים אלו ובמסירת נפש זה על קדושתו ית' יעלו כל הניצוצות הקדושה העשוקים בהטומאה אל הקדושה ועכשיו העת והעונה להעלותן כי מה לנו לעשות עוד ואם אנחנו עשינו את שלנו עשה אתה את שלך לקבץ נדחי ישראל הנדחים לתוך הטומאה וגם לקבץ נדחי ישראל כפשוטו והביאינו לשלום מארבע כנפות הארץ לארצינו ונאמר מה שאמר רשב"י בכחו של רשב"י באחיזת ס"ת ואח"כ לפייס הס"ת ולומר הפסוק אור זרוע לצדיק כו'.

ביוה"כ אחר שחרית קודם קריאת התורה

במגן אברהם בא"ח ריש סי' תרכ"א וז"ל בזוהר כל מי שמצטער על מיתת בני אהרן או מוריד דמעות עליהן מוחלין לו עוונותי ובניו אין מתים בחייו ע"כ והנה זה תמוה דמלבד דאבילות ישנה היא ואין הלב מתעורר להצטער. באמת גם בכלל אבילות ישנה אינו, שכבר הם חיים בג"ע באור ה' ולי נראה פירוש אחר בזוהר הק' פ' אחרי דף נ"ז ע"ב שם תאנא אמר ר"י בהאי יומא דכיפורתא אתתקן פרשתא דא כו' עד שם יראה זרע יאריך ימים וגו' והנה לא אמר דיצטער על מיתת בני אהרן רק על אובדיהון דצדיקים וגם אין

פירושו על כל הצדיקי' שמתו כבר דא"כ הול"ל לשון עבר על צדיקים דאבדו ואמר על אובדיהון דצדיקים לשין הוה ועוד דבאמת לא שייך לומר לשון אבידה בצדיקים כדברי הגמרא במ"ק ח"ו מי איכא אבידה בצדיקים רק באותו דור שייך אבידה שנאבד מהם אבל לא בדורות אחרים לכן נ"ל דה"פ כיון שמזכיר מיתת הצדיקים שמתים בעון הדור ח"ו או באיזה דבר נעלם לפי גודל קדושתם כמו שהי' בבני אהרן אף שנתפרש לכאורה חטאם צריך ביאור והוא נעלם כמו שנחלקו בגמ' מפני מה מתו כו' וגם דבריהם סתומים וחתומים וכבר דרשתי דרוש עמוק בזה והיינו קדשי קדשים שחיטתן בצפון או בשביל עוונות הדור שחוטאין בסתר כמו שהי' ביאשיהו מלך יהודה מחטאת סתירת מזוזות או בצפון בשביל דבר נעלם מעין השכלי והיינו על אובדיהון בהוה כי אולי נגזר ח"ו הסתלקות על איזה צדיקים או בעון הדור או בשביל דבר נעלם עתה העת לבכות ולבקש רחמים על צדיקי ישראל שבכל מקום ומקום שהם שיהיו חיים וקיימים אתנו והנה אל כביר לא ימאס ויקרע הגז"ד והוא בוכה שלא יסתלקו הצדיקים יתכפרו עוונותיו כמו שמיתת צדיקים מכפרת והוא מכ"מ וגם שבניו אינם מתים בחייו הוא מכ"מ דידוע דהצדיק נקרא בן כמו חנינא בני וכיון שהוא מתפלל ובוכה על בניו של השי"ת שלא ימותו גם בניו של עצמו לא ימותו וג"כ כוונת הזוהר על אובדיהון דצדיקים על עניות ודוחק הצדיקים כי עני חשוב כמת כמו שאמר איוב אם אראה אובד מבלי לבוש ואין כסות לאביון אם לא ברכוני חלציו ומגז כבשי יתחמם הרי שקורא עני אובד וכן על חולי ומכאוב כמו שאמרו אקצירי ואמריעי וכך אמר בזוהר על יסוריהון דצדיקים וראוי לבקש יהא להון מזונא רוויחא ובריית גופא ובכללא משיח דהוא בכל דרא ולדעתי זה אשר מתולדות שלמה בן דוד בא, ובוחר בטוב והבן כי בוודאי יש כמה מאות מזרעו והראוי לכך מסורת בידינו כי מדוכא או בעניות או בנגעים, עוונינו הוא נושא ומצורע חשוב כמת וראוי להתפלל עליו והבן זה והמתפלל על חבירו כו' והשם ישמע קולינו ויפתח שערי שמים לתפלתינו אמן:

קודם נעילה

בני עשו תשובה בעוד ששערי תשובה פתוחים קודם נעילת שער וכבר המליצו ויהי השער לסגור בחשך כו' והנה אמרתי לפרש הפסוק אשרי יושבי ביתיך עוד יהללוך סלה [תהלים פ"ד ה'] דהך תיבת עוד אין לו ביאור ועוד הלא בכל מקום יכול להלל אף לא בתוך ביתו של הקב"ה כמו שנאמר ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' והנ"ל בזה עפ"י שפירשתי בסליחות שאנחנו נאמר עכשיו אזכרה אלהים ואהמי' כו' פירוש א' עפ"י מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי כו' [בפתיחה לס' ישמח משה ותודה"ק עפ"י הזוהר נפלה

ולא תוסיף קום דבכ"ז דהוי ישראל בגלותא היא אתיית והיא אהדרה קמי' מלכא והשתא לאו הכי אלא קב"ה יוחיד בידה ויוקים לה ויתפייס בהדה יכו' דהא כתיב נפלה ולא תוסיף קום מעצמה כי אם ע"י הקב"ה כד"א ביום ההיא אקים סיכת דוד הנופלת ומובא בספרים שז"כ אמז"ל אפיה חזר דוד יסמכה ברוה"ק שנאמר סומך כו' לכל הנופלים וזש"א בסליחה אזכרה א' כו' בראותי כל עיר על תלה בנוי' דהיינו שעומד על עמדו בלי שום השתנות ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתי' דהייני במדריגה התחתונה ובכל זאת פי' כיון שכן הוא ועדיין לא קמנו (ואי כפי' דב"מ נפלה ולא תוסיף היינו אם יהי' בדיוטא התחתונה אז קום בתולת ישראל הלא אנחנו בשפל המצב ועכ"ז לא קמנו) ע"כ העיקר כפי' הזוהר דקב"ה יוחיד בידה ויוקים לה ע"כ אנו לי"ק ועינינו לי"ק שהוא יקיימנו ונחי' לפניו ע"כ] פי' ב' עפ"י אין שמו שלם [כוונתו שכל מה שאנחנו הומים וצועקים הוא רק בנוגע לכבודי ית"ש וזה אזכרה אלקים ע"ז ואהמי' אם כי בראותי כל עיר וכו' ועיר האלקים וכו' עכ"ז אין אנו צועקים ע"ז במה שאנחנו בשפל המצב ושחה לעפר נפשינו ועבדים מושלים בנו ואך אנו לי"ק ועינינו לי"ק כל תקותינו וצעקתינו היא מה שהוא רק י"ק ואין שמו שלם] ועד"מ האהבה לא יוכר אם בעת הרווחתי משתדל בכל עוז להציל אהובו מצרתי אבל אם בעת צרת נפשו מניח את שלו ומשתדל להציל חבירו מצרתו והיינו אף שאני במדריגה התחתונה מ"מ עיקר צעקתינו על כבוד שמו והבן וכבר פירש הצדיק מניקלשפורג תפלה לעני כי יעטיף מלשין ובהעטיף הצאן העטופים ללבן [היינו שכל התפלה היא מה שהענ"י וריכב על החמור הוא משיח צדקינו יעטי"ף יאחר מועדו וזמנו לביא] ואני מצאתי רמז לדבריו כי בתפלת נעילה ראוי להיות דייקא על איחור ביאת העני הזה כי נעילה אותיות להעני והבן:

והנה פירשי על דברי הגמ' ולא עוד אלא בשעה שישראל נכנסין לבהכ"נ ועונים איהש"ר כו' אומר הקב"ה אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך וכו' והפירוש הנ"ל ידוע [א"כ כי עתה בזמן הגלות מה שאנו אומרים איהש"ר הוא בדרך תפלה ובקשה ותחינה שיתמלא שמו הגדול ומבורך אמנם בזמן שיבנה המקדש יהי' קילוס ושבח ותהלה לעולם אח"ז מצאתי בתפל"מ תהלים (סיג י"ב) כי כוונתי לדברי המהרש"א בחא"ג ברכות ג' עיי"ש והן הם הדברים] ועפ"ז אשרי יושבי ביתיך מצד עצמו כי אז הבנים על שולחן אביהם עוד מעלה יש לזה יהללוך סלה כי מקלסין אותו בביתו שיבורך לעולם והיינו סלה משא"כ עתה שהוא רק תפלה והבן, ועוי"ל עפ"י שבמקדש לא היו עונין אמן רק היו עונין ברוך ה' וכו' מן העולם ועד העולם והבן [וזה עוד יהללוך סלה השבח הוא סלה היינו מן העולם ועד העולם וק"ל] למען השי"ת תתפללו שלא יהא עוד גלות השכינה וממילא יפן

לרחמכם כי המתפלל בעד חבירו וכו' ועוד כי בזה נכלל הכל כמי שפירשו בפ' ימלא ה' [שיהא שמי מלא זה כל משאלות לבבך] וכמו שפירשתי בפסוק מיהר צועה להפתח כי' ועל הפסוק אחת שאלתי עפ"י תרתי משמי' לא יהבי [ע"כ רק אחת שאלתי וכו' וזהו שבתי בבית ה' כי"ח וכו'] והבן על כן נבקשה רחמים על זאת היינו השכינה שנקראת זאת כדאיתא בזוהר הקדוש בזאת יבוא אהרן אל הקודש בזאת אני בוטח ובא לציון גואל ב"ב אמן:

קודם כל נדרי תקצ"ג לפ"ק

(ח) תענית דף כ"ו ע"ב המשנה לא היו ימים טובים לישראל כיה"כ שבי היו יוצאין בכלי לבן שאולין כדי שלא לבייש את מי שאין לו ע"ד המליצה כי נ"ל ליתן טעמים על מנהג ישראל תורה שנהגו ללבוש הקיטל א' שהם בגדי לבן הטלית והקיטל והאבנט של יו"כ והמצנפת של יו"כ הם ד' בגדי לבן להזכיר אותו כארבעה בגדי לבן שהיו הכה"ג עובד בהן ביו"כ, אוי לנו, הוא הי' מכפר עלינו בשעירים העולים לגורלו ועכשיו חסרנו כל אלה אין לנו לא מקדש וכו' עד מתי והנה בית המקדש הכולל אין לנו מחוייב כל א' וא' לטהר בית מקדשו הפרטיות כנאמר ועשו לי מקדש וכו' ודרשו בתוכו לא נאמר אלא בתוכם וצריך להיות בעצמו הכה"ג עכשיו נחפשה דרכינו ונחקורה וכו' ב' שבאמת הוא רק בגד מתים עשוי לכך רק שלפרקים אנו לובשין בדרך שאלה הבגד של מתים ללבשו בחיים והטעם אולי נגזר על א' ח"ו מיתה בר"ה, שיפטר בזה אם ושה תשובה ע"כ עורו נא ג' שישים על לבו כל א' וא' מאתנו שבבגדים אלו בעצמן בטלית וקיטל ובלא מנעלים יעמוד לפני ב"ד שלמעלה ליתן דין וחשבון מרכיבין חיגר על הסומא וידמה בנפשו כי עתה עומד לפני ב"ד של מעלה בבגדים אלו עצמן ומתודה ושם ודאי מתחרטין בחרטה גדולה ובוכין ומבכין אבל שם אינו מועיל תשובה אבל עכשיו מועיל תשובה ואם יעשה תשובה ויתודה על אופן זה ממש ודאי יהי' לו מחילה וסליחה וכפרה על כל מה שעשה מעודו עד היום הזה ועל דמיון זה ממש נתודה ולמען השם קרעו לבבכם ונאמר אלקינו ואלקי אבותינו וכו' ואחר הוידוי נחזיר לענינינו כי הלבשת הבגדים האלו הוא רק לעורר בתשובה גדולה כאלו אותה שעה בעצמו עומד לפני ב"ד של מעלה ואם יעשה תשובה באמת ע"ז זה ודאי יקנה עולמו בשעה אחת ולא יזכרו לו כל חטאתיו והזדונות יתהפכו לזכיות והנה איתא בגמ' דבשמחת בית השואבה צדיקים גמורים היו אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנתינו ובעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתינו שכפרה על ילדותינו ואם אינו עושה תשובה ודאי יעמוד בבושה ובחרפה גדולה בעלמא דאתי רחמנא ליצלן מהאי כיסופא כמבואר בזוה"ק והיינו יוצאין בכלי לבן ששואלין בגדי

מתים ללבשו בחיים כדי שלא לבייש דהיינו שיעשה תשובה שלימה שלא לבייש את מי שאין לו זכיות ויזכו כולם כאחד א"ס:

דרשה לכל נדרי

(ט) כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים בהיות שאין מלחמה גדולה ממלחמת היצר ואין אויב גדול ממנו הן להכלל ישראל הן לכל איש בפרטי כי הוא אשר השליך משמים ארץ תפארת ישראל החריב את מקדשינו ושרף את היכלנו והגלינו לבין האומות זכרנו עבודת יוה"כ שהי' הכה"ג עובד וחליפת הבגדים כמו שנאמר למחר במוסף ועליו כל בית ישראל נשענים ושליח שעיר המשתלח שמכפר על הכל כמבואר ביומא וחוט השני הי' מלבין אשרי עין ראתה כל אלה שהיו רואין בחוש סליחות העונות הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו שהס"מ הוא שטן הוא יצה"ר הוא מה"מ הוא נחש הקדמוני שרו של עשו החסיר מאתנו כל אלה בחלקלקות לשונו שפתה אותנו לחטוא נגד בוראינו יוצרינו ועושינו אשר הטיב אתנו בכל מכל כל ונשא אותנו כאשר ישא האומן את היונק בי' בי' היינו אחריב בית' ועדיין מרקד בנו כי עונות אבותינו החריבו נוינו ואנחנו הארכנו קצו וכל דור שאין נבנה בהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו כמאמר שלמה הע"ה גם מתרפה במלאכתו אח הוא לאיש משחית [ילק"ח ערך בהמק"ד] כי לא נגזר רק אלף שנה כל היום דוה ואף עכשיו חסרנו כל אלה ואין אתנו יודע עד מה ואין איש שם על לב כדניאל בדורו שהי' אז רק שבעים שנה ואמר ונתתי אל לבי להבין ועתה לית מאן דמשגח לשים אל לבו אריכת הגלות ואמנא דאיתתרכת מקינה אב"י נשים על לבינו באיזה דין אנחנו נדונים אם כעבד עברי שדינו שיוצא בשש דהיינו שמיטה הלא כמה שמיטות יותר משני מאות ושלשים שמיטות עברו ועדיין בן דוד לא בא ואם כנרצע שדינו לצאת ביובל הלא כלו כמה יובלות יותר משלשים ואין קול ואין עונה ואדרבא אין יום שאין קללתו מרובה מחבירו בכל יום מתחדשים גזירות קשות ורעות ואין יובל בלי הרבות אבל ואם כעבדים כנענים הלא דינו ליצא בשן ועין הלא כמה עיני העדה נהרגו ויהרוג כל מחמדי עין שניך כעדר הרחלים הם הגבורים הכובשים את יצרם מעולם אנשי השם כמה נהרגו כמה נחנקו כמה נטבעו כמה נשרפו כמה נסקלו כמה נהרגו בכל מיתות משונות ונענו בעינוי' קשים על קדושת השם הגדול והנורא כמה במסרקות של ברזל וכמה נפשטו עורם בחייהם כמו ר' עקיבא וחביריו ר"י כה"ג וכל עשרה הרוגי מלוכה וכן בכל דור גם בקהלתינו זכותם יעמוד לנו בזה יום הדין והם השן והעין ועדיין לא יצאנו חפשי.

אב"י תנו לבבכם לחקור זאת היש אויב ושונא גדול מזה הן דרך כלל ודרך פרט לכל איש ואיש בפ"ע כי יסוער בקרב איש ולב עמוק לעקור אותו משרשו ונדמה כאיש עומד על תל עפר באמצע הים וזה בא בקרדומו וחופר תחתיו עד שהטביעו בים וידוע דזה לעומת זה עשה אלקים דכמו שיש מרכבה קדושה נשר ארי' שור אדם כך יש מרכבה טמאה כלב סוס חמור גמל והוא אשר ראה חבקוק התגברות הס"א ראה סוסים וידוע מאמר חז"ל בעצלתי' ימך המקרה כשאנחנו עושים רצונו המרכבה קדושה מתרבה ומתגדל כי מכל מצוה נברא מלאך ולהיפך כשאין עושין רצונו אנחנו גורמין שהמרכבה טמאה מתרבה כי מכל עבירה נברא כו' ואנחנו מגביהים שונאינו ולמה אנחנו מאשרים זדים למה"ד למלך גדול ואמיץ וחזק ויש לו חיל רב וכלי זיין הרבה מאוד והנה שונאו מלך קטן ושפל ומצער עם ואין לו שום כלי זיין אפי' חרב וחנית אין לו והנה המלך הגדול נתן לשונאו חיל גדול וכלי זין הרבה מאוד עד שגבר עליו וכבשו היש טפשות גדול מזה לתת חרב ביד שונאו להרגו ועתה ישמעו אזנינו מה שפינו מדבר כי אנחנו דומין למלך טפש הזה כי הס"א הוא כקוף בפני אדם נגד הקדושה וכננס לגבי ענק ואנחנו נותנים לו חיל וכלי זיין להלחם בהם אתנו ואין לו כח רק מאתנו ובכחינו הוא מתגבר עלינו היש טפשות גדול מזה לכך הורה לנו הפסוק הזה מאחר שאדם הולך אחר שרירות לבו הרע כמה עדן עדנים בכל יום ויום השכם וחטא ובורא בכל יום ויום מזיקים חדשים לבקרים וכאשר יערנו שביב אלקי אשר בקרבו לאמר מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך יעור כאיש משנתו ויפשפש במעשיו כי רבו למעלה ראש ואשמתו גדלה עד שמי רום וכוכבי' ויראה א"ע כ"כ בעומק הקליפה יאמר ח"ו אבד סברי ויתיאש עצמו כי הברואים ממעשיו לא יניחו אותו לשוב ומה שיש יכולת בס"א לחטוא את האדם כ"ש וק"ו ב"ב של ק"ו לעכב התשובה כי כח האש המחמם יותר גדול מכח האש השומר החום אל יאמר כן כי הבא לטהר מסייעין לו וכמאמר חז"ל בפתחי לי אחותי וראי' לדבר מישראל שהיו במצרים במ"ט ש"ט כאמרם על פ' ולא יכלו להתמהמה ואעפי"כ נטהרו ע"י התחלת טהרה שהתחילו דהיינו אמונה שהאמינו כנודע ומצות פסח ועפ"ז יבואר הפסוק כמובן כנ"ל.

ועכשיו כיון שנתברר לנו שאין דבר עומד בפני התשובה נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וקרעו לבבכם ויה"ר שיהי' עכשיו שעת רצון להתקבל תפלתינו במרום ויהי' השנה הזאת קץ ותכלית לשבי עמך בית ישראל אמן:

מליצה קודם כל נדרי

(י) פסחים ז' ע"ב בודקין את החמץ היינו היצה"ר המחמיץ אותנו לאור הנר של יוה"כ ר"ל בשעה שמדליקין נר של יוה"כ מנה"מ ר"ל מהיכן ידע לבדוק הלא השכחה מצוי' ומי זוכר מה שעשה כל השנה א' ר' חסדא כי רב חסד שרוצה בתשובת השבים ומיעץ אותנו לטוב למדנו מציאה ממציאה ר"ל כי עבירה גוררת עבירה וכשמוצא ראש עבירה בקל ימצא הרבה מאוד נגררים אחריו כמו הגאוה שמעורר הכעס והמריבה ולה"ר ורכילות וקנאה ושנאה ונקימה ונטירה ועוד הרבה ומציאה מחיפוש היינו מחיפוש דידי' כמפורש בסמוך ר"ל זה שמעורר שבודאי בלי מעורר אי אפשר והמעורר צריך לחפש עצמו קודם וחיפוש מחיפוש ר"ל מחיפוש דידי' יוצא חיפוש דאחרינא וחיפוש מנרות ר"ל אחר חיפוש מעבירות צ"ל גם חיפוש במצות במה שנחסר כי נר מצוה ונרות ר"ל הרגשה הנ"ל אינו באה רק מנר מהנשמה אם היא בהירה כנר ומפרש מציאה דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא ר"ל ימי שנותינו שבעים שנה שכל הימים הם דוגמת הימים העליונים כנודע (ומצות) וכו' ועפ"ז בגדול החל ובקטן כלה והבן אחפש ירושלים בנרות היינו ירא ושלם כמו שאמרו חז"ל אברהם קראו יראה ושם קראו שלם ע"כ השי"ת קראו ירושלים ור"ל מי שהוא ירא ושלם וא"צ לחפש בעבירות יחפש במצות וכרות מנר כנ"ל שנאמר נר ה' נשמת אדם ר"ל אם נשמתו הוא נר ה' אז חופש וכו' והבן:

מליצה קודם נעילה

הוה בשאול הצדיק כתיב הרעותם לשאול לכם מלך ה' אלקיכם מלככם ק"ו עתה והבן, אחב"י עתה העת לבכות על גלות השכינה מאחר שעונותינו מתכפרי' מרוצי' דמעותינו ומחמת שלא חששנו על אמנו כ"י אופל אלמנה שנאמר היתה כאלמנה ע"כ צועקים אמותיהן של כ"י בחטוף בניהם ולית מאן דישגח בהון והנה נאמר בא' שנענש על שעיכב העופות מלפרוח למקומן דורחמיו על כל מעשיו ואנו יותר מי"ז מאות שנה שנדדנו ממקומינו השב כיונים אל ארובותיהם ואם נדר הוא התר נדרך כמו שאנו התרנו אתמול ובמה אנו נידונים אם כבנים רחמינו ואם כעבדים כאיזה עבד כו':

להושענא רבה

נ"ל רמז לחיבוט ערבה ביום שביעי דבאלף הז' שהוא יום שביעי צדיקי' עושה להם כנפי' והוא יום הדין הגדול לרשעים וזיכוכי' ומירוקים אלף שנים רצופים וידוע דע' שנה יסורי איוב אינם כנגד שעה אחת בדין של גיהנם ומכש"כ בדין דלעתיד וע"כ חיבוט ערבה אלו שאין להם לא טעם ולא ריח וע"כ בכל שנה שלשה ימי דין ר"ה יוה"כ הו"ר, ר"ה כנגד דין עוה"ז מי יחי' כו' יוה"כ כנגד דין הנשמות וע"כ בלא אכילה ושתי' ומעוטפין לבנים כמו אחר הפרידה בעולם הנשמות והוא יוה"כ זיכוך ומירוק הו"ר כנגד יום הדין דלעתיד

וע"כ נקרא הו"ר כי אז הנושע הוא התשועה עולמית ושוב אין פחד ואין מגור משא"כ ביומי' דהנושע עדיין יש לו פחד מהשלישי כמ"ש יחיינו מיומים כו' וע"כ אז חיבוט ערבה דמיומי' לפעמי' יש להם נס והמלטה ע"י איזה זכות וכן אברהם מציל מגיהנם אבל מיום השלישי אין להם נס והמלטה כנ"ל:

לשמחת תורה

הנה מחלקין ז' קולות בשבעה הקפות קול ה' על המים היינו חסד קול ה' בכח היינו גבורה קול ה' בהדר היינו תפארת קול ה' שובר ארזים היינו נצח שמנצח קול ה' חוצב להבות אש היינו הוד כי קרן עור פניו היינו קרני הוד קול ה' יחיל מדבר היינו יסוד שהקול מפוצץ במדבריות מקום משכן הס"א ללקט מהם כל הניצוצות קדושות והלא הקול מדת היסוד קול ה' יחולל כו' הוא מלכות כמפורש בקרא:

נשאלתי בשותפין שהחזיקו במצוה כגון להתחיל בש"ת התורה שניהם כאחד אם יכול א' מהן לאמר גוד או אגיד והשבתי דמתרי טעמי אין כאן גוד או אגיד א' דגוד או אגוד אינו רק באם נותן לזה דמי חלקו באשר שיוכל לקנות בעד מעות הנ"ל משא"כ שאין נותן לזה רק לצדקה והבן ב' שאין יוכל להשיג שיהי' חתן בראשית במקום קבוע לקריאת התורה בכל השנה ועד השלישי אני בא כי הלא מבואר בחו"מ סי' קע"א דאין יוכל לומר גוד או אגוד בפחות משווי' דאל"כ ידחק העשיר את העני עכ"ל וא"כ במצוה הכל פחות משוי' דכל חפצים לא ישוו בה והבן:

תענית בה"ב

תוכחת מוסר וטעם על תענית בה"ב

אחר ניסן ותשרי דייקא. הנה שורש של תענית זה מבואר במס' סופרים פכ"א סי' ג' ומובא בטור סי' תכ"ט] והתלמידים מתענין בה"ב ג' ימים מפני חילול השם ומפני כבוד ההיכל שנשרף ועתה אב"י לא נאמר באנשי נינוה וירא אלקים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה והנה ביום התענית ראוי לפשפש במעשינו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' ר"ל כי הרופא שלא ידע סיבת החולי לא יוכל לרפאות וצריך לחקור תחילה על סיבת החולי והיינו נחפשה דרכינו אשר הלכנו ראי דרך אשר הלכת ונחקורה עד היכן מגיע פגם עלבון עוונינו עפ"י מ"ש בפ' תבא כל רעתם לפניך כי פגמינו מגיע עד סוף כל המעלות כאמור והנה סולם מוצב ארצה ר"ל יסוד כל המדריגות וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים הכל בו על ידו וכמו שפרשתי השמים כסאי והארץ הדום רגלי ואנו כנרגן מפריד אלוף שמפרידין אלופו של עולם מכ"י שעשוע עדנו וכ"י מלך אסור ברהטים ויפן כה וכה [וירא כי אין

איש דאתער בתיובתא לאוקמי שכינתו מעפרא בזוהר ח"א דכ"ח א'] והיינו מפני חילול השם עפ"י מ"ש מהרש"א בכי בחר ה' בציון כו' [או"ה למושב לו כו' כי בזמן הגלות אין שמו ואין כסא שלם שחסר ו"ה מהשם וא' מכסא] וכמו שפרשתי בכי תצא [אות ה'] עפ"ז במ"ש ושבית שביו כאמור ופורקנא דילי' דאיהו תשובה תלי' בידיהון והיינו ונחקורה עד היכן מגיע הירוס ובילבול המעלות כולן על ידינו ממש עד ה' שנאמר בו אני ה' לא שניתי ואם חטאת מה תפעל לו והיינו ונשובה הכל על מתכונתו כבראשונה כל המעלות כולן מתחתון שבתחתונים עד ה' כ"י והבן זה.

והנה אם התענית הזה הוא מפני חילול השם כנ"ל ראוי לנו לחקור סבת זה ולתקנו כדי שלא יהי' עיכוב מצדינו עכ"פ כי כל דור שאין נבנה בהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו שנאמר [משלי י"ח] גם מתרפה במלאכתו אח הוא לאיש מקחית [ילק"ח ערך בהמ"ק] והנה בבא יום אהבת גיל שעשועים שנאמר בו כמשוש חתן וכו' אז אשרי להמתווכי' השלום ועוסקין בזה כל ימיהם שנאמר [ישעי' כ"ז ה'] או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי ר"ל אם עושה רק על הכונה רק לעשות שלום לי ולא לשום פנוי' אחרת אז בוודאי שלום יעשה לי והבן ואוי לאותה בושה המפרידים ומעכבים כי רע ומר יהי' אחריתם והבן זה וכל זמן שאין אנו חוקרים להסיר המכשלה הרי אנחנו מן המעכבים עפ"י דברי הב"י בעל שלשה דברים העולם עומד כו' בחו"מ סי' א' [שסבת הדבר הוא קיומו].

והנה איתא במס' שבת פ' כל כתבי דף קי"ט אמר ר' עמרם כו' לא חרבה ירושלים אלא על שלא הוכיחו זא"ז שנאמר היו שרי' כאילים לא מצאו מרעה מה זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל שבאותו דור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זא"ז. אמר ר' יהוד' לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה ת"ח שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים כו' עכ"ל הגמ' והק' הבינה לעתים דהלשון אמר ר' יהוד' משמע דלא בא לחלוק והרי הוא סותר דברי ר' עמרם דכיון דביזו בה ת"ח אין דבריהם נשמעים וא"כ כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' ואין ראוי לענוש על העדר התוכחה וגם הלשון זא"ז יש לדייק והנ"ל בזה בהקדים לפרש אמרם ז"ל במס' שבת (דף נ"ה ע"א) [שם אמר לו הקב"ה לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תי"ו של דיו שלא ישלטו בהן מלאכי חבלה, ועל מצחן של רשעים תי"ו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה, אמרה מדה"ד לפני הקב"ה מה נשתנו אלו מאלו אמר לו הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, אמרה לפניו רבש"ע הי' להם למחות ולא מיחו, עכ"ל הגמרא הצריך לענינינו פה, ויש לדקדק בזה טובא (א') שאלה הראשונה של מדה"ד מה נשתנו אלו מאלו אין לה הבנה כלל הרי

בפירוש אמר השי"ת על מצחן של צדיקים וכו' ועל מצחן של רשעים וכו' (ב') בתשובת השי"ת דמדייק לומר צדיקים גמורים, רשעים גמורים, הלא דבר הוא (ג') השאלה השני' של מדה"ד הי' להם למחות וכו' שאלה זו הי' לה, לשאול תיכף כשאמר השי"ת לך ורשום על מצחן של צדיקים תי"ו של דיו, מפני מה הלא הי' להם למחות וכו' ואיך נמשך טענה זו דוקא לתשובת השי"ת שהשיב הללו צדיקים גמורים וכו' ונראה לי דהנה הנזה"ק כתב (בב"ר פרשה מ"ט סי' י"ד) על הא דגרסינן בפ"ג דתענית (דף כ"א ע"ב) בסורא הוית דברתא ובשבוביתא דרב לא הוית דברתא סבור מני' משום דזכותא דרב הוא דלא הוית דברתא אתחזי בחלמא רב נפיש זכותי' טובא והא מילתא זוטרתא היא לרב אלא משום האי גברא דקא משייל מרא וזבורא לבי קבורא, ע"כ והקשה מהרש"א מאי קאמר רב נפיש זכותי', אדרבה כי נפיש זכותי' פשיטא דראוי להגן דבכלל מאתים מנה, ותירץ הרב הנ"ל ותורף דבריו דיש שני מיני הגנה, א' שהצדיק מגין בזכותו על הרשעים, ב' שהקב"ה מציל הרשעים כדי שלא יספה גם הצדיק דכיון שנתן רשות למשחית אין מבחין בין טוב לרע, והנה הבחינה הראשונה יתכן לצדיקים גמורים דזכותם מגין, אבל רק לאותן שלא נתמלא סאתם, אבל אם כבר נתמלא סאתם אין מועיל להם זכות הצדיק ובחי' השנית היא דוקא לצדיקי' שאינם גמורים, דשייך בהו הך דמשניתן רשות למשחית אינו מבחין, אבל בצדיקים גמורים דלא שייך בהו הך דמשניתן רשות וכו' כדגרסינן בפ"ק דע"א כתיב חלילה לך להמית צדיק עם רשע, וכתיב והכרתי צדיק ורשע ל"ק כאן בצדיק גמור כאן בצדיק שאינו גמור, כלומר בצדיק גמור אף משניתן רשות למשחית הוא מבחין בו, א"כ לפ"ז לא שייך בו בחינה השנית, ולפ"ז במקום שנתמלא סאתם שאין זכות הצדיק מועיל להם ואינם ניצולים אלא עבור הצלת הצדיק עצמו לבל יספה גם הוא בעונם ממילא הא ליתא אלא בצדיק שאינו גמור ולא בצדיק גמור דאיהו בלא"ה ניצל, והיינו דקא מתחזי בחלמא דהא מילתא לא הוי משום דרב נפיש זכותי', ולא שייך גבי הך משניתן רשות וכו' ואי משום הגנת זכות הא מילתא זוטרתא היא לגבי דרב להגן על השכונה דהי' מגין על כל העיר, א"ו דנתמלא סאתם ולא מהני הגנת זכות אלא הא מילתא הוי משום צדיק אחרינא דלא נפיש זכותי' דבצדיק שאינו גמור אמרינן משניתן רשות למשחית וכו' ומה"ט מגין עליהם מפני הצלת עצמו, עכ"ד ושפתים ישק משיב דברים נכוחים

ועפ"ז יתורץ קושי' א' ב' במאמר הנ"ל דשאלת מדה"ד הי' מה נשתנו וכו' משום דהלא משניתן רשות וכו' א"כ שורת הדין נותן ח"ו או שיספו גם הצדיקים או דמשום הצלת הצדיקים ינצלו גם הרשעים וע"ז השיב השי"ת הללו צדיקים גמורים דייקא דלא שייך בהו הך משניתן רשות וכו' וש"ת א"כ יגינו בזכותם, לזה אמר הללו רשעים גמורים,

דהיינו שנגמר רשעתם ונתמלא סאתם ואינו מועיל להם הגנה הזכות, וקצת מזה שמעתי בשם חכם אחד. ונקדים עוד דבמס' ברכות (דף ז' ע"ב) איתא ר' דוסתאי בר מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז שנא' עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ומקשה איני והא א"ר יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו, ומשני ל"ק הא במילי דידי' הא במילי דשמי' ואב"א הא בצדיק גמור וכו' ואב"א שעה משחקת לו שאני, הרי לפניך ג' בחינות שאין מתגרין ברשעים, או שהצדיק הוא צדיק שאינו גמור, או שהרשע הוא רשע שהשעה משחקת לו, או דהוא במילי דידי' ולא במילי דשמי'. ונקדים עוד דמסכ' ברכות (דף ז' ע"א) איתא דרשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור, ע"כ. הרי דהשעה משחקת לו הוא ודאי רשע שאינו גמור, ועפ"ז יתורץ גם קושי' הג', כי י"ל במילי דשמיא ואעפ"כ לא הי' מקום למדה"ד לטעון הי' להם למחות, דנאמר לו בתרין אנפין או שהצדיקים אינם גמורים ואין להם להתגרות, או שהרשעים הם רשעים שהשעה משחקת להם ואין להתגרות בם, אבל מאחר שאמר השי"ת הללו צדיקים גמורים, וא"כ הם רשאין להתגרות, והללו הם רשעים גמורים, ובודאי לא הוו רשעים שהשעה משחקת להם וראוי להתגרות בם וטען שפיר הי' להם למחות כנ"ל, [עכלה"ק בס' ישמח משה פ' נח, נמצא] דהי' להם להוכיחן ממ"נ לשני התירוצי' והבן דהא ליכא השעה משחקת לו וצדיקים גמורים המה ובעו"ה גבר מדה"ד ועפ"ז שמעתי לפרש ויספו השוטרים לדבר אל העם כוונתו כי בעת מלחמה מה"ד מתוח אז יספו השוטרים לדבר דברי תוכחה ומוסר אל העם] וגם אני פרשתי עפ"ז כי אם תכבסו בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עפ"י כי שגגת תלמוד עולה זדון [פי' אם התלמוד עושה בשוגג לומדין ממנו לעשות בזדון כי הרואים לא ידעו ולא יבינו כי התלמוד עושה בשוגג] אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם מחטא (שוגג) הנשיא יבוא לאשמת העם שיעשו בזדון [וזהו ותרבי לך בורית לך דייק' לך לעצמך נכתם עונך לפני כי העיקר להשיב רבים מעון ולשובב נתיבות לשבת אל ה' עיין ישמח משה פ' תצא אות ב'] ועפ"ז והביא על חטאתו אשר חטא לה' לחטאת [ויקרא ב' ג', א"כ מה שגרם ע"י חטאו ישוב לה' להשיב רבים מעון] ועפ"ז פרשתי הוי גוי חוטא עם כבד עון ישראל לא ידע עמי לא התבונן, [בהפטרת דברים בישמח משה עיי"ש בארוכה כי ת"ח נקרא ישראל וגוי, וע"ה נקראים עם ויעקב וז"ש ישראל לא ידע היינו הת"ח לא ידע ועושה בשוגג עכ"ז עמי לא התבונן כי עושה בשוגג עי"ז הוי גוי חוטא הת"ח חוטא בשוגג וגורם עי"ז עם (ע"ה) כבד עון שעושים בזדון וסוברים שהותרה הרצועה עכת"ד שם] והבן ועפ"ז תבינו גם תדעו מה שנשאני לבי להוכיח עם הקדוש לא מרמות רוח שראיתי א"ע גבוה מכל העם כי יודע

אני בעצמי האנוש מאלקי יצדק ומה שפירשתי בו [בסליחה לער"ה אל תבוא במשפט וכו' אופן ג'] אך כמשל העבד המורד הנדחף והנטרד ואין לו מצוא ותחבולה עד שראה בנוהי דמלכא נדחפים ונטרדים ומבין צער המלך, רק שעושה לאהבת בניו אולי ינוחמו על הרעה, ומיום שפירשו ממנו אבל לפניו ובכי ומספד והם שכחו ונתעבו, ובהפקירא ניחא להו, ובא אליהם אותו העבד] ומעוררם עד שרחצו והזכו ובאו להפלטרין ודפקו בהכנעה רבה ובריצוי דברי תחנונים ובקבלת עול מצותיו ואז שמח המלך שמחה גדולה ומכניסן לפלטרין אח"כ חוקר המלך מי החזיר בניו ואמר להם מי הביאכם לכאן ואמרו פלוני אלמוני ואומר המלך אף דהוא עבדא בישא דמריד מ"מ כיון שעשה דבר זה הכל מחול לו ויבוא גם הוא לפני ונחזור לענינינו כי אמרו חז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' והטעם מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין וא"כ זה דוקא לשוגגים משא"כ למזידים מצוה להוכיח [ועיין יש"מ ריש פ' דברים] והנה אמרו חז"ל חבר א"צ התראה כו' ועפ"ז נ"ל לפרש (ישעי' נ"ח) קרא בגרון אל תחשוך לומר מוטב שיהי' שוגגין כו' כי ואותי יום יום ידרושון וא"כ יודעים הם [ומזידין מצוה להוכיח] והבן והנה להת"ח הי' תי' שלא הוכיחו את המון מפני שמבזין אותם וכשם שמצוה כו' אך למה לא הוכיחו זה את זה דמזידים המה והנה אל המון הי' תירוץ שלא הי' מוכיחן שום אדם אך מפני שמבזין ת"ח אין להם תירוץ כי להם אין ראוי להוכיח לכך חרב' מכל כי אין תי' לשני הכתות הן לת"ח והן להמונים וא"כ מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגו ודו"ק והנה לע"ע אין עמי הארצות הגסיות מצוית בינינו ולכך מצוה להוכיח ובפרט בדבר הידוע מהעדר הבה"מ ע"כ קחו מורך בלבבכם להניף שקלי נדבות ויהי' חשוב כנדבת המשכן עפ"י מ"ש הט"ז דיש להוסיף בשבח א"כ ה"נ יעמוד מיכאל שר הגדול ויאמר אם הם מתנדבים לבהכ"נ מכש"כ וק"ו ב"ב של ק"ו דהיו מתנדבים למשכן ולמקדש ומה יעשו שאין להם משכן ומקדש להתנדב עליו וחישב לעשות מצוה כו' והבן ובזה נעורר רצונו ית' לבנות בית הבחירה ואשרי להמקרבים והבן ובזכות זה נזכה לנכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים.

ועפ"י האמור יתישב למה מתענין בה"ב אחר ניסן ותשרי דוקא לפי הטעם של מ"ס והבן, ועפ"י מ"ש ניחא דהא איפלגו ר"א ור"י אי בניסן עתידין לגאול או בתשרי ואלו ואלו דא"ח דאידי ואידי זמן הגאולה הוא וכבר כתבנו שכל דור שאין נבנה כו' א"כ אם יצא ניסן ולא נגאלו הוי כאלו נחרב והיינו מפני כבוד ההיכל שנשרף וכן בתשרי והבן:

לעשרה בטבת

רחום זה אלי כו' ארכו ימי אבלי ועוד לבי נאנח עפ"י מ"ש בספר אבן שוהם בדרוש לט"ב בפסוק זכור תזכור ותשוח עלי נפשי ע"כ אוחיל בשם איזה ספר כי הוא מופת שיש תקוה במה שאינו נשכח והבן:

(**עוד** פי' ע"פ מ"ש באזכרה אלקים ואהמי'): [מובא למעלה בדרוש ז' ליוהכ"פ בדר' קודם נעילה עיי"ש].

פסח

הגדה

כהא לחמא עניא עיין במעשה ה' ולי נראה עפ"י דברי מעשה ה' בדברי ראב"ע ולא זכיתי שתאמר י"מ בלילות היינו בגלות דאכתי עבדי אנן עיי"ש] אך דבאמת טעמא בעי הלא אכתי עבדי אנן אך התירץ מובן דעכשיו אנו יכולין להגאל בכל עת ואז ולא יכלו להתמהמה כנ"ל ועפ"ז יתבאר דקודם שפתח לספר ביציאת מצרים מקדים שלא יקשה מה תועלת לנו עתה בי"מ הלא עבדי אנן ולמה נספר לכך פתח ואמר כהא לחמא עני' וכו' כמו שפ' במעשה ה' דכל הסעודה נקרא ע"ש הלחם ואומר דבאמת שהסעודה כעת בעוני כאז ומ"מ אנו מספרין בי"מ דהשתא עבדי לשנה הבאה כו' משא"כ אלו לא יצאנו אז ממצרים היינו עבדים לעולם כנ"ל:

עוי"ת כהא לחמא עני' כו' מלבד הפירושי' שפרשתי כבר בדרך פשוט נ"ל עוד כי ידוע הגלות בבחינת הסתר אסתיר והגאולה בבחינת השגחה גלוי' עינא פקיחא וע"כ גדולה צדקה שמקרבת הגאולה כי בחינת עני נסתלק ממנו סוד עין דמאן דאכיל דלאו דילי' בהית לאסתכולי באנפוי כאמרם כל המצפה לשולחן אחרים עולם חשוך בעדו ועפ"ז מפרשין הפסוק ברבות הטובה רבו אוכלי' כו' ומה יתרון כו' כי אם ראות עיניו והמשפיע אם הוא טוב עין ממשיך מלחמו דרך טוב עין ועני אותיות עין רק הנו"ן קודם ליו"ד כי נסתלק ממנו בחי' עין כנ"ל והוא בסוד עלמא דנוקבא דתאיב לקבלא מלעילא שהוא בחינת יום עלמא דדכרא והיינו נ"י והמשפיע בטוב עין עושה מעני עין שמחזיקו בדברים ושמח כמו בביתו וע"כ משביעו כי סומא אין לו שבע וזה השבח שאמרו חז"ל כל הנכנס לביתו כשהוא רעב יוצא כשהוא שבע דהשפיע בטוב עין ומעורר עינא פקיחא סוד הגאולה וע"כ מקרב הגאולה והיינו כהא לחמא עני' די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים שהי' בגלות בבחינת הסתר אסתיר בחינת עני שנסתלק העין כמו כן עתה בעוה"ר ע"כ לתקן זה כל דכפין ייתי וייכול כו' היינו בחינת טוב עין שאינו מוחה לשום ברי' ומעורר עינא פקיחא רזא דגאולה ע"כ השתא הכא כו' והבן:

כל דכפין ייתי וייכול כו' השתא הכא כו' ע"ש גדולה צדקה שמקרבת הגאולה וע"ד שאלת טורנוסרופס [אם אלקיכם אוהב עניים למה אינו מפרנסן] ותשובת ר"ע כי ישראל נקראו בנים למקום וכמשל על אב שכעס על בנו והרחיקו מביתו ובא אוהבו של אב ונותן מזון ומחי' להבן, האב משלם שכרו משלם כי היטב עם בנו האהוב לו לא כן העכו"ם שנקראים עבדים והאדון שכעס על עבדו ומנע ממנו פרנסתו אם יבוא אחד ויחזיק ידי העבד לפרנסו יכעוס עליו האדון ובזה פי' צדקה תרומם גוי אלו ישראל שישראל שעושים צדקה אלו עם אלו יתרוממו ע"י הצדקה כי מזה מוכח שנקראים בנים למקום וחסד לאומים חטאת כי חטאת הוא להם כנ"ל ודו"ק] כי וויכוח אוה"ע עם ישראל בענין הגלות והגאולה ג"כ בענין זה וכדאשכחן בהושע כמבואר בפסחים בפ' האשה (דף פ"ז) [שאמר הקב"ה ישראל שהם בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד מארבעה קנינים שקניתי בעולמי ואת אמרת העבירם באומה אחרת וכו'] והיינו כל דכפין כו' כי בנים אנחנו [וראוי לנו לעשות צדקה אלה עם אלה] וע"כ השתא הכא כו' והבן:

ע"י עפ"י דברי השל"ה בשער השמי' בנוסח כהא לחמא שכ' שם הטעם שאין גומרין ההלל וענין התרגום, עיי"ש דבריו כי נעמו [ותודה"ק כי ביציאת ישראל ממצרים עוד לא נתקשרו לגמרי בקדושה דלעילא עד אחר שספרו ימי הספירה כאשה שסופרת ימי ליבון ואח"כ הי' הזיווג בקבלת התורה וכמבואר בזוהר הקדוש שמטעם זה אין גומרין את ההלל בפסח לפי שעדיין לא נתקשרו קשר שלם בכלל וכו' כי עדיין לא נתנה תורה המחברת ביניהם ולפיכך אין גומרין בהם ההלל אבל בימי החג שכבר קבלו התורה כל הימים העליונים בסוד ז' ענני הכבוד שהכל בחיבור שלם לפיכך גומרין ההלל וע"כ נתקן הא לחמא וכו' בלשון תרגום כידוע מהאר"י ז"ל כי התרגום הוא בסוד נוגה שהיא מתקרבת להקדושה ע"כ בעת צאתם ממצרים לא נכנסו עוד בחיבור שלם להקדושה ורק כעבד שנכנס לברית ועדיין אינו משוחרר והי' אז בבחינת התרגום וכשקבלו התורה נכנסו בסוד לשון הקודש ועיקר התורה בא"י ואז לשון הקודש בעצם ע"כ תקנו כהא לחמא בלשון תרגום להורות על מדריגת ישראל בעת צאתם ממצרים וכשרצה לדבר מאה"ק אמר בלה"ק לשנה הבאה באד"י כי א"י הוא לשון הקודש ע"כ תודה"ק] ועפ"ז נ"ל הטעם לדילוג [בהלל] מסי' ג' ההתחלה והסוף אומרים וכן מסי' ד' שמתחילין מה אשיב] לפי ששה סימני' יש בו [בהלל] והיינו נגד ששה קצוות שאז בימ"צ נשלמו בדוגמא של מטה רק מלכות עדיין נשאר לדוד וע"ז אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה וא"כ חסד וגבורה הרי הראה להם חסדו וגבורתו שעשה להם נסים וגבורות וכן שבטי י"ה עדות לישראל שנגדרו מן העריות והיינו יסוד כמ"ש ברעי' מהימנא פ' שמות

[והוד הי' במה שהודו ושבחו להשי"ת בשירת הים] אך ת"ת שהוא שורש התורה תורת אמת תתן ליעקב עדיין לא קבלו בעת צאתם שאז אמרוהו כדאי' בפסחים משה וישראל אמרוהו וכן הניצחיו' אינם בעצם הנבראים רק מצד התורה שהוא נצחית רק דוגמא ופועל דמיוני עשו להתורה כמו שפי' בפסוק וחמשים עלו בשם הירושלמי בישמח משה פ' בשלח בדה"ח קי"ט ע"א וחמשים עלו שהיו מזוינים בחמשה מיני זינון חרב וחנית ותריס וחצים ומקל יד יעוי"ש בעיר בנימין שהוא כנגד חמשה חומשי תורה דר"ל לפי שלא הי' להם הכלי אומנות שהוא התורה בידם עשו להם פועל דמיוני לכך ויסב כי הוא פועל דמיוני על גאולה העתידה כמבואר במדרש ועיי"ש בארוכה דרוש נחמד ויובנו הדברים היטב] והנה הדמיון הוא ג"כ בסוד אחורים שמדמה עצמו כקו"ף [בפ"א] דהיינו נוגה שקרוב להקדושה כמ"ש כן מראה נוגה דמות וכו' ע"כ מהסימנים שהם נגד ת"ת ונצח מדלגין הפנים וכן עתה שחזרו בבבל לתרגום וזה סוד רב דאתא לבבל חזא דקא מדלגי דילוגי.

ועפ"ז נראה ג"כ פי' הירושלמי (מס' שבת פ"ו ה"ד) על הפ' וחמשים עלו מזוינים היו בחמשה מיני זינון היינו בחמשה שנשלמו וגם לשנים שחסרו עשו פועל דמיוני כפי' המפרשים ומסתם קא סתים הירושלמי ולשניהם נתכוון ואלו ואלו דא"ח.

ועוד נראה לפרש המדרש ויסב על הסיבה והירושלמי הנ"ל ע"פ מ"ש בדרושים בענין 'מ'נ'צ'פ'ך [מובא בישמח משה ויגש עה"פ ויזבח זבחים עפ"י האר"י הקדוש עה"פ מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק כי ידוע מהמדרש כי ע"י אותיות 'מ'נ'פ'ך היו כל הגאולות וע"י אות צדי"ק יהי' גאולה העתידה 'צמח אצמיח וזה שרמז מכנף מן אותיות מכנף זמירות שמענו כבר שמענו שירות בגאולות ישראל אך צבי לשון רצון לצדיק שיהי' במהרה הגאולה ע"י אות צדיק ע"כ עיי"ש] והנה אז הי' הכנה לכל הגאולות והנה הסיבה דרך חירות דרומז על חירות קבוע כמ"ש בדרושי' [שם בישמח משה כי קביעת סעודה הוא רק בהסיבה א"כ החירות דהסיבה רומז על גאולה וחירות קבוע שהוא גאולה העתידה] רק אז הי' הכנה והיינו ויסב הואיל וחמשים עלו והיינו מזוינים היו בחמשה כו' היינו במנצפ"ך והנה כל המקרא מתפרש עפ"ז כי ויסב היינו שעשו להם הסיבה וחירות קבוע ויסב ר"ל בהסיבה דהיינו דרך סבוב ולא לפנים שהוא דרך יושר כי בתרגום ה' מלכותא קאים [לשון הוה כי בנסתר ואחורים מלכותי' מלכות עלם ואך בנגלה בעוה"ר עדיין לא נתגלה כפי' המגיד הקדוש ז"ל] ובס' גלות השכינה שהוא רק באחורים וזה סוד וראית את אחורי כי משה ביקש שיהי' אז כמו גאולה העתידה והבן.

ונחזור לענינינו דהיינו דרך המדבר [כדי לזככם ולמרק הזוהמא להכניסם בקדושה] והבן ים סוף בצירוף מי סוף היינו סוף מים העליונים או ים כמשמעו ים העליון וימא דאורייתא [ים סוף אור נוגה שהוא סוף וקרוב להקדושה] וחמשים עלו וכו' והסבוב הפשוט' הי' רומז להנ"ל כמ"ש ואלה מסעיהם למוצאיהם [עי' ישמח משה פ' מסעי כי עיקר היציאה הי' בשביל מסעיהם וכו'] והבן זה והנה אז הי' בחפזון ובמנוסה שהוא דרך אחורי' ולעתיד לא בחפזון תצאו [עיין ישמח משה בשלח].

ועוד ויסב כי בפועל דמיוני הוא רק בסוד מקיף (חסר) [נראה שצ"ל ונוגה] לו סביב דבר הנראה ולא בעצם דהיינו פני' והבן, והיינו סכות לראשי ביום נשק [עיין ישמח משה בשלח הנ"ל] כי אז ביום ההוא יהי' דמיוני נעשה כסות ולבוש שהוא הי' לבוש אדה"ר בג"ע ולבושי הנביאים והבן.

והיינו דאיתא בשבת פ' כל כתבי דא' ר' יוסף יהי' חלקי מגומרי הלל בכל יום אף שכפשוטו אמר לכוונה אחרת כמבואר בגמ' מ"מ ע"ד הרמז המציא בלשון זה לרמז דברים עליונים דהיינו ע"ד שכתבתי בענין י"מ בבהמ"ז עפ"י התניא מיציאת מצרים שבכל יום [אפשר כוונתו כי האדם העובד ה' מוציא בכל יום את עצמו מתחת חומר השיעבוד ומתקרב להקדושה וזהו ענין יציאת מצרים וזהו שמזכירין בבהמ"ז יציאת מצרים כי אז מעלה הניצוצין הקדושות שבמאכלו ומקרבם לשרשם והוא כיציאת מצרים שיצאו מהמצירים אותם וק"ל] וא"כ העושה בעצמו הגאולה ומקרב עצמו להפנים עליונים והיינו גומרי הלל דייקא כי באמת מצינו בכמה דברים דמיונות שהוא כעוסק בתורה והדמיון הוי רק כענין דילוג כמ"ש ה"ז מקיים והגית כו' כמשמעו שהוא גומר הלל והבן.

והנה באמת הפשוט והסוד א' כי אין אדם מוחזק לקיים כל יום כנ"ל ע"כ בקריאת הלל שעיקרה מיוסד על זה ומוזכר בה גאולת מצרים להדי' הוא כדובר שקרים ח"ו וזה אמרם שם ה"ז מחרף ומגדף ע"ש רש"י ע"כ עשו לו דמיון [בפסוקי דזמרה] בששה הללוי' שהוא ג"כ ששה מתהלה לדוד וכמ"ש הב"י בא"ח סי' נ"א בשם שבילי לקט דפסוקי דזמרה דשם היינו תהלה לדוד עד סוף תהלים ולא כפי' רש"י אנו נוהגים והבן.

ועפ"ז יתפרש הנוסח כהא לחמא עניא כי כל המזון הוא לחם עוני, נגד הראות פנים והמזון מזיו השכינה והנוסח הוא בכף הדמיון ר"ל כי גם ללחם עוני של עכשיו הי' אז רק בכף הדמיון כי אז גם בסוד אחורי' לא היתה ועתה בסוד אחורי' ע"כ נתקן בלשון תרגום כל דכפין ע"פ הגמרא כל הנותן צדקה כו' זוכה ורואה פני השכינה שנאמר אני בצדק אחזה פניך וע"כ ביו"ט החיוב להיות עני סמוך על שולחנו כי יו"ט הם ימי פנים

כמ"ש בדרושים בענין שביתה ביו"ט שלא להכניס ח"ו אחורי' והעלמת עין בפנים והיינו כל דצריך ייתי ויפסח ר"ל שצריך לביתו שמתבייש לאכול על שולחן חבירו כי ייתי לשון משותף לשון ביאה ולשון הבאה ור"ל שהוא כמו המתקנים הנוסחא אמרו שמאן דצריך ייתי לו העשיר [היינו יביא לו העשיר] בהסתר (ובלשון נוכח תיתי) דהיינו שיהי' דרך כבוד כדי שלא ידע ממנו ויהי' לעני' כל צורכי פסח ע"כ מדויק בראשונה דכפין ולא אמר דצריך יפסח [אמר כל דכפין ייתי ויכול היינו עני שאינו מתבייש לאכול על שולחן אחרים ואח"כ אמר כל דצריך לביתו ייתי לו העושר ויפסח ויעשה הפסח בביתו] וגם כפשוטו יש לישב זאת ולמען השם להשגיח על העניי' מאוד ובפרט ברגל זה שצרכיהם מרובים והוא זמן ועת רצון מאוד לזה וגדולה הצדקה שמקרבת הגאולה ונראה הטעם משום שהגאולה אחרונה הוא ישועות פניו ונגלה כבוד ה' והבן ואמר עוד כי באמת הגלות הוא כללי ידוע ופרטי בכל אדם כי ניצוץ האלקית המחי' הוא בסוד גלות תחת נפש הבהמית וכשאנחנו נעשה כל אחד הגאולה הפרטי יהי' הגאולה הכללי והיינו השתא הכא היינו הגלות הכללי לשנה הבאה בארעא דישראל ומפרש הסבה השתא עבדי גלות הפרטי של כל אחד ואחד לשנה הבאה יהי' גאולה הפרטית לכל א' וממילא יהי' הגאולה הכללית בב"א:

עבדים היינו עפ"י מ"ש האברנאל בשאלת מה נשתנה שהוא קושי' שאנו עושים דברים סותרים קצתם מראין על עבדות מצה ומרור והוא מדאורייי' וקצתן מראין על חירות הסיבה וטיבול ב"פ והוא מדרבנן ע"כ, עפ"ז ביארתי התשובה כי במצרי' הי' עבדות וחירות, עבדות לפרעה, וחירות מעול תורה ומ"ש, ואחר היציאה עבדות וחירות היינו עבדי ה' ואין לך בן חורין יותר מעבד ה' רק שהוחלפו העבדות מעול פרעה נעשה חירות כי יצאו משם והחירות נעשה עבדות כי לי בני ישראל עבדים והעבדות שהוא חירות גמור לעדי עד והוא השמחה היותר גדולה ונקדים עוד מה שאמרתי בפסוק בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז ודו"ק [בישמח משה פ' מסעי כי ישראל נקראים בני עלי' שידעו והבינו שיצאו מערות הארץ מקור הטומאה אבל פחותי ערך הנקראים בית יעקב נדמה להם שיצאו רק מעם לועז והבן נמצא זהו עיקר השמחה שיצאו ממקור הטומאה עבדי פרעה ונכנסו להקדושה להיות נקראים עבדי ה'] כי כאן הי' שני דברים החירות והיציאה משם ולהמוני עם לא נחשב רק החירות מהשיעבוד, כי ארץ טובה הוא כגן ה' וכמאמרם זכרנו את הדגה, אבל למבינים היציאה משם עיקר כי אפי' מלאך אינו יכול לכנוס לשם כנודע והיציאה הוא הגורם העבדות כי הי' יכולים לקבל עליהם עול מ"ש אבל לא שם והוא החירות הגמור המוחלט החפשיית והעבדות א"ע למצרי' כי

עבדי פרעה היו ולא עבדי מצרים כידוע ויבן ערי מסכנות לפרעה ומה להו אם הוא במצרים או במדינה אחרת והישיבה במצרים שהוא העיקר א"ע להעבדות רק אף אם היינו יחדיו שרים ומלכים שם וזה ידוע כי ולא יכלו להתמהמה כו' וגם זאת ידוע כי לא הי' באפשרות החירות רק ע"י יד חזקה של הקב"ה כפי' האלשיך בפ' שלח לך בכחך הגדול ובזרועך הנטוי' [כי העיקר שהי' צריך כח גדול וזרוע נטוי' על היותם ברוע עובדי ע"ז ומגדלי בלורית כאמרם ז"ל כעיבור הנשמט מרחם אמו] וא"כ לזה הוצרך זרוע נטוי' ואלו לא הוציא הקב"ה אותנו הרי אנו וכו' כי הי' גלות הגוף והנפש קיים לעד גלות הנפש כאמור וגלות הגוף דלא עביד קב"ה ניסא לשקרא כי אולי לא הוציאנו מהטומאה גם בעבדות הניחנו והיינו עבדים היינו לפרעה וגם במצרים מוסב על היינו ויוציאנו ה' אלקינו משם דייקא ביד חזקה כי זאת העיקר היד החזקה על צבא מרום במרום כי גברה חשכת הטומאה עלינו וש"ת מהעבדות היינו יכולים לפטור אף אח"כ לזה אמר ואילו לא הוציא ודו"ק.

ואפילו כולנו חכמים כי המוני עם אינם מבינים כ"כ הטובה של היציאה רק של החירות רק חכמים מביני מדע.

וכל המרבה לספר ביצ"מ דייקא ה"ז משובח כי מה שמבחין יותר בבחינה זו [להבין גודל השיעבוד וחירות הנפש] הוא חכם אמיתי יותר ויודע סוד זה לעומת זה כי במדרגת ישראל הוא אשר נאמר עליו אשר בך אתפאר ודחז"ל הקב"ה מתפאר בו בפמלי' דילי' ועל זה מביא החכמים גדולים שהיו מספרים בבחינה זו כל הלילה ועדיין לא נפסק רק מפני הגעת זמן ק"ש וא"כ דברים הרומזים הם מצד התורה תועלת הנפש ולכך הזהירה אבל מה שהוא לתועלת עצמינו דהיינו החירות אנו עושין מעצמינו ודוק:

חכם מה הוא אומר וכו' ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח וכו' [עיין ישמח משה פ' צו ד"ה ועוד נראה לפרש המאמר הנ"ל דשאלת החכם בעל החכמה הוא רוצה לומר דעיקר השלימות הוא השגה בחכמה והמעשים למה ע"ז באה התשובה כהלכות הפסח אין מפטירין וכו' ונראה הטעם דאין מפטירין שהוא משמרת שלא יעבורו על לאו דלא תותירו והבן ואם ארבעים בכתפי' א"צ למשמרת דמה"ת יעבור כי לא עונש קל הוא (ועיין פ"י בסוגי' דמטמא ומדמע ומנסך ועיין שבת דף ג' ע"ב) אך מש"ז צריך למשמרת דקיי"ל המותיר בפסח אינו לוקה דהוא לאו שאין בו מעשה, דהמעשה הוא העיקר ע"כ מוכח מזה דאין מפטירין, דהמעשה הוא העיקר ע"כ תודה"ק שם] וי"ל קצת באופן אחר כי איתא בתוס' מסכ' פסחים הטעם שהפסח נאכל על השובע דלא ליתי לידי שבירת עצם אם יאכל כשהוא רעב והנה לכאו' קשה הלא לעומת זה אם יאכל על השובע יש

חשש שיבוא לידי נותר משא"כ כשאוכל כשהוא רעב וע"כ צ"ל דלאו זה דלא תשברו חמיר לן משום דיש בו מעשה אלמא דהמעשה עיקר והיינו אין מפטירין וכו' משום שיהי' נאכל על השובע והטעם דבעינן נאכל על השובע כדי שלא יבוא לידי שבירת עצם וקשה כנ"ל וצ"ל דהמעשה עיקר ודו"ק:

שמעתי תמהים על מנהגינו לומר בסדר של פסח לשנה הבאה וכו' וכן ביוה"כ דאולי הי' מקובל אבל אנחנו דוחים בכל פעם, אבל שמע נא כי התבוננתי בספרים דמ"ד בניסן עתידין להגאל ומ"ד בתשרי עתידין להגאל או"א דא"ח דגאולה פרטיות לישראל יהי' בניסן אבל גאולה כלליות לכל העולם שיעביר רוח הטומאה מן הארץ ומלאה הארץ דעה א"ד ויהפוך אל העמים שפה ברורה כו' ביום ההוא יהי' ה' אחד וגו' יהי' בתשרי, וא"כ לא. יתכן להיות יוה"כ הבא בירושלים אם לא שנהי' נגאלים בניסן הקודם יו"כ א"כ אין זה סותר רק א' מחזיק חבירו והבן.

אך מאי ענינו ליוה"כ לפי"ז אך יש דברים בגו כי בירושלי' דפסח כפשוטו, ושל יוה"כ היינו ע"פ דידוע דאברהם קראו יראה ושם קראו שלם ונקרא בשניהם והיינו ירושלים דיוה"כ שיהי' בשלימות בחינת יראה ליראה את שם הנכבד והנורא ואין מנגד וגם ויראו ממך יהי' נשלם והוא תכלית האחרון וסוף מעשה במחשבה תחילה בראשית בשביל יראה שנקראת ראשית יראת ה' ראשית דעת ולכך בראשית בא תשרי שאז יושלם זה והבן:

שביעי של פסח

ביוצר לאחרון של פסח בשמ"ע מלכות עד לא קדם קדומה נצח נצחים מקוימה סוף וקדם ותווך עצומה עד עולמי עד מסויימה, עפ"י מה שפרשתי לך אף לך לך ה' הממלכה והחרוז אדון עולם אשר מלך וכו' והוא הי' והוא הוה והוא יהי' בתפארה והוא אחד ואין שני להמשיל לו ולהחבירה בלי ראשית וכו' והבן [עיין בארוכה בישמח משה הפטורת נצבים ותודה"ק בקיצור נמרץ כי עיקר תואר המלוכה שאנו מתארים אותו כב"י כי אין המלוכה שלו תלוי בזולתו כי תואר המלוכה של הקב"ה הוא נצחי כמו כל תואריו הנצחיים ואם יצוייר כי מלוכתו תלוי בזולתו הלא אין המלוכה נצחי כי כל מה שנברא אינו נצחי וכל שיש לו התחלה יש לו סוף וא"כ בבחינתו ית' אשר העבר והעתיד וההוה אחד וכ"מ שאינו נצחי, ועתיד להיות אין ואפס המוחלט, אף בעת היותו הוא כאין, א"כ גם המלוכה שנצמח מחמתם הוא אפס ואין, כי אין שום מציאות אמת זולתו ית"ש שהוא מחויב המציאות, ואיך אנו מתארים אותו בתואר שאינו, אלא ע"כ תואר המלוכה שאנו מתארים אותו כב"י הוא שמושל ומולך במציאתו כב"י שעושה

הכל כחפצו ורצונו וזו המלוכה הגדולה שבמלוכה שהוא מלך בעצמותו לעשות כרצונו וחפצו וא"כ כשם שהוא אין סוף כך אין למלכותו סוף כי המלוכה היינו רצונו שמושל ברוחו, ורצונו הוא, והוא רצונו) ובזה יובנו הדברים למשכיל אשר מלך בטרם כל יציר נברא כי זהו תואר מלוכתו האמיתית באין ראשית ואין תכלית לכך לעת נעשה בחפצו כל כי הוא בעל הרצון אזי מלך שמו נקרא וכו' ואחרי ככלות הכל וכו' כי אין תולה המלוכה בזולתו כנ"ל וכו' עיי"ש בארוכה והעתקתי רק כמציץ מן החרכים למען יובנו הדברים פה במקומן והבן].

שבועות

ביום ב' דשבועות

בסוף השיר יציב פתגם וכו' יהונתן גבר ענותן עיין פי' המחזור דלא ידע ביאורו וכמדומה דיהונתן הוא אחד מעשרה שמותיו של משה ואלו הם משה ירד אביגדור אבי סוכו אבי זנוח וכו' וכמדומה שיהונתן א' מהם וא"כ הוא הוי הפירוש כפשוטו והבן.

ועוד נ"ל דמעיקרא אמר המפלה שיהי' למכעיסי השי"ת בעתיד ועל זה ביאר הטעם ששותק עד הנה דזה מענותנותו של השי"ת שסובל למכעיסיו והנה ידוע דענוה של השי"ת נרמז בשם הוי' כמו שמפרשין במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו וידוע דאותיות חלוקות של שמו ית' הוא יה"ו ומזה נלמד הענוה דהאותיות הנ"ל הם במלואן המספר הקטון שבכל האותיות א"ב והנה האריכות אפים לאומות הוא הכל לטוב לנו ויתגלה לעתיד ב"ב ועפי"ז יהונתן הרכיב שני תיבות ור"ל דיה"ו נתן בשמו ית' ע"כ גבר ענותן ר"ל ע"כ מתגבר בהנהגה מדת הענוה בכן לי' נמטי אפרין ר"ל וע"ז נמטי לי' אפרין כמו אפריון נמטי לר"ש כי הוא לטוב לנו כ"ה והבן:

בקינות בליל זה הגלגל סבב חובה, ראשון גם שני ביתי נחרבה, נ"ל עפ"י מ"ש לפרש בפ' בכה תבכה בלילה וגו' עפ"י דלא תקום פעמים צרה עיי"ש ועפ"ז דאף דהנהוג תמיד דלזכות גם העת והמזל מסייע אבל לחוב אין מסייע המזל וזה מחסדו ית' משא"כ כאן ולכך קם צרה פעמים ועפ"ז יתבאר בליל זה הגלגל סבב חובה דייקא היפך הנהוג וראי' לדבר ראשון גם שני ביתי נחרבה והלא לא תקום פעמים צרה א"ו דנשתנו כאן סדרי בראשית:

מלא רודפתי וחסרה שנת גאולי (הרש"י מביא הפייט הזה באיכה) נ"ל הטעם באמת דשנת גאולי חסר ואפשר דקאי על בית שני אבל הנ"ל דיש לדקדק מאי ושנת גאולי באה והנ"ל עפ"י דדרשו זכו אחישנה כו' ועפ"ז מ"ש בפ' מי יתן מציון ישועות ישראל וגו' [כי ציון במשפט תפדה ואם גם ישראל יזכו להגאל מצד הדין והמשפט אז יגל יעקב ישמח

ישראל שיזכו כלם לגאולה לא כן אם ח"ו לא יזכו אז והשארתי אחד בעיר וכו'] והנה זכו ועדיין לא הגיע הזמן הוי בא לשנת גאולה משא"כ בלא זכו רק שהגיע העת א"כ הזמן בא אליו והבן ולכך חסר כי יהי' רק אחד בעיר ושנים במשפחה ח"ו וגם לשון גאל חסר הוא כמו לא יתגאל בפת בג המלך והבן ורודף מלא ג"כ מטעם זה שלא הי' רודף בא בזמן רק הי' קודם הזמן:

אבקת רוכל

ליקוטים ורמזים וטעמים

בכל מעשה בראשית נזכר שם אלקים כי אלקים הוא דין ובראשו אל הוא חסד והיינו שיתף והקדים והבן:

מד"ר בראשית אמרם ז"ל שלשה מציאות מצא הקב"ה אברהם וישראל ודוד כי הנה נלקטו מתוך תוקפן ועומק הס"א אברהם מבית תרח וישראל ממ"ט שערי טומאה ממצרים ודוד ממואב ואמר שאין בזה עול כי מציאות מצא דומה למ"ש בעקדה בפ' יתרו שאין עול במה שלקח ישראל לחלקו מתחת יד השרים כי המלך אם יתן בית לאחד מעבדיו או שדה אם ימצא אח"כ בו סגולה ואוצר הוא למלך כי לא נתן רק לפירות הנהוגים עכ"ד והוא נכון בס"ד:

אז ישיר משה וכו' ר"ל שאז נתחדש מה שישיר משה וב"י את השירה הזאת תמיד בכל יום ובכל דור כי נשמת משה מתנוצץ בכל דור כנודע ויאמרו אז מה שהוא לאמור תמיד והבן:

במדרש עשרה סבי קטילו על מכירת יוסף א"ל פנחס זה אלי' כבר פירשתי כל המדרש באופן נעים [פ' וישב ופ' תשא בישמח משה] ועתה לחדש באתי רק לתרץ זה ע"פ שכ' ביערות הדבש ח"ש ד"ש הטעם דאין עשו נופל רק ביד בני רחל דיש לו זכות בכיבוד אב רק במה ששלח אליפז להרוג את יעקב ולא חש על צער שיגיע לאביו הרי פגם בכבוד אביו וזש"ה מחמס יעקב אחיך תכסך בושה אך בני לאה חטאו ג"כ בענין זה במכירת יוסף אבל לא בני רחל ודו"ק עכ"ד, ועפ"ז מבואר דאמר עשרי סבי קטילו על מכירת יוסף א"כ צ"ל דיוסף ג"כ חטא בענין זה שלא הודיע לאביו א"כ י"ל שפיר פנחס זה אלי' ולא מבני בני של רחל כדאית' בתוס' ב"מ דף קי"ד ד"ה מאי שיסדרו ע"ש:

ול"ק א"כ האיך יהי' מפלת עשו ביום ההוא ע"י אלי' כדאמר שלח נא ביד תשלח כדאיתא במדרש ובפייט וגלעדי אחרי ישולח והנה י"ל דאלי' הוא מבני' של רחל כדאית' בתוס'

ב"מ הנ"ל ומשיח הוא מיהוד' כמ"ש ביע"ד דרוש שני ודו"ק דהלא אין חילוק בין יוסף לשאר השבטים ודו"ק:

מד"ר פ' צו פ"י תפלה עושה מחצה עיין בשער המלך השייך ליו"כ פ"א ולי נראה להוסיף נופך כי ויעש אלקים את הרקיע פרש"י תקנו על עמדו והיינו התפלה מתקן מחצה האחרונה מן השם:

חטא מי מריבה רבו בו הדעות ואין אתנו יודע דבר ברור והשורש הוא לפי שענין הנחשב לצדיק גדול כזה אין מושג רק לצדיק כמוהו והבן:

על קושי' העקרים איך יתכן וגילו ברעדה דהם שני הפכים נ"ל דהמדבק בהשי"ת שהוא יכול על שני הפכים אין זה מניעה אצלו והבן:

פרד"ס בלא הכולל היינו בלא אחדות כי הכולל מאחד אותה הוא גימט' שמ"ד ע"כ אחר טעה בשניות ונשתמד ור"ע יצא בשלום היינו בלי פירוד רק באחדות עם הכולל ואז הוא בגימט' משה כמבואר בשם האר"י כי הוא נשמת (תורת) משה והבן:

טנת"א למפרע עיין בתולדות אהרן פ' במדבר מ"ש על האותיות דהם העולמות, באורייתא ברא קב"ה עלמא וכשמדברין האותיות ביראה מקבלין האותיות בהירות מן היראה והיראה נעשה כתר להאותיות והיינו תגין עכ"ד ונ"ל דהיינו היראה הוא מורא מלכות אימת מלך מ"ה והבן:

וכתב עוד שם ומהטעמים נעשה נקודין דע"י שבא כתר מלכות להאותיות שהם העולמות וכולם ממליכין את שם האל המלך כב"י מקבל תענוג ומראה אהבתו ומשפיע לכל עולמות והנה אין ביכולת של העולמות לקבל שפע הנשפע מהפשוט בתכלית הפשוטות רק ע"י הנקודה שהאציל ונקראים עולם הנקודין עכ"ד ועיין מ"ש האיך מן הנקודים באו טעמים עיין עליו והנ"ל בזה דהנה מבואר שם דהיראה הוא מהאדם דהכל בידי שמים וכו' וזה אין במציאת אצלו כב"י דממי ירא אבל אהבה הוא השפעה מהבורא דע"י שמראה אהבתו באין נשמות ישראל לאהבה עיי"ש עכ"ד ונ"ל דהיינו מהנקודין שמראה אהבתו כנ"ל נעשה טעמים שטועם מתיקת אהבה טעמו וראו כי טוב ה' טועמי' חיים זכו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים והבן:

לפי הנתבאר בשער הניקוד מרבינו יוסף גיקטילייא ז"ל נ"ל שטוב לחלומות שיהיו צודקי' ואמיתי' לשים נגד עיניו שם הוי' בניקוד חולם המבואר בספר שע"צ ולכווין בו הטיב:

נתוודע לי בחלום שעניין תחיית המתים הוא לצדיקים לקיים המצוה ויברכו אשר קדשנו במצותיו והבן:

עפ"י מ"ש מכבר בפ' הבאים ישרש יעקב דתשובה תתאה יעשו קודם ביאת משיח ותשובה עילאה אחר ביאת המשיח נתיישב הסתירה שובו אלי וכו' והפסוק השיבנו ונשובה והבן:

נשאלתי לפי מ"ש בפרי ע"ח שער י"ח שער שבת פרק ג' שם לתלמידי האר"י ז"ל סוד הטבילה לכן מי שיטבול בלי כוונה כו' וכפר במקוה ישראל ה', ומעלה בו מעל, עיי"ש, א"כ לפ"ז כל המון עם ישראל אשר לא באו בסוד ה' היראים והחרדים הטובלין עצמן יהיו ח"ו כופרין במקוה ישראל והשבתי דלמה לא דייקי הלשון לכן מי שיטבול לשון עתיד דהי' ראוי לומר מי שטובל בלי כוונה כו' ועוד דאיך שייך לומר על מי שאינו יודע שהוא כופר והבן ועוד איך מצינו זאת שבשביל חסרון הכוונה עפ"י סוד יהי' כופר בעושה שום מצוה או הנהגה טובה וטבילת עזרא יוכיח שהיו אדוקין בה כל המון ישראל מאוד מאוד כמבוא' בגמ' מסכ' ברכות ובירושלמי פ' תפלת השחר דמבואר שם אפי' בורים ועמי הארץ היו נזהרין בה מאוד מאוד אבל הענין הוא כי ידוע מה שנאמר מהחברים או לתלמידי האר"י הוא אשר מצא המאסף ה"ה מו' מאיר פאפריש ז"ל כתוב מהם והעתיק אותו לספר הקדוש הזה בלשונם ממש והקדושים הנ"ל לא כתבו זאת להיות נחקק בספר ונדרש לכל המין ישראל רק ביניהם היודעי' בסוד ה' קבלו על עצמם וכתבי מי שיטבול מעתה בלי כוונה הוא כופר כי כך קבלו עליהם שמי מהם שיטבול בלי כוונה יהי' ככופר ח"ו כדי שידחקו עצמן תמיד לכוון בעת טבילה לנ"ר לפניו ית"ש אבל לא ח"ו על העולם ידבר וכזה קבלו עליהם כמה וכמה דברים והמאסף העתיק אותו בלשונם ממש כדי להודיע להבאים בסוד ה' הכוונה וגם להודיע כמה הקפידו הקדושים הללו וקבלו על עצמן לבל יעדר הכוונה ומזה יקח ראי' מי שבא בסוד ה' לכוון כדקא יאות אבל לא ח"ו שיהי' כופר בהעדר הכוונה ומכש"כ אותן שלא באו בסוד טבילתן מטהרתן ודי להם הכוונה לכבודו ית"ש לשם מהרה לנ"ר לפניו ית"ש וע"ד כוונת הרשב"י והאר"י זצוק"ל וזה אמת בס"ד:

מה שנמשלו ישראל לבבת נ"ל כי השינה לסילוק השגחה וא"כ כמו שהישן אם נוגעים בבת עינו ודאי יקוץ כך אין סילוק השגחה אם נוגע לגוף הישראל והבן:

מ"ש רמ"א בש"ע בענין הכאת המן שאין ללעוג על שום מנהג נ"ל דכוונתו לפי שבכל פעם צריכין להכותו והבן:

העיקר חסר מן הספר, זה הספרן של צדיקים דהם מהזכיות, העיקר חסר דהייני הדחילו ורחימו והבן:

בצוואת ר"א הגדול בני כל עצמותיך תרגיש לקדש בקדושה בכח גדול לכוף יצרך אצלו משום שנאמר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ומשום שנאמר תנו עוז לאלקים וכו' עיי"ש ויתבאר עפ"י התניא ח"א פרק ל"ז עיי"ש והיינו שמביא כל הפסוק כל עצמותי תאמרנה כו' מציל עני כו' ר"ל שבזה שמכניס כל כחו בקדושה משליט נפש האלהית שהוא עני בזה העולם ומציל מחזק ממנו והבן.

וכן תנו עוז לאלקים למנצח בנגינות לשון נצוח בפסוקי דזמרה ודוק כי נכון הוא בס"ד.

והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה י"ל ע"ד שפירש בעוללות אפרים שם ע' ל"ג בעשן המערכה [של ויערוך את העצים בעקידתו של יצחק כי כל רוחות שבעולם לא אתו את עמוד המערכת ממקומו וכן מלכי עכו"ם שנמשלו לרוחות לא יבטלו את עשן המערכת הזה לדור דורים מבני ישראל] שני פירושים עיין שם ה"נ יש לפרש והאש אילו של יצחק על המזבח תוקד בו לא תכבה לעולם לא תכבה בשום אופן והבן

כתר מלשון כתר לי זעיר היינו הפסק מעט בלי מדה וא"כ כח המגביל הוא גבורה והכוונה שיוכל להיות עולם והיינו החסד הוא התכלית ובמחשבה תחלה:

תדב"א ח"א פכ"ה כל אדם מישראל מחויב לומר מתי יגיעו מעשי לנעשה אבותי וכו' נשמע מזה שבודאי הוא מהכרח שכל אדם מישראל יגיע לזה אך מי יודע מתי והבן וזה, מבואר עפ"י אין קורין לאבות אלא לג' וכו' דבודאי יגיע כ"א לשלימות הגמור והבן:

אלי דבר יגינב בחלומי דעלי הכהן הי' נשמת שם בן נח ע"כ נאמר בו והוא כהן לאל עליון דעליון מרומז עלי ונ"ל דנ"ו הם נדב ואביהו והשם יכפר:

זה יצא ראשונה ר"ת זיר רומז לכתר מלכות שהיתה סבורה שהוא הבכור ולו יאתה המלוכה:

שודק עיין בקנה דמביט לאחוריו והנה הכרם ה' צבאות המה בית ישראל והנה ענבים המה הת"ח נוטרים את פריו והעוסקים במו"מ המה שורק וזה צריך להביט לאחוריו בשעה שהולך מהשי"ת לעסקי העולם והבן כי נכון הוא בס"ד:

מה ששאלת עצה להנצל ויד היצה"ר המבלבל אותך בהרהורים ומטיל לך ספיקות באחדות השי"ת אף שאין אתה מודה לו מ"מ אין אתה יודע במה להנצל ממנו ע"כ בקשת לכתוב לך מופת חותך על אחדות השי"ת שלא יוכל היצה"ר להשיב עליו ע"כ דבריך.

תשובה לא אלך עמך בדרך הפולסופים רק בדרך תורתינו הק' כי דרכי' דרכי נועם, והוא דכל בעל דעת יודה הקבלה הנמשכת מרבים הרואים בעיניהם לא יפול בו השקר בשום אופן כי איך יספר אדם לבני שכך וכך ראה בעיניו וששים רבוא אנשים עמו שראו כך ויהי' שקר ח"ו כי תיכף יתוודע לו השקר בדבורו עם בני אדם כי כלם יכחישו אותו ע"כ

קבלתינו הנמשך הכל משמים רבוא רואים לא יצויר שקר ח"ו בשום אופן וע"כ נתאמת מאוד אצל כל האומות נסי מצרים וקרי"ס ועמוד אש וענן ובאר המתגלגל ומן. ומעברות נחלי ארנון ונסי מ"ת ובקיעת הירדן ועמידת השמש ונפילת חומת יריחו ובליעת קרח וכמוהם והמפליא פלאות הוא הנותן התורה וא"כ נתאמת כל מה שכתוב בהתורה והרי אחדות השי"ת מבואר בתורה בפירוש ומינה אין לזוע:

זעיר אנפין היינו המציאות כשהוא בתכלית הדקות בהמשפיע כמו שנודע מכח הציור שיש בהטיפה והבן והיינו כשהוא בחכמה קודם שמגיע להבינה ולכך חכמה נקרא [כח מה] כמבואר בשומר אמונים

באותיות דר"ע דף ג' ע"א נו"ן מפני מה ידי' כו' יתבאר עפ"י הזוהר נפלה ולא תוסיף קום מעצמה רק השי"ת יקימה וסומך ה' לכל הנופלים והיינו מתחנן להקימו דייקא שנאמר נפלה כו' כפירוש הזוהר רק שיקימה וע"ז מייתי ביום ההוא אקים וזה ברור:

מרעה אל רעה יצאו ר"ת מאיר רמז דכל דעביד רחמנא לטב והכל הערה לילך בדרכיו ית"ש. לוי ר"ת ואותי לא ידעו רמז שאותו שנלוה אל ה' ודבק בו עדיין אותי לא ידעו כי מתכלית הידיעה שלא נדענוך ועוד לוי ר"ת יודע לשלול ועד ר"ל דההפרש בין המשיג ודבק בו ובין אינו משיג שהמשיג יודע עכ"פ לשלול כדברי הרמב"ם ועוד שהוא עד שהש"ת א"ס וא"א להשיגו משא"כ אינו משיג כלל מנין לו לידע שהשי"ת א"ס והבן:

טעם על שהמחלוקת נקרא מצה נ"ל לפי שהמצה נקרא לחם עוני וכבר אמרו רז"ל כד נפיק שערי מכדי וכו' שנאמר השם גבולך שלום וגם רש"י פ' מקץ כתב על יפות מראה שהבריות נראות יפות זו לזו והבן:

וטעם יותר נכון (חסר בי"ת תיבות) בפ' השלום שם שהשלום לארץ כשאור לעיסה עיי"ש וא"כ בלי שלום הוא בלי שאור ונקרא מצה כנ"ל:

עוי"ת על שהמריבה נקרא מצה נ"ל הטעם כי בכל מריבה נראה לכל א' מבעלי הריב שמצוה הוא עושה רק שבאמת אין כוונתו לשמו ית' רק משום איזה טינא והוא"ו הוא ש"ש וא"כ כשנחסר ש"ש מן המצוה נשאר מצה כנ"ל:

ויש לומר עוד טעם על שמריבה נקרא מצה שכל אחד אומר מצוה עושה אבל אינו לש"ש ואין סופה להתקיים כאמרם ז"ל ואין לו חיות ומבואר בספר אגדת שמואל בסופו על פ' ואלה תולדות פרץ בשם הר"ש הלוי כי הוא"ו הוא עץ החיים ע"כ העדרה מורה על העדר החיות ומילואה מורה על מילוי החיות ע"כ, ע"כ גם כאן נעדר הוא"ו שהוא החיות והקיום ונשאר מצה כנ"ל:

נ"ל טעם לדברי הרמב"ם באדה"ר קודם החטא שלא הי' בבחינת השגות טו"ר היינו משום שהי' מתענג בתענוג הנפלא של השגת אמיתית בחינת השגה של אמת ושקר והוי כל התענוגים הגשמי' כמו שרגא בטיהר' והבן:

במד"ר פ' שלח מה ראה משה להוסיף יו"ד על שמו של הושע אלא כלב נטל חלק בארץ שנא' אם לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהי' לנחלה ולבניו ע"ע ויהושיע נטל חלקן של עשרה מרגלים (ר"ל בעוה"ב) יוד עשרה ע"כ ותמהו וכי משא פנים יש בדבר והנ"ל כי מה שהפסידו כלם חלקם בעוה"ב עי"ז ש"מ שכך הדין נותן וא"כ אם הי' אחד מחזירן למוטב ולא הי' חוטאין לא היו נפסדין ודאי דהי' מקבל שכר כנגד כלם שהוא גרם לכל הכבוד הזה וא"כ אם א' עשה את שלו ונלחם עמהם בכל עוז ברסן לשונו אף אם לא הועיל מ"מ הוי חישב לעשות ונאנס ולא עשאה שמעלה עליו כאלו עשאה והשתא א"ש דמבואר במדרש דכלב עיקם הדרך ונפחד מהם משא"כ יהושיע הלך עמהם ובודאי נלחם עמהם וא"כ שכרו כנגד כלם ודו"ק:

בפ' ושב וקבצך דהיינו כ"י כמו שב מדעתו ומקבץ באמצע הזמן יקשה הלא לא אדם הוא להנחם לזה אמר ה' אלקיך שמה וכו' הוא משלים ואין כאן חזרה והבן:

במה שנתאוו הצדיקי' לחיים וכן בתוס' שנים היינו עפ"י המבואר דכמה ניצוצות שיש לאדם כך מספר ימים ינתן לו לתקנם א"כ בהוספת חיי' ודאי שמוסיפי' לו ניצוצות וכל ניצוץ הוא קומה שלימה והבן:

נשאלתי מה בין תפארת להוד והשבתי מתחלה מתפאר עצמו אעשה נצחון כך וכך ואח"כ כשמנצח מודין ומשבחין יתי':

כדי לשבר את האוזן ר"ל שיקחהו באמת בגשמותו כי מקצץ בנטיעות רק שאוזן הגשמי לא יקחהו מופשט מגשמותו וצריך לשבר את האוזן מחומריותו ע"י שמעטף הדבר בגשמיות ויקחהו החוש הגשמי וע"י בא להשכל והשכל משבר את הגשמי ומפשיטו והבן:

טעם על נוכח ונסתר בברכות מלבד מה שנאמר בשושן סודות נ"ל עפ"י דברי המגיד באת ה' אלקיך תירא ואותו תעבוד והבן שאלהי המשפט בתחתונים ומקיים הכל ושבחוהו בנוכח ומבארין הטעם שהכל מתקיים ע"י התפשטות של עילת העילות דלכך מסיים בנסתר דקאי על עילת העילות דאיהו התפשט והבן כי עמוק הוא והיינו אתה הוא ה' לפי שהתפשטות העצם אחד והתפשטות קשור בעצם והיינו זוהר וזיו, וזוהר אין לו קיום רק בזיו ואלמלא ישולל ח"ו נתבטל מציאת הזוהר אבל הזיו לא יתבטל בהעדר הזוהר

והבן כי עמוק הוא מאוד, וכשתעמוק תמצא דדברי כלולים בדברי שושן סודות וגם דברי הם דברי הרעיא מהימנא שלא יבוטל לביטולם ח"ו והבן:

תמה אני בדור הזה אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח היינו שיכניס ולא יוציא עפ"י דאשתמש בתגא חלף והבן:

קבלתי מהצדיק לקשר הדיבור בדיבור וקול בקול דהיינו כשאומר חידושי תורה יכווין רק להיות לנחת רוח לפניו ית' כאלו אמרן בעצמו כב"י ולא שום מחשבה אחרת ואז מקשר הדיבור בדיבור ויכול להוציא יש מאין ע"כ:

עוד קבלתי להפך מדה"ד לרחמים בקל כי העולם נברא רק להטיב וא"כ תכלית הגבורות הוא כדי למתקן כי זה הוא החסדים הגדולים וזה שורשן ע"כ יכוון לדבקן בשרשן כנ"ל:

הטעם שבמקום שאינו מצפה לתשלום גמול נקרא חסד של אמת אף שבאמת מצפה לתשלום גמול [מהשי"ת] והוא יותר גדול עפ"י דברי הרמב"ן בקטונתי מכל החסדים ומכל האמת [כי החסדים הקיימים ונצחיים נקראו אמת כמו לא אכזב מים נאמנים]:

בשם המגיד עגולים הם בחינת נו"ק המקבלים מן יישר:

טלית רומז לפריסה לא שהי' פריסה ח"ו רק כח שאינו מושג איך צימצם עצמו כ"י בכח מגביל שיהי' בריאה:

ציצית היינו שיהי' השגחה בכל והבן:

אם יצרו מתגבר יקרא ק"ש היינו ליחדו ית' שהוא בכל וחוצה לכל ואפס זולתו א"כ כל המחשבות מאתו ית' רק הרעות הם לנסות והבן ע"כ בשם המגיד:

שם י"ה מוזכר בקדמונים שהוא דין כי הוא כח מגביל לומר יהי' והבן ו"ה הוא רחמים שאין מגביל והבן ע"כ בשם המגיד:

בשם הה"ק ר' זושא אם הרב דומה למלאך ה' צבאות היינו שמחזיקו כמלאך ששכלו אין מתדמה לו בסוג והבן:

עוד בשם הנ"ל אם רואה שפלות באחרים לא ילמוד חובה כדי שלא יעורר קטרוג עליהם ועל עצמו ח"ו רק יעשה תשובה תיכף עבורם וישא עצמו ואותם והבן:

ג"כ בשם המגיד הנה ענין מלוכה להמליכו ית' הוא שער והתחלה לכל שאחר שיודעין שיש מלך צריכין לעבדו ואף שדוד המלך ע"ה מנה המלוכה בסוף [בפסוק לך ה' הגדולה והגבורה וכו'] היינו מלמעלה למטה משא"כ הליכה שלנו צריך להיות מלמטה למעלה:

הנה קודם שנברא שום דבר הי' כ"י מתענג בשעשוע עצמו והיינו עתיקא והבן, וענין דבר זה שרצה השי"ת שיהי' לו תענוג אינו מושג עד לעתיד והיינו יין המשומר בענביו שסבת חפץ התענוג נעלם ושמור עד עת קץ עכ"ד ולי נראה שתועלת התענוג להשפיע

טוב כי זה שלימות הכל ותועלתם שיהי' כ"י מתענג בהם והטוב רצה להיטיב והבן כי עמוק הוא כנ"ל:

ועפ"ז נ"ל מה שנאמר במעשה בראשית בכל יום ראה כי טוב ואח"כ ויהי ערב ויהי בוקר וכו' כי מאחר שראה ית' כי טוב הוא הרי תענוג לפניו ית' וזה תועלת ותכלית הבריאה ותכלית הוא העצמות ע"כ ויהי כו' והבן כי נכון הוא בס"ד:

צד צפון לעולם פתוח ואמר המגיד דר"ל בצד המצפין ית"ש עצמו הוא פתח לצאת ממנו והבן, ולי נראה עפ"י שאמרו בזכות ויסתר משה פניו מהביט זכה לתמונת ה' יביט וא"כ מי שמצפין עצמו הכל פתוח לפניו:

א"י זה הצדיק שעדיין הוא בצפון הוא פתוח לדבק בו להנות מטובו והבן:

קבלתי מהה"ק ר' ר' איציקיל שיחי' כי תורתו של המגיד ר' מיכלי לא הי' בו שום ספק כמו דאיתא בג"ע דלית בי' ספיקא:

עוד קבלתי בשם המגיד הנ"ל מר' ר' איציקל שיחי' כי גילגולים של התנאים הקודמים אשר אינם צריכים להתגלגל לאיזה חטא ח"ו אין ר"ל באמרינו שזה נשמת פלוני שזה הצדיק יצא מג"ע והוא הוא בעצמו רק שע"י יחוד עליון נתהוה נשמה משרשו והנה אם עוד פעם כמו הראשונה ושורשן יחוד אחד והיינו נשמת הצדיק ההוא ע"כ ונ"ל שנתעצם נשמה בנשמה כיון ששורשן אחד כנ"ל:

קבלתי שספר קל"ח פתחי חכמה הוא בהיר וטהור מהרב ממעזריטש בשם המגיד ר' יוסף ממעזריטש ור' פנחס קארעצער:

טעם על מה שהרשעים אינם מרגישים במעשים רעים לפי שכל דבר המונח בחשך אינו נמצא משא"כ כשהנר מאיר וא"כ הרשעים בחשכה יתהלכו והי' במחשך מעשיהם ונר ה' נשמת אדם אין בהם כמ"ש התבו"ש על הא שרשעים בחייהם קרוים מתים משא"כ הצדיקים יש להם נר מאיר והבן:

נ"ל ליתן טעם על שהכנף הוא משמש לסתר ולכנף ועוף עפ"י דאיתא דמצוה מעשיות לבד לית לה גדפין לפרוח לעילא למקורו הואיל ואין בה רק כחות הגוף אשר מהאדמה ליקח רק במחשבתו הזכה והטהורה שהוא מכחות הנשמה הבאה מלמעלה יעשה לה כנפים לעוף בשמים כן הוא מבואר בהגהת יש נוחלין והנה המעשה ודבור גלוי' והמחשבה הוא דבר סתר שאין יודע בו רק השי"ת לכך תיבה אחת כוללת שתיהן כי דבר שבסתר הוא כנף ועוף והבן:

שקר אין לו רגלים ע"ד הלציי כי יצה"ר נקרא שקר שמיפה השקר ויצ"ט הוא אמ"ת והנה עד"מ מי שיש לו רגלים להלוך ובא לבית איש וגוער בו האיש צא מכאן תיכף יוצא

והולך בו אבל החיגר והקיטע לא יצא אף אם ידחפנו באמת הבנין רק אם יתגבר עליו להשליכו בכל כחו ויש להרחיב המשל והנמשל מובן מאליו:

ולא 'תגעל 'נפשי אתכם ר"ת תנא אז ולא תגעל נפשי אתכם דאורי' וקב"ה חד, ס"ת מילא רומז דמילא חד מהתורה חשיב ג"כ לימוד כמבואר בירושלמי דפיאה וס"ת כסדר הוא אלים כמו מי כמוך באלים ור"ל דבעלי תורה הם הגבורים לעשות כרצונם בעולמות וכל הכחות נאצלו רק מהתורה:

ד' אותיות הוי' ב"ה נ"ל שהם נגד ד' דברים אש בהם יודע כל נברא שזכרם ר"ת בספר הישר בשער השמיני דהיינו, גדר, כמות, איכות, תבנית, וההיפוך בהבורא כי הוא נתעלה מזה עילוי רב כי כל זה מכח הבריאה משא"כ הקדמון במציאתו והבן ולכך שם הקדוש המורה על מציאותו הוא ד' אותיות היפך מארבעה דברים שבכל נמצא דהייני היראת הי' הוה ויהי' וממילא דיתעלה מכל זה והבן זה:

בצלם אלקים ר"ל האדם עשוי בציור הנפש החלק אלקי ממעל והבן:

ואשר יהי' אדם משכיל ומושכל א' נ"ל ג"כ כמו שכ' בעל ק"ר על כל הנשמות כי יגיה שביב אשו ה"נ מי שהגיע למדריגה זו יאר ה' פניו אליו ויפול עליו בשיתוף השם המשכיל והמושכל כו' כמו, שיפול שם זה בשיתוף על כל נשמה כשהיא אינו כח בגוף אבל לא שישוב המקרה עצם גמור ח"י כנ"ל ועפ"ז תבין דברי בעל שפע טל בהקדמתו דף א' מ"ש על האבות ודוק וה' הטוב יכפר בעדי:

ועפ"ז פירשתי מיש בזוהר ר"פ ומובא בר"ח שער היראה פ' י"א על פ' ותהי עוונותם על עצמותם דרשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו והייני דזה לעומת זה עשה אלקים והיינו דברי הרמב"ם שכל אדם שרוצה יכול להיות כירבעם או כמשה ובירבעם מצינו ר"פ כיצד מברכין דקרי' לי' איש משחית והבן:

נשאלתי למה בברכת בורא פרי האדמה אמרינן האדמה ובברכת הפת אמרינן הארץ והשבתי דהנה בורא פרי היינו שהפרי כמות שהוא יוצא מן הארץ משא"כ לחם מ"מ מוצאו מן הארץ לכך אמרינן המוציא ולא הבורא אבל מ"מ יש בו רמז כי המוציא להבא נמי משמע כמו דמבואר בפסחים דף ה' ועתידה א"י שהוציא גלוסקאות לכך אמרינן מן הארץ דהיינו א"י יזכו למעלה זו משא"כ בפרי הכל שווין שגדל בהן פירות לכך אמרינן האדמה כנ"ל:

טעם על חצאי שקלין לפי שהמניין מפריד כל א' לבדו והחצאי שקלי' שנותנין לבית ה' היא מאחדן כמו שהדין בעירוב ביש לו תפיסת יד והבן:

עפ"י הכלל שכתב הרמב"ן דלאמור היינו אמירה גלוי' ולא מסופקת מזה יש סיוע לדעת המדרש דבחי' התפלה צריך להיות גלוי' דהא נאמר ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור והבן:

נ"ל טעם על אמרם ז"ל ויהי היום דא ר"ה דר"ה נקרא היום עפ"י שדרשו אשר אנכי מצווך היום לעשותם ידרשו חז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרן הרי דעוה"ז נקרא היום וידוע מה שפירשו בפ' יחיינו מיומים הרי דכל עוה"ז תולה רק בדין ר"ה ע"כ נקרא ר"ה היום כנ"ל:

נ"ל לישב למה לא נאמר בפ' והי' אם שמוע ובכל מאודכם כמו שנאמר בפ' שמע דהא קיי"ל עיסת השותפין חייב בחלה דכתיב ראשית עריסותיכם והנה פ' שמע נאמר לכל יחיד והי' אם שמוע ציוה לרבים למסיר יחד והנה ובכל מאודך דרשו על אדם שממונו חביב עליו מגופו והנה אין זה במציאות כלל בשותפין וגם בהיזק הנוגע לרבים דכבר אמרו חז"ל קדירה דבי שותפא לא חמימי' ולא קרירי':

ועוי"ל ע"ד פשוטו לפי שדרשו אם יש לך אדם דמשמע שהוא רחוק המציאות וא"כ אף אם המצא ימצא בא' מאלף אבל בהכלל לא יתכן וזה נכון מאוד:

המנוער מן השכל נקרא נער פתי בער חסר לב לכולם יש טעם אבל כסיל שוטה הוא שם בלא טעם אבל נ"ל כי שוטה הוא עש"ה שבט מוסר לגיו חסר לב ושבט היינו שוטה כמו כופין אותו בשוטים וכסיל נ"ל כי אמרו הכליות יועצות הלב מבין והיינו מה שנופל לאדם במחשבתו הוא מהכליות אבל הלב מבין אם למנוע או לא אבל החסר לב עושה בעצת הכליות והן הן כסלים כמו שנאמר כי כסלי מלאו נקלה והבן:

טעם על שצדיקי' אמיתי' אינם יכולים לסבול המוני' עפ"י שכ' היע"ד בנתגלה עונם וא"כ להם נתגלה גנות החיי בשריי והבן:

שמחה אותיות חמשה לרוח דאין שמחה רק בהתורה פקודי ד' ישרים משמחי לב וזולתה הבל ורעות רוח והיינו חמשה, חמשה חומשי תורה והבן:

אמת במספר קטן ט' לפי שתשעה שערים באדם ז' בראש שתי עינים שתי אזנים שתי נקבי האף והפה, ושנים בגוף פי האמה ופי הטבעת וצריך לשמור הראי' והשמיעה ונוקבי האף והכעס ופי האמה שלא יצא זרע כי אם למצוה ולקדושה ופי הטבעת שלא ישהא נקביו ולא ימלא כריסו כבהמה שיהא גופו נקי וכמו שפירוש השל"ה בפסוק שופטים ושוטרים וכו' עיי"ש והשומר אלו הט' היא איש אמת והבן:

נ"ל רמז וטעם שלא יקשור ימין קודם להשואל כי כעת שהשמאל פתוח אם ימין יהי' נקשר (חסר איזה תיבות) [יתגבר שמאל על ימין] לכך צריך להקדים ימין ולקשור שמאל

אח"כ ימין שיהי' שניהם שוין רק הקדמה לימין ועפ"ז בענין קשירת השמאל תחלה יובן פעולת העקידה כי מתחלת הבריאה הי' שותפות בשוה רק הקדמה לימין אבל כשזה פתוח ג"ז יהי' נפתח וכשהשמאל קשור גם ימין יהי' נקשר אח"כ, אבל העקידה הי' שיעקד יצחק שהוא דין לבד ואברהם שהיא חסד יהי' מותר ונפתח ויעשה מה שירצה והבן:

ועפ"ז יתבאר ג"כ המדרש כשהוא עולה בדין עולה ר"ל דגם בדין יש עלי' של רחמים כי כן היתה הבריאה שיתוף דין ורחמים וההקדמה לרחמים וכשישראל אוחזין בשופר ותוקעין שהוא להזכיר עקידתו של יצחק כמבואר בגמר' דר"ה למה תוקעין בשופר של איל כו' עומד מכסא דין כו' שזה הפעולה של העקידה והבן:

תושלב"ע.

ותהי השלמתו ה' תצוה תרס"ה פה מאדיאר לאפאש יצ"ו.